

מאמרים לתלמידי קבלה

מאת המקובל האלוקי

רבי ברוך שלום הלוי אשל"ג צוק"ל

המקובל במאמריו מגלה לאדם שרוצה להתחיל לעלות בסולם העולמות את הפעולות הדרושות לו להגיע להכרת הבורא. מאמרים אלו הם המדריך הגלוי והמעשי ביותר הקיים היום, המלווה התלמיד לאורך כל פרטי הדרך מהעולם הגשמי ועד הכי עליון. מאמרים אלו הם "השולחן ערוך" למי שרוצה בהשגה רוחנית

מאמרי תשנ"א

מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה

מאמר א', תשנ"א

מהו, שובה ישראל עד ה' אלקיך, בעבודה

מאמר ב', תשנ"א

מהו שהמחבל היה נמצא בהמבול, והוא היה ממית, בעבודה

מאמר ד', תשנ"א

מהו מעשים טובים של צדיקים הם התולדות, בעבודה

מאמר ה', תשנ"א

מהו רועי מקנה אברם ורועי מקנה לוט, בעבודה

מאמר ו', תשנ"א

מהו אדם ומהו בהמה, בעבודה

מאמר ז', תשנ"א

מהו, ואברהם זקן בא בימים, בעבודה

מאמר ח', תשנ"א

מהו ריח בגדיו, בעבודה

מאמר ט', תשנ"א

מהו, שהמלך עומד על שדהו, כשהתבואה עומד בכרי, בעבודה

מאמר י', תשנ"א

מהו, שהיצר טוב ויצר הרע שומרים לאדם, בעבודה

מאמר י"א, תשנ"א

הנרות הללו קדש

מאמר י"ב, תשנ"א

מהו, "מסרת גבורים ביד חלשים", בעבודה

מאמר י"ג, תשנ"א

מהו, שברכת האדם היא ברכת הבנים, בעבודה

מאמר י"ד, תשנ"א

מהו הברכה "שעשה לי נס במקום הזה" בעבודה

מאמר ט"ו, תשנ"א

מהו, בכדי לדעת שה' הוא אלקים צריכים ל"השבות אל לבבך", בעבודה,

מאמר ט"ז, תשנ"א

מהו, כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה

מאמר י"ז, תשנ"א

מהו, שצריך להרים יד ימין על שמאל, בעבודה.

מאמר י"ח, תשנ"א

מהו, קומה ה' ויפוצו אויביו, בעבודה

מאמר י"ט, תשנ"א

מהו, אין לך דבר שאין לו מקום, בעבודה

מאמר כ', תשנ"א

מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה

מאמר כ"א, תשנ"א

מהי שושנה בין החוחים, בעבודה

מאמר כ"ב, תשנ"א

מהו, שהאדם צריך להוליד בן ובת, בעבודה

מאמר כ"ד, תשנ"א

מהו שהאדם שב בתשובה צריך להיות בשמחה

מאמר כ"ה, תשנ"א

מהו, גילוי טפח וכיסוי טפחיים, בעבודה

מאמר כ"ו, תשנ"א

מהו, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, בעבודה

מאמר כ"ז, תשנ"א

מהו קדושה וטהרה בעבודה

מאמר כ"ח, תשנ"א

מהו, מי שהיה בדרך רחוקה, הוא נדחה לפסח שני, בעבודה

מאמר ל', תשנ"א

מהו דגלים בעבודה

מאמר ל"ב, תשנ"א

מהו שהקב"ה נושא פנים, בעבודה

מאמר ל"ג, תשנ"א

מהו, אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, בעבודה

מאמר ל"ד, תשנ"א

מהו ענין מרגלים, בעבודה

מאמר ל"ה, תשנ"א

מהו ענין קו ימין בעבודה

מאמר ל"ח, תשנ"א

מהו שהימין צריך להיות יותר גדול מהשמאל, בעבודה

מאמר ל"ט, תשנ"א

מהם אמת ושקר, בעבודה

מאמר מ', תשנ"א

מהו על האדם לעשות, אם נברא במידות לא טובות

מאמר מ"א, תשנ"א

מהו, ידע שור קנהו, ישראל לא ידע, בעבודה

מאמר מ"ב, תשנ"א

מהו שהדיין צריך לדון דין אמת לאמיתו, בעבודה

מאמר מ"ה, תשנ"א

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה

מאמר א', תשנ"א

יש להבין, מהו שאנו אומרים "שאין לנו מלך אלא אתה". שמשמע, שבזה אנו אומרים שבח להבורא, "שאין לנו מלך אלא אתה", היינו אין אנחנו כמו אומות העולם, שיש להם הרבה אלילים, ולנו רק אתה הוא המלך שלנו.

נמצא, כאילו שהבורא הוא יותר גדול מהם. מהו כל כך זה חשוב, אם הבורא יותר, חשוב יותר מהם. ואנחנו בחרנו בהבורא. וזה יכולים לומר על דרך מה שכתוב בזה"ק (הקדמת הזהר, דף קס"א, אות קס"א) וזה לשונו "אמר ר' אבא מקרא הזה שכתוב, מי לא יראך מלך הגויים. כי לך יאתה. איזה שבח הוא זה. אמר לו ר' שמעון, הנה המקרא הזה אינו מרבה כבודו כל כך, שכתוב, כי בכל חכמי הגויים, ובכל מלכותם, מאין כמוך. מהי השוואה הזו לבני אדם, שאין להם קיום", עד כאן לשונו.

הגם שיש על זה הרבה פירושים, נבאר זה על דרך העבודה. ידוע, שסדר העבודה מתחילים קודם כל על בסיס האמונה. שאנו מתחילים תיכף בתחילת העבודה, לקבל על עצמנו עול מלכות שמים, שהוא להאמין שהבורא הוא המנהיג את העולם. היינו, שהוא משגיח על העולם בהשגחה פרטית, כמובא במאמר "סדר העבודה מבעל הסולם".

ואח"כ צריכים לדעת, שענין אמונה, מה שאנו מקבלים עלינו, היא בחינת "מטה בחשיבות". כלומר, שאם היה הכל בידיעה, ולא היה צריך להאמין, היתה הידיעה הזו יותר חשובה אצל האדם. והאדם צריך להאמין, שהגם אצל האדם האמונה הוא דבר למטה בחשיבות, ומכל מקום האדם בוחר דוקא ללכת בדרך זו של האמונה למעלה מהדעת. מטעם שהאדם מאמין באמונת חכמים, מה שהם השיגו ואומרו. מה שאם כן מי שאין לו אמונת חכמים, הוא אומר, שאם הידיעה היתה יותר מוצלחת לעבודת האדם מהאמונה, כמו שהאדם חושב, ואומר, שאם היתה עבודת ה' בבחינת ידיעה, ולא היה צריכים להאמין, בטח היה מתרבה הרבה עובדי ה', והיו הרבה אנשים שהיו מתמסרים לעבודה. מה שאם כן כשהאדם צריך להאמין, הן באמונת ה', והן באמונת חכמים, זה, היינו האמונה שצריכים להאמין, מרחק את האנשים להיות בעלי עבודה.

אבל האדם הרוצה להתקרב לה', הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שהם אמרו לנו, שאם היתה באמת דרך הידיעה יותר טובה להנהיג העולם, היה הבורא נותן לנו את העבודה בבחינת ידיעה.

אלא הבורא יודע, שהדרך היותר מוצלחת, שהאדם תהיה ביכולתו להגיע להמטרה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, שתהא יכולת באדם לקבל את הטוב ועונג בלי נהמא דכסופא, הוא דוקא על ידי דרך האמונה.

אולם, היות שהאדם נולד בטבע של אהבה עצמית, לכן מה שיותר קרוב לאהבה עצמית, הגוף נהנה. לכן, כשאומרים להאדם, שהוא צריך לקיים תו"מ על בסיס האמונה, זה קשה לו. כלומר, שהאדם היה יותר שבע רצון אם הכל היה בידיעה.

אולם גם בענין אמונה, יש גם כן הבחנות רבות. כלומר, מה האדם צריך להאמין. הדבר פשוט הוא, שהאדם צריך להאמין רק בשכר ועונש. כלומר, שאם יקיים תו"מ, יהיה לו שכר. ואם חס ושלום לא יקיים, הוא יקבל עונש.

וענין שכר ועונש נוהג בכל המדרגות. וכל ההבדלים הוא רק **מהו השכר ומהו עונש**. בזה יש הבדלים בין מדרגה למדרגה. וגם זה נוהג בענינים גשמיים. כדוגמא, שאומרים לילד, אם הוא לא רוצה לאכול, הוא יקבל עונש. למשל, שכל הילדים, שאוכלים, הם יסעו לטיול. והילד שלא רוצה לאכול, הוא ישאר בבית. ולפעמים השכר ועונש מתבטא באכילה עצמה. כי מי שלא יעשה מה שההורים מצוים עליו, הוא לא יקבל היום אוכל, והוא ישאר ברעב, וכדומה. נמצא, שאצל כל אנשים הוא אותו דבר, היינו השכר ועונש נותנים להאדם דחיפה להתקדמות.

לכן יש שהאדם מאמין, שעל ידי קיום תו"מ הוא יזכה לשכר בעוה"ז, כמו שכתוב בזה"ק "יש אנשים, שהיראה שלהם הוא בשכר ועונש של עוה"ז. היינו אריכת ימים, בריאות, וכדומה. ויש, שהשכר ועונש הוא בעוה"ב. היינו, שיש להם גן עדן. ויש אנשים, שהיראה שלהם הוא לשמה. היינו, "בגין דאיהו רב ושליט", שיש להם זכיה שמשמשים להמלך.

וזהו השכר שלהם, ולא צריכים יותר שום תמורה. היינו, שהם מבטלין את רשות של עצמם. היינו, שלא דואגים לתועלת עצמם, אלא כל דאגתם הוא רק לעשות נחת רוח ליוצרו". והיות שדבר זה אינו מקובל על הגוף, המכונה "רצון לקבל", לכן הוא מתנגד לעבודה זו. לכן דוקא כאן, בעבודה שהאדם רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, נוהג ענין עליות וירידות.

ובעבודה זו נקרא "שכר ועונש" אחרת לגמרי, מכפי שנוהג "שכר ועונש" בעבודה דלקבל שכר. כי בזמן שיש לאדם איזה טעם בעבודה, והוא מרגיש, שיש לו קצת התקרבות לה', זהו השכר שלו. ואם הוא מרגיש שזרקו אותו מעבודת ה', היינו שאינו מרגיש שום טעם בעבודה, זה נקרא אצל האדם "העונש הכי גדול".

כלומר, שאין לו שום הרגשה של עבודה. והאדם צריך לומר, שבטח ההתרחקות הזו, שהוא מרגיש, הוא מטעם, שהוא מרוחק מה'. כי האדם מבין, שאם הוא היה מקורב לה', אז האדם צריך להרגיש הרגשה אחרת, מכפי שהוא מרגיש עתה, כמו שכתוב "עוז וחדוה במקומו".

פירושו, שבזמן שהאדם מרגיש, שהוא נמצא במקום קדושה, ובקדושה כתוב "עוז וחדוה", והוא עכשיו מרגיש, שאין לו שום חיות, והוא רואה עתה הכל שחור, ואין בידו להתגבר על המצב שבו הוא נמצא, זה נקרא אצל אדם, הרוצה להגיע לעבוד לשם שמים "עונש הכי גדול".

וכשהאדם רוצה להתגבר על המצב שבו הוא נמצא, אז הוא רואה, שאין שום

אפשרות להגיע לידי התקרבות ה'. ולפעמים הוא בא לידי יאוש. היינו, שהוא רוצה לברוח מהמערכה. והוא בא לידי החלטה, שאין שום אפשרות, שיהיה פעם בידו להגיע לידי מדרגה "שלא ידאוג שום דבר לתועלת עצמו, אלא רק לתועלת ה'".

ונשאלת השאלה, מהו האמת. היינו, אם הוא טועה. היינו, שיש כן אפשרות להגיע לידי מצב, שכל מעשיו יהיו לשם שמים או לא. היינו, שכן מועילה התגברות. כלומר, שכן יש כח ביד אדם לעשות בכוחות עצמם כל המעשים שלהם לשם שמים.

התשובה היא, כמו שכתוב "אין לנו מלך, אלא אתה". כי אין בנו כח התגברות, שנוכל לקבל על עצמנו. ושאתה תהיה לנו למלך. ואנחנו נעבוד לך, רק מטעם חשיבות המלך. ובשבילנו לא נעשה שום עשיה, אלא רק מה שיצמח מזה נחת לך. זה רק אתה יכול לתת לנו, את הכח הזה, היינו הטבע השני, שהוא "הרצון להשפיע".

לכן אומרים מקודם "אבינו מלכנו, חטאנו לפניך". כלומר, שאין האדם יכול לומר, אין לנו מלך אלא אתה. היינו, שרק הבורא יכול לתת הכח הזה. ומאיפוא האדם יודע, שאין זה ביכולתו. לכן מקודם האדם צריך לעשות כל מה שבידו, כמו שכתוב "כל אשר בידך ובכוחך לעשות, עשה".

ואז האדם מגיע לידי מצב, שהוא מרגיש, איך שהוא מרוחק מה'. כלומר, שאין בידו לעשות שום דבר לטובת ה'. אז האדם מרגיש, אף על פי שהוא מקיים תו"מ, מכל מקום הוא נקרא "חוטא", משום שהוא רואה, שאין הוא עובד לשם שמים. לכן האדם צריך לומר מקודם "אבינו מלכנו, חטאנו לפניך", אף על פי שהוא מקיים תו"מ. ומכל מקום מרגיש, שהוא חוטא, בזה שאין הוא עושה שום דבר לשם שמים.

אחר זה הוא אומר בפה מלא "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה". היינו, שרק הבורא יכול לעזור, שיהיה לנו המלך, שנוכל לעבוד מטעם, שהוא משמש את המלך. וזה הוא השכר שלו. שיש לו זכיה, שהוא משמש המלך. זאת אומרת, שרק אז יש בידו לעשות הכל לשם שמים.

כלומר, שאם אין הבורא נותן לו את הכח הזה, שירגיש, שיש לנו מלך גדול, אין כח בידו לעשות לשם שמים. כי הגוף טוען "מה יהיה לך, מזה שאתה תשפיע לה'". היינו, שכל זמן שהרצון לקבל שולט, אין לאדם שום עצה, כנ"ל. שיש לפעמים, שהוא תוהה על הראשונות. היינו שאומר, שעכשיו הוא רואה, שעבד בחינם, ולא הרויח כלום, מזה שנתן יגיעה. ועתה הוא רואה ממש, שכל יגיעתו היתה לריק.

לכן כשהבורא עוזר לו, ונותן לו את הרצון להשפיע, והוא מרגיש, שיש לו מלך גדול, זה רק הבורא יכול לתת, כנ"ל. וזה שכתוב "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה". שרק אתה יכול לתת לנו, שנרגיש, שיש לנו מלך גדול, וכדאי לעבוד בשבילו, לעשות לו נחת רוח.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב בזה"ק (האזינו, דף צ"ג, אות ר"י) וזה לשונו "אשרי חלקו, מי שקורא אל המלך, ויודע לקוראו כראוי. ואם הוא קורא, ואינו יודע למי קרא, הקב"ה מתרחק ממנו, שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו". למי הוא קרוב.

חזר ואמר "לכל, אשר יקראוהו באמת". וכי יש מי שקורא בשקר. אמר ר' אבא "כן, זהו מי שקורא ואינו יודע למי קורא. כי כתוב "לכל, אשר יקראוהו באמת". מהו "באמת". היינו בחותם טבעת המלך".

ויש להבין מה שאומר "אמת" ו"שקר". ששומעים רק למי שקורא ב"אמת". ששואל, מהו ב"אמת". ויש לדעת מהו ב"שקר". כלומר, מהו הפירוש, שהאדם קורא לה' בשקר, בדרך העבודה.

בהסולם (הקדמת ספר הזהר, אות קע"ה) מביא שם את מדרש חז"ל, וזה לשונו "בעת בריאת העולם, כשאמר למלאכים "נעשה אדם בצלמנו". הנה חסד אמר "יברא, מפני שהוא גומל חסדים". אמת אמר "אל יברא, מפני שכולו שקרים". מה עשה הקב"ה, נטל האמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב "ותשלך אמת ארצה". פירוש, כי נודעו דברי חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". כי האדם מתוך שפלותו, אי אפשר לו לעסוק תיכף בהתחלה במצותיו יתברך, כדי להשפיע נחת רוח ליוצרו. לכן הוא מוכרח מתחילה לעסוק במצות שלא לשמה, דהיינו מתוך תועלת עצמו. אבל עם כל זה, ממשיך שפע קדושה תוך מעשי המצות. אשר ע"י השפע שהוא ממשיך, סופו לבוא לעסוק במצות לשמה. וזה שקטרג האמת על בריאת האדם, שאמר, שכולו שקרים".

ובהאמור אנו רואים, **שאמת נקרא לשמה**, היינו לתועלת ה'. **ושקר נקרא שלא לשמה**, היינו לתועלת עצמו. ובזה יש לפרש, מה שאומר הזה"ק "קרוב ה' לכל, אשר יקראוהו באמת". ידוע, שענין "רחוק וקרוב" ברוחניות, הוא שהשתוות הצורה נקרא "קרוב", ושינוי צורה נקרא "רחוק".

נמצא, האדם, שרוצה להגיע לבחינת אמת, היינו שהוא בא למצב, שהוא מרגיש, שאם אין ה' יעזור לו להגיע לבחינת לשם שמים, הוא בעצמו אין לו שום סיכויים, שיהיה פעם באפשרותו להגיע לדרגת לשמה, היינו שיעשה הכל רק לשם שמים, אז הוא קורא לה', שיעזור לו, שיתן לו את מידת האמת, הנקרא "לשם שמים".

היינו, שהוא מבקש, שה' יתן לו את מידת האמת, הנקרא "השתוות הצורה". לאדם הזה ה' קרוב. היינו, שהוא רוצה להיות בהשתוות הצורה עם הבורא, הנקרא "מהו רחום, אף אתה רחום". זה נקרא, **שה' קרוב לאלו שרוצים להיות קרובים, הנקרא בחינת "השתוות הצורה"**.

מה שאם כן לאלו אנשים, הקוראים לה' בשקר, היינו שהם רוצים, שה' יעזור להם על בחינת שלא לשמה, שזה נקרא "שינוי צורה", נמצא, שה' רחוק מהם. כי הם לא רוצים להתקרב לה', הנקרא "דביקות", "השתוות הצורה". וזה שאומר, ש"אמת נקרא טבעת המלך", שהוא בחינת אמת, כלומר שהמלכות שמים, מה שהם מקבלים עליהם, הוא בבחינת אמת, היינו לשם שמים.

אולם האדם מוכרח מקודם להכין כלי לאור הזה, הנקרא "רצון להשפיע". ש"כלי" נקרא צורך. כלומר, שאין אדם קורא לה', שיעזור לו, מטרם שהאדם התחיל בעבודה דלהשפיע, והוא רואה, שהוא לא יכול בשום אופן להשיג זה בעצמו. אז האדם מבקש עזרה מלמעלה, שיעזור לו.

לכן אחר שהאדם עשה כל מה שביכולתו, והוא רואה, שאין לו שום אפשרות להשיג את הרצון הזה, אז הוא בא לידי הכרה, שאין מי שיעזור לו, רק הבורא. אז האדם אומר "אבינו מלכנו, אין לנו מלך". היינו כנ"ל, שאין שום מציאות, שיהיה לנו אמונה במלך, שנוכל לעבוד אותו בבחינת "בגין דאיהו רב ושליט", אלא אתה, היינו רק הבורא יכול לעזור לו.

ושם בזה"ק מפרש, ש **טבעת המלך נקרא קו אמצעי**, ש **קו אמצעי נקרא אמת**. כלומר, שכל קו בפני עצמו אין בו שלימות. וזה יכולים להבין על דרך משל. לשני אנשים שהכינו סעודה בשביל הקהל, אחד הכין בשר ודגים ושאר דברים, והשני הכין רק תבלינים ומלח וחומץ, וכדומה. ולבסוף נעשה מחלוקת ביניהם. אז כל אחד אמר, שהוא יקרא את הקהל אליו, ויתן להם את הסעודה. הנה זה שהבטיח לתת רק תבלינים, וכשהוא נותן לאכול את התבלינים, היינו לשתות חומץ ולאכול מלח, וכדומה, מי יכול לאכול. והשני, שנתן בשר, ודגים, ושאר דברים לאכילה. אבל מי יכול לאכול בשר ודגים בלי מלח, וכדומה. והיות שאין האנשים יכולים לאכול לא אצל זה ולא אצל השני, עד שהיה מוכרח לעשות שלום ביניהם, והתערבו את האוכל עם התבלינים, ומשניהם נעשה סעודה טובה.

כמו כן כשהאדם מתחיל ללכת בשלא לשמה, הוא נמצא במצב השלימות. וזה נקרא "קו אחד". אבל בזמן שהוא עובר לקו שמאל, היינו שמתחיל לעשות בקורת על סדר עבודתו, כלומר על איזו כוונה הוא עובד, כלומר איזה שכר הוא רוצה תמורת עבודתו, אז הוא טועם טעם מר.

היינו, שהוא רואה, שהוא לא בסדר. כלומר, כי הוא רואה, שאין ביכולתו לעשות משהו לתועלת הבורא. נמצא, שאז, שכל קו בפני עצמו אין לו שלימות. כי ימין, השלימות שלו הוא רק מטעם, שהוא שמח בחלקו. זאת אומרת, שהוא אומר, שיש לו זכיה גדולה, בזה שיש לו קצת אחיזה ברוחניות, אפילו שזהו שלא לשמה. אבל מבחינת המעשה, יש לו משהו, בזה שמקיים מצות ה', הגם שהאמונה בה' הוא רק אמונה חלקית (כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס, אות י"ד). אבל החלק הזה גם כן חשוב לו.

מה שאם כן הקו שמאל, שהוא רואה, שהוא מלא חסרונות, ומרגיש טעם מר בחיים שלו, זהו כמו תבלין, שנותנים להמתיק את האוכל. אבל תבלין בלי אוכל אינו מאכל. נמצא, שכל קו בפני עצמו אין לו שלימות. **אבל כשמשתמשים עם ב' קוים, עם ימין ושמאל, מזה באים לקו אמצעי.**

היינו, שהקב"ה נותן את הנשמה, כמו שאמרו חז"ל "ג' שותפין באדם. אביו ואמו והקב"ה". **אבא נקרא ימין**. הוא נותן הלבן. "לבן" נקרא, שאין שם שום חסרון.

אמא נקרא קו שמאל. היא נותנת "האודם", שזה נקרא חסרונות. ומשניהם יחד אז

יכול לבוא **קו האמצעי, שנקרא הקב"ה נותן את הנשמה**. ואז יוצא בחינת אדם. ויש לדעת, בזמן שהאדם עובר לקו שמאל, ומתחיל לראות איך שהוא מרוחק מבחינת רצון להשפיע, ומשוקע רק באהבה עצמית, ורואה את חסרונותיו, בשיעור שאף פעם לא חלם על זה, שהוא יהיה כל כך מרוחק מעבודה דלשם שמים, ומתחיל לחשוב, שבטח בא אליו מחשבות זרות מצד הס"א, שהם משפיעים לו את אלו

המחשבות ורצונות, שאינו מתאים לאיש, שרוצה להיות עובד ה', אלא אפילו לאיש פשוט, שאינו בעל עבודה, גם כן לא מתאים המחשבות ורצונות האלו, אז האדם צריך אז להתגבר באמונת חכמים, ולהאמין, שכל אלה המחשבות באות מלמעלה. כמו שמובא במאמר "אלהים אחרים". היינו, שהבורא שולח אותם להאדם. אבל אל לחשוב שזהו מחשבות ורצונות חדשות. כלומר, שלא היו מקודם לכן באדם, אלא שבאו עכשיו.

אין הדבר כן. אלא מקודם הם היו בגופו של אדם בלי שום התגלות, מטעם שאין שום דבר נעשה בלי צורך. אלא עתה, בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרכי האמת, והאדם רוצה לתקן את עצמו, אז מלמעלה מגלים לו מה שיש לו בגופו, ואינם ניכרים לחוץ. ועתה, בזמן שהאדם רוצה לתקן את עצמו, אז מגלים לו את המחשבות האלו, בכדי שידע מה לתקן.

ובכדי להבין זה, כדאי לעיין בספר פרי חכם (חלק ב', דף י"א) וזה לשונו "באמת אודה שצדקת בזה, שאיני מרגיש כלל את המכאובים האלו, שאתה מרגיש. ואדרבה, אני שש ושמח באותם הקלקולים הגלויים ומתגלים. אמנם כמה אני מתאונן ומצטער על הקלקולים, שעדיין לא נתגלו. ואם נתגלו עכשיו, אין שום ספק, שהיה גם מעיקרא, אלא שטמון היה. לכן שמח אני בצאתם מאחוריהם. וזוכר אני שכדברים האלה, היה לי עמך ביום א' דראש השנה תרפ"א, בחזרתנו מבית אבי מורי נ"י, מקידוש, ספרת לי מחשבות מעציבות מאד שראית בסידור בבוקר בעת התפלה (הוא היה הבעל תפלה של שחרית). ונתמלאתי שמחה בפניך מאוד. ושאלת אותי, שמחה זו מה עושה. אמרתי לך, גם כן כנ"ל, **שבהתגלות רשעים קבורים, אף על פי**

שלא נכבשו בשלימות, מכל מקום התגלותם עצמם לתשועה גדולה יחשב, שזה גרם קדושת היום".

לכן לא להתפעל, ממה שהאדם מרגיש שקבל ירידה, כאילו זרקו אותו מלמעלה. אלא אדרבה, שהאדם צריך אז להאמין, שהבורא מטפל בו, ומדריכו, באופן, שתהיה לו היכולת להגיע לדביקות הוא, כמו שכתוב "ולדבקה בו".

ואז האדם מגיע לידי מצב, שהוא מרגיש, שהוא חוטא. היינו, מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה חושב שחסר לו שלימות, אבל באופן כללי הוא בסדר, מטעם שהוא היה רואה את השפלות של שאר אנשים, מה שאם כן הוא ברוך ה' לא נורא. אבל עתה הוא רואה, שהוא גרוע מכולם. כלומר, שאין לאף אחד מחשבות ורצונות כאלו.

והתשובה היא כנ"ל, שבכדי שהאדם יהיה בידו לקבל דבר שלם, מוכרח האדם, שיהיה חסרון שלם. לכן מלמעלה מגלן לו כל פעם את חסרונותיו, **מה שהיו גניזים**

בגופו של אדם. נמצא לפי זה, שהאדם צריך לומר, שהבורא עושה עמו חסד, בזה

שמגלה לו את חסרונותיו, בדיוק כמו שנותן לו את המילוי, "כי אין מילוי בלי חסרון".

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים, פ"ט) "חסדי ה' עולם, אשירה לדור ודור, אודיע אמונתך בפיי". ויש להבין, מה זה "לעולם אשירה". ואיך אפשר לשיר לה',

בזמן שהאדם רואה, שהוא מלא חסרונות. ואין לבו שלם עם ה'. והוא מרגיש, שהוא מרוחק מה'. ולפעמים הוא רוצה אפילו לברוח מהמערכה. איך הוא יכול לומר, שזהו חסדי ה', והוא נותן שיר על זה לה'.

ובהאמור, שהאדם צריך לומר, זה שהוא נמצא בשפל המצב, אין זה מטעם, שעתה הוא נעשה יותר גרוע. אלא עתה, היות שהוא רוצה לתקן עצמו, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אז מלמעלה מגלים לו את מצבו האמיתי, מה שנמצא בתוך גופו. שעד עתה הם היו נעלמים, ולא היו נראים לחוץ. ועתה הבורא גילה אותם, כנ"ל בספר "פרי חכם".

ועל זה האדם אומר, שזהו חסד, מה שהבורא גילה לו את הרע שבו, בכדי שידע את האמת, ויהיה בידו לבקש מה' תפלה אמיתית. נמצא, שמצד אחד האדם רואה עתה, שהוא מרוחק מה'. ומצד השני, האדם צריך לומר, שה' קרוב אצלו, וה' מטפל עמו, ומראה לו את החסרונות. לכן הוא צריך לומר, שהם חסדים.

וזה שכתוב "חסדי ה' לעולם אשירה". כלומר, שיש לו מצד אחד שמחה, ונותן שירה על זה. ומצד השני הוא רואה, שהוא צריך לעשות תשובה. היינו, שהוא צריך לבקש מה', שיקרב אותו, ושיתן לו את הרצון להשפיע, שהוא טבע שני.

וזה שכתוב "ועד דור ודור אודיע אמונתך". שענין "דור ודור" הוא, שיש הפסק באמצע, שהוא ענין עליות וירידות. ש"דור" נקרא חיוב. וההפסק הוא שלילי. אולם דוקא ע"י זה מתגלה אור האמונה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שובה ישראל עד ה' אלקיך, בעבודה

מאמר ב', תשנ"א

הכתוב אומר "שובה ישראל עד ה' אלקיך, כי כשלת בעוונך. קחו עמכם דברים, ושובו אל ה'. אמרו אליו, כל תישא עוון וקח טוב, ונשלמה פרים שפתינו". ויש להבין, מהו הקשר, שמשמע, היות "כי כשלת בעוונך", לכן "שובה עד ה' אלקיך". וכמו כן מהו "אמרו אליו, כל תישא עוון". וכמו כן יש להבין מה שאמרו חז"ל "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר, עד ה', אלקיך" (יומא פ"ו).

ידוע שבסדר עבודה יש להבחין לב' בחינות :

א) מה שנוגע לכל הכלל. שהעבודה שלהם הוא בבחינת המעשה, ועל הכוונה אין הם עובדים, היינו לכוון שיהיה בע"מ להשפיע. ולכן בבחינת המעשה פחות יותר כולם חושבים שהם בסדר. אלא כל אחד מאמין, שבטח אי אפשר להיות שהאדם יהיה שלם. לכן בדרך כלל הוא חושב עצמו שלם, וכשהוא מסתכל על חבריו, הוא רואה את החסרונות שלהם, שהם לא בסדר. מה שאם כן הוא בסדר. אלא חסר לו משהו. ועל זה הוא מתרץ, הלא כתוב "אין צדיק בארץ, אשר יעשה טוב ולא יחטא". לכן בטח גם הוא בעל חסרון. וגם הוא נזהר במידת השפלות, כמו שאמרו חז"ל "מאוד מאוד הוי שפל רוח". הגם שהוא רואה, שהוא יותר מרומם משאר אנשים, ומכל מקום הוא מאמין באמונת חכמים, והוא מאמין למעלה מהדעת, בטח הוא שפל, היינו שהוא יותר גרוע משאר אנשים. אולם זהו הוא אצלו בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

נמצא, שאלו אנשים **השייכים לבחינת הכלל**, כשהם עוסקים בתורה, הם לא יכולים להרגיש שיש להם עוונות, ושהם יותר גרועים משאר אנשים. אלא באופן כללי הם מרוצים מעבודה שלהם. לכן כשבא חודש אלול ועשרת ימי תשובה, שאז הזמן שצריכים לעשות תשובה, יש להם אז עבודה רבה, למצוא אצלם עוונות, שצריכים לעשות תשובה עליהם.

אחרת הם נידונים בבית דין של מעלה, שיכולים חס ושלום לתת להם עונשים על מעשיהם. הם מבינים, שאפשר להיות, שהשכר, מה שמגיע להם לפי הבנתם, זה לא יהיה. היינו, שיהיה להם פחות שכר. אבל לא עונשים, על זה אין מה לדבר. היות שהם יודעים בעצמם, שיש להם הרבה תורה וחרבה מצות.

מה שאם כן אלו אנשים, **שעובדים בבחינת הפרט**, כלומר שהם רוצים לזכות לבחינת דביקות בה', והם מבינים, שהתו"מ מה שהם מקיימים, הוא רק בבחינת **תרי"ג עצות**, איך להגיע לזכות להיות דבוק בה'. כלומר, שלא תהיה להם רק דאגה אחת, איך לעשות נחת רוח ליוצרו, ולתועלת עצמם אינם דואגים.

ובטח הגוף מתנגד לזה, ומביא לו טענות צודקות, איך מה שהוא מדבר, הוא נכון. ומתחיל להביא לו ראיות מכל העולם, שאף אחד לא הולך בדרך כזה לבטל את הרצון לקבל לעצמו, ולעסוק רק לשם שמים. והאדם רוצה להתגבר על העוונות, מה שהרצון לקבל מביא לו מחשבות, מה שהם נגד האמונה. שזוהי טענת פרעה, שאמר "מי ה', אשר אשמע בקולו".

נמצא, שהאדם נכשל בעוון של כפירה חס ושלום. ועד כמה שהאדם מתגבר, הוא בא ומתגבר על האדם. זאת אומרת, עד כמה שהאדם רוצה להאמין בה', שהוא משגיח על העולם בבחינת טוב ומטיב, הגוף מראה לו את ההיפך. וממילא הוא נמצא תמיד בכשלונות, והוא רואה, שהוא דבר שאין לו סוף, והוא נמצא בעליות וירידות, ולא יודע מה לעשות נגד זה.

על זה הכתוב אומר "שובה ישראל עד ה' אלקיך". ומדוע מוכרח להיות "עד ה' אלקיך". זהו מטעם "כי כשלת בעוונך". כלומר, היות שאתה נכשלת בעוונך, היינו מעוון של אמונה, ואתה מרגיש עכשיו, שאתה הוא אדם הכי שפל שבעולם, כי המחשבות ורצונות שיש לך, אין לאף אחד בעולם, שיהיו כל כך בתכלית השפלות. ואתה מרגיש, שאתה מרוחק מרוחניות מכל וכל.

כלומר, החילוניים, אין הם אומרים, שהם מרוחקים מהרוחניות, היות שהם בכלל לא מאמינים שיש רוחניות בעולם. וכמו כן הדתיים, שמאמינים בתו"מ, הם לא מרגישים שהם מרוחקים, כנ"ל, שכל אחד מרגיש עצמו פחות או יותר שהם בסדר. ואם הוא רואה איזה חסרון בעצמו, בטח שיש לו איזה תירוץ על עצמו. ובעיקר שהאדם רואה, שכל העולם חיים חיי שלווים, והוא נמצא במצב של מלא כשלונות, בעוונות. ואין הוא רואה שום מוצא לצאת מהמצב הזה.

לכן אין לו עצה אחרת אלא "שובה ישראל". האדם צריך לשוב לה', ולא נסוג ממנו עד שיזכה שה' יהיה אלקיך. כלומר, שיזכה לאמונה שלימה, אחרת הוא יהיה נשאר בהכשלונות. לכן מוטל על האדם להשתדל ולעשות כל מה שבידו, עד שירחמו עליו מלמעלה, ויתנו לו את הכח, הנקרא "רצון להשפיע".

ובהאמור נבין מה שכתוב "קחו עמכם דברים". היינו אלו הדברים, שהגוף מדבר אליכם, וטוען, שלא כדאי לעבוד לשם שמים, אלו דברים קחו, בעת שובו אל ה'. אמרו אליו "כל תישא עוון". היות שהדברים האלו, מה שהגוף אומר לנו, אין בידינו להתגבר עליהם, אלו הדברים אותם קחו, בעת אשר אתם שבים אל ה'. ואומרים "כל", שרק אתה הוא ה' כל יכול, שאתה יכול לתת לנו טבע שני, הנקרא "רצון להשפיע". אתה "תישא עוון", שאתה יכול לקבל את העוון שלנו, ולתקנו, שרק אתה הוא הנושא עוון שלנו, ולנו אין שום כח.

אולם אנחנו מאמינים, שכל אלו הדברים, שהגוף מדבר אלינו, אתה הוא נתת לו את הדברים האלו, ובטח שאתה שלחת לנו, בטח זהו לטובתינו. לכן אמרו אליו "כל תישא עוון וקח טוב". כלומר, קח את הטוב הזה ששלחת לנו. היינו, אלו דברים, שהגוף היה טוען נגד ה', אתה מוכרח לתת טבע אחר, הנקרא "רצון להשפיע". כי אחרת אנחנו אבדנו, היות שאנחנו מלא כשלונות.

וזה שכתוב "ונשלמה פרים שפתותינו". ואנחנו רוצים, במקום שאנו נמצאים, במקום "שפתותינו", ש"שפתים" הוא בחינת הסוף שבדבר, היינו מחוץ לקדושה. לכן היות שע"י הרצונות שבנו, אנו נמצאים מחוץ לקדושה, לכן אנו מבקשים ממך "ונשלמה פרים שפתותינו". כלומר, במקום שאנחנו נמצאים בשפתים, בסוף, אנחנו רוצים, שאנחנו נהיה שלמים עם פירות, שהיא בחינת "פרים", היינו פריה ורביה במעשים טובים.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד". והיינו כנ"ל, כי אלו אנשים, שהם שייכים לבחינת הכלל, הם לא מרגישים, שיש להם כשלונות. בעוון, הנקרא "עוון הראשון". היות שהם מרגישים, שיש להם אמונה. והם בסדר. כי הגם שאין להם רק אמונה חלקית, כמו שמבואר (הקדמה לתע"ס, אות י"ד) אבל הם לא מרגישים את זה.

לכן הם חושבים, שהם בשלימות. מה שאם כן, אלו אנשים ששייכים להפרט, היינו שהם רוצים, שיהיה רק רשות אחד, היינו רשות היחיד, כלומר שהם רוצים לבטל את רשות עצמו, הנקרא "רצון לקבל", אלא שיהיה מגולה בעולם רק רשותו של הקב"ה, אז הם מרגישים, איך שהגוף מתנגד לזה, והם רוצים לחזור בתשובה, היינו לשוב לה', והתשובה הזאת מגיע עד כסא הכבוד.

אולם יש להבין, מהו ענין "כסא הכבוד" בעבודה. ידוע, שמלכות נקראת "כסא הכבוד", כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף מ"ה, אות ל"א) וזה לשונו "כי סוד הכסא הוא בב' בחינות:

א) שהוא מכסה על המלך, בסוד "ישת חושך סתרו". ומשום זה כסא מלשון "כיסוי".

ב) היא מגלה כבוד המלכות בעולמות, בסוד הכתוב "ועל הכסא דמות כמראה אדם".

והענין הוא, שאנו צריכים להאמין, שהצמצום וההסתר, שהיו, הוא תיקון עבור הנבראים. כלומר, שדוקא ע"י ההסתר והכיסוי, שנעשה, אז הנבראים יגיעו לשלימותם. ושצריכים להאמין למעלה מהדעת על ההנהגה, שהקב"ה מנהיג את העולם הוא בבחינת טוב ומטיב, אלא, מה שאין אנו רואים זה, אלא שהנהגת טוב ומטיב מוסתר מאתנו, ואנו צריכים להאמין, שבאמת ההשגחה היא בבחינת טוב ומטיב, אלא שיש על זה כיסוי, המכסה את זה.

והגם שהגוף מתנגד לזה, כי הוא טוען "אין לדין, אלא מה שעיניו ראות", ולא להאמין למעלה מהדעת. והאדם רוצה להתגבר על טענת הגוף. זוהי עבודה קשה. ויש בזה עליות וירידות.

וכשהאדם צועק לה', שיעזור לו, שיוכל לקבל על עצמו את הכיסוי הזו. כלומר, שיהיה בידו להאמין, שבאמת ההשגחה היא בבחינת טוב ומטיב, אלא הוא עדיין, אין לו זכיה לראות זה. נמצא, שעל ידי עבודה זו, הוא נעשה מרכבה להכסא. היינו, שמקבל על עצמו את הכסא הזו, אף על פי שזהו הסתרה ממש. ואז נעשה מהכסא הזה בחינת "כסא הכבוד". כלומר, שזוכה, שכבוד השכינה יושבת על הכסא.

נמצא, שבשיעור, שהיה מקודם בבחינת "כסא", שהיא בחינת הסתר, נעשה שהיה בבחינת "שכינתא בעפרא", נעשה עתה לבחינת "כסא הכבוד". וזה שכתוב, שהכסא שהוא מכסה על המלך, בסוד "ישת חושך סתרו". היינו, שאינו מאיר הכסא, אלא שהיא בחינת חושך. וצריכים להתגבר על החושך, ולומר "עיניים להם ולא יראו".

נמצא, שבזמן "הכסא", המצב הזה נקרא "כי כשלת בעוונך". שיש להאדם במצב "הכסא" עליות וירידות. ואין האדם רואה, שהעבודה הזו יקח סוף. אלא תמיד הוא בהלך ושוב. היות שבזמן הכיסוי קשה להאדם להתגבר ולומר, שהקב"ה מתנהג בבחינת טוב ומטיב.

לכן מוטל על האדם הזה לעשות תשובה, שהוא, שמהכסא, שהיא בבחינת "ישת חושך סתרו", יתגלה בחינת ה' שבכסא, ש היא מגלה כבוד המלכות בעולמות, בסוד הכתוב "ועל הכסא דמות כמראה אדם".

וזה שכתוב "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד". פירוש, שהתשובה צריכה להיות, שהאדם צריך לזכות לבחינה ב', שבפירוש "כסא", שהיא "כסא הכבוד". וזהו "שובה ישראל עד ה' אלקיך".

וענין "כי כשלת בעוונך" יש לפרש, כי בזמן שהאדם רוצה לעשות תשובה, היינו שהאדם שנפרד מה' מטעם הרצון לקבל, שהיא בהפכיות הצורה מהבורא, ורוצה להתחבר עם הבורא, שיהיה לו אז בחינת השתוות הצורה, אז הוא רואה, ש"הנסתרות לה' אלקינו".

כלומר, בזמן שהוא רוצה לעשות משהו לה', היינו לתועלת ה', הוא טעם "נסתר". היינו, שנסתר אז ממנו טעם של העבודה. מה שאם כן בזמן שהוא עובד לתועלת עצמו, הנקרא "לנו ולבנינו", אז הטעם מגולה אצלנו. כלומר, "הנסתרות" ו"הנגלות" הכוונה על הטעם.

זאת אומרת, בזמן שהאדם עובד לתועלת ה', הנקרא "לה' אלקינו", אז טעם עבודה נסתר. מה שאם כן לתועלת עצמו, שנקרא "לנו ולבנינו". אז הטעם נקרא "נגלות", הטעם עבודה מגולה. נמצא, שזה גורם לנו כשלונות. וזה שכתוב "כי כשלת בעוונך". לכן אין עצה אחרת, אלא שהאדם צריך לשוב לה'. ועל זה אמרו "וכל תישא עוון וקח טוב".

ובהאמור יש לפרש זה שכתוב ב"ברכת המזון" "ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים, ואדם". ויש להבין, בשביל מה צריכים לבקש מה', שנמצא חן בעיני אדם. מה הכוונה, שבני אדם יכבדו אותנו ויתנו לנו כבוד. מה זה שייך לעבודה. אלא כנ"ל, שאנחנו מבקשים מה', שנמצא חן בעיני אלקים. ומה אנו רוצים ממנו, שיתן לנו בחינת "אדם". היות מצד הטבע, האדם נברא עם הרצון לקבל, שנקרא בחינת "מלכות", שהוא בחינת שם ב"ן, שגימטריא בהמה.

לכן אנו מבקשים, שנמצא חן בעיני אלקים, שיתן לנו בחינת אדם, כמו שאמרו חז"ל "אתם קרויים אדם, ולא אומות העולם". שאדם גימטריא מ"ה, שהוא בחינת משפיע. כלומר, שמבקשים, שנמצא חן בעיני אלקים, שיתן לנו בחינת "אדם". וזה

שכתוב "ונמצא חן בעיני אלקים, ואדם", ש יתן לנו בחינת אדם. נמצא, שהאדם צריך להתפלל רק על דבר אחד, היינו שה' יקרב אותו. כי "קירוב" ברוחניות נקרא השתוות הצורה. כלומר, שהוא רוצה, שה' יתן לו את הרצון להשפיע, הנקרא "טבע שני".

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים, קמ"ז) "הרופא לשברי לב". ויש להבין, מהו שה' רופא לשברי לב. והענין, כי ידוע שעיקר אצל האדם הוא הלב, כמאמר חז"ל "רחמנא ליבא בעי". ש"לב" הוא הכלי המקבל את הקדושה מלמעלה. וזהו כמו שאנו לומדים בשבירת הכלים, שענינו הוא, שאם הכלי שבור, כל מה שנותנים בתוכו, הכל הולך לחוץ.

כמו כן אם הלב שבור, היינו שהרצון לקבל הוא השולט על הלב, נמצא, שלא יכול שם לכנס שפע, מסיבת שכל מה שהרצון לקבל מקבל, הכל יוצא להקליפות. וזה נקרא "שבירת הלב". לכן כשהאדם מתפלל לה', ואומר "אתה מוכרח לעזור לי, כי אני יותר גרוע מכולם, מסיבת שאני מרגיש, שהרצון לקבל שולט בלבי, ובגלל זה אין שום דבר שבקדושה יכול לכנס בתוך לבי, ואיני רוצה שום מותרות, אלא פשוט שאני אוכל לעשות משהו לשם שמים, ואין לי שום אפשרות לזה, לכן רק אתה יכול להושיע לי".

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים, ל"ד) "קרוב ה' לנשברי לב". פירוש, אלו אנשים, שמבקשים מה', שיעזור להם, שהלב שלהם לא יהיה שבור, אלא שיהיה שלם. וזה אפשר להיות רק אם האדם זכה לרצון להשפיע. לכן הוא מבקש מה', שיתן לו את הרצון להשפיע. כי הוא רואה, שלא חסר לו שום דבר בעולם, אלא שתהיה בידו יכולת לעשות מעשים לשם שמים. נמצא, שהוא מבקש רק קרבת ה'. ויש כלל "מידה כנגד מידה". לכן ה' מקרב אותו. וזה שכתוב "קרוב ה' לנשברי לב". ובהאמור נבין מה שכתוב שם "שומר כל עצמותיו, אחת מהנה לא נשברה". וזהו כנ"ל, שהעצם של האדם הוא הלב, היינו הרצון שישנו בהלב. וכל פעם הרצונות שבאדם מתחלפים בעליות וירידות. וה' שומר את הרצונות שלהם, שלא יתערב הרצון לקבל בתוך הרצונות של קדושה.

וזה שכתוב "אחת מהנה לא נשברה". היינו, היות שהרצון לקבל גורם לשבירת הכלים, וכשהבורא שומר אותו, היינו שהוא מקרב את האדם, הנקרא "השתוות הצורה", בזה שהוא נותן לו טבע שני, הנקרא "רצון להשפיע", זה נקרא "שומר ה'", כמו שכתוב "שומר פתאים ה'". היינו, מי שמרגיש עצמו שהוא פתי, שאין לו שכל, שישמור את עצמו, שלא יפול תחת שליטת הס"א, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", והוא מבקש מה', שישמור אותו. נמצא, שהאדם נותן את האתערותא דלתתא, שזה נקרא "רצון" וכלי, אז ה' נותן לו את האור.

מה שאם כן כשהאדם נמצא בזמן העליה, ואז הוא חושב שכבר הוא לא צריך לעזרת ה', היות שיש לו עכשיו בסיס של הרגשה, שנקרא אצלו בחינת "ידיעה". היינו, שעתה הוא יודע על איזו מטרה הוא עובד. כבר העבודה שלו אינה למעלה מהדעת, היות שיש לו כבר בסיס על מה לסמוך. היינו, על הרגשה הזו, שהוא מרגיש, שהמצב הזה טוב לו. ועל הבסיס הזה הוא קובע את העבודה.

אז תיכף זורקים אותו מלמעלה, ושואלים אותו כאילו "איפוא החכמה שלך, שאתה אמרת, שאתה כבר יודע על מה שהעבודה נתמכת". אלא כל זמן שהאדם חושב את עצמו לפתי, היינו שהבסיס של העבודה הוא למעלה מהדעת, והוא זקוק אז לעזרת ה', אז האדם אומר "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו". ודוקא באופן כזה נקרא הבורא "שומר ישראל ה'".

ובזה מובן, מהו שהאדם נמצא בצרה, בעבודה. התשובה היא, ידוע, ש"צר" נקרא חוסר חסדים. לכן, בזמן שהאדם רואה, שאין בידו לעשות שום דבר בע"מ להשפיע, שזה נקרא, שאין בידו לעשות חסד, אלא רק לתועלת עצמו, והוא רואה, שבמצב שבו הוא נמצא, אף פעם לא יהיה בידו לזכות לדביקות ה', והוא מצטער על זה. ומה האדם יכול לעשות. על זה, זאת אומרת, אין לאדם לעשות שום דבר שיעזור, אלא לצעוק לה'. וה' שומע. "ומכל צרותם" היינו מכל מצב. שהוא נמצא במצב הצרות, שהוא חוסר חסדים, שאי אפשר לו להתגבר על מעשיו, ה' מציל אותו, כמו שכתוב "מכל צרותם הצילם". מה שכתוב "אין לו צרות", היינו שאינו מצטער, מזה שאינו בידו לעשות משהו בע"מ להשפיע. לכן אין לו כלי, שה' יציל אותו, היות שהוא מרגיש, הוא בסדר המצב שבו הוא נמצא.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (חולין, קל"ג) "כל השונה לתלמיד שאינו הגון, נופל בגיהנום". ויש להבין, הלא כתוב "אמר הקב"ה "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". אם כן בטח מי שיש לו יצה"ר, ואינו יכול להתגבר עליו, אמר "בראתי תורה תבלין". הלא רואים אנו, שצריכים ללמוד תורה, אפילו בזמן שהוא לא הגון. ויש לפרש זה על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין". הלא "לטפשים" היה צריך לומר. ותירוץ, כי מי שמחפש חכמה, אף על פי שעדיין אין לו, כבר נקרא "חכם", היות רצונו הוא להיות חכם. וכמו כן יש לפרש כאן, כי מי שרוצה להיות הגון, כבר נקרא "תלמיד הגון". זאת אומרת, מי שרוצה ללמוד תורה, מסיבת שהוא רוצה להיות הגון, כבר נקרא "הגון". והוא מטעם, שהיות שהוא מרגיש, שהוא מרוחק מעבדות ה', היינו שאין הוא יכול לעבוד אלא לתועלת עצמו, והוא שאינו הגון, ורוצה להיות הגון, אבל לא הולך לו, לאלו אמרו "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". לכן יש לפרש "אסור ללמוד תורה לתלמיד שאינו רוצה להיות הגון". מה שאם כן מי שרוצה להיות תלמיד הגון, מותר לו ללמוד.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שהמחבל היה נמצא בהמבול,

והוא היה ממית, בעבודה

מאמר ד', תשנ"א
ספר בראשית

בזהר נח אומר, "טופנא הוי (המבול היה) והמחבל הוי יתיב בגוה (והמחבל היה יושב בפנים)". ואאמו"ר זצ"ל שאל, מהו ההבדל שהמחבל היה ממית, או שהמבול היה ממית. ואמר, שהמבול היה גורם יסורים גשמיים, ומחבל הוא גורם יסורים רוחניים, היינו שבתוך היסורים הגשמיים, יש בתוכם מחבל, שהורג גם את הרוחניות של האדם. כלומר, שיסורי הגוף מביאים לו לידי מחשבות זרות, עד שהמחשבות האלו מחבלות והורגות את הרוחניות.

ויש לפרש דבריו, כי מבול והגשם, מה שהיה, זה נקרא "בחינת נגלה", היינו מה שנראה לעינינו, שהמבול גשם הורג את האנשים. היינו מה שהאדם חושב, שאם היה להרצון לקבל, מה שהוא דורש, היינו ידיעה ולא אמונה, כלומר, שאם היה מבין כל דבר בהשגחתו יתברך, כפי שהרצון לקבל דורש, הוא היה עובד ה' כמו שצריך להיות. אולם אינו כך, ומזה האדם מתרחק מחיי החיים, היות שקשה לו לסבול יסורים, והאדם רוצה שה' ישפיע לו רק תענוגים, לכן מתרחק.

אולם בתוך היסורים הגשמיים, היינו ע"י זה שהאדם לא יכול להבין את השגחתו יתברך, מדוע ה' לא נותן לו מה שהרצון לקבל מבין שה' צריך לתת, וסובל יסורים, מזה נמשך אח"כ מיתה ברוחניות, היינו יסורים רוחניים, שהיסורים האלו גורמים לו מיתה ברוחניות, היינו שבא לידי כפירה חס ושלוש.

כלומר, זה שסבל את היסורים הגשמיים, שה' לא נותן לו מה שהוא מבין, וכואב לו, היסורים האלו גורמים מיתה בגשמיות, כמו שכתוב, "עני חשוב כמת, מי שאין לו בנים חשוב כמת". אולם אח"כ הוא בא לידי יסורים רוחניים, היינו שלא יכול להתגבר על האמונה, להאמין בה', שהוא מנהיג את העולם בבחינת השגחה של טוב ומטיב. ואז הוא בא לידי כפירה חס ושלוש, כנ"ל.

וזה נקרא "מיתה רוחנית", שאז האדם נופל לרשות חלל הפנוי דס"א. וכשהאדם שוב נכנס אח"כ לעבודה, זה כבר נקרא תחיית המתים. ואז על האדם להאמין, שזה, שעכשיו נכנס עוד הפעם לעבודה, אין זה בכוחות עצמו, אלא הוא קיבל מלמעלה טל של תחיה. והוא בחינת תחיית המתים, שזכה, שקיבל התעוררות מלמעלה. לכן על האדם

לומר כל יום, "ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים". וכמו כן האדם צריך לומר (בתפלת שמונה עשרה) "ונאמן אתה להחיות מתים".

נמצא, שיש כאן ב' דברים בענין היסורים :

(א) יסורי גשמיים, מה שהאדם סובל בדברים גשמיים, מה שחסר לו, ועל זה הוא סובל בחינת מיתה, כנ"ל, כדוגמת "עני חשוב כמת, מי שאין לו בנים חשוב כמת", וכדומה. נמצא, שמיתה זו, אין לו שייכות לרוחניות. אולם זה גורם לו אח"כ מיתה רוחניות, משום שאין הוא יכול להאמין בה', שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

נמצא, שזוהי מיתה רוחנית, ולא מיתה גשמית. וזהו הפירוש, שבתוך המבול גשם, שהוא יסורי גשמיים, הוא בא אח"כ ליסורי רוחניים, שאין הוא יכול להצדיק את ההשגחה עליונה, לכן הוא בא לידי מיתה רוחנית.

וזהו על דרך שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קל"ח ובהסולם אות קל"ח) וזה לשונו, "כי מטרם גמר התיקון, נקראת המלכות בשם אילנא טוב ורע, כנ"ל, שפירוש, כי המלכות היא סוד הנהגתו יתברך שבעוה"ז. וכל עוד שהמקבלים לא באו לידי השלמה, שיוכלו לקבל שלמות הטבתו, מוכרחת ההנהגה להיות בדרך טוב ורע, ושכר ועונש, כי כלי הקבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית. הרי אנו מרגישים בהכרח בפעולות שבהנהגה, שהם בחינת רע בעדנו.

כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות, כי אין זה מתאים לפועל השלום. ועל כן, בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלום, ונעלם ממנו הפועל יתברך, שהוא העונש היותר גדול בעולם".

ובהאמור יוצא, כי זה שהאדם מקבל ממנו יתברך רעות, זה גורם לו, שנעלם ממנו הפועל יתברך. וזה נקרא "מיתה" ברוחניות. ומי היה הגורם זה שקיבל רעות ממנו יתברך. ומדוע קיבל רעות. הוא מטעם, שעדיין אלו הכלים מלוכלכים מבחינת קבלה עצמית. לכן מוכרחת להיות ההשגחה בבחינת העלם והסתר. לכן היסורים גורמים מיתה ברוחניות.

ובגלל זה צריך האדם ללכת למעלה מהדעת, היינו שלא להתפעל מהדעת מה שהוא רואה, על זה הוא בונה את עבודתו בעבודת הקודש, שיוכל לזכות להכנס להקדושה. היות שהדעת הזו באה מכוח שהוא קיבל רעות. והדעת מחייבת, שאם הבורא הוא טוב ומטיב, אם כן מדוע הוא לא נותן לו מה שהאדם מבין שחסר לו, אלא שהבורא עושה מה שהוא רוצה. נמצא, שהדעת בנויה על יסוד של הנהגה דטוב ורע, כנ"ל. לכן אין עצה לאדם, אלא שיאמר, שהדעת, מה שהיא אומרת לו, אינו נכון, כי על זה נאמר "כי לא

מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי". אלא לא להתפעל מהדעת, ולומר, שהוא הולך למעלה מהדעת.

אולם בענין הרגשה של התקרבות לה', יש להבחין ב' אופנים :

א) לפעמים האדם מודאג, שהוא צריך להשיג איזה דבר נחוץ, ודרך העולם הוא, שאם חסר לאדם משהו, הוא מתפלל לה' שימלא חסרונו. ואם הדבר הוא דבר הנחוץ לו, והוא לא רואה מדרך הטבע, שהוא ישיג את הדבר, ונעשה לו נס, והוא קיבל את מבוקשו, אז האדם מתמלא באהבה לה', בזה שעזר לו להשיג את הדבר, והוא מיחס את השגת הדבר לה'. נמצא, שהתקרבות לה' באה לו ע"י קבלת טוב ועונג, זה היה הגורם להתקרבות לה'. ואותו דבר הוא חולה שנתרפא, שהיה כבר מיואש, ופתאום נעשה שינוי לטובה, ונתרפא. גם כן לפעמים מתקרב לה'. והסיבה היתה, קבלת הטוב מה', זה קירוב אותו לה'.

ולפעמים יש להיפך, שהאדם קיבל יסורים, והיסורים דוחפים אותו להתקרבות לה', היינו שעולה בדעתו, שאם הוא יקבל עליו עול תו"מ, ה' יציל אותו מצרותיו. נמצא, שהיסורים היו סיבה להתקרבות לה'. ועל זה יש לומר, היות שהאדם נמצא בעת צרה במצב של שפלות, והיות שכתוב "רם ה' ושפל יראה", נמצא, זה שהאדם נמצא בשפלות מכח הצרות והיסורים שפגעו בו, הוא מוכשר לקבל עזרה מלמעלה, כמו שכתוב "רם ה' שפל יראה". אולם בדרך כלל, אנו רואים שיסורים מרחקים את האדם מה', היות שאינו יכול ליחס את היסורים למי שהוא טוב ומטיב. לכן זה גורם לו מיתה ברוחניות.

אולם בענין שפלות יש הרבה פשטים. כלומר, זה שהאדם משפיל עצמו, השאלה היא, מהו שפלות. כלומר, במה מתבטא שהאדם הוא בשפלות. הפירוש הפשוט הוא, שפלות, כשהאדם מכניע את עצמו ועובד למעלה מהדעת, זה נקרא שפלות, היינו שמשפיל את הדעת שלו, ואומר, שדעתו אינה שוה כלום, דהיינו כנ"ל, שדעתו של אדם מחייבת, אם ה' נותן לו כל צרכיו, מה שהרצון לקבל מבין שמגיע לו, אז הוא יכול לאהוב את ה', מסיבת שהוא ממלא לו כל צרכיו, לכן הוא אוהב אותו. ואם לא, אין הוא יכול להשפיל עצמו, ולומר שדעתו לא שוה כלום, אלא האדם מתרחק אז מה', ואומר, שאינו כדאי לעבוד את ה', אם אין ה' ממלא את רצונו. נמצא, שזה נקרא בעל גאווה, מטעם שהוא רוצה להבין את דרכיו של הבורא, במה הוא נקרא טוב ומטיב, אם אין הגוף מקבל מה שהוא דורש. ועל בעל גאווה זו אומר (ה') הקב"ה "אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד".

מה שאם כן אם הוא משפיל עצמו, ואומר, שאין בידי להבין את דרכי ה', ואומר מה שהדעת שלו מחייבת, אינו שוה כלום, אלא שהוא הולך למעלה מהדעת, זה נקרא שפלות, ועליו נאמר "רם ה' ושפל יראה". והוא זוכה שה' מקרב אותו אליו.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל, "כל מחזר על הגדולה, גדולה בורחת ממנו"

(עירובין י"ג). היינו, שהאדם אומר, שאני יכול להיות עובד ה', בתנאי שה' יתן לי גדולה היינו גדלות. כלומר, אם אני ארגיש את גדלותו יתברך, אז אני מסוגל לעבוד לתועלת ה', אחרת אין אני יכול לעבוד לשם שמים. אומרים, לו, הגדולה בורחת ממנו.

אלא בזמן שהאדם אומר, אני רוצה להיות עובד ה' בלי תנאים, ואין אני זקוק לגדלות, אלא הוא רוצה לעבוד את ה' בתכלית השפלות, כלומר אף על פי שאין לו שום הרגשה של גדלות ה', אלא למעלה מהדעת, שזה נקרא שפלות כנ"ל, אז הוא זוכה לבחינת גדולה, היות שהוא משפיל עצמו, מטעם שהוא רוצה לעבוד רק לשם שמים ולא לתועלת עצמו.

לכן בזמן שהוא אומר, שאינו יכול לעבוד, אלא כשירגיש בחינת גדלות ה', נמצא, שהרצון לקבל אומר, שאם הוא לא יבין את גדלות ה' בתוך הדעת, אין הוא מסוגל לעבוד לתועלת הבורא, נמצא, שרק הרצון לקבל הוא הפועל. ועל הרצון לקבל היה צמצום והסתר. לכן אין לו שום אפשרות, שיזכה לבחינת גדולה. אלא האדם צריך להיות בורח מהגדולה. אז יש לומר, כמו שאומרים, "הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו".

ובהאמור יוצא, שיש כאן בסדר עבודה כמה שלבים :

א) שהאדם צריך להיות מקודם רודף אחר גדולה וכבוד, אחרת אין לו בכלל כלים לכבוד וגדולה, כי מחשבתו פועלת על מה שהאדם דורש. ואם אין לו כלים לדעת, איך הוא יכול ללכת למעלה מהדעת. לכן האדם, כשמתחיל בעבודה, הוא צריך לחשוב, איך מקבלים גדלות ה', שבטח כשתהיה לו הרגשה של גדלות ה', אז לא תהיה לו התנגדות מצד הגוף, כי זה טבעי שהקטן מתבטל לגבי הגדול. ועל זה אין עבודה, כי יש כלל, כל דבר שבא מצד הטבע, אין הגוף מתנגד לזה.

מה שאם כן אם אין לו תשוקה לדעת, היינו שיהיה לו רצון לשמש מלך גדול, אז העבודה שלו היא רק בבחינת המעשה, ואין לו צורך שהבורא יעזור לו, כי אז הוא עובד רק על קבלת שכר. ובשיעור שהוא מאמין בשכר ועונש, בשיעור הזה כבר הוא יכול לעבוד, ואין לו צורך לגדלות ה', כלומר, שאפילו שאין המלך גדול כל כך, לא חשוב לו, מטעם שהוא מסתכל על השכר, ולא על נותן השכר.

מה שאם כן אם הוא מתחיל לעבוד לשם שמים, אז כבר יש לו צורך לגדלות המלך. נמצא, שאם אין הוא משתוקק לגדלות המלך, זהו סימן שהוא לא עובד לשם שמים. נמצא, שדוקא בזמן שרודף אחר גדולה, זהו סימן שהוא רוצה להגיע לידי מצב, שיוכל לומר, שכל מעשיו יהיו לשם שמים. ואח"כ, בזמן שיש לו כבר הרגשה, שצריכים לדעת, שיש לו מלך גדול וחשוב, והוא רואה, שזה הוא אצלו המפריע העיקרי, מה שחסר לו, שיהיה לו כח להתגבר על הרצון לקבל, אז הוא בא לשלב ב', היינו, שהוא צריך לברוח

מהגדולה, אלא שהוא רוצה לעבוד לשם שמים בלי שום תנאים, שזה נקרא למעלה מהדעת.

כלומר, אף על פי שהדעת אומרת לו, הלא אתה רואה, שאתה מאמין רק במלך קטן, מכל מקום האדם צריך לומר, אצלי אתה מלך גדול, כאילו הייתי מרגיש את זה, ואני מאמין למעלה מהדעת, שאתה מלך גדול, כאילו הייתי מרגיש את זה. לכן בשלב זה הוא בורח מן הגדולה והכבוד, ואז הגדולה והכבוד רודפין אחריו ותופסין אותו, אף על פי שהאדם לא רוצה לקבל את הגדולה, מהסיבת שרק אז יש השתוות עם הבורא.

וזהו על דרך שלומדים בענין זיווג דהכאה, בשיעור שהמסך דוחה את האור, אף על פי שיש לו בחינת עביות, היינו רצון וחשק להאור, ומכל מקום אינו מקבלו, מטעם שהוא רוצה להיות משפיע ולא מקבל, לכן על ידי דחיית המסך, נולד בו ענין של אור חוזר. ובאור חוזר הזה הוא מקבל כלי חדש לקבלת האור.

כן כאן. מקודם האדם צריך לקבל רצון וחשק להשגת גדלות ה', ואח"כ האדם צריך לקבל כח לדחות את הגדולה, ולא ירצה לקבל אותה, מטעם שהוא רוצה בהשתוות הצורה. ואז הוא משיג בחינת אור חוזר, שבאור חוזר הזה הוא מקבל את הגדולה והגבורה. נמצא שיש כאן ג' שלבים :

(א) להשתוקק לגדלות ה' דוקא,

(ב) לדחות את הרעיון להשתוקקות, כלומר, אף על פי שהוא מבין, שאם תהיה לו באמת הרגשה מגדלות ה', אז הגוף יכנע לעבוד עבודת הקודש, מכל מקום הוא בורח מן הכבוד והגדולה, אלא שאומר, שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה', אף על פי שאין לו שום הרגשה, אלא שהוא מבקש מה', שיתן לו כוחות, שיהיה בידו לנצח את הרצון לקבל, אף על פי שאינו מסכים לכך.

(ג) בזמן שהוא אינו נצרך להרגשת גדלות ה', אלא הוא עובד לשם שמים, בלי שום תנאים, אז הוא זוכה לבחינת גדלות ה' ולבחינת כבוד ה'. ואז מקוים, הבורח מן הכבוד והגדולה, הכבוד רודף אחריו ורוצה להתדבק בו, מטעם שכבר יש לו השתוות הצורה, היינו שהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע.

ובהאמור, שלאחר שהאדם מבין, שכדאי שהוא יקבל הרגשה בגדלות ה', כי אז הגוף יסכים לשמש המלך. ולאחר שכבר יש לו תביעה לזה, היות שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה', והגוף מתנגד לזה, מטעם, שכל זמן שהוא לא מרגיש גדלות ה', הוא לא רוצה להאמין למעלה מהדעת, אז בא המצב, שהאדם צריך לברוח מזה, מטעם כי זה הוא רק טענה של הרצון לקבל.

מה שאם כן כשהוא לא מרגיש מגדלות ה', הגוף לא מסכים לעבודה זו, אז האדם

צריך לומר, הלא חז"ל אמרו, "כל המחזר אחר הגדולה, הגדולה בורחת ממנו", מטעם שהאדם צריך לעבוד לתועלת ה', אפילו שהגוף לא נהנה מהעבודה, כי לתועלת ה' פירוש, "לא להסתכל כלום על תועלת עצמו".

וזהו כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קפ"ט ובהסולם אות קצ"ט) וזה לשונו, "אהבה שלמה, שהיא בשלמות, משני הצדדים, בין בדינא ובין בטיבו, ואפילו הוא נוטל את נשמתך, תהיה אהבתך בו בשלמות הגמורה, כמו בעת שנותן לך כל טוב. יש מי שאוהב אותו בשביל שיש לו עושר, אריכות ימים, בנים סביב לו, מושל על שנאיו, דרכיו יכוננו לו. ומתוך כך אוהב אותו. ואם יהיה לזה ההפך, והקב"ה יחזור עליו הגלגל בדין קשה, יהיה שונא אותו. ולא יאהב אותו כלל. ומשום זה אינה אהבה שיש לה יסוד. האהבה שנקראת שלמה, היא אותה האהבה, שהיא בשני צדדים, בין בדין בין בחסד והצלחת דרכיו, שיאהב את הקב"ה, כמו שלמדנו, "אפילו הוא לוקח ממך את נשמתך, זו היא אהבה שלימה".

ויש לפרש, זה שהאדם צריך לאהוב את הקב"ה, בין בצד עליה, היינו שמרגיש שה' הוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, כי בזמן העליה האדם רוצה להיבטל אליו יתברך בלי שום תנאים, אלא שזה דומה כנר בפני האבוקה, שהוא מתבטל בלי שום שכל ודעת, זה נקרא שהאדם עובד את ה' בזמן שיש לו נשמה.

כי עליה נקרא שהאדם חי, ויש לו נשמת חיים, ואז יש להאדם אהבה לה'. זה נקרא "סטרא דטיבו" בעבודה. וכמו כן צריך האדם לאהוב את הקב"ה בזמן שנוטל ממנו את הנשמה, היינו שהקב"ה לוקח ממנו את נשמת חיים, שזה נקרא זמן ירידה, שאין לו שום הרגש חיות, שנלקח ממנו את נשמתו, ואין לו שום רוח חיים, שאם גם במצב כזה יש לו אהבת ה', זה נקרא אהבה שלמה.

ודבר זה יכול להיות רק למעלה מהדעת, כי בתוך הדעת אין לו שום חיות, שיהיה לו כח להתגבר. לכן האדם צריך לעבוד בזמן ההכנה, מטרם שמשיג איזו התקרבות מצד הבורא, שיהא בורח מן הגדולה וכבוד. היינו, שלא יאמר, שדוקא אם הבורא יתן לי בחינת נשמת חיים, אז אני אוכל לעבוד בע"מ להשפיע, מה שאם כן בלי חיות, היינו בלי רוח חיים, איננו מסוגל לעבוד לתועלת הבורא. זהו לא דעת תורה.

אלא האדם צריך לבקש מהבורא, שיתן לו כח לאהוב את הקב"ה, אפילו שהוא לוקח ממנו את נשמתו, והוא נשאר בלי רוח חיים, שיהא בידו כח להתגבר, ושיאהב את הקב"ה בכל האופנים.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "ישת חושך סתרו", שפירוש, בזמן שה' רוצה להסתיר עצמו בפני אדם, שבטח שזהו לטובת האדם, מטעם כי עדיין אינו ראוי לגילוי, אז הוא נותן לאדם בחינת חושך, כלומר, שלוקח ממנו את נשמת רוח החיים, וממילא הוא נופל למקום חושך, שאין אור דקדושה מאיר שם.

והאדם צריך להאמין שזוהי הסתרה. שפירוש הסתרה הוא, שהוא מאמין שיש בורא גדול, והוא מנהיג העולם בבחינת טוב ומטיב, אלא ממנו הענין הזה נסתר. והוא צריך להאמין, שזוהי רק הסתרה. ואם יעלה בידו של האדם להאמין, שזה הוא רק הסתרה, אבל באמת אינו כן, כמו שהוא רואה, אז הוא זכה שהאור מאיר על כסא זה, היינו שאור יאיר בתוך החושך הזה.

ובהאמור, האדם צריך ללמוד ממצב הירידה וממצב העליה. כלומר, שמצב הירידה, הבאה לאדם בזמן שהוא רוצה לעשות מאמצים גדולים, בכדי להגיע לדביקות ה'. ומכל מקום האדם רואה אחרת, כאילו לא עשה שום דבר, אלא הוא נמצא באותו מצב כמו מטרם שהוא נכנס לעבוד בעבודה דע"מ להשפיע. אז האדם צריך להאמין באמונת חכמים, מה שהם אומרים, ולא מה שהאדם חושב ואומר, היות שהירידות האלו נותנות לו מקום לעלות ולהתקרב לה'.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו מעשים טובים של צדיקים הם התולדות, בעבודה

מאמר ה', תשנ"א
ספר בראשית

רש"י מביא דרשת חז"ל על "אלה תולדות נח, נח איש צדיק". למה לא כתוב את השמות של הבנים שם, חם ויפת. אלא, "אלה תולדות נח, נח איש צדיק". ללמד, שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים.

ויש להבין, זה שאמרו שתולדותיהם של צדיקים הם מעשים טובים, הידיעה הזו היא, ששאר אנשים שידעו דבר זה, או שהצדיקים בעצמם צריכים לדעת זה. ידוע, בדרך העבודה לומדים הכל באדם אחד. נמצא, זה ששאר אנשים צריכים לדעת, מה הם התולדות של צדיקים מעשים טובים, הוא גם כן בגוף אחד. כלומר, שהצדיק בעצמו צריך לדעת, שתולדותיו הם צריכים להיות מעשים טובים. ויש לדעת הידיעה הזו לגבי הצדיק בעצמו. מה מוסיף לו הידיעה הזו, בעבודה.

ולהבין זה, צריכים מקודם לדעת, מהו בעבודה, מעשים טובים או מעשים רעים. הנה מעשים טובים הוא, היות שידוע שבקיום תו"מ יש להבחין בחינת מעשה, היינו שהאדם מקיים תו"מ בבחינת מעשה. היינו, שהוא מאמין בה', ומקיים מצותיו, וקובע עתים לתורה. אולם על ענין כוונה הוא לא משים לב, כלומר, לתועלת מי הוא עובד. אם כוונתו הוא לתועלת עצמו, שעל ידי קיום בתו"מ הוא יקבל שכר, שזה נקרא תועלת עצמו, או שהוא עובד לתועלת הבורא, שהיא, שלא על מנת לקבל פרס.

וההבדל ביניהם הוא, כי בזמן שהאדם עדיין עובד לתועלת עצמו, והוא עדיין משוקע בקבלה עצמית, שעל קבלה זו היה צמצום והסתר, כלומר, שענין מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, אין הוא מסוגל לקבל את הטוב ועונג. נמצא, שמעשים, שהכוונה היא לתועלת עצמו, נקראים מעשים רעים, כי המעשים האלו מרחקים אותו מלקבל את הטוב ועונג. נמצא, שהאדם, כשעושה מעשים, הוא צריך להרויח. וכאן הוא מפסיד מזה שהוא נמצא במצב הפירוד מהבורא.

מה שאם כן אם האדם עושה כל מעשיו לתועלת הבורא, שהבורא ינה מזה, נמצא, שהוא הולך על קו ודרך להגיע לדביקות ה', הנקרא השתוות הצורה. וכשיש השתוות הצורה, אז ממילא עובר ממנו הצמצום וההסתר. ואז האדם זוכה לטוב ועונג, מה שהיה במחשבת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. לכן נקראים המעשים שהאדם עושה לתועלת הבורא, בשם מעשים טובים, משום שהמעשים האלו מביאים את האדם לזכות לטוב.

ובהאמור יש לפרש, שהצדיק צריך לדעת, שהתולדות של צדיקים, הם מעשים

טובים. ידוע שתולדות נקראים **פירות**, שהם תוצאה מהמצב הקודם, שזה נקרא **סיבה ומסובב**, או **אב ותולדה**. נמצא, שהאדם, כשהוא מקיים תו"מ, ורוצה להיות צדיק, איך הוא יכול לדעת, אם הוא צדיק או לא, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ס"א) "אמר רבא, לידע איניש בנפשיה, אי צדיק הוא, או רשע הוא". אולם איך הוא יכול לדעת זה.

לכן אמרו, "תולדותיהם של צדיקים הוא מעשים טובים". אם האדם רואה, זה שהוא עוסק בתו"מ, מוליד לו מעשים טובים, היינו שהתו"מ שהוא עושה, גורם לו אח"כ, שיעשה הכל בע"מ להשפיע, כנ"ל, שהוא לתועלת ה', זהו סימן שהוא צדיק.

אולם אם אין התו"מ שהוא עושה, מביאו, שיוולדו אח"כ תולדות של מעשים טובים, אלא מעשים רעים, היינו, שיעבוד רק לתועלת עצמו, ואינו מביאו שיוכל לעשות מעשים טובים, שהוא לתועלת ה'. אין הוא נכנס בגדר צדיק, אף על פי שהוא מקיים תו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה. אולם זהו רק בדרך עבודה. אבל בבחינת הכלל, מי שמקיים תו"מ בכל הדקדוקים, כן נקרא צדיק.

על הכתוב, "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו", מביא רש"י דרשת חז"ל, "שיש שדורשים לשבת, ויש שדורשים אותו לגנאי". ויש לפרש, מדוע דורשים לשבת, ומדוע דורשים לגנאי. כלומר, מה היא האמת.

בדרך העבודה, כשמדברים הכל באדם אחד, נמצא, שגם הדורות, אין הכוונה בכמה גופים, אלא בגוף אחד בכמה זמנים. אם כן, מה יהיה הפירוש לשבת ולגנאי. הנה בהקדמת ספר הזהר (דף ק"מ ובהסולם אות ק"מ) אומר שם וזה לשונו, "יום ליום יביע אומר, ולילה ללילה יחווה דעת". והנה הנהגת טוב ורע גורמת לנו הרבה פעמים עליות וירידות. ותדע, שכל עליה נחשבת משום זה ליום בפני עצמו, כי מסיבת הירידה הגדולה, שהיתה לו בינתיים, בהיותו תוהה על הראשונות, נמצא בעת עליה שהוא כקטן שנולד. ועל כן נחשבת כל עליה ליום מיוחד, ועל דרך זה כל ירידה נחשבת ללילה מיוחד. שבגמר התיקון יזכו לתשובה מאהבה, כי יגמרו תיקון כלי הקבלה, שיהיו רק בע"מ להשפיע נחת רוח לה' יתברך. ויתגלה לנו כל טוב ועונג הגדול של מחשבת הבריאה. ואז נראה בעליל, כי כל העונשים שהיו בימי הירידה, ואז הזדונות האלו נמצאים נהפכים לזכיות ממש. וזהו "יום ליום יביע אומר".

ובהאמור יש לפרש "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו", שיש כאן לדרוש לשבת, ויש לדרוש לגנאי. ושניהם אמת. כלומר, אם כתוב "בדורותיו", לשון רבים, משמע שהדור נחלק לכמה הפסקות. לכן יש הרבה דורות. וזה יתכן שבזמן עבודה היו לו ירידות ועליות. לכן נתחלקו לכמה דורות.

נמצא, שזמן הירידה, נקרא בחינת גנאי, כמו שאומר בהסולם, שבאים לפעמים להיות לבחינת "תוהה על הראשונות", ואין לך יותר גנאי מזה. נמצא, יש דורשים לגנאי, היינו על הירידות. וכמו כן יש דורשים לשבת, היינו זמן העליות, שזהו שבת, שיש לו אז חיבור עם הקדושה.

ותמים נקרא, שכל הדורות נעשו לבחינת שלימות, הנקרא תמים. כלומר, שזכה לבחינת גמר התיקון, היינו כנ"ל, שגמרו לתקן את הכלי קבלה לקבל בע"מ להשפיע. נמצא, שכל ריבוי הדורות, שהיה הפסקות באמצע, היינו ירידות, כנ"ל, קיבלו תיקון, ונעשו תמים בדורותיו. וזהו ענין שדורשים לשבח, וענין שדורשים לגנאי, ושניהם אמת, ומשניהם נעשה ענין אחד, הנקרא "תמים בדורותיו".

אולם בדרך כלל, אלו שעוסקים בתו"מ בבחינת המעשה, אין להם ענין של עליות וירידות, עד כדי כך, שיכולים לבוא לבחינת תוהה על הראשונות, מטעם, שכל זמן, שלא רוצים לפגום בהרצון לקבל, אין הגוף כל כך מתנגד לעבודה. לכן אנשים האלו מחזיקים עצמם שהם שלמים. וכשמסתכלים בתורה, הם רואים את עצמם, שהם ברוך ה' לא נורא, פחות או יותר הם בסדר.

וזה נקרא עין פנים לתורה, היינו שיש כאן להבחין ב' בחינות :

(א) צר עין הוא נותן פנים לתורה, כלומר, שהוא מפרש את התורה על דרך צר עין, הנקרא "צר מחסדים", כלומר, שיותר מתועלת עצמו, הוא בכלל לא מבין, איך יכול להיות דבר כזה. לכן הוא מפרש את התורה, באופן שלא יגיע שום רע לתועלת עצמו. וזה על דרך שאמרו חז"ל (ע"ז י"ט) "אין אדם לומד, אלא ממקום שלבו חפץ". כלומר, אם הוא צר עין, נמצא, העין פנים לתורה, הוא על דרך שיצמח מזה אהבה עצמית.

(ב) יש בחינת עין יבורך, כמו שכתוב, "טוב עין הוא יבורך", שפירושו, שמי שיש לו טוב עין, היינו שהוא אוהב להשפיע, שזהו ההיפך מצר עין, לכן, היות שהוא רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, הוא, כשמסתכל בתורה, הוא רואה, שמכל המקומות שבתורה, שהאדם צריך לעבוד בע"מ להשפיע, שזה נקרא, שהוא למד ממקום שהוא. היינו, הוא רואה שצריכים לעבוד רק בע"מ להשפיע. נמצא, שטוב עין, הוא זוכה להברכות, שנקראות בחינת חסד, שהוא זוכה לבחינת דביקות. וע"י זה הוא זוכה אח"כ לבחינת טוב ועונג, שהיה במחשבת הבריאה.

נמצא, שהאדם צריך לתת עבודה, בכדי להשיג את הצורך שה' יעזור לו, שיתן לו את הטבע השני, הנקרא רצון להשפיע. אולם כל אדם רוצה מקודם השכר ואח"כ הוא יכול לתת עבודה. כלומר, כל אדם רוצה שמקודם יתן לו את הרצון להשפיע, הגם שעדיין אין האדם מבין שנחוץ לו את הרצון. אבל הוא שמע, ששכר, מה שמקבלים עבור העבודה, הוא שנותנים לו מן השמים את הרצון להשפיע. לכן הוא רוצה שיתנו לו את הרצון. וכל כוונתו היא, בכדי שלא יצטרך לעבוד בכדי להשיג אותו.

אולם, אין אור בלי כלי. כלומר, זה שהאדם צריך לתת מקודם יגיעה, בכדי שיהיה לו רצון וצורך לזה, מטעם, כי אין מילוי בלי חסרון, לכן האדם צריך לקבל כל פעם ירידות, מטעם שע"י הירידות הוא מקבל צורך שה' יעזור לו, שיתן לו את הכח, שיהיה בידו כח לנצח את הרצון לקבל שבו, ויזכה לבחינת רצון להשפיע.

ולכן בזמן שאנו מבקשים מה', שיתן לנו את הרצון להשפיע, בכדי שיהיה לנו דביקות בה', ואנו, מצידנו, אין לנו את היכולת להתגבר על הרצון לקבל שלנו, ולהכניעו, שיבטל את עצמו, וליתן את מקומו, שהרצון להשפיע ישלוט על הגוף.

וסדר התפלה הוא, כמו שכתוב "אבינו מלכנו, עשה למענך, אם לא למעננו". והנוסח הזה לכאורה קשה להבינו, כי מסדר העולם, כשמבקשים מאדם איזה טובה, אומרים לו, עשה לי טובה למענך, היינו לטובתך. ואם אין אתה רוצה לעשות לי טובה, מטעם שזה יהיה לטובתך, עשה מטעם רק לתועלתי.

הלא בטח, אם לא רוצה לעשות לו טוב, אע"פ שיהיה מזה גם כן לטובתו, ומכל מקום הוא לא רוצה, בטח אם מכאן לא יהיה לו שום טוב, בטח שלא יעשה לו טובה. אם כן מה הפירוש, "עשה למענך", ואם לא, היינו אם לא למענך, "עשה למעננו", היינו רק לטובתינו. היתכן.

אלא שיש לפרש כנ"ל, אנו אומרים, "אבינו מלכנו, עשה למענך". אנו מבקשים שה' יתן לנו את הכח, שאנו נוכל לעשות את כל מעשינו בשבילך, היינו לתועלת ה'. אם לא, היינו אם אין אתה תעזור לנו, אז יהיו כל מעשינו רק לתועלת עצמנו. וזהו הפירוש, אם לא, כלומר, שאם אין תעזור לנו, תהיו כל מעשינו רק למעננו, לתועלת עצמינו, כי אין לנו כח התגברות על הרצון לקבל שלנו. לכן תעזור לנו, שנוכל לעבוד בשבילך. לכן אתה מוכרח לעזור לנו. וזה נקרא, עשה למענך, היינו שתעשה עשיה זו, שתיתן לנו את הכח של רצון להשפיע. אחרת, היינו, אם לא, אנחנו אבודים. זאת אומרת, שאנחנו נשאר ברצון לקבל לתועלת עצמנו.

אולם האדם צריך לדעת, כי אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון. לכן האדם צריך מקודם להרגיש, שחסר לו את הרצון להשפיע. כלומר, זה שהוא רוצה את הרצון להשפיע, אין זה אצלו בחינת מותרות, היינו, שאליבא דאמת הוא בסדר, אלא חסר לו שיהיה יותר שלם. יש לדעת, שזה לא נקרא חסרון לגבי רוחניות. כי ברוחניות כל דבר צריך להיות שלם. זאת אומרת, אור שלם, חסרון שלם. מה שאם כן מותרות לא נקרא חסרון שלם. וממילא לא יכול לכנס אור שלם.

לכן האור, המכונה שה' נותן לאדם את הרצון להשפיע, הוא נקרא **אור התשובה**.

כי מטרם שהאדם מקבל את הרצון להשפיע, הוא מונח תחת שליטת הרצון לקבל, שהוא ההפכיות דקדושה, הנקראת רצון להשפיע, שהרצון לקבל שייך לקליפות. לכן אמרו חז"ל, "רשעים בחייהם נקראים מתים".

וזה שכתוב בתע"ס (דף י"ח אות י"ז) וזה לשונו, "ועל כן נקראות הקליפות מתים, כי בהיפוך צורתם מחיי החיים, נמצאים נחתכים ממנו, ואין בהם משפעו יתברך כלום, ועל כן גם הגוף, הניזון ע"י שמרי הקליפות, נמצא גם כן נחתך מחיי החיים. וכל זה הוא, משום הרצון אך לקבל, ועל כן רשעים בחייהם נקראים מתים.

ובהאמור, אין האדם יכול לקבל את הרצון להשפיע, שה' ישפיע לו, מטרם שיש לו חסרון שלם, היינו שהוא מרגיש שהוא רשע, מטעם שמונח תחת שליטת הרצון לקבל, והוא נפרד מה', והוא רוצה לחזור בתשובה, היינו לחזור ולהדבק בה', שלא יהיה נפרד, כי הפירוד עושה בחינת מיתה, כנ"ל, "שרשעים בחייהם נקראים מתים".

נמצא, שאם אין האדם מרגיש עצמו לרשע, אין לו חסרון שלם, שה' יתן לו את העזרה, היינו הכח של רצון להשפיע, שאאמו"ר מכנה אותו, **טבע שני**. לכן לא שייך לומר, חוזר בתשובה, בבחינת עבודה, מטרם שהוא מרגיש מקודם, שהוא רשע.

ואח"כ הוא מבקש מה', שיעזור לו, היות שהוא רוצה לחזור בתשובה. והוא רואה, שאין בידו כח לעשות תשובה בלי עזרת ה'. לכן, במצב כזה, כשיש לו חסרון שלם, הנקרא כלי שלם, אז הוא מוכשר לקבל את העזרה השלימה מה', היינו הרצון להשפיע.

אולם חז"ל אמרו, "אין אדם משים עצמו רשע" (כתובות י"ח). והטעם הוא, כי בעבודה, עבר ושנה, אמרו חז"ל, "נעשה לו כהיתר". אם כן, אין אדם משים עצמו רשע, שיכול לומר, שיש לו כלי שלם, היינו ממש שהוא מרוחק מה', עד כדי כך שהוא מרגיש עצמו למת. כלומר, שענין, "רשעים בחייהם נקראים מתים", יש לפרש, מתי האדם יכול לומר, שהוא מרגיש עצמו לרשע בפני ה'. יש לומר, בזמן שהוא מרגיש עצמו למת. זאת אומרת, שהוא רואה, שאין לו שום חיות דקדושה, אז הוא מרגיש עצמו לרשע.

אם כן מאין האדם לוקח הרגשה זו. והתשובה היא, כמו שאמרנו במאמרים הקודמים, שידיעה והרגשה זו באות מלמעלה, כמו שכתוב בזה"ק על הכתוב "או הודע אליו חטאתו אשר חטא. ושואל, מי הודע. ומשיב, ה' הודע לו". נמצא, שגם הידיעה וההרגשה הזו שחטא, באה גם כן מלמעלה. כלומר, **הן החסרון והן המילוי, היינו הן האור והן הכלי באים מלמעלה**.

אבל ידוע, שלכל דבר צריכים אתערותא דלתתא. התשובה היא, שהאדם צריך מקודם לעשות מעשים טובים. כלומר, שסדר עבודה מתחיל, שהאדם רוצה לעשות מעשים טובים, שזה נקרא, שהוא רוצה לעשות מעשים לתועלת ה', הנקרא לשם שמים. ואז, ע"י זה שהוא רוצה להתקרב לה', והוא חושב, שחסר לו רק קצת שלימות, אבל באמת הוא בסדר, אבל היות שרואים מלמעלה, שהוא רוצה להתקרב לה', מתחילים לתת לו כל פעם את החסרון שיש בו, שהוא מרוחק מה' מכל וכל.

וזה לא כמו שהוא חשב מקודם, שחסר לו קצת שלימות, אלא מלמעלה מגלים לו איך שהוא מרוחק מה' בהפכיות הצורה, עד שהאדם מרגיש עצמו לרשע בפני ה', ואין בידו לעשות משהו לצורך לעשות נחת רוח ליוצרו.

ואז הוא בא לדרגת רשע, ואז הוא רואה, שאין לו שום חיות דקדושה, אלא הוא ממש מת. ואז יש לו חסרון שלם, הנקרא כלי שלם. ואז יש מקום, שה' יתן לו אור שלם, היינו עזרה שלמה, שהוא הרצון להשפיע. וזה נקרא, שהוא נעשה אז "חוזר בתשובה".

אולם יש לדעת, שבסדר עבודה יש להבחין, שיש לפנינו בחינת אמונה, שהוא בחינה למעלה מהדעת, הנקרא חוק, ויש בחינת תורה, הנקרא משפט. ואמר אאמו"ר זצ"ל, ש"חוק נקרא אמונה למעלה מהדעת, ומשפט נקרא בחינת תורה", ששם דוקא בתוך הדעת. ואמר, כי מאן דלא ידע צוויא דמארי, איך יעביד ליה (מי שלא יודע הציווי של האדון, איך הוא יכול לעבוד אותו). לכן האדם צריך להשתדל להבין דברי תורה, הנקרא בחינת משפט.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (בראשית חמישי) "ויקח לו למך שתי נשים, שם האחת עדה, ושם השנית צילה". ויש להבין, מה זה בא ללמדנו, בעבודה, כמה נשים היה לו. וגם לדעת את שמותיהם. והענין הוא, כי "למך", הוא אותיות "מלך", שזה מרמז לנו, שהאדם צריך לעשות צירופים טובים, שהכוונה היא, שיזכה להרגיש שיש מלך העולם, ויש להאדם זכיה גדולה, אם הוא משמש למלך העולם.

וענין נשים היא בחינת עוזרת, כמו שכתוב "לא טוב היות אדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו", שהאשה הכוונה העוזרת. זאת אומרת, מבחינת מה שהיא עוזרת לו, היא נקראת אשה, היינו, שמשלמת לו את העבודה, על ידי זה שהוא משמש עם בחינתה. לכן נבחן, שהיא עוזרת לו להשיג את שלמותו.

ויש לדעת, ששלמות העבודה היא בב' בחינות :

(א) בחינת מצוה,

(ב) בחינת תורה.

וידוע, שמצוה נקראת בחינת אמונה למעלה מהדעת. ודעת נקרא בחינת שמש, כמו שכתוב "אם ברור לך הדבר כיום". נמצא, שלמעלה מהדעת נקרא ההיפך מהשמש. וזה נקרא בחינת צל. ובזה יש לפרש, שאם האדם רוצה להרגיש שיש מלך, הוא צריך לקחת בחינת צל, היינו אמונה למעלה מהדעת, שזה פירוש, "ושם האחת הוא צילה". היינו, שהוא מקבל עזרה לזכות לשמש את המלך על ידי האמונה. אולם זה עוד לא נבחן לבחינת שלימות. כי הצל על השמש, היינו הלמעלה מהדעת, מה שצריך להיות על האמונה, זה עוד לא נבחן לשלימות עבודה.

וצריכים גם כן לבחינת תורה, שזה נקרא בחינת משפט. וידיעה, כי מה שלא מבינים, לא נכנס בגדר של תורה, אלא בגדר של אמונה. מה שאם כן תורה נקראת בחינת עדות. כידיעה, שאין עדות מפי השמיעה, אלא מבחינת הראיה. כי ראיה נקראת ידיעה.

וזה שכתוב, "ושם האחת עדה", היא מלשון עדות, שהאדם צריך לקבל עזרה מבחינת עוזרת, הנקראת אשה, שהיא עוזרת לו מבחינת תורה, שהוא בחינת אור ולא צל. ודוקא שיש לו בחינת תורה ומצוה, אז הוא נקרא אדם השלם.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו רועי מקנה אברם ורועי מקנה לוט, בעבודה

מאמר ו', תשנ"א
ספר בראשית, לך לך

הכתוב אומר (לך לך שלישי), "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט". ואמר על זה אאמו"ר זצ"ל, שענין "מקנה" פירושו קניינים, שהריב היה בין רועי מקנה אברהם, שהם אמרו, איך יכולים לזכות לקניינים רוחניים, שהם בחינת אב-רם, היינו דוקא בחינת רם, שהיא למעלה מהדעת, שבחינת אברהם הוא היה אב האמונה.

שאב-רם פירושו, שהוא היה רוצה, שאב מלשון אבה, היינו כמו שכתוב, "ולא אבה לשלחם". רם נקרא למעלה. זאת אומרת, שאברם הלך למעלה מהרצון שיש באדם, הנקרא רצון לקבל, ולמעלה מהרצון שיש באדם, הנקרא רצון לדעת ולהבין מה שהוא עושה, ולא רוצה להאמין. ואברם הלך למעלה מב' אלה, היינו בבחינת מוחא וליבא. וזה נקרא רועי, שרק בדרך זה היה רוצה להדריך את עצמו.

מה שאין כן "רועי מקנה לוט". שענין לוט נקרא עלמא דאתלטיא, מלשון קללה, הכונה להרצון לקבל, שהוא בחינת נחש, היינו הרצון לקבל לעצמו, שלוט היה מרכבה לבחינת נחש. והם היו אומרים, שאנו צריכים ללכת להנות את עצמנו, כי כך ברא הבורא את הנבראים עם הרצון לקבל לתועלת עצמו, אחרת לא היה ברא את הרצון לקבל. וכי מי עושה דבר בעולם ולא להשתמש עמו. לכן שברא בנו הרצון לקבל, לכן מוטל עלינו לעבוד בשבילו, כדי שהרצון לקבל יקח את המילוי שלו, אחרת נקרא שהבורא ברא אותו לריק.

לכן כשאנו מדברים בבחינת עבודה, אז הן בחינת אברם והן בחינת לוט נמצאות בגוף אחד. ויש מחלוקת בגופו של אדם: יש שדעתם עם בחינת אברם ויש שמצדדים להיפך, שדעתם היא עם בחינת לוט. לכן יש ריב ביניהם: באיזה אופן צריך האדם להתנהג בעבודה. היינו, אם עבודת האדם היא לתועלת הבורא, ובכדי להגיע לזה צריך האדם ללכת למעלה מהדעת, שזה הוא בחינת אב-רם. או בתוך הדעת, שהוא בחינת רצון לקבל לתועלת עצמו, והיות שעליה היה צמצום והסתר, לכן בחינה זו נקראת לוט, קללה, שאין שום טוב ועונג, שהיתה במחשבת הבריאה, יכולה לכנס שמה, ונשארה בבחינת חלל פנוי מאור.

נמצא, בעבודה נקרא רועי, היינו המדריך איך להתנהג, על דרך שמשה נקרא "רעיא מהימנא", שהוא היה מדריך את עם ישראל עם בחינת אמונה. לוט ואברם יהיו פירוש היצ"ט שבאדם עם היצה"ר שבאדם.

ובהאמור יש לפרש מה שאומר הזה"ק (לך לך דף ס"ב ובהסולם אות קס"ב) וזה לשונו, **"ואברם כבד מאוד במקנה, בכסף וזהב"**. כבד מאוד מצד מזרח, שהוא תפארת. במקנה, מצד מערב, שהיא מלכות. בכסף, מצד דרום, חכמה. בזהב, מצד צפון, בינה.

ויש להבין זה על דרך עבודה. ידוע שמזרח ומערב הם שני הפכים. מזרח נקרא מה שמאיר, כמו זריחת השמש. ומערב הוא להיפך, היינו מה שאינו מאיר. שהשמש שוקעת ואינו מאיר, זהו מערב. הנה קו אמצעי, שהוא תפארת, הוא כולל הכל, לכן הוא נקרא מזרח, משום שהוא מאיר, מטעם שהוא כולל כבר את כל העבודה, שיצא מכל הקוים.

מה שאם כן מערב, שהיא נקראת מלכות שמים, שצריכים לקבל את המלכות שמים **"בכל לבבך ובכל נפשך"**, אפילו שהוא נוטל את נשמתו, צריכים גם כן לקבל על עצמו את מלכות שמים, הנקראת בחינת אמונה באהבה, כמו שכתוב (במאמר ד', תשנ"א), אפילו שאין לו שום חיות, שזה נקרא אפילו נוטל את נפשו, היינו שאין לו שום חיות, שזה נקרא בחינת מערב, היינו שאינו מאיר, מכל מקום האדם צריך להיות בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

וזה נקרא בחינת מקנה כנ"ל, שע"י זה קונים קניינים רוחניים, שזה נקרא בחינת **רועי מקנה אברם**. כלומר, שדוקא ע"י אמונה למעלה מהדעת, היינו אפילו שהוא מרגיש בחינת חושך בדרך הזה, ואף על פי שהוא מבין, שאם היה המלכות מאירה בגלוי ולא על דרך ההסתור, אלא שהגוף היה מרגיש את גדלות ה', היה לו בטח יותר קל ללכת הלאה, ולזכות להיות תמיד במצב עבודה, ולא היה לו שום ירידות, מכל מקום הוא בוחר ללכת למעלה מהדעת. **וזה נקרא בחינת מקנה רועי אברם**, וזה נקרא **בחינת מערב**, היינו אפילו שאינו מאיר לו, הוא גם כן עם כל כוחו, כאילו היה מאיר לו הכל בגלוי.

וזה שכתוב, **"ואברם כבד מאוד"**, היינו מזרח תפארת, שהוא קו אמצעי. ונקרא מזרח, מטעם שקו אמצעי הוא כולל את כל העבודה שהיתה לו. ונמתקו על ידו, שהוא כבר עבר כל העבודה שיש לעשות, וממילא זורח שם האור. לכן נקרא מזרח **כבד מאוד**, **משום שכבוד ה'**, היינו גדלות וחשיבות ה', **כבר מגולה מאוד**, כלומר שזורח אז אור ה'.

לכן נקרא זה כמו שביארנו (במאמר ד', תשנ"א), **"כל הבורח מן הכבוד, כבוד רודף אחריו"**. כלומר, לאחר שעבר את המחלוקת של ב' קוים, הנקראים ב' כתובים המכחישים זה את זה, אז הוא זוכה לקו אמצעי, ששם כבר מגולה כבוד ה' וזורח. וזהו שנקרא תפארת, מזרח.

אולם עיקר עבודה היא במערב, ששם הוא מקום עבודה. כי בזמן שהאדם עדיין נמצא במצב של חושך, ששם יש עליות וירידות, כי כל הסתרות הן על מקום הזה, הנקרא מערב, שמערב מרמז על **מלכות שמים**, שבאופן כלל נקראת מלכות בחינת אמונה. ושם נוהג ענין טוב ורע, כמו שכתוב בזה"ק, שמלכות נקראת **"אילנא דטוב ורע"**. זכה, היא טוב והרע הוא בהעלם. לא זכה, הטוב נעלם והרע מגולה לחוץ. וכל מה

שהוא בחוץ, הוא השולט.

ולכן נקרא מערב **מקנה**, היות שזהו עיקר הקנין, מה שהאדם צריך לקנות, שהוא מלכות שמים. ואם אין לו זה, **היינו מלכות, הנקראת בחינת אמונה**, אין לו כלום. לכן נקראת מלכות מקנה, כמו שכתוב, "ואברם כבד מאוד, **במקנה**". שמשום זה נקרא מקנה מלכות ומערב. שמכאן מתחיל כל הקנינים דקדושה כנ"ל. כמו שכתוב "ראשית חכמה יראת ה'".

וזה שכתוב, "כסף מצד דרום, שהוא חכמה", כמו שאמרו חז"ל, "הרוצה להחכים ידרים", שהכונה לזכות ללבוש של חסדים, שחסד נקרא אהבה, שהוא רוצה לתת ולהשפיע. והוא רוצה להיבטל אליו יתברך, שזה נקרא כסף, שהוא **בחינת כסופין**, כמו שכתוב, "נכספה וגם כלתה נפשי". ודרום נקרא בחינת ימין, בחינת שלימות, שהוא לא צריך שום דבר, רק כל התשוקה שלו, היא במה שיכול להשתוקק לה', ועל עצמו אינו חושב, ורק אחרי שלב של ימין יכולים לזכות לבחינת שמאל, הנקראת בינה.

וזה שכתוב "בזהב, מצד צפון, שהיא בינה". ענין זהב הוא, כמו שכתוב, "מצפון זהב יאתה". שענין זהב הוא בחינת בינה השבה להיות חכמה. וכמו כן כתוב, "ואת צנועים חכמה", היינו שחכמה צריכה להיות מלובשת בלבוש של חסדים, שזה נקרא צניעות, בזה שהיא מלובשת בחסדים, ואינה נראית בלי לבוש של חסדים.

והענין הוא, כי חכמה, ידוע שהיא מתלבשת בכלים דקבלה. ולכן היא צריכה שמירה, שהכלים דקבלה יהיו תמיד בע"מ להשפיע. לכן, כיון שהוא משמש בכלים דקבלה, צריכים שמירה. לכן צריכים להמשיך חסדים, שהוא האור המאיר בכלים דהשפעה. ובזה נשמר אור החכמה, שיכול להאיר בהכלים על הכוונה דע"מ להשפיע.

לכן אמרו, "דרום חכמה", היינו, שהרוצה להחכים ידרים, **שהרוצה שהחכמה תישאר בו ולא תסתלק**, הוא צריך לדרום, היינו לחד, הנקרא כסופין כנ"ל, מלשון "נכספה וגם כלתה נפשי". ובי' אלו, היינו דרום וצפון, שהם חכמה ובינה, מאירים בקו האמצעי, הנקרא, מזרח, תפארת, ששם נכלל הכל. אולם עיקר העבודה מתחילה במערב, שהיא בחינת מלכות, שזה נקרא "**במקנה**", שהיא בחינת מלכות ומערב, כנ"ל.

ובענין מלכות, הנקראת מערב, שהיא נקראת **במקנה**, צריכים לדעת, שסדר העבודה מתחיל במלכות שמים. שהאדם צריך, לפני כל דבר מצוה, לקבל על עצמו עול מלכות שמים, הנקרא אמונה, שהוא מאמין, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. לכן הוא מברך אותו. וזה כמו שאמרו חז"ל, "לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל". ויש לשאול, מהו "שבחו של מקום", שהאדם צריך לסדר. התשובה היא כנ"ל, היינו שהאדם אומר להבורא, שהוא מאמין, שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. וזה נקרא "שבחו של מקום". ואח"כ יתפלל.

ואמר על זה, אאמו"ר זצ"ל, כשאדם מבקש משהו מחבירו, הסדר הוא :

(א) שהאדם יודע, שיש לחבירו את הדבר מה שהוא מבקש ממנו.

(ב) שיש לחבירו לב טוב, שהוא אוהב לעשות טובות.

אז יש מקום שיבקש מחבירו.

לכן, גם כשהאדם מבקש מה', שיתן לו את מבוקשו, הוא צריך להאמין, שיש בידו של הקב"ה לתת לו את מבוקשו, ושהוא טוב ומטיב. ובגלל זה התחלת עבודת האדם הוא לסדר שבחו של מקום, היינו שיאמין שהוא טוב ומטיב, אף על פי שהגוף לא מסכים למה שהוא אומר, והוא רואה, שהוא משפה ולחוץ. אז הוא צריך לומר, שהוא רוצה להאמין למעלה מהדעת, והוא שמת בזה לכל הפחות, שהוא יודע את האמת, מה שצריכים להאמין.

והגם שהמילים האלו, מה שהוא אומר, הם רק על דרך הכפיה, כלומר שהגוף לא יסכים למה שהוא אומר, גם מזה הוא שמת, שיכול לומר בפה דברים אמיתיים.

"ואח"כ יתפלל", כלומר, לאחר שהוא סידר שבחו של מקום, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. ואם היה זה בתוך הדעת, בטח שהיה שמת. אבל היות שזהו רק למעלה מהדעת, וגם שהוא על דרך הכפיה, מכל מקום לפעמים יש לו הכח עתה להתפלל לה', שיתן לו את הכח להאמין, שכך הוא באמת. ויהיה בידו כל היום להגיד שבחו של ה', בזה שה' עושה עמו רק טובות.

ועבודה זו יש עליות וירידות. והאדם צריך להאמין, שיש לו נקודה שבלב, שהיא ניצוץ המאיר. ולפעמים היא רק נקודה שחורה ואינה מאירה, והניצוץ הזה צריכים תמיד לעורר, כי לפעמים נתעורר הניצוץ הזה מעצמו ומגלה חסרון בהאדם, שהוא מרגיש שחסר לו רוחניות, שהוא מגושם יותר מדי, ואינו רואה תכלית, שיהיה בידו לצאת מהמצבים האלו.

והניצוץ הזה לא נותן לו מנוח לנפשו. זאת אומרת, כמו ניצוץ גשמי אינו יכול להאיר, אולם מניצוץ האדם יכול להדליק דברים, שעל ידי הדברים, שהניצוץ נוגע בהם, יכולה להתלקח אש גדולה. כמו כן הניצוץ שיש בלבו של אדם, אינו יכול להאיר, אולם הניצוץ הזה, יש באפשרותו להדליק את המעשים שלו, שיאירו, כי הניצוץ דוחף אותו לעבודה.

אולם לפעמים הניצוץ מתכבה ואינו מאיר. וזה יכול להיות באמצע עבודה. וזה נקרא שקרה להאדם תאונת דרכים. כלומר, שבאמצע עבודה קרה לו מקרה, וירד ממצבו ונשאר מחוסר הכרה. היינו שכבר אינו יודע שיש רוחניות במציאות, אלא שכח הכל, ונכנס בעולם הגשמי עם כל חושיו.

רק לאחר זמן האדם מתאושש, ורואה שהוא נמצא בעולם הגשמי. ואז הוא מתחיל עוד הפעם לעלות למעלה, היינו להרגיש את החסרון הרוחני, ומקבל שוב דחיפה, איך להתקרב להקב"ה.

ואח"כ עוד הפעם יורד ממדרגתו. אולם האדם צריך להאמין, שכל פעם הוא מעלה את הניצוץ שלו לקדושה. והגם שהוא רואה, שירד ממצבו, ונפל חזרה למקומו, כמו שהיה בתחילת עבודתו, אלא כל פעם הוא מעלה ניצוצות חדשים, זאת אומרת, כל פעם הוא מעלה ניצוץ חדש.

ובהקדמה לספר הזהר, (אות מ"ג) אומר וזה לשונו, "והנה האדם, בעת שנולד, יש לו תיכף נפש דקדושה, ולא נפש ממש, אלא בחינת אחוריים של הנפש, שפירושה, בחינה אחרונה שלה, המכונה בעת קטנותה בשם נקודה. והיא מלובשת בלב האדם".

וזה יש לפרש כנ"ל, ש"נקודה" זו, שהיא עדיין חושך, מתגלית כל פעם ומאירה, כפי עבודתו בטהרת לבו, שאז הנקודה מתחילה להאיר. זאת אומרת, שכל פעם שהאדם מתחיל לעלות שוב לאחר הירידה, האדם צריך להאמין, שזוהי בחינה חדשה, כלומר ממה שהיה קודם בזמן עליה, שכבר העלה אותה לקדושה, ומתחיל כל פעם בחינה חדשה.

היות שבכל התחלה, האדם מוכרח להתחיל מחדש את קבלת מלכות שמים, ואינו מספיק מזה שהיה לו אתמול בחינת אמונה בה'. לכן כל בחינת קבלת מלכות שמים, נבחנת לבחינה חדשה, היינו שמקבל עתה חלק מחלל הפנוי, שהיה ריק ממלכות שמים, ומכניס את מקום הריק, וממלא אותו עם מלכות שמים. נמצא, שהוא בירר עתה דבר חדש, מה שלא היה מטרם שלקח את המקום ריק, ומילא אותו עם מלכות שמים. וזה נקרא, שהעלה ניצוץ חדש לתוך הקדושה, עד שמרוב עליות הוא מעלה תמיד ניצוצין מחלל הפנוי לתוך הקדושה,

נמצא, שמכל ירידה וירידה, הוא בא לידי התחלה חדשה, ומעלה ניצוצות חדשים. לכן כשאדם רואה, שיש לו ירידות, הוא צריך להיזהר, שלא יברח מהמערכה, אף על פי שהוא רואה, שהוא לא מתקדם. אלא הוא צריך להשתדל להתחיל כל פעם מחדש. היינו, שזה שהוא מתחיל לעלות, לא יגיד שהוא בא שוב לדרגתו הקודמת. נמצא, שהוא לא עשה שום דבר עם עבודתו, היות שהוא חושב, שהוא עולה עתה לדרגתו הקודמת. אלא הוא צריך להאמין, שזוהי בחינה חדשה, כנ"ל, שכל פעם הוא מעלה ניצוצות אחרים, עד שיעלה את ניצוצותיו השייך לבחינתו.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (בבא מצאא פ"ז) "אמר אלעזר, מכאן לצדיקים, שאומרים מעט ועושים הרבה. רשעים, אומרים הרבה, ואפילו מעט אינם עושין".

וענין "רשעים וצדיקים" בעבודה, יש לפרש, כל אלה שרוצים לקיים תו"מ לשם שמים, נקראים בעבודה "צדיקים". היינו, שרוצה להיות צדיק.

ואלה אנשים שעוסקים בתו"מ שלא לשם שמים, נקראים בעבודה "רשעים", מטעם שהם בבחינת, שינוי צורה מהבורא, לכן הם נבחנים לבחינת רשעים (אבל בבחינת הכלל, גם הם נקראים צדיקים). ואצל אלו אנשים, שהם עובדים בבחינת הכלל, נגיד למשל, כשאדם הוא בגיל ארבעים, הוא יודע, מעת שהגיע לבר מצוה, היינו מי"ג שנים עד ארבעים, יש לו רכוש של עשרים ושבע שנים של תורה ומצות. נמצאים, שהם אומרים, שיש להם הרבה. וזהו, ש"אומרים הרבה". כלומר, שיש להם הרבה תורה ומצות. אולם **אפילו מעט אינם עושין, לשם שמים.**

מה שאם כן הצדיקים, "אומרים מעט", כלומר הם אומרים, שכבר הוא עוסק בתו"מ עשרים ושבע שנים כנ"ל, ואנחנו עוד לא זכינו לעשות משהו לשם שמים. אולם הם צריכים להאמין, שהם עושין הרבה, היינו שמכל עשיה, שהם רואים, שאינם יכולים לעשות לשם שמים, וכואב להם זה, זה נקרא תפלה.

היינו, שהם עושים הרבה תפלות, **בזה שהם רואים, איך שהם מרוחקים מה'**, שיהיה להם רצון וחשק לעשות נחת רוח להבורא. כלומר, הם מרוחקים מזה שאין להם היכולת להעריך את גדלות המלך. לכן אין להם הכח, לעשות שום דבר לשם שמים, רק לתועלת עצמו. נמצא, **שהם עושים הרבה, בכדי שה' יקרב אותם אליו.**

נמצא, שאל יתפעל האדם, בזמן שהוא רוצה לעשות מעשים לשם שמים, והוא רואה שכל פעם הוא הולך אחורה. הוא צריך להאמין, שהוא עושה הרבה, בכדי להתקרב לה', ולזכות, שה' יתן לו את הרצון להשפיע. כלומר, שדוקא על ידי הירידות ועליות, יש להאדם מקום להתפלל אליו, שיקרבו באמת, כנ"ל. שכל פעם הוא מעלה ניצוצין חדשים לתוך בנין הקדושה, עד שיעלה את כל הניצוצין השייך אליו. ואז הוא יזכה שה' יתן לו את הטבע השני, הנקרא רצון להשפיע. ואז הוא יזכה לאמונה בקביעות.

מה שאם כן מטרם שיזכה, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אין מקום לבחינת אמונה. וזה כמו שכתוב (בהקדמת ספר הזהר, דף קל"ח), וזה לשונו, "כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות. ועל כן, בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלום, ונעלם ממנו הפועל".

כלומר, שכל זמן שאין לאדם את הרצון להשפיע, אין האדם מוכשר לקבל טוב ועונג. לכן, בזמן שהאדם מקבל רעות, אז נאבדת לו האמונה. מה שאם כן לאחר שזכה לרצון להשפיע, אז הוא מקבל טוב ועונג מה', אז הוא זוכה לאמונה בקביעות. נמצא, שכל אלו עליות וירידות, יביאו לו להגיע, שה' יעזור לו להשיג את הרצון להשפיע, שאז כל מעשיו

יהיו לשם שמים.

אולם על האדם לדעת, בזמן שהוא בא לידי מצב, שאין הוא רואה מציאות, שיוכל פעם לצאת מאהבה עצמית, ורוצה לברוח מהמערכה, עליו לדעת, שיש כאן ב' ענינים, שהם הפוכים זה לזה, כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ב' כ"א) "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה".

נמצא, מצד אחד אדם צריך לעבוד ואף פעם לא להיבטל ממנה. משמע מכאן, **שזה הוא ביד אדם להשיג**, היות שאומר "ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה". נמצא, שהאדם צריך לעבוד, מטעם שבטח ישיג את מבוקשו, היינו שיהיה בידו לעשות מעשים, בכדי לעשות נחת רוח ליוצרו.

ומצד ב' אומר "לא עליך המלאכה לגמור", משמע שאין זה ביד אדם, אלא כמו שכתוב, **ה' יגמור בעדי**, היינו שאין זה ביד אדם להשיג את הרצון להשפיע. אלא שכאן נוהגים ב' ענינים :

א) שהאדם צריך לומר, "אם אין אני לי מי לי". לכן אל יתפעל האדם מזה שעוד לא זכה, להשיג את הרצון להשפיע, אף על פי שהשקיע לפי דעתו הרבה עבודה, מכל מקום הוא צריך להאמין, שה' מחכה לו, עד שהאדם יגלה את מה שהאדם צריך לעשות.

ב) ואח"כ "ה' יגמור בעדו". כלומר, שאז הוא יקבל בפעם אחת את מבוקשו, כמו שכתוב, "ישועת ה' כהרף עין".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו אדם ומהו בהמה, בעבודה

מאמר ז', תשנ"א
ספר בראשית, וירא

הזה"ק (וירא אות א'), אומר וזה לשונו, "הנצנים נראו בארץ. פירוש, כאשר ברא הקב"ה את העולם, נתן בהארץ כל הכח הראוי לה. והכל היה בהארץ, אבל לא הוציאה פירות בהעולם, עד שנברא האדם. כיון שנברא האדם, הכל נראה בהעולם, שהארץ גילתה פירותיה. כעין זה, לא נתנו השמים, כחות להארץ, עד שבא אדם. והשמים נעצרו ולא המטירו על הארץ, משום שאדם אין. כיון שנראה אדם, מיד הנצנים נראו בארץ", עד כאן לשונו.

ויש להבין זה, מה בא זה ללמדינו, אלא שצריכים לדעת, שענין מטרת הבריאה היתה מטעם, שרצונו להטיב לנבראיו. אלא מטעם בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, היה צמצום והסתת, שאין הטוב מגולה להנבראים, מטרם שיזכו לעשות לשם שמים. אחרת נוהג ענין הבושה, מטעם שינוי הצורה שיש בכלי קבלה של הנבראים. לכן אין האדם יכול לקבל מטרת הבריאה, שהיא הטוב ועונג, מטעם בושה. וזה נקרא בחינת פירוד וריחוק מה'. כלומר, הענין נהמא דכסופא, מובן לנו בבחינת פירוד מה', עד כדי כך, שהשינוי צורה זו עושה אותה לבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים".

לכן עבודת האדם הוא, לצאת מבחינה הבהמית, ולהיות בחינת אדם. וזהו על דרך שאמרו חז"ל (יבמות ס"א) "ר' שמעון בן יוחאי אומר, ואתן צאני, צאן מרעיתי, אדם אתם, אתם קרויין אדם, ואין העובדי כוכבים קרויין אדם". וכבר פירשנו מה הוא החשיבות של אדם, שאין אומות העולם נקראים אדם, זהו על דרך שאמרו חז"ל (ברכות ו') "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם". מאי "כי זה כל האדם". אמר ר' אלעזר, "כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה". היינו, מי שיש לו יראת אלקים, נקרא אדם. ומי שאין לו יראת אלקים, משמע, שהוא בהמה ולא אדם.

ובהאמור יוצא, שמטרם שהאדם זוכה, שיהיה לו יראת אלקים, היינו שיעשה הכל לשם שמים, עוד לא נקרא בדרגת אדם, אלא בדרגת בהמה, היינו שהכל מה שהם עושים, הוא רק לתועלת עצמם, כמו בהמות. והיות שהיה צמצום והסתת על הרצון לקבל לתועלת עצמו, לכן, הגם שמצדו יתברך הטוב ועונג כבר מגולה בקדושה, מטעם שיש שם השתוות הצורה בין אור לכלי, אבל לגבי התחתונים, שנבראו, הם, עדיין אין

להם בחינת אדם, כמו שכתוב "עיר פרא אדם יולד". נמצא, שהוא מונח תחת הצמצום וההסתר, שאין שם גילוי אור. נמצא, שכל טוב ועונג מה שיש במטרת הבריאה, הגם שמאתו יתברך הכל יצא ונתגלה, אולם לגבי התחתונים הכל נסתר, ולא רואים שום טוב ועונג, אלא רק בחינת נהירו דקיק מקדושה, שנפלו לקליפות, מזה מתפרנסין כל העולם הגשמי.

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מה שהזה"ק מפרש על הכתוב "הנצנים נראו בארץ". כאשר ברא הקב"ה את העולם, נתן בהארץ כל הכח הראוי לה, והכל היה בהארץ. אבל לא הוציאה פירות בעולם, עד שנברא האדם". יש לפרש, הגם מצד הבורא הכל כבר יצא, אבל היו הכל תחת הצמצום והסתר, היינו שלא היה מי שיכול להנות מזה, כי ההסתר סותם הכל, ולא ראו שיש טוב ועונג בעולם.

"עד שנברא אדם. אז הארץ הוציאה את פירותיה", שפירושו, לאחר שהאדם נעשה לבחינת אדם, היינו שכבר יש לו בחינת "ירא אלקים", היינו שכל מה שהוא עושה, הוא הכל לשם שמים, אז מסתלק ממנו ההסתר, ואז הוא רואה כל הפירות שישנם בעולם, מה שלא ראה לפני שנעשה בחינת אדם.

וזה שאומר "כעין זה, לא נתנו השמים כוחות להארץ, עד שבא אדם". פירוש, שמטרים שזוכים לבחינת אדם, אין האדם יכול להאמין בקביעות, שנותנים כוחות להארץ. כלומר, משמים נותנים כוחות למטה להנבראים, שיוכלו להתעלות במעלות הקודש. מה שאם כן אח"כ, כשזוכה לבחינת אדם, אז הוא רואה, שכל מה שיש בארץ, היינו בהתחתונים, הכל בא משמים, ואין הוא צריך אז להאמין בזה, היות שאז הוא משיג זה.

וזה נקרא, כשבא בחינת אדם הכל מתגלה בעולם. זאת אומרת, שכל מה שנתחדש עתה, היה זה גם מקודם, אלא הוא לא ראה את זה. וזה שאומר "והשמים נעצרו ולא המטירו על הארץ, משום שאדם אין", שפירושו, שמטרים שנתגלה בחינת אדם, היה אומר שהוא מתפלל לה' כל פעם, ולא עונים לו מלמעלה, שזה נקרא "והשמים נעצרו ולא המטיר", היינו שלא מקבל שום דבר על התפלות שלו.

והסיבה, שהוא לא יכול לראות, אם עונים לו, הוא משום שאין לו עוד בחינת אדם. לכן הכל אצלו בהסתרה. ורק הוא צריך להאמין, שה' כן שומע תפלת כל פה. מה שאין כן אח"כ, שנראה אדם, "מיד הנצנים נראו בארץ". כלומר, נראו כל הדברים מה שהיו עד כאן בהסתר. בזמן שבא בחינת אדם, הכל נראה, היינו שאז רואים את הטוב ועונג, מה שהיה במטרת הבריאה, כבר נתגלו בעולם.

לכן האדם צריך להיזהר, לא לברוח מהמערכה, ולומר, שאין הבורא רוצה לעזור לו, היות שהוא רואה, שכבר הרבה פעמים בקש ממנו, שיעזור לו. והאדם חושב, כאילו לא מסתכלים עליו מלמעלה. אלא, בין שהוא נותן תפלה, בין שהוא לא נותן, הכל הוא אותו

דבר, ללא כל שינוי. אם כן, אין הוא רואה שום דבר שיעזור לו. אלא הוא רואה, שהוא ככלי ריק, שאין לו שום דבר, ומאי שה' רוצה לעשות, הוא יעשה. אבל האדם מצדו, אין לו שום כח לעשות משהו.

כי יש כלל, במקום שלא רואים שום התקדמות, אין האדם יכול לתת שום יגיעה. אז אין להאדם שום עצה, אלא הוא צריך להאמין באמונת חכמים, מה שהם אומרים לנו, שאנו צריכים להאמין, שכך הוא סדר עבודה, שאין לאדם לראות מה שהוא עושה. ויאמין שזהו לטובתו ההסתר הזה, שזה יביא לו לזכות לדביקות ה', אם הוא יתגבר ויאמין, שהכל הוא לטובתו, וה' כן שומע תפלת כל פה, רק שצריך להיות אתערותא דלתתא, "וישועת ה' כהרף עין", כלומר, **שבזמן שמתקבצים כל הניצוצין, מה שיש לאדם לברר ולבקש עליהם, שהם יכנסו לקדושה, אז הוא מקבל את העזרה בפעם אחת.**

אולם בזמן שהאדם מרגיש עצמו בריקנות, כלומר שהוא מרגיש שאין לו לא תורה, ולא מצות, ולא שום מעשים טובים, ומה הוא יכול לעשות, אז האדם צריך לבקש מה', שיאיר לו, שיהא בידו להשיג גדלות ורוממות ה', למעלה מהדעת. כלומר, שהגם שאין הוא עדיין ראוי להרגיש את גדלות ורוממות ה', משום שהוא עוד לא זכה לבחינת אדם, וממילא שורה עליו את הצמצום וההסתר על ה', כמו שכתוב "אל תסתר פניך ממני", מכל מקום הוא מבקש מה', שיתן לו הכח, לקבל גדלות וחשיבות ה' למעלה מהדעת.

וזהו כמו שאומר אמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל (עירובין י"ט) "שאפילו הריקנין שבך מלאין מצות כרימון". ואמר, שהפירוש הוא, **רימון מלשון רוממות**, שהיא בחינת למעלה מהדעת. לכן יהיה הפירוש, ש"הריקנין שבך מלאים מצות". ושיעור המילוי הוא, כפי שהוא יכול ללכת למעלה מהדעת, שזה נקרא רוממות.

כלומר, שענין ריקנות יכול להיות דוקא במקום שאין ישות, והוא מרגיש עצמו, שהוא ריק מתורה, ומצות, וממעשים טובים. שזה נמשך בזמן, שהאדם רוצה לעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו. אז על כל מה שהוא עושה, הוא רואה, שאין שם שום דבר לתועלת הבורא, אלא רק הכל לתועלת עצמו. במצב הזה הוא מרגיש, שאין לו שום דבר, אלא שהוא ריק מכל. וזה המקום ריק, הוא יכול למלאות רק עם רימון, היינו אם הוא ילך למעלה מהדעת, שנקרא רוממות ה'. היינו, שיבקש מה', שיתן לו כח להאמין למעלה מהדעת, בגדלות ה'. כלומר, זה שהוא רוצה רוממות ה', אין הכוונה שהוא אומר, שאם אתה תיתן לי להשיג את רוממות וגדלות ה', אז אני מוכן לעבוד, אלא הוא רוצה, שה' יתן לו כח להאמין בגדלות ה', בזה הוא ממלא את מקום הריקנות, שבה הוא נמצא עתה.

נמצא, שלולי הריקנות, היינו שלולי אם הוא היה עובד בדרך להגיע לדביקות, היינו בהשתוות הצורה, הנקרא בע"מ להשפיע, אלא בבחינת הכלל, שמספיק להם בחינת המעשה שהם מקיימים, אין אלו אנשים מרגישים בעצמם בחינת ריקנית, כנ"ל. אלא שהם מלאים במצות.

אלא דוקא אלו, שרוצים ללכת בבחינת להשפיע, הם מרגישים את הריקנות שבהם, והם זקוקים לגדלות ה', והם יכולים למלאות את הריקנית הזו, דוקא עם רוממות, הנקרא מלאים מצות, כשיעור, שהם מבקשים, שה', שיתן להם כח, שיוכלו ללכת למעלה מהדעת, שזה נקרא רוממות. היינו, שהם מבקשים, שה' יתן להם כח ברוממות, שהיא למעלה מהדעת, בגדלות וחשיבות ה', ולא רוצים שה' יתן להם זה להשיג, היות שהם רוצים להכניע את עצמם, בכניעה ללא תנאי, רק שמבקשים עזרה מה', בשיעור זה הם יכולים למלאות את המקום של ריקנות עם מצות. וזהו "מלאים מצות כרמון".

ובהאמור יש לפרש דברי הזה"ק (וירא נ"ב, ובהסולם אות קס"ז) וזה לשונו, שלמדנו, "בשעה שהקב"ה אוהב את האדם, שולח לו מתנה. ומה היא המתנה עני, כדי שיזכה על ידו. וכיון שזכה על ידו, הקב"ה ממשיך עליו חוט של חסד, הנמשך מצד ימין, ופורש על ראשו, ורושם אותו, כדי, אשר יבוא הדין לעולם, יזהר בו המחבל להזיקו, משום זה הקדים לו הקב"ה דבר, במה שיזכה לזה".

ויש להבין זה על דרך עבודה, מהו עני, ומהו חוט של חסד, ומהו דין שבא לעולם. ידוע שעני נקרא, עני בדעת. ומהו בעבודה עני בדעת. היות שיש ב' בחינות בעבודה :

(א) בחינת הכלל, שהוא בעיקר בחינת המעשה. ועל הכוונה, שיהיה הכל לשם שמים, לא שמים לב לזה. ועוסקים בתו"מ, הם בדרך כלל שלמים, ואינם מרגישים חסרון בעצמם. אלא מטעם שחז"ל אמרו, "שהאדם צריך להיות שפלי", הם מחפשים אצלם חסרונות, בכדי לקיים "מאוד מאוד הוי שפל רוח" (אבות ד' ד').

(ב) אלו שרוצים לעבוד בע"מ להשפיע, ועוסקים בתו"מ, שזה יביא להם, שיוכלו לעשות הכל בע"מ להשפיע ולא לתועלת עצמם. וזהו על דרך שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". אם כן, העובדים האלו מבינים, שכל יום הם צריכים להתקדם, להיות עשירים בדעת. היינו, להבין כל פעם, איך שכדאי לעבוד רק בע"מ להשפיע. ולמעשה הם רואים, שכל יום, שהם רוצים ללכת בדרך, שהכל יהיה רק לתועלת ה', הגוף מבין כל פעם אחרת, שמתחיל להבין, שיותר כדאי לעבוד לתועלת עצמם, מלעבוד לתועלת ה'. אז הם תמהים על זה, מדוע יוצא לנו את ההיפך, מה שאנחנו חשבנו. והם מתפללים לה', שהוא ישלח להם את ההבנה ודעת, שהגוף יבין, שכדאי לעבוד לתועלת ה', והם רואים אחרת, והרבה פעמים הם באים לידי יאוש, כי חס ושלום אין הקב"ה שומע תפלה, ויש לפעמים, שהם רוצים לברוח מהמערכה.

התשובה היא, אומר הזה"ק, "בשעה שהקב"ה אוהב את האדם, שולח לו מתנה. ומהי המתנה, עני. כלומר, זה שהאדם רואה, שהוא עני בדעת, שאין הגוף מבין, בשביל מה הוא צריך לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, המחשבה והרגשה שהוא עני, הקב"ה שלח לו את המתנה, מטעם שאוהב אותו. ומדוע הקב"ה אוהב אותו. הוא מטעם, שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה'. לכן הקב"ה אוהב אותו. אלא שהוא לא יכול, אף

על פי שהוא רוצה. וזהו מטעם, שהיא נגד הטבע. שהאדם נברא עם רצון לקבל לתועלת עצמו. והיות שיש תיקון, שהוא, שכל זמן, שאין האדם מוכן ללכת בדרך האמת, שלא יוכל לראות את האמת, מטעם שזה יזיק לו. לכן אלו אנשים, שאין בדעתם ללכת בדרך להשפיע, אין מגלין להם את האמת, איך שהם לא מסוגלים ללכת נגד הטבע של הרצון לקבל. והם חושבים, שחסר לו רק רצון. זאת אומרת, אם הוא יסכים ללכת בדרך של לשם שמים, זה הוא בידו לעשות הכל לשם שמים. לכן כל דבר שהאדם חושב, שזה הוא בידו לעשות, אינו סובל מזה, שהוא לא עושה, מטעם שזהו דבר קל. לכן אין לו יסורים מזה שהוא לא עושה לשם שמים, הגם שהוא יודע, שצריכים לעשות הכל לשם שמים.

וזה נובע מהכלל, שאמרו חז"ל, "כל העומד לגבות, כגבוי דמי" (כל חוב, שהאדם עומד לקבל חזרה מיד הלווה, כאילו כבר לקח את חובו, מטעם הבטיחות, שיודע שיקבל). לכן, כיון שהוא יודע, מתי שהוא רוצה, הוא יכול לעשות הכל לשם שמים, לכן אינו מרגיש חסרון, אף על פי שעדיין לא עושה. וזהו התיקון לאלו אנשים שעובדים בבחינת הכלל.

אולם, אלו אנשים, שבאמת הם רוצים ללכת בדרך, שיעשו הכל בע"מ להשפיע, אלו אנשים, הקב"ה אוהב אותם, כנ"ל בזה"ק, "הקב"ה שולח להם מתנה". ומה הוא המתנה, עני, היינו עני בדעת. כלומר, שאין הגוף מבין, איך יכול להיות דבר כזה, שנוכל לעבוד לתועלת ה', הלא זהו נגד הטבע. ורואה אז, שהוא עני אפילו במעשים. כלומר, לאו דוקא שהוא עני בדעת, אלא הוא עני גם במעשים. כלומר, שהוא רואה אז, שאין לו אפילו מעשה אחד, שיהיה לתועלת ה', אלא הכל לתועלת עצמו.

אז האדם נעשה נצרך להבורא, שיעזור לו, היות שהוא עני מכל, היינו בין מבחינת מוחא, ובין מבחינת ליבא. שהוא רואה אז, פשוט שהוא רשע ממש, כלומר שאין בידו להצדיק את הקב"ה, איך שהוא מתנהג עמו, ורואה, שאפילו התפלות שהוא מתפלל להבורא, הם כאילו, אין הקב"ה חס ושלום שומע תפלתו. ויש הרבה פעמים שהוא בא לידי יאוש. אולם שהאדם צריך להאמין, שכל אלה ההרגשות, מה שהוא מרגיש, בא לו מלמעלה, שהקב"ה שולח לו, וזהו מתנה משמים.

וזה שאומר "ומהו המתנה, עני, כדי שיזכה על ידו". השאלה היא, איך יכולים לומר, שעניות היא מתנה, ועל זה משיב, כדי שיזכה על ידו. כלומר, שעל ידי זה שהאדם רואה, שהוא עני, שאין לו כלום, אז יהיה בידו חסרון שלם, היינו רצון שלם שהקב"ה יעזור לו. כי כדי לקבל מילוי מהבורא, צריכים רצון שלם. כלומר, שהאדם רואה, שאין מי שיכול לעזור, אלא הבורא. נמצא, שע"י העניות, הוא מקבל צורך לזכות את הכלי קבלה שלו, שהבורא יתן לו רצון להשפיע במקום הרצון לקבל.

וזה שאומר "וכיון שזכה על ידו", היינו שע"י העני קיבל צורך וחסרון שלם, אז "הקב"ה ממשיך עליו חוט של חסד, הנמשך מצד ימין". פירוש, הקב"ה נותן לו הרצון להשפיע, הנקרא חסד, היינו משפיע, שזה נקרא ימין, היינו שמקבל הטבע שני, הנקרא

וזה שאומר "ופורש על ראשו". "ראש" נקרא בחינת דעת. והחסד, שהאדם מקבל, הוא על ראשו, היינו למעלה מראשו, כלומר למעלה מהדעת. שע"י חוט של חסד, הוא יכול ללכת כבר למעלה מהדעת.

וזה שאומר "כאשר יבוא הדין לעולם, יזהר בו המחבל להזיקו". פירוש, היות שהחוט של חסד הוא על ראשו, היינו שהיא בחינת אמונה למעלה מהדעת, לכן, כשבא הדין, היינו הרצון לקבל, שעליו יצא הדין, שאין שום אור מאיר בו, והוא רוצה להזיק את האדם, עם שאלותיו, והיות שעל ראשו של אדם משוך חוט של חסד, הנקרא אמונה למעלה מהדעת, כבר לא יכול להזיקו, כיון שהמחבל הבא עם טענותיו של הרצון לקבל, שנקרא מידת הדין, שזהו, שהוא טוען עם הדעת שלו, לכן כשהוא כבר זכה לחוט של חסד, בין במוחא ובין בליבא, ועל הכל הוא הולך למעלה מהדעת, מכח החוט של חסד, לכן לא יכול להזיקו.

אולם, במצב שהאדם כבר מרגיש שהוא עני, כלומר שאין לו שום יראת הכבוד, בזמן שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה', אלא להיפך, שהוא רואה אז, איך שאצלו שכינתא בעפרא, שיש לה אצלו צורה של עפר, שענין עפר הוא, כמו שכתוב אצל הנחש, שהקב"ה אמר להנחש, "ועפר תאכל כל ימי חיידך", שדרשו חז"ל, שכל מה שהנחש אוכל, הוא טועם טעם עפר, שבענין עבודה יהיה הפירוש, שכל זמן שהאדם לא תיקן את החטא של עץ הדעת, הוא טועם טעם עפר, בזמן שהוא רוצה לעשות את המעשים שלו בע"מ להשפיע, שזה מכונה "שכינתא בעפרא", אסור לו לספר לגופו, הנקרא רצון לקבל.

היינו, שאין לו להגיד להרצון לקבל לעצמו, שהוא אינו מרגיש שום יראת הכבוד ברוחניות, אלא הוא בכלל לא צריך לדבר בעניני עבודה עם הרצון לקבל שלו. היות שהאדם צריך לדעת, שלא יעזור לו שום ויכוחים עם הרצון לקבל. לכן האדם, בעת שהוא בא למצב של עני, הוא צריך רק לבקש מה', שיעזור לו, היינו שיתן להאדם כח, שיוכל להתגבר עליו,

וזהו על דרך שאמרו חז"ל (אדר"נ ספ"ז) וזה לשונם "אדם בא לבית המדרש, ולא נהגו בו כבוד, אל ילך ויספר לאשתו". ויש להבין, מה בא זה ללמדינו בעבודה. ועוד, וכי מותר לאדם לדרוש כבוד, הלא אמרו חז"ל, "מאוד מאוד הוי שפל רוח". ויש לפרש, כנ"ל, אדם בא לבית המדרש ללמוד תורה, ובטח התורה היא בחינת "כי הם חיינו ואורך ימינו", היינו שהתורה היא מכובדת, היות שכל הדברים טובים נמצאים בה. והוא בא לבית המדרש, והתורה לא נהגו בו כבוד, היינו התורה נסתרה ממנו, ולא הראה לו שום כבוד וחשיבות שיש בהתורה, אלא הוא טועם טעם של עפר. לכן הוא רוצה להתייעץ עם הרצון לקבל שלו, אם כדאי להמשיך. אומרים, "אל תספר לאשתו", היינו להרצון לקבל, אלא יספר הכל לה', היינו שה' יפקח לו את עיניו, ויזכה לכבוד התורה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, ואברהם זקן בא בימים, בעבודה

מאמר ח', תשנ"א
ספר בראשית, וישב

הזה"ק וישב (ובהסולם אות ג') וזה לשונו, "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל. **טוב ילד**, זהו היצר הטוב, שהוא ילד, מימים מועטים עם האדם, כי מיי"ג שנים ואילך הוא עם האדם. ממלך זקן, זהו היצר הרע, שהוא נקרא מלך ושליט בעולם על בני אדם. **זקן וכסיל**, הוא ודאי זקן, שמיום שהאדם נולד ויצא לאויר העולם, הוא נמצא עם האדם, ועל כן הוא מלך זקן וכסיל. אבל טוב ילד, הדא הוא דכתיב "נער הייתי וגם זקנתי", וזהו נער, שהוא ילד מסכן, שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא נער. הוא משום שיש לו חידוש הלבנה, שהיא מתחדש תמיד, והוא תמיד ילד", עד כאן לשונו.

מדברי הזה"ק משמע, ש"זקן" הוא מראה על יצה"ר. מה שאם כן יצר טוב נקרא "ילד". אם כן מהו הפירוש "ו **אברהם זקן** בא בימים". מה בא להשמיענו, בזה שאומר "ואברהם זקן". איזה מעלה יש כאן באברהם **זקן** בא בימים, שמשמע, שהכתוב מדבר משבחו של אברהם.

הזה"ק בהקדמת ספר הזהר (דף ק"מ ובהסולם אות ק"מ) אומר שם על הכתוב, "יום ליום יביע אומר, ולילה ללילה יחוה דעת". אומר וזה לשונו, "מטרם גמר התיקון, דהיינו מטרם שהכשרנו את הכלי קבלה שלנו, לקבל רק ע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרנו, ולא לטובת עצמנו, נקראת המלכות בשם **אילנא דטוב ורע**. כי המלכות היא הנהגת העולם, לפי מעשה בני אדם.

על כן מוכרחים לקבל הנהגת טוב ורע מהמלכות, שהנהגה זו מכשירה אותנו, סוף כל סוף לתקן כלי קבלה שלנו. והנה הנהגת טוב ורע, גורמת לנו הרבה פעמים עליות וירידות, ושכל עליה נחשבת משום זה ליום בפני עצמו, כי מסיבת הירידה הגדולה, שהיתה לו בינתיים, בהיותו "תוהה על הראשונות", נמצא בעת עליה **כקטן שנולד**. הרי **שבכל עליה הוא כמתחיל מחדש לעבוד את ה'**. ועל כן נחשבת כל עליה ליום מיוחד. ועל דרך זה **כל ירידה נחשבת לילה מיוחד**".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שכתוב "**ואברהם זקן בא בימים**", מהו השבח של אברהם זקן. התשובה היא "**בא בימים**". כלומר, יש זקן, שהוא מצב אחד ונמשך זמן הרבה. לכן אריכת הזמן עושה את המצב הזה לזקן, כמו שכתוב בזה"ק, "למה

נקרא יצר הרע זקן". ואומר, מטעם אריכת הזמן, "שמיום שנולד ויצא לאויר העולם, הוא נמצא עם האדם", כלומר אין שום שינוי במצבו, אלא מיום שנולד הוא באותו מצב, שנקרא מלך זקן וכסיל.

ויש לשאול, הלא הוא מלאך, כמו שכתוב "כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך". ומפרש הזה"ק, שהכוונה על יצר טוב ויצר הרע. ואיך אפשר לומר, שהוא כסיל.

התשובה היא, כי כל מלאך נקרא על שם התפקיד. לכן, היות שהיצר הרע הוא מכניס רוח שטות באדם, כמו שאמרו חז"ל, "אין אדם חוטא אלא שנכנסה בו רוח שטות", לכן על שם זה נקרא היצה"ר "כסיל". אולם הוא תמיד באותו תפקיד, היינו שמכניס רוח שטות בבני אדם. לכן הוא נקרא "מלך זקן וכסיל".

אמנם בקדושה, כשהאדם מתחיל לעבוד בדרך להגיע לידי דבקות בה', היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אז האדם צריך להגיע מקודם להכרת הרע, היינו שידע את שיעור הרע שיש בו, כמו שאמרו חז"ל, "אצל רשעים היצה"ר נדמה להם כחוט השערה. מה שאם כן לגבי צדיקים, נדמה להם כהר גבוה". מטעם, שאין מגלים לאדם את הרע שיש בו, לא יותר, מכפי שיש לו טוב, מטעם, שהטוב ורע צריכים להיות מאוזנים, שרק אז שייך לומר בחירה. כמו שאמרו חז"ל, "לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי". לכן אלו אנשים, שרוצים להגיע לעבודה דלהשפיע, נוהג בהם עליות וירידות, כנ"ל בדברי הזה"ק, שמפרש "יום ליום יביע אומר, ולילה ללילה יחוה דעת".

נמצא, שבחינת הזקן של העובד בע"מ להשפיע, אינו זקן מטעם אריכת הזמן של מצב אחד, אלא זקן, מטעם שיש לו הרבה ימים והרבה לילות. לכן אומר "ואברהם זקן בא בימים". יהיה פירושו "בא בימים": "וה' ברך את אברהם בכל". מהו "בכל". היינו, היות שהיו לו הרבה ימים, כלומר שבטח היו באמצע הרבה לילות. אם אין לילות באמצע, אי אפשר להיות הרבה ימים. וה' ברך את אברהם "בכל", היינו, שגם הלילות נתברכו אצלו. וזה נקרא "וה' ברך את אברהם בכל".

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "אבל טוב ילד", כמו שכתוב "נער הייתי וגם זקנתי". כלומר, שגם "אני" זקנתי, "אני" נשאר נער. וזהו מטעם כנ"ל, היות שסדר העבודה הוא, בזמן שהאדם צריך לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, והיות שהגוף מתנגד לזה, לכן עבודה זו היא עבודה יומית. היינו, שכל יום ויום יש לאדם לקבל על עצמו בחינת אמונה, ולא מספיק מה שקיבל על עצמו אתמול, כמו שכתוב (תבוא שלישי) "היום הזה ה' אלקיך מצוך לעשות". ופירש רש"י, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאילו בו ביום, נצטווית עליהם.

נמצא, שכל יום ויום הוא בחינה בפני עצמה, כנ"ל, מטעם שכל יום הוא נער, והוא צריך להתחיל מחדש את הקבלת מלכות שמים. וזהו כמו שאומר האר"י הקדוש (שער הכוונות דף ס"א) וזה לשונו, "בכל תפלה ותפלה נכנסים המוחין, ואחר התפלה חוזרים

ומסתלקים. וראוי שתדע, כי הענין אינו כפשוטו, לומר, שהמוחין עצמם שבאים, הם הם מסתלקים, והם הם שחוזרים ובאים בכל תפלה. אבל הענין הוא, כי בכל תפלה ותפלה באים מוחין חדשים".

זאת אומרת, שהאדם, אף על פי שכל יום הוא מתחיל מחדש, אין הפירוש, שמתחיל מאותו מקום שהתחיל. אלא "בא בימים", יש לו הרבה ימים חדשים. נמצא ש"נער הייתי וגם זקנתי". כלומר שהזקנה איננה ממצב אחד, שהמצב הזה היה לו באריכת הזמן, אלא זקן נקרא בקדושה, שיש לו אריכת הזמן, עם הרבה חידושים, היינו שגם זה שזקנתי בא מהרבה יום של בחינת נער, היינו ילד. אם כן יהיה הפירוש "נער הייתי גם זקנתי" הוא רק מבחינת הרבה זמנים של "נער". מזה נעשה "זקן".

וזה שאומר "וזהו נער, שהוא ילד מסכן, שאין לו מעצמו כלום". היינו, היות שכל עבודה, מה שהיא רק להשפיע לה' ולא לתועלת עצמו, עבודה זו היא נגד הגוף, שהוא רוצה לעבוד דוקא לתועלת עצמו ולא לתועלת ה'. אז האדם רואה, שאחר כל עליה יש לו תיכף ירידה, כנ"ל, שמזה בא לו ענין של "ימים" ו"לילות".

וזה נמשך עד שהאדם בא לידי החלטה, שאין בידו לעשות שום דבר. כי הוא רואה, שכל מה שהוא עושה בכדי להתקדם, הוא רואה את ההיפך, שכל פעם יש לו יותר רע. ואז הוא בא לידי מצב, שאומר "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו". לכן, בזמן שהאדם זוכה, שהבורא נותן לו את הרצון להשפיע, היינו שהוא כבר זכה, שכל מעשיו הוא יכול לעשות לשם שמים, אז הוא רואה, שהוא "ילד". היינו, שאין יותר כח מילד, היינו שאין לו מעצמו כלום, כלומר, מכח עצמו לא השיג כלום, אלא הכל נתן לו הבורא.

ורואה אז, שגם הירידות נתן לו הבורא. ומעצמו אין לו שום דבר. וזה שאומר "ולמה נקרא נער, הוא משום שיש לו חידוש הלבנה". כלומר, כמו שהלבנה, אין לה אור מעצמה, אלא מה שמקבלת מהשמש, כן האדם, בזמן שהוא זוכה לדביקות ה', הוא רואה, שאין לו שום דבר מכח עצמו, אלא הכל נתן לו הבורא, והוא תמיד "ילד". היינו, בכל מצב ומצב שהוא בא, הוא בבחינת "ילד", היינו שאינו עושה דבר, רק מה שנותנים לילד, זה יש לו. ומעצמו אינו מסוגל לשום דבר. לכן האדם צריך תמיד לבקש, שהבורא יתן לו כוחות, להתגבר בעבודה, והאדם מצד עצמו אינו מסוגל לשום דבר.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (לך לך חמישי) "והאמין בה' ויחשבה לו צדקה". ולכא ורה זה קשה להבין, מהו השבח של אברהם, בזה שהוא האמין בה'. הלא כל אדם אם היתה לו התגלות אלקות, וה' היה מדבר אליו, מי לא היה מאמין בה'. ויש לפרש כנ"ל, היינו לאחר שאברהם ראה, שאין בידו שום כח מעצמו, לזכות לשום דבר שבקדושה, מאחר שהרצון לקבל הוא השולט, כמו שכתוב שהוא נקרא "מלך זקן וכסיל", ולצאת משליטתו, ולזכות לדביקות ה', אין כח בידו, לכן כתוב באופן כללי "והאמין בה', ויחשבה לו לצדקה".

כלומר, זה שאברהם היה יכול לזכות לבחינת אמונה, זהו רק צדקה מה', שהבורא עשה עמו צדקה, והוציאו משליטת המלך זקן וכסיל, שהוא המתנגד לבחינת אמונה למעלה מהדעת. **ואב-רם** הוא היה רוצה ללכת דוקא למעלה מהדעת, כנ"ל, שהיא בחינת "רועי מקנה אברהם" (כמו שכתוב במאמר ה', תשנ"א).

וכל הגוף מתנגד לזה. לכן שה' נתן לו את הכח של אמונה למעלה מהדעת, לכן חשב אברהם לזה, היינו לזה שזכה לאמונה, כמו שכתוב "והאמין בה'", היינו מה שהיה יכול להאמין בה', **לו**, להקב"ה. **לצדקה**, שהקב"ה עשה עמו **צדקה**, בזה שנתן לאברהם את כח האמונה.

אולם בסדר העבודה אנו רואים, שיש עליות וירידות. ובזמן עליה, היינו בזמן שהוא מרגיש את החשיבות, מה שהוא מרגיש, שהוא נמצא מקורב לה', ומרגיש קצת את חשיבות וגדלות ה', ורוצה להיבטל אליו, מחמת שמרגיש קצת אהבת ה', ורוצה להיבטל אליו כנר בפני אבוקה. ואז, במצב הזה, הוא לא זוכר, שהיה לו פעם מצב של ירידה. ועוד יותר מזה, הוא לא רוצה לזכור, שיש דבר כזה, הנקרא מצב של ירידה. והוא משתוקק שהמצב של עליה יהיה אצלו בקביעות.

אבל בסופו של דבר האדם מקבל ירידה. ולפעמים הוא נופל כל כך למצב של שפלות, ואומר, שאין מציאות, שיהיה באפשרות, שהאדם יוכל לעשות משהו לתועלת הבורא. וכשעולה על דעתו, הלא צריכים לעבוד ולקיים תו"מ לשם שמים, ומדוע אני לא רוצה לעשות כך. אז האדם נותן לעצמו תשובה אמיתית, לפי דעתו של אדם, אין מה להשיב על תשובה זו. כי האדם, היינו הרצון לקבל שבאדם, שהוא השולט בזמן הירידה, אומר, שגם הוא מוכן לעשות הכל לשם שמים, רק בתנאי, אם אני אדע מה שהרצון לקבל שלי ירויח מזה.

כלומר, שהוא מוכן לעבוד לתועלת ה', רק על תנאי, שהתועלת עצמו תרויח מזה. נמצא, שבזמן עליה, שאז, אם מסתכל על הירידות, מה שהוא מקבל כל פעם, הוא בעצמו מתפעל, איך אפשר דבר כזה, היינו, שיהיה כל כך מרחק בין עליות לירידות, כרחוק שמים לארץ. כלומר, שבזמן עליה הוא חושב, שהוא כבר נמצא בשמים, כלומר, שכבר אין לו שום שייכות לגשמיות, ומהיום והלאה כל עסקו בעוה"ז יהיה רק מה שנוגע לרוחניות, ועל גשמיות הוא אפילו ברוגז על הבורא, מדוע נתן לנו גשמיות, להתעסק בענינים גשמיים, שנצטרך לתת על דברים אלו זמן ויגיעה, איך להשיג את הגשמיות.

והאדם לא מבין אז, לאיזה צורך הבורא ברא זה. ונראה בעיני האדם לדבר מיותר כל העולם הגשמי. ויחד עם כל החשבונות הטובים ביותר, פתאום הוא מקבל ירידה, ונופל לארץ. לפעמים הוא נמצא בזמן הירידה, מחוסר הכרה בכלל, שהוא שכח מענין רוחניות בכלל. ולפעמים, כשהוא כן זוכר שיש רוחניות במציאות, אבל הוא רואה, שזה הוא לא בשבילו.

אמנם יש להבין, למה הבורא נותן לנו את הירידות האלו. זאת אומרת, מקודם האדם צריך להאמין, שהירידות האלו, הבורא נותן לנו. ואח"כ שואל האדם, לאיזה צורך נתן לי הבורא את הירידות. כלומר, בזמן שהאדם מאמין, שהבורא שולח לו זה, ובטח הירידות באות לאדם, לאחר שהיה לו מצב של עליה, והוא ביקש מהבורא שיקרב אותו. והוא מאמין, שה' הוא שומע תפלה.

ומה קיבל האדם על תפלתו, האדם חושב, שבטח אחר התפלה הוא יקבל עליה בדרגה, יותר מהמצב שבו הוא נמצא בעת התפלה. ולבסוף, הבורא נתן לו מצב יותר גרוע, מכפי שהיה מטרם שהתפלל לה'. והתשובה היא, כמו שאומר אאמו"ר זצ"ל, שיש ענין "כיתרון האור מתוך החושך". ואמר, שאין האדם יכול להעריך את חשיבות האור, ולדעת איך לשמור אותו, אלא מתוך החושך. אז האדם יכול להבחין את המרחק בין האור לחושך.

ויש לפרש דבריו בדרך משל, כשנותן אחד לחבירו מתנה, השוה בעיני המקבל מאה שקל, אז המקבל שמח בזה, שחבירו מעריך אותו, ושולח לו מתנה, והוא מקבל זה בשמחה גדולה. אולם, אם אח"כ נודע להמקבל מתנה, שהיא שוה עשרת אלפים שקל, יש כאן להבין, איזו שמחה המקבל מתנה שמח עתה, ואיך נקבע בלבו גדלות אהבה להנותן מתנה, ואיך האדם שומר את המתנה, שלא יגנבו לו את המתנה.

והנמשל הוא, בזמן שהאדם קיבל התעוררות מלמעלה, שהבורא מקרב אותו אליו, והאדם מרגיש קצת חשיבות, בזה שהוא מרגיש, שהוא מדבר עתה עם הבורא, אולם אין האדם יכול לקבל את השמחה האמיתית מהתקרבות זו, מטעם שהוא עוד לא יודע להעריך את גדלות וחשיבות של הבורא, שיוכל לקבל את השמחה והעונג, מזה שהבורא מדבר אליו.

והסיבה היא כנ"ל "כיתרון האור מתוך החושך", היות שאין האדם מרגיש יסורים, מזה שהוא מרוחק מה', ממילא אין הוא יכול להעריך את גודל וחשיבות של מצב, שהוא מקורב לה'. וגם אין האדם יכול להעריך את היסורים של התרחקות מה', אם אף פעם לא הרגיש, מה זה התקרבות לה'. לכן סדר העבודה הולך על ב' רגליים, היינו ימין ושמאל, כמו שאמרו חז"ל (סוטה מ"ז) "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת".

ימין נקרא שלימות. היינו בזמן עליה, שהאדם מרגיש, שהוא עכשיו מקורב לה', ואז יש לו חיות ושמחה, והוא חי אז בעולם שכולו טוב. ואח"כ מלמעלה רוצים, שהוא ירגיש את החשיבות, מזה שה' קירב אותו אליו, שיוכל להנות ולשמות, לא כפי שהאדם מחשיב זה, על דרך משל הנ"ל, למאה שקל. לכן, כשמקבל ירידה, והוא מרגיש יסורים, מזה שנמצא בירידה, הגם בזמן הירידה לא תמיד מרגיש על המקום שהוא בבחינת הירידה.

כלומר, אם האדם ירד מדרגתו ואין לו יסורים מזה שנפל, אין זה נקרא "נפילה". כי

מי יודע שנפל, אם האדם לא מרגיש. אלא זה דומה לאדם, שנפצע בתאונת דרכים, ולא מרגיש שנפל תחת המכונה, מטעם שהוא מחוסר הכרה. מי יודע שנפל תחת האוטו-משא, רק אנשים מבחוץ. אבל מה הוא מרגיש מזה, שאנשים אחרים רואים, שהוא מחוסר הכרה.

כמו כן ברוחניות, שקיבל ירידה. מלמעלה יודעים זה. אבל האדם, לאחר התאוששות, הוא בא לידי הכרה, שנמצא במצב ירידה. ואז מתחיל סדר חדש, ומלמעלה נותנים לו עוד הפעם עליה, ואח"כ עוד הפעם ירידה. **ומזה האדם מקבל ההבחנה בין אור לחושך.** ומזה האדם מקבל אותיות, איך להחשיב את זה, מה שה' מקרב אותו. ועל ידי זה ידע, איך לשמור עצמו, שלא יפול שום דבר להקליפות, היינו לכלי קבלה שלו. היות שהוא יודע, מה שמפסיד. מטעם, "כיתרון האור מתוך החושך". וזהו ענין ירידות ועליות, שהאדם צריך לעבור את המצבים האלו.

ומי שהוא חכם, והוא רוצה להרויח זמן, אין הוא מחכה עד שיקבל ירידה מלמעלה. אלא, בזמן שהוא נמצא בזמן עליה, ורוצה לקבל את החשיבות של המצב של התקרבות לה', אז הוא מתחיל לצייר לעצמו, מהו מצב של ירידה. היינו, איך הוא קיבל יסורים, מזה שהוא היה מרוחק מה'. ועתה, איך הוא מרגיש, שהוא מקורב לה'. נמצא, שגם בזמן עליה, הוא לומד את ההבחנות, כאילו הוא היה במצב הירידה, ויכול אז לעשות חישוב, להבחין בין עליה לירידה.

והוא יקבל אז תמונה של היתרון בין אור לחושך. כי יכול לעשות ציור, איך שהוא היה פעם במצב של ירידה, והיה חושב, שכל ענין עבודה דלהשפיע, לא שייך אליו, ועד כמה שהוא סבל מהמצבים האלו, שהיה רוצה לברוח מהמערכה, ורק ממקום אחד, היה לו לקבל איזה הרוחה, היינו רק מתקוה אחת, שהיה חושב, מתי אני אוכל ללכת לישון, שאז הוא יברח מכל המצבים של האי סבלנות, שהיה מרגיש, שהעולם חשך בעדו.

ועתה, בזמן עליה, הוא רואה הכל אחרת. והוא רוצה אז רק לעבוד לתועלת ה'. ועל תועלת עצמו אינו דואג עכשיו. ומכל אלה החשבונות, שהוא יעשה בזמן עליה, נמצא, שהוא מקבל עכשיו מקום, שיוכל להבחין בין אור לחושך. ואין הוא צריך להמתין, עד שיתנו לו מלמעלה את מצב של ירידה.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (שבת קנ"ב) **"אדלא אבידנא בחישנא"**. פירש רש"י, "אחר מה שלא נאבד ממני, אני מפשפש מרוב זקנה, אני הולך שחות, ומנענע ונראה, כמו שמבקש דבר הנאבד לו". ויש להבין זה על דרך העבודה, מה בא זה ללמדנו. אלא כנ"ל, שאדם זקן נקרא, שהוא בחינת חכם, היינו הוא רוצה להיות תלמיד חכם.

כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהקב"ה נקרא חכם, והוא דרכו להשפיע. וכשהאדם רוצה ללמוד מדרכיו, היינו גם כן להיות משפיע, האדם הזה נקרא "תלמיד של חכם". האדם הזה אינו מחכה עד שיקבל ירידה, ואז הוא הולך לבקש שיעלו אותו חזרה, היינו, שנאבד

ממנו את מצב של העליה, ומבקש שיעלהו שוב למעלה. **אלא, מטרם שנאבד לו המצב של עליה, כבר הוא מחפש, כאילו כבר נאבד לו. וע"י זה הוא מרויח זמן. נמצא, שמבחינת ירידות יש מקום להאדם לעלות ולקבל מקום להבחין את היתרון בין אור לחושך.**

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו ריח בגדיו, בעבודה

מאמר ט', תשנ"א
ספר בראשית, תולדות

(בסנהדרין דף ל"ז) אמר רבי זירא על הכתוב, **"וירח ריח בגדיו ויברכהו"**. ויאמר, ראה, ריח בני, כריח שדה, אשר ברכו ה' (תולדות חמישי). **ריח בגדיו**, אל תקרי בגדיו, אלא בוגדיו. דאפילו בוגדים שבהם, יש בהם ריח", עד כאן לשונו.

ויש להבין דברי רבי זירא, איזה קשר יש בין "בגדים לבוגדים". הלא "בגדים" פירושו, לבושים אשר האדם מתלבש בהם, היינו שיש חיבור בין הבגדים להאדם, שזהו דבר טוב להאדם בזמן שיש לו בגדים. אבל "בוגדים", הוא ממש להיפך, כי בזמן שהאדם בוגד במי שהוא, הוא דבר רע להאדם, כלומר שהאדם מרגיש עצמו ברע, במצב שבו הוא נמצא, עד שהוא רצה לצאת מהמצב הזה, אין לו ברירה אחרת, אלא להיות בוגד במי שהכניס אותו למצב הרע הזה, שבו הוא נמצא. אם כן איך דורש ר' זירא על מה שכתוב **"בגדיו שפירושו בוגדיו"**.

ידוע שסדר העבודה הוא, שהאדם צריך לתקן עצמו ולהכנס לקדושה, היות שהאדם נברא עם יצה"ר, שהוא בא לאדם תיכף מיום הולדו, וכבר נמצא באדם, כמו שאומר הזה"ק (וישב בהסולם אות א') וזה לשונו, "דכיון שיצא האדם לאויר העולם, מיד נזדמן יצר הרע להשתתף עמו", כמו שלמדנו, שכתוב "לפתח חטאת רובץ". כי אז נשתתף עמו היצה"ר. שם (באות ו') אומר וזה לשונו, "מלך זקן, זהו היצה"ר, שמיום שהיה, לא יצא מטומאתו לעולם. והוא כסיל, שכל דרכיו הם לדרך הרע, והולך ומדיח בני אדם".

וכידוע, שסדר העבודה מתחלק לעבודת הכלל, היינו מה שכל הכלל מסוגל לעבוד, ועבודת הפרט, היינו, שלא כל הכלל מסוגלים לעבוד. וזה מתבטא בלשון **לשמה ושלא לשמה**. היינו להשפיע, עבודה זו שייכת דוקא להפרט. מה שאם כן עבודה בע"מ לקבל שכר, עבודה זו גם הכלל מסוגלים לעבוד, כמו שאומר הרמב"ם וזה לשונו, "ולפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, ו **כלל עמי הארץ**, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה לאט לאט" (רמב"ם הלכות תשובה, פרק ד').

לכן בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך הפרט, היינו לעשות הכל בע"מ להשפיע, אז היצה"ר, הנקרא רצון לקבל, שדואג לתועלת עצמו, הוא מסוגל לעבוד רק בע"מ לקבל שכר. והיות שהאדם רוצה לעבוד לשם שמים, אז היצה"ר מתנגד לעבודה זו, מטעם שזהו נגד הטבע שעמו נולד. לכן כאן מתחילה את עבודת האדם, במלחמה קשה, היות

שהאדם אומר להגוף שלו, בזמן שהגוף שואל אותו, בגלל מה אתה מקיים תו"מ, מה יהיה לך מזה, אז האדם אומר לו, שחז"ל אמרו, ש"הקב"ה אמר, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין".

לכן, היות שאין לי כח לבטל אותך, לכן בזכות שאני אעסוק בתורה, אז יהיה לי כח לבטל אותך, ולהעביר אותך מהיות מלך עלי, כמו שכתוב, ש"אתה הוא מלך זקן וכסיל". לכן אני רוצה להעביר אותך מהממשלה שלך, שאתה מושל עלי, ואני אקבל עלי את השליטה של **מלך מלכי המלכים הקב"ה**.

ובטח מה צריך היצה"ר, הנקרא רצון לקבל לעצמו, לעשות. אין לו עצה אחרת, אלא להפריע לו בכל כח שיש לו. אולם שמדרך העולם, שאין האדם נותן כוחות להשיג איזה דבר, אם הוא יכול להשיג בקלות. לכן, כשהאדם מתחיל לעבוד, והוא נותן יגיעה קטנה, איך לצאת משליטתו, בטח שאין הגוף צריך להתנגד להאדם בכל כוחו, אלא הרע שבאדם מתגלה כל פעם עם כח יותר גדול.

וזה תלוי לפי עבודת האדם. היינו, שסדר עבודה הוא מאוזן, בכדי שתהיה לו בחירה, לבחור בטוב ולמאוס ברע. וזהו על דרך שאמרו חז"ל, "לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי. עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע עצמו לכף זכות" (קידושין דף מ', ע"ב). והטעם שהאדם צריך לראות, כאילו "חציו חייב וחציו זכאי", צריכים לומר, שהוא מטעם, שתהיה לו בחירה. מה שאם כן אם דבר אחד הוא יותר מהשני, כבר אין בידו להכריע.

ולפי זה, אם האדם עשה מצוה אחת, כבר הכריע לכף זכות, איך הוא יכול עוד הפעם לקיים בחירה, הלא הכף זכות כבר הכריע. אלא התשובה היא, כנ"ל, שאם הרע שבאדם רואה שהאדם התגבר עליו, אז הרע משתמש עם יותר כח, היינו שמביא לו טענות צודקות, שלא כדאי לעבוד לתועלת הבורא. והוא נותן לו לטעום טעם של עפר, בזמן שהוא רוצה לעשות משהו להשפיע. ונותן לו טעם יותר גדול בעבודה לתועלת עצמו.

כלומר, שכל פעם הוא נותן לו תענוג יותר גדול בתועלת עצמו. כלומר, שאף פעם לא חשב, שיש כל כך תענוג גדול בתועלת עצמו. וזהו לסיבה הנ"ל, כי כיון שנותן יותר התגברות, נמצא, שהכריע לכף זכות. לכן הוא מוכרח לתת לו יותר רע, בכדי שתהיה לו בחירה. זאת אומרת, אין הפירוש, שנותן לו יותר מעשים רעים. אלא הפירוש הוא, שהוא נותן לו יותר תענוג בתועלת עצמו, עד כדי כך, שקשה לפרוש מתועלת עצמו, ולעבוד בע"מ להשפיע.

וזה נקרא, שהאדם מקבל ירידות גדולות. כלומר, שבזמן שהרע מתגלה לו ביותר כח, וקשה להתגבר עליו, אז האדם בא לפעמים לידי "תוהה על הראשונות", היינו, שהוא רואה, שבחינם נתן עבודה ויגיעה, ולמעשה אי אפשר לצאת משליטת הרע. אם כן, חבל שנתתי כוחות בחינם. נמצא, שבזמן הירידה הוא בוגד בעבודת ה'. ואח"כ, שה' נותן לו

התעוררות מלמעלה, עוד הפעם הוא עולה בדרגת הרוחניות, והוא חושב, עתה הוא כבר יהיה במצב של קדושה.

אולם אח"כ עוד הפעם הרע מתגלה אליו, בכח יותר גדול, ומקבל שוב ירידה, כמו מקודם. וחושב כל פעם אותו דבר, היינו, שכל פעם הוא בא לידי בגידות בעבודה. נמצא לפי זה, "כל הגדול מחבירו, יצרו גדול הימנו". כי אחרת לא תהיה לו בחירה. לכן יוצא, שמי שהוא יותר גדול, יש לו יותר בגידות בעבודה. מה שאין כן מי שאין לו כח התגברות, ממילא אין הרע צריך להראות את כל כוחו, מה שיש בו.

לכן נשאלת השאלה, אם הוא עשה עבירה, אוי לו שהכריע עצמו לכף חובה. הלא הרע כבר הכריע. ואיך הוא יכול אח"כ לעשות בחירה. והתשובה היא על דרך שאמרו חז"ל, "עבר ושנה, נעשה לו כהיתר". כלומר, שאינו מרגיש את כח הרע שיש בהעבירה, וממילא אין הוא צריך להתגברות יתירה. אלא מעט התגברות על הרע, הוא יכול לבחור בטוב, ולמאוס בהרע הקטן, שיש בו.

מה שאם כן מי שהוא גדול, לאדם הזה יש לו הרבה עליות והרבה ירידות כנ"ל.

היינו, שהרבה פעמים הוא בוגד בעבודה דלהשפיע, כטענת המרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל, שהיא **בחינת מלכות שמים**. היינו, זה שמקבל עליו מלכות, לא יהיה מטעם **תועלת עצמו**, הנקרא **בחינת ארץ**, אלא מטעם **בחינת שמים**. כלומר, האדם רוצה לקבל על עצמו עול תורה ומצות, בכדי לעשות נחת רוח ליוצרו, אז המרגלים דברו על זה לשון הרע, כמו שכתוב בזה"ק (שלח דף כ"ב, ובהסולם אות ס"ג) וזה לשונו, **"וישובו מתור הארץ"**.

"וישובו", היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, "מה יצא לנו, עד היום לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה והבית ריקם, ולעולם ההוא מי יזכה, ומי יבוא לתוכו, מוטב לנו שלא היינו יגעים כל כך. ולמדנו כדי לדעת חלק עולם ההוא. טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה".

אולם יש להבין את טענת מרגלים. הלא הם אמרו מה שהרגישו. היות שבזמן שהאדם בא למצב של ירידה, הרי הוא לא אומר שקר, אלא מה שהוא מרגיש, הוא אומר. לכן בזמן עליה, הוא רוצה להיבטל אליו יתברך, כנר בפני אבוקה, היות שמרגיש, שמזה יהיה לו טוב. וכן להיפך בזמן הירידה, הוא רואה, שכל מה שהרצון לקבל טוען, הצדק עמו. אם כן, מהו שאומר הכתוב, כמו שכתוב, "ויוציאו דיבת הארץ".

אלא לפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, התשובה היא, שהם היו **צריכים להאמין, היות שה' הבטיח לעם ישראל**, שיתן להם ארץ ישראל, שהיא ארץ זבת חלב ודבש, **בטח שה' יתן להם**. והמצב, מה שהם ראו זהו, כנ"ל, שהם היו צריכים להאמין, שמלמעלה בא להם גילוי הרע הזה, כנ"ל, גילוי הרע שיש באדם מצד הטבע, ואין בידי אדם לצאת משליטת

הרע, ולזכות לבחינת דביקות בה', אלא הקב"ה בעצמו, הם היו צריכים להאמין, שה' יתן להם טבע שני, שהוא הרצון להשפיע, וע"י זה יקבלו כל הטוב ועונג, הנקרא "ארץ זבת חלב ודבש". ואז, בזמן שיהיו להם הכלים דהשפעה, אז מסתלק מהם הצמצום וההסתר, ואז זוכים להטוב ועונג מה שהיה במטרת הבריאה, ואז היא ארץ זבת חלב ודבש.

נמצא, הירידות האלו צריכים, בכדי לגלות את הרע, וידעו אח"כ, שרק הקב"ה יכול לעזור. והעזרה שלו באה דוקא על חסרון שלם, שאז יכול לבוא עזרה שלימה. זאת אומרת, אם לא היה מגולה להם הרע בשלימות, נמצא, ש אין לו חסרון שלם. לכן צריכים מקודם לראות, שיתגלה הרע.

ואח"כ בא **המילוי**, הנקרא **עזרה מה'**. וממלא את חסרונו. וזהו לפי הכלל, "אין אור בלי כלי". ואין לשאול, למה צריכים לחכות הרבה זמן, היינו הרבה עליות והרבה ירידות, הלא הרע היה יכול להתגלות בפעם אחת. התשובה היא, שאם הרע היה מגולה בכל גודלו, אף אחד לא היה מסוגל להתחיל בעבודה, כי הרע היה מכריע, ולא היה מקום לבחירה. לכן מתגלה הרע לפי ערך הטוב, שהאדם מרבה בעבודה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו שר' זירא מפרש על הכתוב **"וירח ריח בגדיו"**, **ויברכהו**". הוא אומר, "אל תקרי בגדיו אלא **בוגדיו**, דאפילו בוגדים שבהם, יש ריח".

יש לפרש, היות שיעקב זכה לשלימות, היינו, שמכל הירידות הוא זכה להגיע לשלימות, שתוכל העזרה מלמעלה לבוא, מטעם שכבר נתגלה אצלו כל הרע, נמצא, שהירידות, שהם הבגידות, הם נקראים בחינת זדונות. וכאשר על ידם נתגלה האור, רואים עכשיו, שהזדונות נעשו כזכיות, שלולי הירידות, לא היה יכול להגיע לשלמות. לכן מפרש ר' זירא, ש"ריח בגדיו היה מטעם שהגיע לשלימותו", היינו כנ"ל, שגם הבגידות נתקנו. נמצא, שהבגידות העלו ריחו, כמו הזכיות, מטעם שהכל נתקן אצלו. לכן הוא אומר, **ריח בוגדיו**.

לכן בזמן שהאדם נמצא במצב העליה, עליו ללמוד ממצב מה שהיה לו בזמן הירידה, בכדי לידע את היתרון בין אור לחושך, כמו שכתוב **"כיתרון האור מתוך החושך"**. אולם מדרך העולם הוא, שאין אדם רוצה לזכור את זמן החושך, מטעם שזה יגרום לו יסורים, ואין האדם רוצה לסבול יסורים בחינם, אלא הוא רוצה להנות ממצב העליה, שבו הוא נמצא עכשיו. אמנם, אבל על האדם לדעת, שאם הוא יסתכל בזמן עליות על מצב הירידות, אז ידע מזה ב' דברים, שהם יהיו לטובתו, ולכן לא יסבול יסורים בחינם ממצב הירידות:

(א) שידע לשמור עצמו, שלא יבוא לידי ירידה, עד כמה שאפשר,

(ב) כיתרון האור מתוך החושך, אז יהיה לו יותר חיות ויותר שמחה ממצב העליה. ויהיה

בידו לתת תודה לה', על זה שעתה ה' קירב אותו אליו. היינו, שיש עתה להאדם הרגשה טובה, מזה שהוא נמצא במצב, שהוא מבין שכדאי להיות עובד ה', מטעם שמרגיש עתה גדלות וחשיבות המלך.

מה שאם כן בזמן הירידה, היה ממש להיפך, שהגוף היה שואל אותו, מה יהיה לך מזה, שאתה רוצה להתבטל אליו יתברך, ולבטל את עצמך מכל העולם הזה, ולדאוג רק איך לעשות נחת רוח להבורא. ובזמן שהאדם מסתכל על ב' קצוות, אז הוא רואה את ההבדלים שיש בהם. אז יהיה לו ערך של חשיבות אחרת, מכפי שהוא חושב על העליה. נמצא, שעל ידי הסתכלות על הירידה, מתעלה אצלו את העליה לדרגת יותר נעלה, מכפי שהוא מרגיש מבלי הסתכלות על הירידה.

נמצא, כשהוא חושב על זמן הבגידות, שהיה לו בזמן הירידות, אז כל הירידות נמתקות ומתמלאות בברכת ה', היות שהן הגורמות להתעלות. לכן, כשהאדם גומר את העבודה, אז נתקן הכל לזכיות. וזה שאומר, **ויאמר, ראה ריח בני, כריח שדה, אשר ברכו ה'.** פירוש, שאז **ריח בני של הבגידות, כריח המלכות, הנקראת שדה, אשר ברכו ה',** היינו שכבר קיבל כל השפעות של טוב ועונג מה'.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב **"ויאמר ה' לה, שני גויים בבטנך, ושני לאמים ממעריך פרדו, ולאם מלאם יאמץ"**. ופירוש רש"י, "ושני לאמים", אין לאום אלא מלכות. **"פרדו"**, זה לרשעו, וזה לתומו. **"מלאום יאמץ"**, לא ישוו בגדולה, כשזה קם, זה נופל.

ויש להבין, מה מוסיף לנו רש"י בפירושו. אלא כאן מביא הכתוב את סדר העבודה, כשרוצים להגיע לידי דביקות בה'. ואומר "לאום", אין לאום אלא מלכות. כלומר, שהאדם צריך לדעת, שיש בהאדם ב' בחינת מלכות:

(א) הוא מלך זקן וכסיל,

(ב) הוא מלך מלכי המלכים.

היינו יצה"ר, השייך למלך זקן וכסיל, וכמו כן יש בו יצר טוב, השייך למלך מלכי המלכים. לכן הוא אומר, **"פרדו זה לרשעו, וזה לתומו. מלאם ולאם יאמץ, שלא ישוו בגדולה, אלא שזה קם, זה נופל"**. הכוונה לעליות וירידות, שכל אחד ואחד רוצה להתגבר על השני, היינו שדוקא על ידי התרוצצות, כל אחד ואחד מתגדל, כנ"ל, "כל הגדול מחבירו, יצרו גדול הימנו".

וזה נקרא **"לאם ולאום יאמץ"**, היינו ששניהם מתגדלים, כל אחד מתגדל על ידי השני. כלומר, שהירידות, שהיא בחינת מלך זקן וכסיל, מתרבה כוחו על ידי העליות של יצר טוב, כמו שאמרו חז"ל, **"צדיקים, נדמה להם היצר הרע כהר גבוה"**. וזהו מטעם ע"י שיש לו הרבה עליות, הנקרא בלשון רבים **צדיקים**. כלומר, בעבודה, כשמדברים באדם

אחד, שהוא עולם קטן, יש בהאדם הרבה צדיקים, היינו הרבה עליות. והם באים ע"י ההתגברות על הרשעים. וענין "הרבה רשעים באדם אחד", נקרא זה הרבה ירידות, היות שבכל ירידה הוא נעשה רשע, כנ"ל. נמצא, שכל אחד מתגדל ע"י השני. וזהו "לאם ולאום יאמץ".

מה שאם כן אלו אנשים שלא הולכים בדרך להגיע לידי דביקות בה', שהוא להשיג את הרצון להשפיע, שהם נקראים רשעים, בזה שהם לא עוסקים בדרך, שיוכלו לעשות הכל לשם שמים, אלא לתועלת עצמם, וכאן **רשעים הוא בחינה אחרת, כלומר פירוש אחר לגמרי.**

כלומר, שאין שם בחינת צדיקים באמצע, אלא כל מעשיהם הוא בבחינת רשעים, היינו שלא לשם שמים, אלא לתועלת עצמם. ובבחינת עבודה הם נקראים רשעים, אבל בבחינת הכלל, **אלו ששומרים תורה ומצות, כבר נקראים צדיקים.** ורק בבחינת עבודה, לעבוד רק לשם שמים ולא לתועלת עצמם, היינו בבחינת **הכוונה, הם נקראים רשעים.** והיות שאין להם בחינת צדיק באמצע, לכן אין הרע שלהם מקבל יותר תגבורת של רע, שרק אם יש בחינת צדיק באמצע, היינו בחינת עליה, שרוצה לעבוד רק להשפיע, אז צריך הרע לקבל יותר רע, בכדי שיוכל להוריד אותו מדרגתו.

לכן אצל הרשעים **"נדמה להם היצה"ר כחוט השערה"** והרע לא ניתוסף בהם, אלא "עבר ושנה נעשה לו כהיתר", כלומר שאין לו הרגשת הרע. וזהו כנ"ל, כמו שכתוב **"ולאום מלאם יאמץ"**. וכמו שפירש רש"י **"לא ישוו בגדולה, כשזה קם, זה נופל"**. ואיך זה, כשקם, איך אח"כ נופל, אלא כל פעם, כל אחר מקבל תגבורת, פעם הטוב מקבל עליה מלמעלה, אז הרע נופל. ובזמן שהרע מקבל רע מלמעלה, הטוב נופל. וכך הם הסדר של ירידות וירידות, עד שכל הרע שיש באדם, מתגלה דוקא ע"י שהאדם מקבל כל פעם טוב, הנקרא עליות. וזהו **"לאם מלאם יאמץ"**. לכן אין להאדם להתפעל מהירידות, אלא הוא צריך כל פעם לבקש מהבורא שיקרב אותו אליו.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב **"עז הנה, עזרנו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ה' אלקינו"**. ויש לשאול, באיזה מצב הוא נמצא עתה. ומה היה המצב, שבו היה נמצא לפני הזמן של עתה, שעל זה הוא בא לומר דבר חדש, כאילו עתה הוא נמצא במצב טוב ועונג. ולפני זה לא היה נמצא במצב טוב, אלא שהיה במצב, שלא היה לו טוב. ועכשיו הוא בא לידי הכרה, שגם עד הנה, מה שאנחנו היינו מרגישים, ההרגשות האלו היו גם כן בחינת עזרה מלמעלה, מצד רחמים, אף על פי שלא היה מרגיש שהם רחמים. אבל עתה הוא רואה, שגם אז היו הרגשות שלנו, מה **שאנחנו הרגשנו, שזה מצב של רע, גם זה היה מצד הרחמים**, "ולא עזבונו חסדיך", היינו, שגם אז היתה ההשגחה מצד חסדים ולא מצד דין.

ויש להבין, איך זה. היינו לומר, שגם המצב של רע, היה רחמים. אלא כנ"ל, שאין אור בלי כלי, כי לא יכולים לתת לאדם משהו, אם אין לו צורך לזה. כדוגמת, שאין האדם

יכול לאכול, אם הוא לא רעב, וכדומה. לכן, כשהאדם מתחיל ללכת בדרך ה', היינו להגיע לדביקות ה', אז האדם לא יכול לקבל עזרה מה', כי מדרך העולם הוא, שאין האדם מבקש עזרה ממי שהוא, אלא במקום שהוא בעצמו אינו יכול להשיג את הדבר.

לכן כשהאדם חושב, שהוא בעצמו יכול להגיע לעבוד בע"מ להשפיע, אין הוא מבקש מה', שיעזור לו. לכן כשהאדם מתחיל לעבוד לשם שמים, והוא רואה כל פעם, שאינו זה בידו להגיע לדרגה של בעמ"נ להשפיע, אז האדם נעשה נצרך להבורא, שיעזור לו. נמצא, שכל הירידות שהיו להאדם, עד כדי כך לפעמים האדם בא לידי יאוש, ולידי "תוהה על הראשונות", והיה רוצה לברוח מהמערכה, ובטח המצבים האלה נקראים מצבים של רע, והיה במצב של רשע.

אולם אח"כ, בזמן שמילא את החסרון של הכלי, כלומר שהיה רואה, שכל הכלי שלו הוא מלא חסרון, אז הקב"ה נתן לו את העזרה, שהיא הרצון להשפיע, שהיא טבע שני, אז הוא רואה, שעד הנה, מה שהוא היה מרגיש הרבה ירידות, וחשב, שהסיבה היא מטעם שהוא לא מוכשר לזה, לכן הוא מקבל את הירידות, עתה הוא רואה, שעד הנה גם כן היה עזרה מה'. וזהו **"עד הנה עזרונו וחמיך"**, והיה רק חסדים, כמו שכתוב **"ולא עזבונו חסדיך"**.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שהמלך עומד על שדהו,

כשהתבואה עומד בכרי, בעבודה

מאמר י', תשנ"א
ספר בראשית, ויצא

הנה חז"ל אמרו על הכתוב "וה' ניצב עליו" (מובא בדעת זקנים מבעלי התוספות, ויצא) וזה לשונם, "לא מצינו כן בשאר האבות. אמר ר' סימון, אין המלך עומד על שדהו, לא כשהיא נחרשת, ולא כשהיא נזרעת, אלא כשהתבואה עומדת בכרי. כך אברהם חרשה, שנאמר, קום התהלך בארץ. יצחק זרעה, שנאמר, ויזרע יצחק. בא יעקב, שהוא כרי התבואה, שנאמר, קדש ישראל לה', ראשית תבואתה, עמד עליו".

ויש להבין, מה בא זה ללמדינו בדרך העבודה. מה זה "שדה", ומה זה "תבואה בכרי". ומהו המשל, "שהמלך עומד על שדהו". ידוע, שעיקר העבודה שלנו הוא רק על בחינת מלכות שמים, הנקראת אמונה, כמו שאמרו חז"ל, "בא חבקוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה". וענין אמונה הוא, שצריכים להאמין בה', שהוא מנהיג את העולם בהשגחה של טוב ומטיב.

והגם שהאדם עוד לא רואה, שתהיה לו את ההרגשה זו, מכל מקום הוא צריך להאמין, ולומר, שזה, שהוא לא רואה את הטוב, איך שהוא מגולה בעולם, מכל מקום הוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שזה, שהוא לא רואה את הטוב, שיהיה מגולה לעיניו, הוא מסיבת, שכל זמן שהאדם לא יצא משליטת אהבה עצמית, אין בידו כח לראות, מטעם שעל כלי קבלה היה צמצום, שאין האור מאיר שם, מסיבת שינוי צורה, כמו שכתוב בהסולם (בהקדמת ספר הזהר, אות קל"ח).

ומטעם זה אין האדם מסוגל לראות את האמת. אלא הוא צריך להאמין, שכך הוא. ובסדר עבודת הכלל, עוד לא ניכר את המצבים כל כך של ענין הנהגת של שכר ועונש. מה שאם כן בעבודת הפרט, היינו שהאדם רוצה להשתדל להגיע לדרגת, שיהיו כל מעשיו לשם שמים, שאז מתחיל האדם לתת כוחות, בכדי להגיע להיות בדרגת משפיע, שאז הוא צריך להיות, כל הבסיס שלו בנוי על גדלות ה', כמו שאומר הזה"ק, "שהאדם צריך ליראה מפניו יתברך בגין דאיהו רב ושליט", אז מתחילה העבודה בעיקר על האמונה הזו, שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

ואז באים לו מצבים של עליות וירידות. היינו, לפעמים יש לו שכר, היינו שהאדם יכול להאמין בה', שהוא טוב ומטיב, ויכול האדם לאהוב את ה', מחמת גדלותו יתברך. וזה בא לאדם ע"י התאמצות יתירה באמונת שכר ועונש, שפירוש, שאם האדם עובד

באמונה למעלה מהדעת, אז הוא מקבל שכר, שהשכר הוא בזה, שזכה להרגיש את אהבת ה' אליו. והעונש הוא, שאם הוא רוצה ללכת דוקא בתוך הדעת, הוא מתרחק ע"י זה מאהבת ה'.

ועוד יותר גרוע מזה, היות שלפעמים הוא מגיע להיות להיפך, היינו להיות משונאי ה'. היות שיש לו הרבה טענות להבורא, היות שהוא כבר התפלל הרבה פעמים לה', והוא רואה, שה' חס ושלוש אינו שומע תפלה. ומזה האדם בא לידי מצבים של עליות וירידות. אולם אם האדם מתגבר, והולך למעלה מהדעת, ואומר "עינים להם ולא יראו", הוא זוכה, לפי שעה, לשכר, שהוא מרגיש, שהוא מקורב לה'.

וזהו על דרך שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות קל"ב) וזה לשונו, "וצריכים לדעת, שמידת הבינוניים, האמורה, נוהגת גם כן בשעת היות האדם אפילו תחת השגחת הסתר פנים, כי ע"י התאמצות יתירה באמונת שכר ועונש, מתגלה אליהם אור של בטחון גדול בה' יתברך, וזוכים לשעתם לגילוי פניו יתברך במידתם של בינוניים. אלא חסרון הוא, שאינם יכולים לעמוד על מידותיהם, שישארו כן בקביעות, כי להישאר בקביעות אי אפשר, אלא ע"י תשובה מיראה".

ובהאמור יוצא לנו סדר העבודה בג' זמנים, עד שמגיעים לצאת מהעבודה, זו בחינת אדם. וזה על דרך שאמרו חז"ל (נידה ל"א) "שלושה שותפין יש באדם, הקב"ה, אביו, ואמו. אביו מזריע הלובן. אמו מזרעת אודם. והקב"ה נותן בו רוח ונשמה". ובדרך העבודה זה מתבאר על דרך שלומדים, שיש ג' קוין, שהם חסד, דין, ורחמים. שזהו על דרך שדברנו במאמרים הקודמים, שהאדם, בכדי שתהיה לו יכולת ללכת, הוא צריך לב' רגליים, שהם ימין, ושמאל, שהם בחינת ב' כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם. כלומר שב' הקוים הולידו את הקו המכריע.

ובזה יש לפרש את ענין חרישה, וזריעה, ותבואה עומדת בכרי, בענין עבודה. כי ענין קו ימין הוא "חרישה", שזהו סדר עבודת האדם במי שרוצה להכנס בעבודה דלהשפיע. היות שהאדם נברא מטבעו, שהוא דואג אך ורק לתועלת עצמו. והיות על הרצון לקבל לעצמו היה תיקון, בכדי שלא יהיה ענין בושה, מסיבת שינוי צורה מהבורא, שהוא, מה שאנו מדברים ממנו, הוא רק מבחינת שהוא המשפיע להנבראים, וענין קבלה לעצמו אינו נוהג בו חס ושלוש. לכן נעשה צמצום והסתר על הרצון לקבל לעצמו, שאין הנבראים לא יכולים לקבל את הטוב ועונג, מה שהוא רוצה לתת לנבראים.

וזה היה בכדי שתהא אפשרות, שהאדם יוכל לתקן את הכלי קבלה, שיהיה רק בע"מ להשפיע. כלומר, שהאדם צריך להפוך את הרצון לקבל שבו, ולקבל במקומו רצון להשפיע. כלומר, מה שהיה מקודם אצלו למעלה בחשיבות, היינו הרצון לקבל, יהיה עתה למטה בחשיבות. ולא ירצה להשתמש עמו, אלא להיפך, הרצון להשפיע, שהיה אצלו למטה בחשיבות, ולא היה רוצה להשתמש עמו, יהיה עכשיו למעלה בחשיבות.

כלומר, שעתה, הרצון להשפיע, זה אצלו דבר חשוב, ורוצה להשתמש רק עם הרצון להשפיע.

וזה נקרא חרישה, שמהפכים את העפר, מה שהיה למעלה, נעשה עתה לבחינה מטה, ומה שהיה למטה, בא עתה למעלה. וזה נקרא **קו ימין, בחינת אברהם, חסד**, היינו שהוא רוצה עתה לעסוק רק בבחינת חסד, הנקרא רצון להשפיע. וקו ימין, מכונה שלימות. כלומר, הגם שהאדם רואה, שעדיין אין בידו לעשות חסד, מכל מקום האדם צריך לעשות ציורים לעצמו, כאילו כבר זכה לבחינת השפעה, הנקראת חסד. ולתת על זה תודה לה', בזה שזיכה אותו לעשות מעשים בע"מ להשפיע.

וכל זה הוא רק למעלה מהדעת. והגם שאם הוא יסתכל על מצבו, שבו הוא נמצא, הוא יראה אחרת, זהו ענין שלמעלה מהדעת, זאת אומרת, שהוא צריך לצייר לעצמו, כאילו כבר הוא זכה לבחינת רצון להשפיע, כאילו כבר זכה לבחינת חרישה. וגם האדם צריך להשפיל את עצמו, ולומר, כמה שהבורא נותן לי, מחשבה ורצון לעשות משהו ברוחניות, אני שמח בזה, ונותן תודה לה', על מה שזיכה אותו לתת קצת שימוש להבורא, היינו שיכול לעשות משהו לטובת הבורא. ולהיות שמח בזה, היות שהוא רואה, שלשאר אנשים הבורא לא נתן להם את ההזדמנות לשמש אותו. לכן הוא שמח בזה. וזה נבחן לשלימות, מפאת שהוא מאמין עתה למעלה מהדעת, שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. וממילא הוא יכול עתה לגלות את אהבה לה', ויהיה תמיד שמח.

אבל יחד עם זה צריך האדם ללכת עם הרגל השניה, שהיא בחינת שמאל, היינו לעשות בקורת על המעשים שלו. ויהיה לו רצון וחשק לראות את האמת, היינו כמה כוחות הוא יכול לתת בע"מ להשפיע, וכמה היא החשיבות של רוחניות. שאם באמת הוא מבין, שכדאי לעבוד רק לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו, אז הוא רואה אחרת לגמרי, היינו, שכל המעשים שלו, שבזמן שהלך בקו ימין, שהיה חושב, שהוא באמת איש השלום, הוא רואה עתה, בזמן שעבר לקו שמאל, שאין לו שום דבר, שיהיה משהו באמת לשם שמים.

וזה נקרא **"זריעה"**. כדוגמא, שלוקחים חיטים טובים, וזורעים אותם בשדה, אז מי שאינו רגיל בעבודת השדה, הוא מסתכל על האדם, שלקח חיטים, וזרע אותם בקרקע, כאיש שאינו שפוי בדעתו. כמו כן כאן, עושים כן, שלוקח מצבים טובים, שיש בהם שלימות, וכבר נתן על אלו המעשים תודה להבורא, ועתה הוא מבטל אותם. שזה דומה לאיש, הלוקח חיטים יפים, וזורע אותם בשדה.

אולם האמת היא, שברגל אחד לא יכולים ללכת. אמנם ב' רגליים האלו נבחנות לב' כתובים המכחישים זה את זה. לכן יצחק נקרא, שהוא **"זרע את שדהו"**, שהוא בחינת שמאל. כמאמר חז"ל **"לעולם יהא אדם דוחה בשמאל ומקרב בימין"** (סוטה מ"ז), שיש לפרש, שבזמן שהאדם מרגיש, שהוא מקורב לה', זה נקרא **"מקרב בימין"**. ו"דוחה בשמאל", יהיה הפירוש, שבזמן שהוא עושה בקורת, אז הוא רואה, שהוא נדחה מעבודה

דלהשפיע. כלומר, שחז"ל באים להשמיענו, שהאדם צריך לב' דברים, היינו ימין ושמאל, כנ"ל. כי על רגל אחת לא יכולים ללכת. וזו בחינת יצחק, הנקראת "זריעה".

נמצא, שאברהם נקרא בחינת ימין, היינו חסד, שלימות. וזה נקרא לובן, כנ"ל, שג' שותפין הם אביו, ואמו, והקב"ה. שאביו הוא בחינה א', היינו קו א', הוא חסד, שמראה על שלימות. ושלימות נקרא לבן, כמו שכתוב "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו". וזה נקרא "ימין מקרבת". היינו, שהוא מרגיש, שהוא מקורב לה'.

"ואמו מזרעת אודם", ש"אודם" מראה על חסרון, בחינת נוקבא, היינו ששם הוא רואה, שהוא בכלל נדחה מעבודה דלהשפיע. לכן הוא במצב של עליות וירידות. וזה נקרא, שאין בו אלא אמונה חלקית, כמו שאומר (בהקדמה לתע"ס אות י"ד), מטעם שיש לו הרבה ירידות. ובזמן הירידה הוא בחוסר אמונה, כנ"ל.

אולם אין להאדם לתת הרבה זמן על קו שמאל, המכונה קו הב', מטעם שאז האדם נמצא במצב של פירוד. לכן האדם צריך להיות רוב הזמן של העבודה שלו במצב השלימות. וזה נקרא "חידוש הלבנה". כלומר, שכל פעם האדם צריך לחדש את הלובן שבו, שהוא קו ימין, בחינת לובן, כנ"ל.

מה שאם כן בזמן הירידה, שאז מסתלקת ממנו בחינת האמונה, ונשאר לפעמים מחוסר הכרה, כדוגמת אדם הנופל תחת אוטו משא, ונפצע, ואינו יודע שהוא נפל. והנמשל הוא, שהאדם רובץ תחת משאו, כמו שכתוב "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו", מחמת שהוא לא יכול ללכת למעלה מהדעת, מטעם שהעבודה ללכת למעלה מהדעת, היא אצלו לעול ולמשא, שאינו יכול לסבול. לכן, אם הוא מסיח דעת מזה, תיכף הוא נופל תחת האוטו-משא. וזה נקרא, שנפצע בתאונת דרכים. לכן האדם צריך להיזהר לשמור תמיד על הימין.

ובהאמור יוצא, שהתיקון, שהאדם הולך בקו שמאל, הוא, כי אינו מחכה שיקבל ירידה ויפול, ויחכה עד שתבוא לו התעוררות מלמעלה. אלא הוא ממשיך עליו את השמאל. ואז הוא רואה, שהוא נמצא במצב של ירידה. היינו, שאין לו שום ניצוץ, שירצה לעבוד להשפיע, ולא לתועלת עצמו. אז כבר יש לו מקום לתפלה.

וזהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל על דוד, שאמר "אני מעורר השחר, ואין השחר מעורר אותי", שהפירוש, שדוד המלך לא חיכה עד שהשחר, הנקרא שחור, שהוא בחינת חושך. כלומר, שהחושך מעורר אותו, אלא הוא בעצמו מעורר את החושך. ומתפלל עליו, שה' יאיר לו את פניו, וממילא הוא מרויח זמן מזה שיש לו ההכנה להחושך, אז יותר קל לתקן אותו.

ומב' קוין הנ"ל, היינו ימין ושמאל, מולידים קו ג', שהוא בחינת קו אמצעי, שזהו מה שאמרו "הקב"ה נותן בו רוח ונשמה". כלומר, שאח"כ, היינו לאחר שהאדם גומר את

העבודה בב' קוין, ואז כבר מגולה אצלו כל הרע, שזה בא לו, מטעם שאלו ב' קוין, הוא בחינת "ב' כתובים המכחישים זה את זה", והאדם רואה, שאין לדבר סוף מהעליות והירידות, לכן הוא נותן אז תפלה אמיתית, שהבורא יעזור לו כדי לקבל את הרצון להשפיע.

וכשהבורא עוזר לו, הוא זוכה אז לבחינת אמונה בקביעות. היות שכבר יש לו הכלים דהשפעה. כי מטרים שהאדם משיג את הכלים דהשפעה, אי אפשר לו שתהיה לו אמונה בקביעות. כי בזמן הירידה נאבדת לו את האמונה. נמצא, שאין האדם יכול להאמין בה' בתמידות.

וזהו כמו שמבואר (בהקדמת ספר הזהר דף קל"ח) וזה לשונו, "כי כיון שאנו משתמשים בכלי הקבלה בהיפך ממה שנבראו, הרי אנו מרגישים בהכרח בפעולות שבהנהגה, שהם בחינת רע בעדנו. ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלוש, ונעלם ממנו הפועל יתברך".

ובהאמור אנו רואים, שמטרים שהאדם זכה לכלים דהשפעה, אי אפשר שתהיה לו אמונה בקביעות. נמצא, שע"י זה שהאדם זוכה להרצון להשפיע, הנמשך מהעבודה דב' קוין, שעל ידם מתגלה כל הרע לגמרי, עד שהאדם בא לידי החלטה, שרק ה' יכול לעזור לו, והוא מתאמץ בעבודה זו, ואינו בורח מהמערכה, אז הוא זוכה לקו האמצעי, הנקרא "הקב"ה נותן הרוח והנשמה". כנ"ל, שזה נקרא "גילוי פנים". ושזה נקרא כמו שכתוב "היכי דמי תשובה, עד שיעיד עליו יודע תעלומות, שלא ישוב לכסלו עוד".

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש בעבודה, מה שכתוב "בא יעקב, שהוא כרי התבואה, שנאמר, קדש ישראל לה', ראשית תבואתה, עמד עליו". שעל זה נתנו חז"ל משל, "שאין המלך עומד על שדהו, אלא כשהתבואה עומד בכרי". ויש לפרש, שזה, שהמלך עומד על שדהו, הכוונה על האדם. שהאדם הוא נמשך מבחינת מלכות, שמלכות נקראת "שדה". והאדם צריך להגיע לבחינת "שדה אשר ברכו ה'", שזהו על ידי היגיעה בב' קוין הנ"ל, שהם בחינת חרישה דאברהם, ובחינת זריעה דיצחק, כנ"ל.

ואחר כך באה בחינת "תבואה בכרי", שכבר רואים את השכר מהעבודה, שהיא התבואה, שהיא בחינת יעקב. וזהו כנ"ל, לאחר שזכה לעזרה מה', שה' נתן לו בחינת נשמה, המכונה "גילוי פנים יתברך", וזה נקרא שה' עומד עליו בקביעות, היינו שאז הוא זוכה לאמונה בקביעות. וזה שכתוב "וה' נצב עליו", היינו לאחר שהאדם הגיע לדרגת קו אמצעי, שהוא בחינת יעקב, כבר "ה' נצב עליו". כנ"ל מהמשל, שהמלך עומד על שדהו בזמן כשהתבואה עומד בכרי.

וזהו כמו שמובא (בהקדמה לתע"ס אות נ"ד) וזה לשונו "אמנם אחר שרואה ה' יתברך, שהאדם השלים מידת יגיעתו, וגמר כל מה שהיה עליו לעשות בכח בחירתו והתחזקותו באמונת ה' יתברך, אז עוזר לו ה' יתברך, וזוכה להשגת ההשגחה הגלויה,

דהיינו לגילוי פנים, ואז זוכה לתשובה שלימה".

(ובהקדמה לתע"ס אות נ"ו) אומר שם "ובהמתבאר, כי באמת אין האדם בטוח לחלוטין, שלא יחטא עוד, בטרם שיזכה להשגת ההשגחה של שכר ועונש המבוארת, דהיינו גילוי פנים. וגילוי פנים זה שמצד ישועת ה' יתברך, מכונה בשם **עדות**, היא המבטיחה לו, שלא יחטא עוד". שפירושו, שאז הוא זוכה לאמונה בקביעות, כנ"ל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "חי ה' וברוך צורי, בה' תתהלל נפשי". שיש להבין, מהו הפירוש "חי ה'". על הבורא, איזה שבח הוא זה להבורא. ובדרך העבודה יש לפרש "חי". מי הוא נקרא "חי ה'". היינו מי שמאמין בה', שהוא משגיח על העולם בבחינת טוב ומטיב, האדם הזה נקרא "חי".

"וברוך צורי". היינו מי שמקבל מה' צורה של אמונה זו, שהבורא הוא רצונו להטיב לנבראיו, והאדם הזה הוא מברך לה', שנתן לו האמונה, כי מכוחו עצמו אין האדם מסוגל לקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת, כי זוהי מתנת אלקים.

וכמו כן יש לפרש "בה' תתהלל נפשי", שפירושו הוא "בה'", כלומר מה שהבורא קירב אותו אליו, על זה "תתהלל נפשי", שנפשו של אדם נותנת רב תודות לה', בזה שקירב כנ"ל, שזה נקרא, "שהקב"ה נותן את הרוח, ונשמה". ובכוחות עצמו של האדם לא היה מסוגל לזה. על זה הוא משבח להבורא, שהאדם, עתה, שיש לו אמונה, הוא רק מה שהבורא נתן לו, על זה הוא מברך לה', שה' נקרא "קו אמצעי", כנ"ל, שרק ע"י העבודה בב' קוים הקודמים, האדם זוכה אח"כ לבחינת "הקב"ה נותן את הרוח והנפש".

ובהאמור, שרק הבורא הוא יכול לעזור לצאת משליטת הכלי קבלה, לכן בזמן הירידה, אין להאדם להתווכח עם הרצון לקבל שלו, ולבקש ממנו, שכדאי עבורו, שהרצון לקבל יעזוב את המקום, ולתת את מקומו עבור הרצון להשפיע, ורוצה לתת להבין, שיכנע לפניו. האדם צריך לדעת, שאף פעם הגוף לא יסכים לזה, וחבל על הדיבורים. אלא שיבקש מה', שרק הוא יתברך, יש לו כח לבטל אותו, ולא אחר. כלומר, שאף פעם הגוף לא יסכים לזה. וממילא אין מה להתווכח עם הגוף, רק בזמן שהוא רוצה לעשות משהו לשם שמים, הוא צריך לבקש מה', שיתן לו את הכח להתגבר על הרצון לקבל לעצמו.

ובהאמור יש לפרש על מה שאמרו (אבות פרק א' ה') "ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו. קל וחומר באשת חבירו". הגם שעיקר הוא פירוש הפשוט, אולם בדרך עבודה יכולים לפרש, שהאשה והאדם הם בגוף אחד, שאשתו של אדם נקראת הרצון לקבל, הנקרא נקבה, והיא רוצה תמיד רק לקבל.

לכן יש לפעמים, שהאדם רוצה לעשות משהו בע"מ להשפיע, הנקרא בחינת זכר,

בחינת איש. והרצון לקבל מתנגד. והאדם רוצה להרבות בדברים עם הרצון לקבל שלו, ולתת להבין, שכדאי, שהוא יתן לו לעבוד בע"מ להשפיע. אז חז"ל אמרו, חבל על הדיבורים. וזה אמרו "באשתו אמרו", היינו בהרצון לקבל שבו עצמו. "וקל וחומר באשת חבירו", היינו להתווכח עם הרצון לקבל של החברים, שהוא יתווכח עמהם, ויתן להם להבין, שכדאי לעשות הכל בע"מ להשפיע, כי רק ה' יכול לעזור להם לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו.

לכן אלו אנשים, שרוצים ללכת בדרך שיגיעו למצב, שכל מעשיך יהיו לשם שמים, אסור להם להגיד מוסר לחבירו, מדוע הוא לא עוסק בעבודה דלהשפיע. כי הרצון לקבל של חבירו, אם הוא רוצה לתקן, זהו כאילו, שיש לו כח להאדם הזה, אבל האמת היא, מה שהאדם עושה פעם כן להשפיע, זהו רק בכח ה'. לכן אסור להגיד מוסר לחבירו.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שהיצר טוב ויצר הרע שומרים לאדם, בעבודה

מאמר י"א, תשנ"א
ספר בראשית, וישלח

בזה"ק (וישלח ובהסולם אות א') אומר שם וזה לשונו, "ר' יהודה פתח, כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך. כי בשעה שהאדם בא לעולם, מיד היצר הרע בא עמו.

כמו שכתוב, וחטאתי נגדי תמיד. והוא משום שבכל יום עושה את האדם להחטיא לפני רבונו. והיצר הטוב בא אל האדם מיום שבא לטהר. ומתי האדם בא להיטהר. הוא בשעה שהוא בן י"ג שנה. אז מתחבר האדם בשניהם, אחד בימין ואחד בשמאל. היצר הטוב בימין, והיצר הרע בשמאל. ואלו הם שני מלאכים ממונים ממש. בא האדם להיטהר, נכנע היצה"ר לפניו והימין שולט על השמאל, ושניהם, היצה"ט והיצה"ר, מתחברים לשמור את האדם בכל דרכיו, שהוא הולך", עד כאן לשונו.

ויש להבין, כשאנו מדברים בבחינת העבודה, אנו מבינים, שהיצה"ט שומר את האדם בזמן שהוא הולך בדרך ה', ורוצה להגיע לדביקות ה', אז הוא מקבל שמירה מהיצה"ט. אבל איזה שמירה האדם מקבל מיצה"ר, שבגללו הוא יגיע לדביקות ה'. שמשמע, שאם הוא לא יקבל שמירה מהיצה"ר, אינו יכול להגיע לדביקות ה'.

הנה הכתוב אומר (תולדות פ' ר') "ויאמר ה' לה, שני גויים בבטנך, ולאם מלאם יאמץ, ורב יעבוד צעיר". ופירש רש"י "מלאום יאמץ", לא ישוּו בגדולה, כשזה קם זה נופל, שפירשו, לא יהיו שניהם בגדולה, בזמן אחד.

ידוע שסדר העבודה, בכדי להגיע שכל מעשיך יהיו לשם שמים, אין זה בידי אדם, אלא שזה האדם צריך לקבל, היינו כח הזה רק מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל, "הבא לטהר מסייעין אותו". אולם, בכדי שהאדם יגיע לדרגה דלהשפיע נחת רוח ליוצרו בקביעות, זה בא לאדם לאחר שגילה את כל הרע שבו. אז האדם מקבל את הכח הזה, הנקרא טבע שני, שהוא הרצון להשפיע.

כלומר, שהאדם מוכרח מקודם לגלות את כל הרע שבו, שזה נקרא, שכבר יש לו כלי שלם, היינו חסרון שלם. אז הוא מקבל האור השלם, כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב". אולם מטרם שיש לו גילוי כלי זה, היינו חסרון לעזרת ה', היות שהעזרה צריכה להיות עזרה שלימה, כמו שאמרו חז"ל "גמירי משמיא פלגא לא יהיבנין" (פירוש, שמשמים לא נותנים חצי דבר, אלא דבר שלם).

לכן החסרון של התחתון גם כן צריך להיות דבר שלם. והיות שאי אפשר לגלות

להאדם את כל הרע, משום שבזמן שאין לו עדיין טוב, לא יהיה בידו כח להכריע את הרע, מטעם שהרע יהיה יותר מהטוב. לכן, כשהאדם מתחיל לעסוק בתורה ומצות, אז כל פעם הוא מרבה טוב, ובשיעור הזה מגלים לו הרע, **אז העבודה של האדם מאוזנת**. כידוע דרשת חז"ל, שאמרו **"לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי"** (קידושין דף מ').

לכן מגלים לו את הרע לשיעורים. וזהו כפי השתדלותו להשיג טוב, על ידי התגברותו בתורה ומצות.

ובהאמור יוצא, בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך להגיע לדביקות ה', שהוא לעשות כל מעשיו לשם שמים, היינו להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא לתועלת עצמו, והיות שזהו נגד הטבע של האדם, שהוא נברא ברצון לקבל לתועלת עצמו, וכל עבודתו של האדם היא, שאומרים לו, שהוא לא ישיג את הכח הזה בכוחות עצמו, אלא רק ה' יכול לתת לו את הכח הזה, הנקרא רצון להשפיע, **והאדם צריך רק להכין כלי לקבל את הכח הזה**, הנקרא טבע שני, נמצא, שדוקא על ידי היצה"ר, שהוא מתגדל אצלו בשלמותו, היינו שהאדם רואה את חסרונו האמיתי, שהוא אינו ראוי בכוחות עצמו להשיג את הרצון להשפיע, זה גורם לו להגיע לידי מצב, שהבורא נותן לו את הטבע דלהשפיע. נמצא, שהן היצר טוב והן היצר הרע מוליכים את האדם להגיע להמטרה של השתוות הצורה, הנקראת דביקות בה'.

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו שהזה"ק אומר **"כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך"**, שהכוונה היא גם על יצר הרע, שהוא שומר את האדם להגיע לידי דביקות ה'. הלא, אם הוא שומר את האדם שגיגע לדביקות ה', מדוע הוא נקרא יצר הרע. ויצר הרע משמע, שהוא מביא לאדם מחשבות ורצונות שהם נגד דקדושה, כלומר שהוא נותן להבין לאדם, שלא כדאי לתת יגיעה בתורה ומצות. אם כן, איך הוא שומר את האדם להגיע לדביקות ה', שכן יעבוד הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו.

והתשובה היא, היות שאם אין הרע מגולה אצל האדם בשיעורו האמיתי, אין האדם מסוגל לקבל את עזרתו מה', היות שעדיין אין לו חסרון אמיתי, נמצא, שעדיין אין לו כלי אמיתי. לכן היצה"ר, בזה שהוא נותן לו מחשבות ורצונות מה שהם נגד הקדושה, שזה נקרא **יצר הרע**, וכמו שאמר אמו"ר, שיצר הרע, פירושו, **ציור של רע**, כלומר, שהיצה"ר מצייר לאדם, שאם הוא יעשה מעשיו לשם שמים ולא לתועלת עצמו, שיהיה לו רע. ציורים כאלו, היצר הרע מצייר להאדם. וזה גורם לאדם שישתלק מהעבודה דלהשפיע לה'.

לכן בזמן שהאדם בא להרגיש את הציורים של יצה"ר, האדם רוצה לברוח מהעבודה זו, שהיא רק לתועלת ה'. והוא רואה אז, שאין שום אפשרות להתגבר על הציורים, מה שהיצה"ר מצייר לו. ורק אז הוא יכול להתגבר ולומר, שה' יעזור לו להוציא משליטת היצה"ר. כי האדם רואה אז, איך שזהו למעלה מהטבע, שיהא ביד אדם לפעול משהו נגד

המצב השחור, מה שהאדם רואה את הציור של יצה"ר.

ומהציורים האלו, האדם רואה אז מהו רע. כלומר, איזה שיעור רע יש בלבו של אדם, שאינו מסוגל לעשות שום דבר לתועלת ה', אם הוא לא יראה שם, שיהיה משהו גם לתועלת עצמו. ועל ידי הציורים האלו, האדם מקבל כל פעם תמונה של רע. והאדם לא מסוגל לראות את הציורים האלו בפעם אחת, שבטח לא יהא בידו כח להחזיק אותם.

אלא מראים לאדם קצת, ותיכף מסתלק הציור הזה. ואז, כאילו האדם שוכח את התמונה של הציור, מהו לתועלת ה', ולא לתועלת עצמו. לכן יש לו כח עוד הפעם להתחיל בעבודה דלהשפיע. וכשהוא חושב, שהוא כבר נמצא בשלב, שיכול לעבוד רק לתועלת ה', תיכף בא אליו היצה"ר, ונותן לו עוד הפעם הציור של עבודה דלשם שמים. והציור הזה, עוד הפעם הוא מרחק אותו מהעבודה דלשם שמים.

נמצא, לפי זה, שדוקא על ידי היצה"ר, האדם יכול להגיע למצב של אמת, כלומר, שאין האדם יכול לרמאות עצמו, ולומר, שהוא עובד ה', ושכל מעשיו הם לשם שמים. היות שבזמן שהיצה"ר נותן לו הציורים, מה זה לשם שמים, והוא רואה, שהוא רחוק מעבודה זו, נמצא, שאין האדם יכול לרמאות עצמו, שהוא הולך בדרך האמת, הלא הוא רואה, איך שהגוף מתנגד לזה, עד כדי כך, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שה' כן יכול לעזור לו לצאת משליטת אהבה עצמית.

נמצא, בלי שמירתו של יצה"ר, אף פעם לא היה האדם מסוגל לראות את האמת. נמצא, שכמו שיצה"ט, מבינים כולם, שהוא שומר את האדם בדרך להגיע לשלימותו, להיות דבוק בה', היינו שיעבוד כולו להשפיע, כמו כן בלי יצה"ר, האדם היה חושב שהוא עושה הכל לשם שמים.

מה שאם כן, כשיצה"ר בא אליו עם ציורים רעים, ואומר לו, שלא כדאי לעבוד לתועלת ה', אז יש לאדם בירור גמור, שכל מה שהיה מקודם עוסק בתורה ומצות, היה הכל לתועלת עצמו, כי הוא רואה עתה, כשיצה"ר מראה לו את המצב של עבודה רק לתועלת ה'. האדם מסכים עם היצה"ר שהצדק עמו, שבאמת אין האדם רואה, מה הוא ירויח, בזה שהוא עובד לתועלת ה'.

וזה גורם להאדם מצב של ירידה. כלומר, כי מטרם שבא אליו היצר הרע עם הציורים, הוא היה יודע, שבטח, שכל מה שהוא עושה, הוא לשם שמים, היינו שהוא מקיים מה שה' ציווה את האדם לעשות, אחרת בגלל מה הוא מקיים תורה ומצות. אבל שלא לשם שמים, כל אחד יודע, שמי שעובד שלא לשם שמים, אין עבודתו שוה כלום. לכן האדם, כשהוא עוסק בתורה ומצות, הוא יודע בעצמו שהוא עובד לשם שמים.

מה שאם כן עתה, כשהיצר הרע בא אליו עם הציורים רעים על עבודה דלהשפיע, והוא רואה, שהוא רחוק מלעבוד לשם שמים, ולעבוד שלא לשם שמים, בטח עבודה זו

בלתי חשובה, אם כן הוא רוצה לעזוב בכלל את העבודה של קיום תו"מ. כי מצד הטבע, אין האדם מסוגל לעבוד עבודה שלא לצורך. כי האדם שעובד, הוא מוכרח לראות, שהוא עושה משהו. לכן, אם הוא רואה, דלשם שמים אין ביכולתו לעבוד, כפי שיצה"ר נתן לו להבין, מה זה כולו לשם שמים, ולא כלום לתועלת עצמו, ושלא לשם שמים, בטח שלא שוה כלום, לכן הוא בא לידי מצב, שבכלל הוא רוצה לברוח מהמערכה.

ובהאמור מובן לנו, את מה שהזה"ק מפרש את הכתוב **"כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך"**. כי בלי היצה"ר אף פעם האדם לא היה יכול להגיע לזכות להעבודה דלהשפיע, שהכח הזה, שיהיה בידו לעשות הכל בע"מ להשפיע, זה, רק הבורא יכול לתת. ובלי חסרון אין האדם יכול לקבל שום דבר. והחסרון הזה, שה' יתן לו את הטבע השני, היינו את הרצון להשפיע, אין לו, מטעם, שהוא חושב, שהוא עושה הכל לשם שמים, מטעם, שכל זמן שאין האדם רוצה לעבוד לתועלת ה', אין הגוף מתנגד כל כך, עד שיהא נצרך לעזרת ה'.

מה שאם כן כשהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, אז בא לו העבודה של היצה"ר, ומתחיל לתת לו להבין, שלא כדאי לעבוד לתועלת ה'. ואז הרע מוליד לו חסרון לעזרת ה'. נמצא, שדוקא על ידי הרע, הוא נעשה מקורב לה', כלומר, שהיצה"ר שומר אותו, שלא ירמה עצמו שהוא עובד לשם שמים.

נמצא, שבזמן שהאדם מתפלל לה', שיעזור לו, מוכרח להיות התפלה ברורה. היינו, שידע מה שחסר לו, כלומר, שהחסרון יהיה מגולה אצלו בלי שום ספיקות. כי אם החסרון לא מגולה אצלו בוודאות, אלא שהחסרון מה שהוא מרגיש, הוא אצלו בספיקות, אין זה תפלה. לכן, כשהיצה"ר בא אליו עם ציורים רעים, אז האדם יודע בוודאות, מה שחסר לו. וזה נקרא **חסרון שלם**.

וזהו על דרך מה שכתוב אצל יעקב, שאמר, **"הצילנו נא מיד אחי, מיד עשו, כי ירא אנכי אותו, פן יבוא והכני את על הבנים"** (וישלח ובהסולם אות ע'), וזה לשונו, מכאן נשמע, שמי שמתפלל תפלתו, צריך לפרש דבריו כראוי, שאמר **הצילנו נא**. שלכאורה היה זה די, כי אינו צריך יותר **מהצלה**, עם כל זה אמר להקב"ה. ואם תאמר, שכבר הצלת אותי מלבן. לכן פירש **"מיד אחי"**. ואם תאמר, שגם קרובים אחרים סתם נקראים אחים, על דרך שאמר לבן ליעקב **"הכי אחי אתה ועבדתני חנם"**. לכן פירש **"מיד עשו"**. מהו הטעם, **משום שצריכים לפרש הדבר כראוי**.

ויש לשאול על זה, זה אפשר להבין, כשמדברים לפני מלך בשר ודם, אז צריך המבקש איזו עזרה, שתהא הבקשה ברורה, בכדי שהמלך יבין מה שהוא מבקש. אולם מי שמבקש איזה בקשה מה', מדוע צריכה להיות הבקשה שלו כל כך ברורה. וכי אין הקב"ה יודע מה שבלבו של אדם, הלא הוא בטח יודע מחשבות בני אדם, כי ה' נקרא **"יודע מחשבות"**, כמו שאנו אומרים **"יודע מחשבות הושיעה נא"**. אם כן, בשביל מה צריכים לברר התפלה והבקשה, שאנו מתפללים, **שתהא כל כך** "לפרש כראוי".

והתשובה היא כנ"ל, שהאדם צריך לפרש את התפלה, שתהא מפורשת וברורה **להאדם**. היינו, שהאדם צריך לדעת, מה שחסר לו. כי לפעמים האדם חושב, שחסר לו דברים של מותרות. ועל זה הוא מתפלל בכל כוחו. ועל דברים מה שנוגעים להחיים שלו, כלומר, שבלעדם אין הוא יכול לקבל חיים דקדושה, ועל זה הוא מוותר, שהוא חושב, שחסר לו דברים, שעל ידיהם הוא יגיע להיות איש המעלה והמושלם, ועל זה הוא מבקש. ובאמת חסרים לו דברים שנוגעים לחיים שלו, זאת אומרת, בלעדם, היינו אם הוא לא ישיגם, הוא ישאר בבחינת מת, כדברי חז"ל, "רשעים בחייהם נקראים מתים".

לכן, כשהיצה"ר מצייר לו ציורים רעים על העבודה דלהשפיע נחת רוח ליוצרו, אז ע"י הרע הזה, הוא בא לפעמים, עד שהוא "תוהה על הראשונות", כדוגמת המרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל, כמו שמפרש הזה"ק. אז הוא רואה, שהוא ממש רשע, ואין לו אמונה בה'.

וזהו כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך לשמור, שבדרך שהוא הולך, שיעשה כל המעשים שיש בידו לעשות, מצד אתערותא דלתתא, שישג בחינת אמונה בה'. וזה נקרא בשם "**אנכי ה' אלקיך, ולא יהיה לך אלקים אחרים**". שהם נקראים בחינת **קנה ו-ושט**, שהם ב' סימנים, שהחיים של בעלי חי תלויים בהם. כלומר, כמו בגשמיות, שאם הסימנים האלו נפסקים, מסתלקים החיים מבעלי חי. כמו כן בעבודה, שאם נפסק מהאדם בחינת "**אנכי ... ולא יהיה לך**", כנ"ל, מסתלקים ממנו החיים הרוחניים.

לכן יש לפעמים, שהאדם בוכה ומתפלל לה', שיעזור לו על מה שהאדם חושב, אף על פי שהאדם בוכה בדמעות שליש, ומכל מקום לא עוזרים לו על בקשתו, מטעם, שהוא נמצא בסכנת המות, והוא מבקש שיתנו לו שטויות. היינו, האדם חושב שהוא בסדר, שרק חסר לו לפי דעתו איזו השלמה. אבל באמת, האדם הוא מחוסר חיים. לכן בא המלאך, הנקרא יצה"ר, וע"י הציורים שלו, שהוא מראה לו, שלא כדאי להתבטל אליו יתברך, מטעם כי הרצון לקבל לתועלת עצמו לא ירויח מזה כלום, אז האדם יכול לראות את האמת, שהוא באמת רשע.

נמצא, שדוקא ע"י גילוי זה של הרע, הרע שומר אותו, שיבקש מה' שיתן לו חיים, הנקרא אמונה בה', שיוכל להתדבק בה', כמו שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום". וזה שאומר הזה"ק "כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך". היינו, ששניהם, היינו היצה"ט והיצה"ר, שומרים את האדם, שיגיע לדביקות ה'. ובלי היצה"ר לא היה יודע את האמת, על מה לבקש מה', שיעזור לו.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל, ש"היצה"ר אצל הצדיקים, נדמה להם כהר גבוה". יש לפרש ולומר, שבזמן שהאדם רואה, שהיצה"ר הוא כל כך גדול, כהר גבוה, זהו סימן שהוא צדיק, היינו, שהולך בדרך האמת, שע"י הוא יגיע להיות צדיק. אחרת לא היה נראה אליו היצה"ר כהר גבוה. וזה מטעם, שאין מגלים להאדם את הרע שבו,

רק לפי ערך הטוב שיש לו, כנ"ל, **כי תמיד צריך להיות מאוזן הטוב והרע**. אז שייך לומר, שהאדם צריך לעשות בחירה, ולהכריע לטוב.

ובזה יש לפרש על מה שכתוב (ויצא, פרשה ראשונה) **"והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו"**. והקושיא ידוע: "מדוע מלאכי אלקים עולים מתחילה". היה צריך לכתוב: "מקודם יורדים ואח"כ עולים". ועל דרך עבודה יש לפרש, ש"מלאכי אלקים", נקראים אלו אנשים, שרוצים להיות שלוחים של הקב"ה, לעשות את עבודת הקודש, כמו שאמרו חז"ל (סוכה י') "אנן שלוחא מצוה אנן".

לכן אלו אנשים שרוצים להיות בחינת מלאכים, היינו לעשות הכל לתועלת ה', הם נקראים "שלוחים של הקב"ה". הם צריכים מקודם, לעלות מקודם בדרגה, היינו לעשות מעשים טובים, שזה נקרא עליה בדרגה, ואח"כ, כשהם בזמן עליה, שכבר יש להם מצב, שהוא הולך בדרך השלימות, ואז הוא יכול לחשוב, שהוא נמצא בתכלית השלימות. והיות שיש לו רצון להגיע לדביקות ה', לכן מגלים לו מלמעלה את האמת, איך שהוא עדיין רחוק מלעשות הכל לשם שמים. וע"י גילוי הרע, האדם יורד ממדרגתו, ומתחיל לראות את האמת, לראות מה שחסר לו. וכך הוא סדר העבודה. היינו, מקודם האדם מקבל עליה, מלמעלה. ואח"כ האדם מקבל ירידה מלמעלה, וזה הכל מטעם הנ"ל, היינו, **שע"י העליות והירידות האדם משיג חסרון שלם**. והחסרון הוא כל כך גדול, שאין מי שהוא בעולם, שיוכל למלאות חסרונו, אלא הקב"ה בעצמו. וזה נקרא כלי שלם, המוכשר לקבל עזרתו יתברך.

וזהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל (אבות פרק ב' כ"א) וזה לשונם, "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה". ואמר, שהפירוש הוא "לא עליך המלאכה לגמור", היינו העבודה להגיע, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אין בידי אדם לגמור את עבודה זו. אם כן בשביל מה האדם צריך להתחיל בעבודה זו, שבין כך הוא לא יכול לגמור. היות, שמדרך העולם הוא, שאין האדם מתחיל באיזה עבודה שהיא, אם הוא יודע למפרע, שאין בידו לגמור אותה. אם כן מדוע אמרו **"ואי אתה בן חורין להיבטל ממנה"**, היינו, שהאדם כן צריך להתחיל בעבודה זו. ונשאלת השאלה, לאיזה מטרה הוא צריך להתחיל.

והתשובה היא, שבכל דבר צריך להיות רצון וחשק להשיג את הדבר המבוקש, אחרת, אם מקבלים איזה דבר בלי הקדם חסרון להדבר, אין אפשרות להנות. כידוע, שאין אור בלי כלי. לכן האדם צריך להתחיל בעבודה דלהשפיע. ואז הוא רואה, לאחר שהשקיע הרבה כוחות, בכדי להשיג את הכח הזה, ואין בידו להשיג, לכן אח"כ כשהבורא נותן לו את הכח הזה דלהשפיע, הוא יכול להנות מזה.

ועל זה אמר זצ"ל, שזה ענין "נעשה ונשמע", שאמרו ישראל, בזמן שאומות העולם לא רצו לקבלה, משום שראו, שאין זה באפשרות ללכת נגד הטבע. אבל עם ישראל אמרו, נעשה בכפיה, אפילו שאין הלב שלנו רוצה, ועל ידי זה נזכה לנשמע. היינו, שה'

יתן לנו לשמוע, שהעבודה זו מתקבלת על הלב, הנקרא "והשבות אל לבבך".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

הנרות הללו קדש

מאמר י"ב, תשנ"א

אאמו"ר זצ"ל אמר על מה שכתוב "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם, אלא לראותם בלבד", שצריכים לדעת ההבדל בין נס חנוכה לנס של פורים. כי בחנוכה היתה הגזרה רק על רוחניות, שמנעו מעם ישראל לקיים את המצות. והנס היה, שבזמן שגברו החשמונאים, כן היו יכולים לקיים את המצות. והיות לרוחניות אין כלים, כי "כלים" נקראים דוקא כלי קבלה, שזה נקרא "בריאה יש מאין", שהוא הרצון לקבל. לכן בא הרמז לזה "הנרות הללו קדש הם, ואין לנו רשות להשתמש בהם". מה שאם כן הנס של פורים. היתה הגזרה גם על הגופים, כמו שכתוב "להשמיד להרג ולאבד, וכו'" (אסתר ג', י"ג). נמצא, שהנס היה על הגופים. ו"גופים" נקראים כלים לקבל. לכן בפורים כתוב "שמחה ומשתה ויום טוב", שענין משתה כבר שייך להגוף. ובחנוכה ניתן לנו הנס "רק לראותם בלבד, ואין לנו רשות להשתמש בהם". וזה שחז"ל אמרו חנוכה, חנוכה. ושאל, מהו הרמז של "חנו". ואמר, שענין "חנו" הוא פירוש, חניה. ואמר על זה משל, היות הרבה פעמים באמצע המלחמה נותנים חופש לאיזה פלוגת חיילים, והם הולכים הביתה, בכדי שיהיה להם אח"כ כח להיות חיילים אמיצים. ואח"כ לאחר החניה חוזרים לשדה המלחמה. ויש טפשים, שהם חושבים, מדוע ניתן להם חופש ללכת הביתה, בטח שהמלחמה נגמרה. לכן כבר לא צריכים אותם.

מה שאם כן הפקחים שבהם מבינים, זה שנתנו להם חופש, הוא מטעם לנוח, הוא בכדי שיקבלו כוחות חדשים, שיוכלו להלחם עם השונא. לכן הם מבינים, שהמנוחה הוא בכדי לקבל כח להלחם.

כמו כן כאן, בחנוכה היתה רק גאולה על הרוחניות, כי הגזרה היתה רק על רוחניות, כמו שכתוב (על הניסים) "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם, וכו'". נמצא, שהגאולה היתה רק על רוחניות. וענין "רוחניות" בעבודה נקרא כלים דהשפעה, המכונה "אור דחסדים", המתלבש בכלים דהשפעה. אבל כאן, כשזוכים רק לכלים דהשפעה, הוא רק חצי עבודה, היינו חצי מלחמה. זאת אומרת, האדם צריך לזכות, שגם הכלים דקבלה יכנסו לקדושה, היינו שישמש עמהם על הכוונה דלהשפיע. ולאחר שגם כלים דקבלה נכנסו לקדושה, אז נקרא, שכבר יש לו כלים לקבל. ואז נקרא דרגה זו המתקת הגבורות. כלומר, לפני שהשיג את הכלים דקבלה, שיהיו בע"מ להשפיע, לא היה יכול להשתמש עם האור שנתגלה על כלים דהשפעה. שכלים דהשפעה פירוש, שהאדם נותן משהו, ותמורת הנותנה אין האדם רוצה שום דבר, מטעם שהוא

מאמין, שהוא משמש מלך גדול. לכן הוא שמח, בזה שהוא זכה לשמש מלך גדול. מה שאם כן כשהוא משמש עם כלים דקבלה, היינו שהוא לוקח תענוגים מהבורא, והיות שע"י הקבלה הוא נעשה נפרד מהבורא, מסיבת שינוי צורה, לכן נקרא הכלי קבלה האלו "גבורות מרים". מפני שמר לו מחמת התרחקות מהבורא. כי פירוש של גבורות הוא, היות שיש באדם ב' מיני כלים :

אחד נקרא "חסד", היינו שהוא נותן,

ואחד נקרא "גבורה", זהו מה שהוא מקבל. ונקרא גבורה, שיש כאן ענין של התגברות, שלא לקבל. ואם כן יקבל, הוא יהיה מרוחק מה'. והמצב הזה מר לו. לכן, כשהוא יכול לתת על הרצון לקבל הכוונה דע"מ להשפיע, נמצא, הגבורות הקודמות, שאם הוא היה משמש עם הכלי קבלה, היה מר לו, מסיבת שינוי צורה. ועכשיו נמתקו, היינו עתה, שמשמש עם הכלי קבלה, הוא מרגיש מתיקות, היות שכוונתו הוא בע"מ להשפיע. וזהו כבר בחינת השתוות הצורה. לכן עתה הוא יכול להנות מהם. כי בקבלה באופן כזה, בע"מ להשפיע, אין כאן שום מר, אלא הכל טוב. הנה אנו אומרים (בשיר של "מעוז צור ישועתי") "יונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמנים. ופרצו חומת מגדלי". הנה "יונים" נקראים אלו אנשים שהולכים בתוך הדעת. כלומר, שאין ביכלתם לעשות משהו אם זהו נגד הדעת. ואז היתה שליטת היונים, היינו השליטה הזו היתה שולטת על עם ישראל.

והשליטה זו מכונה "מלכות יון הרשעה", שמתפקידם הוא "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". כלומר, השליטה שהוא ללכת דוקא בתוך הדעת, זה גורם לפרוץ את החומה, שהוא שומר את המגדל. שפירושו של "מגדל" הוא, שיש באדם בחינת שיעור מסוים בגדלות ה'. ו"החומה" זו נקראת אמונה למעלה מהדעת, שדוקא ע"י האמונה למעלה מהדעת הוא יכול לבוא לידי הרגשת גדלות ה'. וכמו כן לצייר לעצמו גדלות ה'.

ובזמן שיש לאדם הרגשה בגדלות ה', אז האדם דומה "כמו נר בפני אבוקה", שהוא בטל אליו. אבל היונים, היינו השליטה שבתוך הדעת, שלא נתנו ללכת למעלה מהדעת, זה נקרא ש"פרצו חומת מגדלי". היינו בחינת אמונה למעלה מהדעת, שזהו חומה, שבתוך החומה הזו יכולים לבנות מגדלים, היינו להשיג גדלות ה', שזה נקרא "מגדל". כלומר, שדוקא ע"י אמונה למעלה מהדעת זוכים לדעת דקדושה. נמצא, גדלותו של אדם, שהוא זוכה להרגשת גדלות ה', בא דוקא ע"י זה, שהאדם משפיל עצמו, היינו שמשפיל את הדעת שלו. ואז הוא יכול לזכות לגדלות ה', הנקרא "דעת דקדושה".

ובזה יש לפרש מה שכתוב ("ויתן לך" למוצאי שבת) "אמר ר' יוחנן, בכל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקדוש ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו, וכו'". בטח יש בזה פירוש יותר פשוט. אולם כשאנו מדברים בדרך העבודה, יש להבין מה שכתוב, שאנו מוצאים את ענותנותו של הקב"ה, שהוא ענו. ויש להבין, מה שייד לומר אצל הבורא מידת ענוות. כי משמע, שפלות. ואיך שייד לומר אצל הבורא מדה זו. ובדרך כלל כתוב "ה' מלך גאות לבש".

ויש לפרש, שהכוונה היא על האדם. כל מקום שאדם זוכה לגדלותו יתברך, להשיג משהו מגדלות ה', "שם אתה מוצא את ענותנותו" של אדם. שלפי גדלות ה', שהאדם זוכה, בשיעור כזה האדם רואה את שפלותו.

זאת אומרת, שדוקא בזמן שהאדם הולך למעלה מהדעת, אז באה לו הדעת, ורוצה להפריע לו. ומתחיל להתוכח עמו. והאדם רואה אז, שאין לו מה להשיב. אז האדם רואה את הרע שיש בו, שהוא צריך להתחזקות יתירה, שיהא בידו של אדם להנצל מהדעת של יצה"ר, הנקרא בחינת "יונים". ורואה אז, לפי הרע שמגולה אצלו, שאין עוד כל כך שפל כמוהו, מטעם שהרע מגולה אצלו יותר משאר אנשים. כנ"ל, כפי הטוב שהאדם עושה, אם האדם הולך בדרך האמת, שהוא רוצה לעשות הכל בע"מ להשפיע. נמצא, בזמן שהאדם זוכה לגדלות ה' אפילו משהו, האדם אינו יודע מדוע עזר לו ה' יותר משאר אנשים. כי הוא מרגיש, שהוא יותר גרוע מכל אנשים שבעולם. ואומר לעצמו, בטח אם שאר אנשים היו יודעים את דרך האמת, כפי שהוא מבין, בטח היו הם אנשי מעלה ולא כמוהו. נמצא, בזמן שהאדם מרגיש קצת גדלות ה', הוא בא לידי שפלות, מזה שה' עזר לשפל כמוהו. וזה שכתוב "בכל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקב"ה, שם אתה מוצא ענותנותו".

לכן בזמן שהאדם אומר לה' "אתה נותן יד לפושעים, וימינך פשוטה לקבל שבים" (תפלת נעילה), שפירוש, בזמן שהאדם מבקש מה', שיקרב אותו, שזה נקרא "נותן יד להתפייסות, וימינך פשוטה לקבל שבים". היינו, שהאדם אומר לה', אני מרגיש את מצבי, איך שאני נמצא במצב של רשע ופושע יותר מכל העולם. וזה באה לו מסיבה שמלמעלה גילו לו את הרע, כנ"ל, שאין מגלים לאדם רע יותר מכפי טוב הנמצא בו. כמו שפרשנו את מה שאמרו חז"ל "רשעים נדמה להם היצר הרע כחוט השערה, וצדיקים כהר גבוה". ולכאורה היה הדבר צריך להיות להיפך. הרשעים, שלא יכולים להתגבר על יצה"ר, אז הם צריכים לומר, שהיצר הרע כהר גבוה. מה שאם כן הצדיקים, שכן היה להם כח התגברות, היה צריך להיות היצר הרע בעיניהם כחוט השערה.

והתשובה היא כנ"ל, שאין מראים לאדם את הרע שבו, אלא לפי ערך הטוב שנמצא בו. מטעם, כדי שיהא הטוב ורע מאוזן. לכן צדיקים, שיש להם הרבה עליות וירידות, כל הירידות הן מצד היצה"ר. לכן מהרבה ירידות נעשה "הר גבוה". ומילת "הר" יש לפרש הרהורים. זאת אומרת, מכל הרהור, שהאדם מהרהר אחרי מדתו של הקב"ה, שאינו מאמין בהשגחתו יתברך, שהוא טוב ומטיב, זה נקרא "הרהור רע".

לכן אצל צדיקים היצר הרע הוא נעשה הר גבוה. מה שאם כן אצל רשעים, שאין להם עליות וירידות, מטעם שאי אפשר לקבל ירידה מטרם שהאדם עולה, כמו שבארנו בענין חלום יעקב, שכתוב "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", שהיה צריך לומר מקודם "יורדים" ואח"כ "עולים".

אלא בבחינת עבודה, כל אנשים באו לעוה"ז בתור לקיים שליחות של הבורא. ו"מלאך נקרא שליח". לכן מקודם צריך לעלות בדרגת עבודה, שמרגישים קצת התקרבות ה'. ואח"כ אפשר להיות ירידות. לכן רשעים, שאין להם עליות, ממילא אין

להם ירידות. ובאמת למה אין הם עולים. זהו מטעם, שהיצר הרע מפריע להם לעלות. לכן הם נשארים בהיצר הרע שאינו אלא כחוט השערה.

לכן צדיקים, שיש להם הצורה אמיתית של הרע, לכן בזמן שה' עוזר להם, הם מרגישים את שפלותם, שהבורא קירב אותם. וזה נקרא כמו שכתוב "מאשפות ירום אביון". שפירוש, שהאדם אומר, בזמן שהייתי נמצא באשפה, ונהנתי ממה שכל בעלי חי לוקחים את מזונותיהם, היינו מאשפה. וזה שכתוב "במקום גדלותו של הקב"ה, אתה מוצא את ענותנותו".

אולם יש לפרש זה, כנ"ל, שאין להאדם לומר עתה, שכבר זכיתי לבחינת גדלות ה', כבר אין אני זקוק לבחינת אמונה למעלה מהדעת, היות שכבר יש לי על מה לבנות את העבודה שלי, על בסיס שזכיתי עכשיו לגדלות ה'.

אלא כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להיות זהיר, בזמן שהוא זוכה לאיזו התקרבות מצד ה'. שאל יאמר, שעתה הוא יודע, שכדאי לעבוד עבודת הקודש, בגלל שהוא מרגיש עכשיו טעם בעבודה. אלא האדם צריך לומר, עתה אני רואה, שכדאי לעבוד למעלה מהדעת, כי דוקא ע"י זה שאני רוצה ללכת למעלה מהדעת, ה' נותן לי קצת התקרבות אליו.

לכן הוא מקבל ההתקרבות הזו בתור סימן, שהוא הולך בדרך האמת. לכן הוא מקבל עתה, שמהיום והלאה לא ירצה לקבל שום עבודה בתוך הדעת, אלא הכל למעלה מהדעת. נמצא, שאין הוא לוקח התקרבות ה' בתור בסיס, שעל זה הוא אומר, שכדאי להיות עובד ה', היות שיש לי כבר בסיס. אלא להיפך, שמהיום והלאה הוא יעבוד רק למעלה מהדעת.

וזה שכתוב "במקום גדלות של הקב"ה, אתה מוצא את ענותנותו". כלומר, במקום גדלותו, היינו במקום שהאדם משיג קצת גדלות ה', שם אתה צריך למצוא את ענותנותו. כלומר, ששם במקום שהאדם מוצא את גדלותו של הקדוש ברוך הוא, האדם צריך למצוא את ענותנותו של האדם, שהיא בחינת אמונה למעלה מהדעת, הנקראת "שפלות", "ענוה".

היות שבחינת אמונה היא בחינה שהיא למטה מחשיבות. לכן אמונה נקראת בחינת "מטה". זאת אומרת, שבזמן שהאדם מוצא גדלות ה', האדם צריך לחפש ולמצוא מקום לעבוד בבחינת אמונה, ולא בבחינת מה שהוא מצא מקום גדלות ה'. היות שהאדם צריך לומר, זה שזכה קצת למצוא מקום לגדלות ה', הוא מטעם, שהלך מקודם בבחינת אמונה, שנקראת בחינת "מטה", בחינת "שפלות". לכן הוא ממשיך ללכת בדרך הזו, שהיא אמונה למעלה מהדעת. היות שהוא רואה, שדרך זו היא דרך אמת, והוכחה לזה שדוקא ע"י הכנה זו ה' מקרב אותו אליו.

וזה שכתוב "יונים נקבצו עלי, וכו', ופרצו חומת מגדלי". שענינו הוא, שהאדם צריך לשמור את החומה הזו, הנקראת "אמונה בה' למעלה מהדעת". כלומר, שאין לאדם לחכות עד שהוא יבין שכדאי ללמוד, וכמו כן שכדאי להתפלל, וכדומה. אלא שלא יסתכל על מה שהדעת מיעץ לו. אלא הוא צריך ללכת לפי שהתורה מחייבת את האדם. כן האדם צריך להתנהג. ורק על דרך זו, שזה נקרא "כניעה ללא תנאי", האדם יכול

לזכות לדעת דקדושה.

והעיקר הוא התפלה. היינו, שהאדם צריך להתפלל לה', שיעזור לו ללכת למעלה מהדעת. כלומר, שהעבודה צריכה להיות בשמחה, כאילו כבר זכה לדעת דקדושה. ובאיזו שמחה היתה אז עבודתו, כמו כן הוא צריך לבקש מה', שיתן לו את הכח הזה, שיהיה בידו ללכת למעלה מדעתו של הגוף.

כלומר, אף על פי שהגוף לא מסכים לעבודה זו בע"מ להשפיע, רק הוא מבקש מה', שיהא בידו לעבוד בשמחה, כמו שמתאים למי שמשמש מלך גדול. ואין הוא מבקש מה', שיראה גדלות ה', ואז הוא יעבוד בשמחה. אלא הוא רוצה, שה' יתן לו שמחה בעבודה דלמעלה מהדעת, שיהיה חשוב אצל האדם, כאילו כבר יש לו דעת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו "מסרת גבורים ביד חלשים" בעבודה

מאמר י"ג, תשנ"א

הנה סדר העבודה. בזמן שהאדם רוצה לעשות הכל לשם שמים, היינו שהמעשים שלו יהיו בע"מ להשפיע, ולא לקבל שכר, היות שזהו נגד הטבע, מטעם שהאדם נברא ברצון לקבל לתועלת עצמו, לכן ניתן לנו עבודה, לצאת מאהבה עצמית ולעבוד רק להשפיע לטובת ה'.

ובכדי שנוכל לעבוד עבודה זו, היינו לצאת משליטת אהבה עצמית, ניתן לנו מצוה של "ואהבת לרעך כמוך", כמו שאומר רבי עקיבא, שזה "כלל גדול בתורה". וכמו שמפורש בספר "מתן תורה", שבסגולה זו נצא משליטת הרצון לקבל לעצמו, ונוכל לעבוד לתועלת ה'. ובענין "ואהבת לרעך כמוך" יש לפרש ב' פירושים:

(א) כפשוטו בין אדם לחבירו,

(ב) בין אדם למקום, כמאמר חז"ל (מדרש רבא, יתרו, כ"ז, א') "רעך ורע אביך אל תעזוב". רעך זה הקב"ה, כמו שכתוב "למען אחי ורעי", שמפרשים, זה הקב"ה, שקרא אותם "אחים" ו"רעים". נמצא, שענין "ואהבת לרעך כמוך", הכוונה היא "להגיע לאהוב את ה' כמוך". נמצא, שיש ב' בחינות "ואהבת לרעך כמוך":

(א) צריכים לומר, בתור סגולה. כלומר, מה שצריכים לאהוב את חבירו, הוא רק שעל ידו נוכל להגיע גם כן לאהוב את ה', כמובא בספר "מתן תורה". לכן, כמו באהבת חברים, האדם כשרוצה להתדבק עם חברים, הוא בוחר לעצמו עם מי להתחבר. היינו, שהאדם בורר לעצמו חברים, הוא מחפש חברים, שיהיו בהם מעלות טובות.

כמו כן האדם, כשרוצה לאהוב את ה', האדם צריך להשתדל לראות את הגדלות וחשיבות של ה'. וזה מעורר באדם אהבת ה'. ואם אין האדם מסוגל לראות את גדלות וחשיבות הבורא, מטעם שהרע שבאדם מראה לשון הרע על הבורא, אז האדם צריך להתפלל לה', שה' יעזור לו, שיהיה בידו כח להתגבר, ולומר למעלה מהדעת "אני רוצה להאמין בגדלות וחשיבות ה', כדי שאני אוכל לאהוב אותו", כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך". זאת אומרת, אהבת חברים היא אמצעי, שעל ידה יכולים להגיע להמטרה, שהיא אהבת ה'.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "טוב תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עוון". כלומר, בזה שהאדם מתייגע בדרך ארץ, שהוא ענין עבודה בין אדם לחבירו, וזהו סגולה, שיכול לבוא לאהבת ה', הנקרא בחינת "תורה". שעיקר התורה היא, שע"י התורה

מתחברים ל"הנותן התורה". שעל זה אמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". כלומר, שע"י התורה, שהיא בחינת תבלין, זוכים לבחינת דביקות בה', שזהו נקרא "מחזירו למוטב".

וזהו "ע"י יגיעת שניהם משכחת עוון". היינו ע"י יגיעה בין אדם לחבירו ובין אדם למקום, שהיא ע"י יגיעה בתורה, "משכח עוון". כלומר, העוון של עץ הדעת, שמזה נמשכות העוונות, מתתקן על ידי שניהם.

הנה הכתוב אומר (תהילים ל"ג, "רננו צדיקים") "הנה עין ה' אל יראיו, למיחלים לחסדו, להציל ממות נפשם, ולהחיותם ברעב". ויש להבין, מהו "עין ה' אל יראיו" דוקא. הלא עיני ה' משוטטות בכל. ויש להאמין, שה' משגיח על כל העולם בהשגחה פרטית, בבחינת "טוב ומטיב", ולאו דוקא אל יראיו.

ויש לפרש זה, שאין אנו מדברים מה', אלא מבחינת "ממעשיך הכרנוך". כלומר, שדוקא ה"יראיו", הם המרגישים שעין ה' משגיח על כל העולם. היינו, שרק אלו שהם יראי ה', משיגים שה' משגיח על העולם בבחינת השגחה פרטית, בבחינת טוב ומטיב. מה שאינו כן אצל כלל העולם, שעליהם שורה בחינת הסתר פנים על ההשגחה, שאינם יכולים להשיג את השגחתו יתברך, שהיא בבחינת טוב ומטיב.

וזהו כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קל"ח) "וכל עוד שהמקבלים לא באו לידי השלמה, שיוכלו לקבל שלימות הטבתו, שחשב עלינו במחשבת הבריאה, מוכרחת ההנהגה להיות בדרך טוב ורע".

היינו, שכל זמן שהכלי קבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית, אי אפשר לראות את ההשגחה בבחינת טוב ומטיב. אלא כנ"ל, היינו מי יכול לראות את עין ה', שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב, רק אלה שהם "המיחלים לחסדו". כי "חסדו" פירושו, שהם מיחלים לקבל מידת החסד מה', היינו שהם מיחלים לקבל מה' מידת השפעה, הנקראת "השתוות הצורה", המכונה "דבקות בה'".

לכן כשהם זוכים למידת השפעה, כבר הכלי קבלה שלהם אינם מלוכלכים. אז הם זוכים ל"עין ה'", היינו להרגיש שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. מה שאם כן לאנשים שאינם מיחלים להשיג את מידת החסד, היינו לכלים דהשפעה, הם נמצאים תחת שליטת טוב ורע.

אולם למי הבורא נותן את החסד, הנקרא "כלים דהשפעה", שהוא טבע שני. לא לכולם. כלומר, שיש הרבה אנשים, שמייחלים לחסדו, היינו שהבורא יתן להם את מידת החסד. אולם לאלה אנשים, שהם חושבים, שענין החסד הוא רק לבחינת תוספות, זאת אומרת, הם מחזיקים את עצמם לשלמים, אלא הם צריכים את מידת החסד, שהבורא יתן להם, שזה יהיה אצלם בחינת תוספות טובה, לאלו אנשים אין הבורא נותן להם את החסד, הנקרא "כלים דהשפעה".

וזהו מטעם, שמלמעלה נותנים רק לאלו שיש להם כלים להמילוי. זאת אומרת, אם אין חסרון אמיתי, אין באפשרות למלאות. אלא דוקא מתי אפשר למלאות את החסרון. שהאדם אינו מבקש מותרות, אלא הכרחיות, אז האדם מקבל, כי מותרות לא נקרא "חסרון".

וזה שכתוב "עין ה' אל יראיו, למייחלים לחסדו". באיזה אנשים מדברים, שמייחלים לחסדו. כלומר, לאיזה צורך הם מייחלים, שה' יתן להם את מידת החסד. זהו דוקא באלו אנשים, שמרגישים, שצריכים את מידת החסד, בכדי "להציל ממות נפשם".

היינו דוקא באלו אנשים שרוצים להגיע לדביקות ה', היינו להיות דבוקים בחיי החיים. אחרת, אם אין להם דביקות, הם מרגישים עצמם, שהם בחינת "מתים", כמו שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים", לכן הם מבקשים מהבורא שיציל אותם ממות, כי שינוי צורה מפריד אותם מחיי החיים.

מה שאם כן דביקות ה' הוא בחינת חיים, כמו שכתוב "ואתם, הדבקים בה' אלקיכם, חיים כולכם היום". נמצא, מה שהם מבקשים את מידת החסד, הוא מטעם, שלא רוצים להיות בחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים". להם הבורא נותן את מידת החסד, היינו כלים דהשפעה.

וזה שכתוב "להציל ממות נפשם". היינו כנ"ל, זה שהוא מבקש מה' שיתן לו את מידת החסד, הוא מטעם "להציל ממות נפשם", זה נקרא "חסרון", שהוא כלי שיכול לקבל מילוי. מה שאם כן אלו אנשים, שהם צריכים לעזרת ה' מטעם מותרות, אין להם כלים אמיתיים, היינו חסרון אמיתי, שה' יתן להם את הכלים, מטעם "להציל ממות נפשם", אלא מטעם מותרות.

לכן הם נשארים עם הכלי קבלה, שהם דואגים רק לתועלת עצמם. והם אינם מרגישים, שיש להם כלים מלוכלכים, שאי אפשר לכנס לתוך הכלים האלו קדושה, כי קדושה ותועלת עצמו הם שני הפוכים זה לזה.

ובהאמור יוצא, שרק אלה שהם מבינים, שאם אין הם מסוגלים לעשות מעשים להשפיע, הם נפרדים מחיי החיים, והם מבקשים מה', שיתן להם את הכח דלהשפיע, שזהו טבע שני, כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, שכמו שהטבע הראשון, שהוא הרצון לקבל, נתן הבורא, כמו כן אי אפשר לשנות את הטבע הראשון לטבע שני, אלא זה יכול רק הבורא בעצמו.

וכמו שהיה ביציאת מצרים, שה' בעצמו הוציא אותם משליטת פרעה מלך מצרים, כמו שאמרו חז"ל (ב"הגדה של פסח") "ויוציאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך, ולא ע"י שרף, ולא ע"י שליח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו".

אולם מתי האדם מקבל את העזרה, שה' יוציא אותו משליטת מצרים, שהוא הרצון

לקבל לעצמו. זהו דוקא בזמן שיש להאדם חסרון אמיתי כנ"ל, ולא מותרות. לכן, אם האדם רוצה להגיע לדביקות ה', אז האדם מקבל עזרה על בחינת חסרון. היינו, שירגיש, שהוא בעל חסרון. כלומר, לא שחסר לו איזו שלימות, אלא שחסרים לו חיים, מחמת שהרע שבו הוא במידה מרובה. לכן מודיעים לו מלמעלה, שהוא חוטא. כמו שכתוב בזה"ק, על מה שנאמר "או הודע אליו חטאתו". ושואל "מי הודע לו". ומשיב "הקב"ה הודע אליו, שהוא חטא".

שהפירוש הוא, שהקב"ה מראה לו את האמת, איך שהוא מרוחק מה', וממש חסרים לו חיים דקדושה. נמצא, שהאדם מבקש אז מה', שיעזור לו, ושיתן לו את הרצון להשפיע, מטעם שחסרים לו חיים. ואז, היות שכבר יש לו חסרון אמיתי, אז הקב"ה נותן לו את הרצון להשפיע, שהוא בחינת טבע שני.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (ב"ועל הנסים") "ואתה ברחמיך הרבים מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים", שזה בא להודיענו, שמטרים שהאדם בא לידי מצב, שהוא רואה, איך שהוא חלש, ורואה, איך שהרע אצלו כל כך מרובה, שאין לו שום אפשרות להתגבר, ואיך שהוא טמא, אי אפשר לקבל מילוי מלמעלה, כי עדיין אין לו כלי שלם, שיוכל לקבל את המילוי, השייך לחסרון הכלי.

וזה שכתוב "כי אתם המעט מכל העמים", שפירושו כנ"ל, היינו "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם", היות "כי אתם המעט מכל העמים". היינו, שהאדם רואה, שהוא יותר גרוע מכל העולם. ודוקא במצב של שפלות, ה' בוחר בכם, והוציא אתכם משליטת מצרים, כמו שכתוב "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים".

הנה כתוב (במזמור שיר חנוכה) "ארוממך ה' כי דליתנו, ולא שמחת אויבי לי". ויש להבין, מי הם האויבים של דוד, שדוד אמר "ולא שמחת אויבי". ויש לפרש, כי ידוע ש"דוד" נקרא בחינת מלכות, היינו מלכות שמים, שהנבראים צריכים לקבל על עצמם עול מלכות שמים על הכוונה שלא ע"מ לקבל פרס, אלא "בגין דאיהו רב ושליט", ולא לשם תועלת עצמו.

ולדבר זה כל העולם מתנגדים, ושונאים לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמם. לכן היות שקדושה היא כולו להשפיע, היינו לתועלת ה', כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'". כלומר, כמו שהבורא הוא רק משפיע להנבראים, כמו כן הנבראים צריכים להשפיע לה', כי זה נקרא "השתוות הצורה", שהיא בחינת דביקות בה'.

נמצא, כל אלו שהם רוצים לעבוד רק לתועלת עצמם ולא לשם שמים, הם נקראים "אויבי ה'", היינו אויבי מלכות שמים. והם נקראים בזה "אויבי דוד". וזה שאומר דוד "ולא שמחת אויבי לי". ובדרך כלל יש לנו לדבר רק מב' בחינות:

(א) הבורא,

היינו, הבורא ברא את הנבראים בכדי לתת להם טוב ועונג, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו". ואדם הראשון קודם החטא, היתה לו שלימות של בחינת הנשמה שלו, שהיה לו אז בחינת נר"ן מבי"ע, וגם נר"ן מאצילות. רק אחר החטא, היה לו הסתלקות הנר"ן שלו, ולא נשאר רק בבחינת נפש לבד.

ואז היה צריך לעשות תשובה, היינו להעלות כל הכלים שלו, שנפלו להקליפות, ושוב לחברם עם הקדושה, שהוא לחזור ולהידבק בו יתברך בבחינת בע"מ להשפיע, שזה נקרא "תשובה", כמו שכתוב בזה"ק "תשוב ה' לגבי ו'".

פירוש של ה' היא בחינת מלכות, שענינה מקבל בע"מ לקבל, וממנה נמשכות כל הנשמות. לכן מלכות נקראת "כנסת ישראל", שהיא כוללת כל הנשמות. ועל מלכות זו ניתן תיקון, לתקן אותה בע"מ להשפיע. ועבודה זו נתנה להנבראים, שע"י זה שעוסקים בתורה ומצות בע"מ להשפיע, גורמים בזה, כל אחד ואחד בשורש נשמתו, במלכות דאצילות, שתהיה בע"מ להשפיע, שע"י זה גורמים יחוד למעלה, הנקרא "יחוד קוב"ה ושכינתיה". היינו בחינת מלכות, הנקראת "שכינה", עם ז"א, הנקרא "ו' דהוי"ה". שזהו פירוש "תשובה", מה שזה"ק אומר "תשוב ה' לגבי ו'".

ובאופן כללי יש להבחין ג' בחינות, הנקראות בשם אחד, יחיד, ומיוחד. וכמו שכתוב (תע"ס חלק א', דף י"ד אות א') "אחד מורה שהוא בהשואה אחת. יחיד מורה על הנמשך הימנו, שגם אלה הריבויים המה אצלו בצורת יחיד, כמו עצמותו יתברך. ומיוחד מורה, הגם שהוא פועל ריבוי הפעולות, אמנם כח אחד פועל כל אלה, וכולן חוזרות ושובות ומתייחדות בצורת יחיד".

שפירושו אחד, שהוא בהשואה אחת, כלומר שברא את הבריאה על רצון אחד, שהוא להטיב לנבראיו. ויחיד פירושו, הגם שאנו רואים, שיש ריבוי פעולות, היינו טוב ורע, היינו שנראה חס ושלוש כפועל טוב ופועל רע, אז נקרא יחיד, היינו משום שלכל פעולותיו המשונות יש להם תוצאה יחידה, להטיב. ונמצא, שהוא יחיד בכל פעולה ופעולה, ואינו משתנה בכל פעולותיו המשונות. כלומר שעל כל פעולה רוכבת עליה צורת יחיד, שהוא רק להטיב.

והאדם צריך להאמין בזה. זאת אומרת, אף על פי שהאדם מרגיש, שלפי הרגשתו הפעולה הזו, שהוא מאמין, שזה בא מהבורא, והיא פעולה לא טובה, מכל מקום הוא צריך להאמין, שעל הפעולה זו יגרום לו, שיוכל להשיג את הטוב. וזוהי עבודת האדם, להאמין בזה שהוא כך, אף על פי שהוא לא מבין את זה. ולתת תודה להבורא על זה.

וזוהו כמו שאמרו חז"ל "האדם צריך לברך על הרע, כמו שמברכים על הטוב". כלומר, שהאדם צריך להאמין, שזהו לטובתו, אחרת הבורא לא היה נותן לו להרגיש את המצבים האלה, מטעם שרצונו יתברך הוא, שרוצה להטיב לנבראים, כי זו היתה מחשבת הבריאה.

ומיוחד נקרא, בזמן שהאדם כבר זכה לראות, איך שכל ריבוי יחידים כבר קבלו צורת יחיד, כלומר שזכה לראות, איך שעל כל רע כבר קיבל את הטוב השייך לבחינתו. וענין מיוחד זוכה האדם להשיג רק לאחר שתיקן את הכלים שלו, שיהיו בע"מ להשפיע. אז האדם זוכה למטרת הבריאה, שהיא כולו טוב.

וזה שכתוב "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". שענין "חנוכת הבית" הכוונה על בית המקדש, שבבחינת עבודה, לבו של אדם צריך להיות בית מקדש לה', כמו שכתוב "ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם". שהאדם צריך לזכות להשראת השכינה, כמו שאמרו חז"ל "רחמנא ליבא בעי", שפירושו, שרק לבו של אדם צריך הבורא, בכדי לתת לו את מה שרוצה לתת לו.

ובזמן שהאדם כבר זכה לבחינת מיוחד, אז הוא רואה שזכה לבנין בית המקדש. ועל זה אמר דוד "ארוממך ה', כי דליתנו ולא שמחת אויבי ליי". היינו, שכל האויבים הם הרצונות של קבלה עצמית, שהם היו המפריעים דקדושה, שה' הציל אותו מכל האויבים, וזכה להכנס לקדושה. וזה שכתוב "ה' העלית מן שאול נפשי, חייתני מירדי בור".

אנו אומרים (ב"עזרת אבותינו") "אתה הוא ראשון, ואתה הוא אחרון, ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע". וכמו כן אנו אומרים "אתה הוא עד שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם, אתה הוא בעולם הזה, ואתה הוא לעולם הבא". ובפשטות אנו מבינים, שאנו מדברים מגדלות ה'. אולם בדרך עבודה מה בא זה להשמיענו.

ידוע, שסדר עבודה הוא, שהאדם צריך לתקן את הכלי קבלה שלו, שיהיה בידו כח לעשות הכל להשפיע. והאדם צריך לתת כוחות, ויעשה את כל מה שיש בידו לעשות. ואז הוא בא לידי החלטה, שבלי עזרת ה' אין שום מציאות לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, שזה נקרא "גאולה". היינו, שיוצא מגלות מצרים, היינו משליטת הרצון לקבל.

והגאולה, כולם מבינים, שזה שייך לה', היות שהאדם רואה, שאין שום אפשרות לצאת מהגלות מכח עצמו. אולם יש לשאול, מאיפוא הוא יודע, שלצאת מהגלות של הרצון לקבל תלוי רק בה', ואין זה בידי אדם.

התשובה היא, היות שכבר עשה לפי דעתו, מה שביכולתו לעשות, ולא זו מאומה מהרצון לקבל שלו. אלא להיפך, הוא רואה, שמעת שהתחיל לעבוד את העבודה, בכדי להגיע לדרגת "שכל מעשיו יהיו לשם שמים", הוא רואה עכשיו ממש אחרת, שהוא הלך אחורה.

כלומר, שהוא רואה, איך שעתה הוא משוקע באהבה עצמית יותר מתמיד. ומטעם זה, האדם, כשזכה לגאולה, היינו לצאת מהגלות הזו, הוא אומר, שרק הבורא יכול להוציא את עם ישראל ממצרים, כלומר שהגאולה שייכת להבורא.

מה שאם כן להכנס בתוך הגלות, היינו להיות נכנע לשליטת הרצון לקבל, בטח זה שייך

להאדם. כלומר, שהאדם אשם בזה, שהוא לא יכול להתגבר על הרצון לקבל לעצמו. נמצא, שהאדם בעצמו נכנס לגלות.

על זה בא הכתוב להשמיענו, שלא כך הוא, כמו שהאדם מבין. והגם שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי", כלומר, שהכל תלוי בידי בחירת האדם, מכל מקום האדם צריך להאמין, שהכל הוא בהשגחה, היינו שהכל תלוי בה'. ועל זה נאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם". שענין "עולם" ידוע שהוא מלשון "העלם והסתר". ויש לדעת, שבענין הגלות יש להבחין ב' בחינות:

א) שהאדם לא מרגיש שיש העלם והסתר,

ב) שהאדם מרגיש, שהוא נמצא במצב של העלם והסתר.

וזה שכתוב "אתה הוא עד שלא נברא העולם". כלומר, זה שאין האדם מרגיש, שהוא נמצא במצב של העלם, זה ה' עשה. וזהו לטובת האדם, היות שמטרים שהאדם מסוגל לתקן את הרע שבקרבו, יש תיקון, שלא לראות את הרע. נמצא, שה' עשה את המצב של טרם ביאת האדם לתוך ההעלם והסתר.

וזה שכתוב "אתה הוא עד שלא נברא העולם". היינו, עד שנברא ההעלם. ואח"כ האדם בא לידי מצב של העלם והסתר. ולמצב הזה האדם בא דוקא לפי ערך התגברותו בתו"מ, בע"מ להגיע לדרגת "שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע".

וזה שכתוב "אתה הוא משנברא העולם". כלומר, זה שהאדם בא לבחינת העלם והסתר, זה בא ממך. וזה שכתוב "אתה הוא משנברא העולם". ולאחר שהוא כבר בגלות, אז באה הגאולה. וזה "אתה הוא ראשון ואתה הוא אחרון".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שברכת האדם היא ברכת הבנים, בעבודה

מאמר י"ד, תשנ"א

ספר בראשית, ויחי

הזה"ק (ויחי דף קט"ז, ובהסולם אות שע"א) שואל, על מה שכתוב, "ויברך את יוסף ויאמר, יברך את הנערים. וזה לשונו, במקרא זה יש להסתכל בו, שכתוב "ויברך את יוסף". ולא מצאנו כאן ברכה, שיברך את יוסף, אלא לבניו. ומשיב, אמר ר' יוסי, **את**, הוא בדיוק, כי **את** רומז על המלכות. וכתוב **את** יוסף, שהוא ברכת בניו, כי בניו, מנשה ואפרים, הם בחינת מלכות, הנקראת **את**. וכשמתברכים בניו, הוא מתברך תחילה. על כן כתוב גם כן **יוסף**, כי בניו של אדם ברכתו הוא", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מהו, שאם הבניו מתברכים, גם יוסף מתברך, בעבודה, מה משמיענו בזה.

ידוע כי כל עבודה שלנו היא, שאנחנו צריכים להגיע לידי דביקות בה', שענינה הוא השתוות הצורה, שפירושו הוא, להיות משפיע כמו שהבורא הוא המשפיע לתחתונים. ובגלל זה ניתנה לנו העבודה בתו"מ, לעשות אותם בע"מ להשפיע, שעל ידי זה האדם מתקן בשורש נשמתו, שהוא המלכות דאצילות, שהיא בחינת הכלל ישראל. לכן מכונה מלכות "כנסת ישראל", היות שכל הנשמות באות ממנה.

לכן, בשיעור שהם עושים מעשים דלהשפיע, הם גורמים שמלכות, הנקראת שכינה, יהיה לה יחוד עם קוב"ה, הנקרא ז"א או יסוד דז"א, שיסוד נקרא בחינת "צדיק" המשפיע למלכות. אולם בזמן שהמלכות היא בבחינת הקבלה לעצמה, אין לה השתוות עם המשפיע, הנקרא קוב"ה. וזה נקרא, שהשכינה היא נמצאת מרוחקת מהקב"ה, מסיבת שינוי צורה. וזה נקרא, שאין הקב"ה יכול להשפיע למלכות, וממילא אין שפע להנשמות.

ובזמן שאין הקב"ה יכול להשפיע להתחתונים, מסיבת שינוי צורה שיש ביניהם, זה נקרא "צער השכינה". היינו, מצד המקבל, שאינה יכולה לקבל שפע, מטעם שאם היא תקבל שפע עבור התחתונים, ילך הכל לקליפות, הנקראות "מקבל בע"מ לקבל". וגם זה נקרא "צער", מטעם הנותן, היות שמחשבת הבריאה היא להטיב לנבראיו, ועתה הוא לא יכול לתת להם את הטוב ועונג, מטעם שכל מה שיהיה ביד הנבראים, ילך הכל לקליפות.

לכן יש צער להנותן, שאינו יכול לתת. כדוגמת האם, שרוצה לתת לאכול להתינוק, והתינוק חולה, ואינו יכול לאכול. אז יש צער מצד הנותן. וזה נקרא בלשון הזה"ק, שיש צער למעלה, שלא יכול להיות יחוד, היינו שהמשפיע יתן שפע להמקבל, והמשפיע שפע

לתחתונים **נקרא מלכות, המקבלת שפע מז"א**, שזה נקרא בלשון חז"ל, "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים". ומהי הפרנסה. זה שישראל מכשירים עצמם, שיהיו ראויים לקבל שפע, זוהי הפרנסה שלו, מטעם שזו תהיה מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

לכן בזמן שהתחתונים עוסקים בתו"מ על הכוונה דלהשפיע, הם גורמים למעלה יחוד, היינו, שגם מלכות, שהיא המקבלת את השפע עבור התחתונים, תהיה בחינת משפיע. וזה נקרא "יחוד קוב"ה ושכינתא", היינו שיש נחת רוח למעלה, מזה שהתחתונים גורמים שישפע שפע למטה.

מה שאם כן אם אין התחתונים עוסקים על הכוונה דלהשפיע, זה גורם צער השכינה. היינו, שיש צער למעלה, מזה שאין המלכות, הנקראת "שכינה", יכולה להשפיע טוב ועונג לנבראים.

אולם בענין צער השכינה יש להבחין גם כן ב' בחינות, כנ"ל. היינו, שיש להבחין צער מצד הנותן, הנקרא בחינת "קוב"ה". ויש צער השכינה, שהיא נקראת "אם הבנים", היינו "כנסת ישראל", שהיא הולידה את "נשמות ישראל". וכן מייחסים למלכות, שהיא נותנת חיות להקליפות, בסוד מה שכתוב "ורגליה יורדות מוות", שפירושו "ורגליה" היינו מלכות בסופה, הנקראת "רגלין", יורדת להשפיע חיות להקליפות, הנקראות בחינת "מוות", בכדי קיומן, אחרת לא היו הקליפות מתקיימות. והיות שהקליפות הן צריכים אותם, כמו שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו", לכן המלכות מפרנסתן, בכדי קיומן בלבד, היינו בשיעור שיוכלו להתקיים.

וזה נקרא גם כן בשם "נהירו דקיק", בכדי שיוכלו להתקיים. זאת אומרת, זה שאנו רואים, שיש תענוג בעולם הגשמי, שעל תענוג הזה כל העולם רצים בכדי להשיג אותו. ובאופן כללי התענוג הזה מלוּבש בג' דברים, המכונים **קנאה ותאוה וכבוד**. ואם לא היה שם "הנהירו דקיק", שהיא נותנת את התענוג בתוך אלו דברים הגשמיים, מי היה יכול להתקיים בעולם. כי בלי תענוג אי אפשר לחיות, מסיבת כי מטרת הבריאה היתה על הכוונה דלהטיב לנבראיו. לכן בלי טוב ועונג אי אפשר לחיות.

אולם יש להבין, מדוע נקרא זה "צער השכינה", הלא הבורא ברא את העולם להטיב לנבראיו. אם כן היו צריכים לומר "צער הבורא". כלומר, זה שהנבראים לא עוסקים בתו"מ בע"מ להשפיע, זה גורם שאין הבורא יכול להשפיע. נמצא, שהצער צריכים ליחס להבורא, ולא להשכינה, הנקראת "מלכות".

ואאמו"ר זצ"ל אמר, מהו ההבדל בין הבורא להשכינה. ואמר **שזהו דבר אחד**. וזהו כמו שאומר הזה"ק **"הוא שוכן ואיהי שכינה"**, שהפירוש הוא, ששני שמות הללו הם ענין אחד, אלא שהם אור וכלי. כלומר, במקום שהשוכן מגולה, נקרא שכינה. לכן הם דבר אחד, אלא במקום שהאור אינו יכול להיות מגולה, מסיבת שינוי צורה שיש בין אור

וכלי, זה נבחן שהשכינה, ששם צריך להיות מגולה השוכן, היא בחסרון.

לכן מיחסים להשכינה. כלומר, אין השוכן יכול להיות מגולה להתחתונים, מסיבת שינוי צורה. והיות שאנו מדברים רק מהכלים, לכן אנו קוראים להגלות "שכינתא בעפרא", "שכינתא בגלותא", מטעם שאנו מדברים מהכלים ולא מן האורות. לכן נקרא זה "צער השכינה", כאילו היא סובלת מזה, מה שהיא לא יכולה להשפיע לתחתונים. אבל אם נדבר מפרטים, צריכים לומר, שיש כאן ענין צער מצד הנותן גם כן, הנקרא המשפיע להתחתונים. אלא כשמדברים מבחינת הכלים, לכן אנו מכנים "צער השכינה".

ובהאמור יוצא, בכדי שיהיה נחת רוח למעלה, מטעם "אמר ונעשה רצונו", היינו, היות שרצונו להטיב לנבראיו יצא לפועל, היינו שהנבראים מקבלים ממנו טוב ועונג, זהו השמחה, שהנבראים גורמים למעלה, כמו שאמרו חז"ל "לא היתה שמחה לפניו, כיום שנברא בו שמים וארץ".

לכן, בזמן שהנבראים הולכים בדרך הישר, הנקרא שכל מעשיהם הם **בע"מ להשפיע** נחת רוח ליוצרו, אז הם גורמים במלכות, שהיא שורש הנשמות, שתהיה בע"מ להשפיע, מה שהיא תקבל עבור הנשמות, היינו לצורך הנשמות, שהם מוכשרים לקבל בע"מ להשפיע, שזה נקרא **שהנבראים גורמים יחוד קוב"ה ושכינתיה**.

ועל ידי זה מושפע שפע להתחתונים, מטעם שהשפע שנמשך הוא על דרך התיקון. היינו, שעל ידי קבלה זו, באופן, שהוא בדרך השתוות הצורה, יש תענוג למעלה, היות שבזמן קבלת השפע, אין שם בחינת בושה, מטעם התיקון שמקבלים בע"מ להשפיע.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו "ברכת האדם היא ברכת הבנים". אלא, היות שבזמן שהבנים, היינו הנבראים, הנקראים "בנים למקום", מקבלים את השפע בתיקון של ברכה, היינו שכל מה שהם רוצים לקבל, הוא מטעם שרוצים להשפיע נחת רוח ליוצרו, שענין "ברכה" נקרא בחינת השפעה, שהוא בחינת חסד, היינו להשפיע, כמו שכתוב בזה"ק (הקדמת ספר הזהר דף נ"א, ובהסולם אות ל"ז), שאות ב' היא בחינת חסד, המראה על ברכה, שהוא חסדים, שהוא היכל לחכמה, הנכלל בב'.

נמצא, שע"י זה שהבנים עוסקים בבחינת הברכה, היינו שעוסקים בע"מ להשפיע, בזה הם גורמים, שגם למעלה שמלכות תתחבר עם ז"א, הנקרא "יחוד קוב"ה ושכינתיה", שמיוחד הזה גם למעלה יכולים להשפיע, מטעם שהבנים עוסקים בהשפעה. וזה גורם, שגם בשורש למעלה תימשך הברכה למטה להבנים. וזה נקרא, ש"עם ישראל מקבלים את השפע מאביהם שבשמים".

כמו שכתוב בזהר (בראשית ח"א דף קכ"ג) וזה לשונו, "ומה שהמוחין הגדולים דשבת מכונים בשם **ירוש**, הוא, שכל המוחין שבני ישראל מקבלים מאביהם שבשמים, הוא ע"י אתערותא דלתתא, על דרך שאמרו "יגעתי ומצאתי תאמין". והוא על דרך שבני

אדם רוכשים קניני עולם הזה. שכל קנין הגדול ביותר, הרי היגיעה שנותנים תמורתו, צריכה להיות גדולה ביותר. אמנם האורות דשבת אינם מחייבים שום יגיעה אחריהם".

והטעם, שאורות דשבת אינם צריכים יגיעה, הוא, כי שבת היא בחינת תכלית שמים וארץ, **מעין גמר התיקון**, שאז יהיה הכל מתוקן. לכן יש לפני שבת ששת ימי החול, המרומז לבחינת "שיתא אלפי שני", שהיא בחינת עבודה, עד שמגיעים לגמר התיקון. כמו כן יש "ששת ימי המעשה", שאז הוא זמן עבודה. ושבת היא בחינת המנוחה.

לכן אמרו חז"ל "מי שלא טרח בערב שבת, מה יאכל בשבת" (עבודה זרה ג').

נמצא, שעל ידי זה, שנותנים יגיעה לצאת משליטה של אהבה עצמית, ולזכות לכלים דהשפעה, שהוא בחינת ברכה. ובזה יש נחת רוח למעלה, בזה שהם יכולים להשפיע להבנים.

ובהאמור נבין מה שהזה"ק מתרץ, על מה שכתוב "ויברך את יוסף", ולא מצאנו כאן ברכה, שיברך את יוסף, אלא לבניו. ומתרץ "וכשמתברכים בניו, הוא מתברך". על כן כתוב גם כן "יוסף", כי "בניו של אדם ברכתו הוא". היינו כנ"ל, כי "יוסף" נקרא המשפיע, ו"בניו", מפרש הזה"ק "כי בניו, מנשה ואפרים, הם בחינת מלכות, הנקרא **את**".

שפירוש, שמלכות הנקרא **את**, הוא מטעם, שהיא כוללת כל האותיות, שהם מ-א' ועד ת', כי האותיות נקראות כלים, שהם מקבלי השפע, שזה נקרא "בניו", היות שהיא המקבלת בשביל הנבראים. נמצא, ע"י זה שבניו מתברכים, גם הוא מתברך, היינו המשפיע, שהוא **יוסף**, הנקרא יסוד, המשפיע למלכות, בזמן שמלכות יכולה לקבל עבור הבנים, נקראת אז המלכות בשם "אם הבנים שמחה הללויה".

כי בזמן שהתחתונים עוסקים בתו"מ בע"מ להשפיע, כנ"ל, שע"י זה הם גורמים בשורש נשמתם, שהוא מלכות, שיהיה בהשתוות הצורה עם המשפיע, שזה נקרא **יחוד**, אז השפע מושפע לתחתונים. נמצא, שהם גורמים, שהמלכות יכולה לקבל שפע בשבילם. לכן המלכות נקראת **אם הבנים שמחה**.

הללו-יה, היינו **הללו י"ה**, הנקראים **חכמה ובינה**, שהם המשפיעים את השפע לבחינת **יוסף**. ומיוסף, שהוא **יסוד**, למלכות, הנקראת **את**. וזהו מה שכתוב "ויברך את יוסף". וזהו הפירוש, ש"ברכת האדם הוא הבנים". אם הבנים מתברכים, זה נקרא **ברכה** אצל האדם, בזמן שהוא יכול להשפיע טוב ועונג.

אולם עבודה זו, שיהיו כל מעשיו בע"מ להשפיע, זוהי עבודה קשה, היות שכל אברי הגוף מתנגדים לזה. וזהו נגד הטבע של האדם, שנברא ברצון לקבל לתועלת עצמו. וזה שכתוב (תהילים ל"ב) "ואנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם".

שיש לפרש, **אנכי** הכוונה ל"אנכי ה' אלקיך", שבחינה זו אצלו היא בבחינת **תולעת**, היינו שהיא חלשה אצלו כמו תולעת. "ולא איש", זאת אומרת, מתי שאני רוצה להתדבק ב"אנכי ה' אלקיך", הם אומרים, הפעולה הזו אינה מתאימה לאיש, שיש לו שכל ודעת, שהוא ילך למעלה מהדעת. זה מתאים לאיש שאינו שפוי בדעתו.

חרפת אדם עבודה זו של אמונה למעלה מהדעת. זוהי חרפה לאדם, שחושב, שעיקר תכלית האדם הוא להידבק ב"אנכי ה' אלקיך". היינו זה, שרוצה לזכות שה-**אנכי**, יהיה בבחינת ה' **אלקיך**, היינו שהוא יזכה באופן פרטי, שזה נקרא **אלקיך**, אז הם מחרפין ומגדפין, היינו הם אומרים, שעבודה זו שייכת לבחינת מלאכים ולא לבני אדם, שזהו בזיון לאדם, שהוא רוצה לעשות כך, הגם שהוא אומר להם, הלא אתם רואים, שיש הרבה אנשים שהולכים בדרך להגיע, לזכות, להיות בבחינת ש"ה' יהיה אלקיך".

שאינם הם אומרים על אנשים האלה, שהם פשוט "**בזוי עם**", כלומר שהאומות העולם שישנם בגופו של אדם, אומרים לו, שהעבודה זו, לעבוד שהאדם יזכה לבחינת "אנכי ה' אלקיך", שייכת לבזוי, היינו לאלה אנשים שפלים, שאפילו לדבר אליהם הוא בזיון, מטעם שהם הולכים בדרך ה', כמו טפשים שאין להם דעת.

ומכל מקום, כשהאדם רוצה להתגבר על טענותיהם, יש לו עבודה קשה. ונוהגות כאן בעבודה זו עליות וירידות. והאדם צריך להתגברות יתירה, כי טענותיהם של האומות העולם שבאדם, עומדים מוכנים למצוא איזה חולשה בעבודה, בכדי להראות לאדם, שחבל על יגיעתו, היות שהעבודה זו אינה בשבילו. ומיעצים לו לברוח מן המערכה. ואין להאדם שום כח לעמוד נגדם, אלא להתגבר בתפלה, שה' יעזור לו לנצח את האויבים **שבקרבו**.

וזה שכתוב (תהילים ל"ב) "רבים מכאובים לרשע, והבוטח בה", חסד יסובבנו".

ויש להבין, מהו ש"רבים מכאובים לרשע". משמע שבגלל זה, "**הבוטח בה' חסד יסובבנו**". אלא, ש **בדרך העבודה מדברים באדם אחד, שהוא כלול מכל העולם**.

ויהיה הפירוש, כפי שידוע, שכל זמן שהאדם נמצא תחת שליטת הרצון לקבל, הוא נקרא **רשע**, מטעם, שאינו יכול לומר, שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. לכן הוא סובל מכאובים, בזמן שהוא רוצה לעבוד בע"מ להשפיע. והאדם שואל, מדוע מטרם שנכנסתי לעבוד את עבודת הקודש, שתהיה בע"מ להשפיע, לא היה לו מכאובים, בזמן שהיה עוסק בתו"מ, והיתה לו שמחה מהעבודה, והיה תמיד שמח, שהיה מאמין בשכר ועונש, ובגלל זה הוא היה שומר תורה ומצות.

ועתה, כשהתחיל בעבודה דלהשפיע, הוא מרגיש מכאובים, בעת שהוא רוצה לעסוק בתו"מ. וקשה לו לעשות משהו לתועלת ה'. והוא רואה כל פעם, איך שהוא רחוק מקדושה, שקדושה נקראת בחינת "השתוות הצורה". ועתה הוא רואה, איך שהוא רחוק

והתשובה היא, שהאדם צריך להאמין, זה שעתה נעשה הוא יותר מרוחק מה', והאדם שואל, הלא ההרגשה זו, שהוא מרגיש, שעכשיו הוא יותר גרוע מהזמן שהיה עובד בע"מ לקבל שכר, אין זה מטעם שבאמת הוא יותר גרוע עכשיו מזמן הקודם, אלא לא שעתה נתווסף לו רע, בגלל זה הוא יותר גרוע, אלא מטעם שעתה, שהרבה מעשים טובים, לכן גילו לו את האמת, איך שהרע שבו שולט עליו. מה שאם כן מטרם שהיה לו טוב, לא היו יכולים לגלות לו את האמת, כי תמיד צריך להיות הרע מאוזן עם הטוב. נמצא, שאין האדם עומד במצב של ירידה, עד כדי כך, שהאדם חושב שהעבודה זו היא לא בשבילו, ורוצה לברוח מהמערכה. אלא ההרגשה זו באה לו דוקא בזמן שיש לו טוב דוקא.

אלא הוא מאמין בה', כי מלמעלה נתנו לו להרגיש את אלה מצבים של מכאובים. ובמצב שהאדם עדיין נמצא במדרגת רשע, בזה שלא יכול להאמין בהשגחת טוב ועונג, והאדם הזה, כשמתגבר, נקרא **"והבוטח בה"**, אז הוא זוכה ל**"חסד יסובבנו"**. ויש לפרש **יסובבנו** הוא מלשון מסובב. היינו, שהמכאובים, שהיו לרשע, זו היתה סיבה ל**חסד**, היינו שיזכה לבחינת **חסד**. נמצא, ש"רבים מכאובים לרשע", היו גורמים שיזכה ל**חסד**.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו הברכה "שעשה לי נס במקום הזה" בעבודה

מאמר ט"ו, תשנ"א

חז"ל אמרו (ברכות נ"ד) "באדם שנעשה לו נס, שניצול מאריה. ואמר לו רבא, כל אימת דמטית להתם, בריך (שכל פעם שהוא יבוא למקום הזה, יברך) ברוך שעשה לי נס במקום הזה". ויש להבין זה בדרך העבודה, מה בא זה ללמדנו.

ידוע שמטרת הבריאה היתה, מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. ולצורך זה ברא בהנבראים רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג, אחרת, אם אין חסרון להתענוג, אין אדם יכול להנות. שכך אנו רואים בהטבע, שאם אין לאדם חסרון לאיזה דבר, אין האדם יכול להנות. כדוגמת, שאם האדם אינו רעב, אינו יכול להנות מאכילה, וכדומה. לכן אנו רואים ואומרים, שהבורא ברא כך בטבע שלנו רצון לקבל הנאה ותענוג.

ואין לשאול, למה ברא הבורא טבע כזה, מטעם שאמרו חז"ל (חגיגה י"א) "יכול ישאל אדם, קודם שנברא העולם. תלמוד לומר, למן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ". שפירושו, שלא יכולין לשאול שום דבר, מדוע כשברא העולם, ברא דוקא עם הטבע הזה, מה שאנו רואים. הלא היה יכול לברוא עם טבע אחר. על זה אין לשאול, אלא אנו לומדים בכל דבר מבחינת "ממעשיך הכרונך", היינו מן המעשים שאנו רואים, אנו מתחילים ללמוד, ולא מקודם לכן.

וכמו כן, אנו רואים טבע שני, שהענף רוצה להדמות לשורשו. כלומר, כמו שהשורש הנבראים, שהוא הבורא, תכונתו היא להשפיע ולא לקבל, כמו כן האדם, בזמן שהוא צריך לאכול לחם חסד, הוא מתבייש, הנקרא בלשון הזה"ק בשם "נהמא דכסופא". ולפי הטבע הזה היה יוצא, בזמן שהאדם היה מקבל מהבורא לכלי קבלה של האדם, שהוא בסתירה לתכונת הבורא, שהוא המשפיע, היה מרגיש אי נעימות. שבגלל זה נעשה תיקון, הנקרא "צמצום והסתר". כלומר, שכל זמן שאין להתחתון השתוות הצורה, הנקרא "רצון להשפיע", האדם מונח תחת העלם והסתר דקדושה. וגם על זה אין לשאול, מדוע עשה הקב"ה טבע של בוש, ומדוע עשה ענין שהענף רוצה להדמות לשורשו. והכל הוא מטעם הנ"ל, שאין לנו לשאול מטרם הבריאה.

הנה הכלי של הנבראים הוא הרצון לקבל תענוג. ומטרם שנברא הרצון לקבל, עוד אין לנו ממה לדבר. והכלי הזה אנו מייחסים להבורא, היינו שאין לנו לעבוד על הכלי הזה, אלא כל אדם שנברא, אם הוא לא קלקל את הכלי, אז הכלי הוא בשלמות. זאת אומרת, בכל מקום שהרצון לקבל רואה, שיש מקום, שיכולים לקבל משם תענוג, תיכף הוא רץ שמה.

מה שאם כן הכלי, הנקרא "רצון להשפיע", מטעם שהאדם רוצה בהשתוות הצורה. והיות שהכלי זה אנו מייחסים להנברא, היינו האדם צריך לעשות הכלי הזה, מטעם שהנברא רוצה בהשתוות הצורה, לכן מוטל על האדם לעשות את זה. וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל על מה שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות". שפירושו "אשר ברא" הוא הכלי, הנקרא "רצון לקבל". "לעשות" זה שייך להנבראים, שהם צריכים לעשות את הכלי הנקרא "רצון להשפיע". וזה אינו מצד הטבע שברא הבורא. אלא הוא התחיל הבריאה מבחינת הרצון לקבל, ואתם, היינו הנבראים, צריכים לעשות את הרצון להשפיע. לכן כשהאדם צריך לעבוד בע"מ להשפיע, זהו טבע אחרת ממה שהאדם נברא.

לכן כל מה שהאדם צריך לעבוד בעבודת ה', הוא לעשות את הכלי, שהיא פעולה הפוכה מהכלי שבה נבראה האדם. ובזמן שהאדם התחיל להכנס לעבודה דלהשפיע, אז עוד לא מרגיש עד כמה שהרצון לקבל שלו מפריע לו לעבודה דלהשפיע, וזהו תיקון, שהאדם לא יראה את האמת, את שיעור הרע שיש בו. כי בטח כשהוא יראה את הרע שבו, הוא יברח מהעבודה, ואפילו לא ירצה להתחיל בעבודה זו. לכן אומר הרמב"ם, שצריכים להרגיל את האדם בתחילה בשלא לשמה, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, אז מגלין להם את ענין דלשמה, הנקרא "בע"מ להשפיע".

ויש לדעת, כי זה שהאדם נמצא תחת שליטת הרצון לקבל לעצמו, נקרא "גלות מצרים". כי בזמן שנכנסין לעבודה זו, מעט מעט מגלין לו מלמעלה את גודל שליטת הרע שבו, על דרך שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", היינו שהעבודה דלהשפיע, שהתחילו לעבוד, ראו שאין ביכולתם לעבוד עבודה זו, כי המצרים היו שולטים עליהם. והם ראו אז, שאין ביכולתם לצאת מגלות מצרים, אלא הקב"ה יכול להוציאם. זהו נקרא "נס". שכל דבר שאין האדם יכול לעשות מכח עצמו, אלא ע"י עזרה מלמעלה נקרא "נס". וזהו נס של יציאת מצרים.

ויש לדעת, כי בזמן שהאדם רוצה להגיע לידי דביקות בה', יש לו עליות וירידות. והסדר הוא, כי בזמן הירידה, שהאדם בא לידי מצב של יאוש, ולפעמים הוא בא לידי מצב של "תוהה על כל מה שהוא נתן יגיעה בחינם", שזה נקרא שהוא "תוהה על הראשונות", ורוצה לברוח בכלל מעבודת ה', ופאוס הוא מקבל התעוררות מלמעלה, ומקבל חיות ותשוקה לעבודה, ושוכח בכלל שהיתה לו פעם ירידה, אלא הוא שבע רצון מהעליה, אז אין האדם מסוגל להנות מהעליה יותר מכפי שהיה מונח תחת שליטת הרע בירידה.

יש לדעת, שענין גלות, מה שהאדם מרגיש, שהוא נמצא בגלות, זה נמדד לא לפי הגלות, אלא לפי הרגשת הרע והיסורים, שסובל מזה שנמצא בגלות. ואז, כשיש לו יסורים, בזה שהוא נמצא תחת שליטת המעבידים, שהוא מוכרח לעשות כל מה שהם דורשים ממנו, ואין לו שום זכות לבצע את מה שהוא רוצה, אלא הוא מוכרח לשמש ולהוציא לפועל את כל מה שהאומות העולם, הנמצאים בגופו של אדם, דורשים, ואין לו שום כח לבגוד בהם, לפי שיעור המכאובים שהוא מרגיש ורוצה לברוח מהם, בשיעור הזה הוא יכול להנות מהגאולה.

וכמו שאנו רואים, מה שכתוב אצל עבד עברי (משפטים, א') "כי תקנה עבד עברי, שש שנים יעבוד, ובשביעי יצא לחופשי חנם". ובטח שהעבד צריך להיות שמח, בזה שהוא יוצא

לחירות, וכבר נמצא ברשות עצמו, ואין לו שום אדון עליו. מכל מקום אנו רואים, מה שהתורה אומרת "ואם אמר יאמר העבד, אהבתי את אדני, את אשתי, ואת בני, לא אצא חפשי". רואים אנו, שיש מציאות, שהאדם רוצה להישאר עבד. ויחד עם זה כתוב (דברים, ט"ז, י"ב) "וזכרת, כי עבד היית במצרים".

זאת אומרת, כי עבד הוא דבר רע, ומכל מקום יש לפעמים, שהאדם רוצה להישאר עבד. אם כן, מהו שכתוב "וזכרת, כי עבד היית במצרים". ומי אומר שלהיות עבד הוא כל כך רע. הלא יש אנשים שרוצים להיות עבד, כנ"ל, שהעבד אמר "אהבתי את אדני". אלא כנ"ל, שענין גלות, הוא לפי שיעור היסורים והמכאובים, שמרגישים בהגלות. ובשיעור זה יכולים לקבל שמחה מהגאולה. וזהו כמו אור וכלי, כלומר שהיסורים שסובלים מאיזה דבר, הוא הכלי, שיכול לקבל אור, אם משחרר עצמו מהיסורים.

לכן בגלות מצרים, שהכתוב אומר "וזכרת, כי עבד היית במצרים", משמע שהעבד הוא כל כך רע, מטעם, היות ששם במצרים הרגישו עם ישראל יסורים. לכן אומר הכתוב "וזכרת", היינו שצריכים לזכור את היסורים שסובלו שם. אז יש מקום להיות בשמחה בגאולת מצרים.

ושם, במצרים, אומר הכתוב "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, אשר מצרים מעבידים אותם, ואזכור את בריתי". נמצא, שבמצרים, כשהיו עבדים, כמו שכתוב "עבדים היינו לפרעה במצרים", היות שסבלו יסורים, וכן הוא אומר "ויאנחו בני ישראל מן העבודה", לכן ניתן לנו ענין מצות "זכירת מצרים", כמו שכתוב "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך".

ובהאמור יוצא, כפי הכלל "אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון". לכן, הגם שאנחנו כבר יצאנו ממצרים, אבל אנחנו צריכים לשמוח בגאולת מצרים. לכן מוטל עלינו לזכור את גלות מצרים, היינו לזכור ולצייר, איך עם ישראל סבלו בגלות מצרים. אז יכולים להנות גם היום מגאולת מצרים.

אחרת אין אנו יכולים לשמוח בדבר גאולת מצרים, מטעם הנ"ל, שהיסורים נקראים הכלים לקבל השמחה. לכן אנו רואים בעבד עברי, שהוא לא רוצה לצאת לחופשי. ואין לשאול, איך יכול להיות מי שהוא, שלא רוצה לצאת לחופשה. התשובה היא כנ"ל, היות שאין הוא מרגיש יסורים, כשהוא עבד, ממילא לא רוצה לצאת לחופשי. כמו שמבואר הטעם, שאומר "אהבתי את אדני, את אשתי, ואת בני, לא אצא חפשי". מה שאם כן בגלות מצרים כתוב "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים", משום ששם סבלו יסורים, כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו בעבודה, שהאדם צריך לעשות "ברכה, במקום שנעשה לו נס". והענין כנ"ל, כי בזמן שהאדם מתחיל ללכת בעבודה דלהשפיע, אז האדם בא לידי מצבים של עליות וירידות. שענין עליה הוא, שהאדם, לאחר שהיה מונח תחת שליטת הרצון לקבל, שהיה משועבד למלאות כל משאלותיו שלו, והאדם היה רוצה להתגבר עליו ולא לשמוע בקולו, אבל הרצון לקבל היה יותר חזק ממנו, והאדם היה סובל יסורים, מזה שהוא

ואח"כ הוא קבל התעוררות מלמעלה, והתחיל שוב להרגיש קצת התרוממות דקדושה. והאדם רוצה אז להיבטל אליו יתברך "כמו נר בפני אבוקה", והאדם נהנה אז מהמצב של העליה. אולם אין האדם מוכשר להוציא מן העליה התקדמות בעבודה, מסיבת שהוא לא מעריך את ההתקרבות, מה שקבל עתה מה', מטעם שחסר לו הכלים. היינו שבזמן העליה, הוא כבר שכח שהיתה לו פעם ירידה. כלומר, הגם שהוא מרגיש, שהוא עכשיו מקורב לה', והוא מעריך את זה, אבל תיכף על המקום הוא שוכח. וממילא כבר אין לו כלי, היינו חסרון, שיהיה בידו להעריך, על דרך שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". לכן אין לו התקדמות, כמו שצריכה להיות על ידי העליה.

לכן בזמן עליה, הוא צריך לזכור ולומר, שבמקום הזה, שיש לי עכשיו עליה, היתה לי ירידה, וה' הציל אותי, והעלה אותי משאול תחתיות, ויצאתי מבחינת מות, הנקרא "התרחקות מה'", וזכיתי בשיעור מה להתקרבות ה', שזה נקרא "להידבק בשיעור מה לחיי החיים".

ועל זה אדם צריך לתת ברכת תודה לה', שע"י זה שהוא נכנס עתה למצב, ששם היו לו יסורים, ועתה הוא ברוך השם במצב רוח של טוב ועונג, בזה שהבורא קירב אותו, אז השיג כלים חדשים של חסרון, שיכול למלאותם עם מצב של עליה, שבו הוא נמצא עכשיו.

נמצא, שהוא ממשיך אור של שמחה בכלים חדשים, שהשיג עתה ע"י שהוא מסתכל על הנס שהיה לו, שה' הציל אותו. לכן כשהוא מסתכל על היסורים, זהו כאילו עתה הוא המקבל את היסורים, ועתה הוא ממלא אותם עם תענוג.

נמצא, שע"י זה שהוא מצייר לעצמו את מצב של הירידה, זה גורם לו, שהעליה שקבל עכשיו, תתפשט בכלים חדשים, היינו לפי הכלל "אין אור בלי כלי". לכן בזמן העליה, שמתחיל לחשוב על המצב של הירידה שהיתה לו, היסורים של הירידה נבחנו לכלים, שבהם יכול להתפשט את אור של העליה.

וזה דומה למה שנאמר לעיל בענין גלות וגאולה. היינו, לפי ערך היסורים שמרגיש בגלות, כך יכולים להנות מן הגאולה. כלומר, שהגלות הם הכלים של הגאולה. זאת אומרת, הגאולה אינה יכולה למלאות יותר מכפי הכלים שיש לה מן הגלות. וזהו שבעבודה, כשהאדם מצייר לעצמו את מצב הירידה, זה נקרא מה שאמרו חז"ל, שהאדם צריך לעשות ברכה "ברוך, שעשה לי נס במקום הזה".

ובענין ציור היסורים יש הרבה אופנים. וניקח לדוגמא, אדם הרוצה לקום לפני בוקר, והוא הכין שעון המעורר. וכשהשעון מצלצל, והגוף לא רוצה לקום, והגוף מרגיש יסורים אם הוא יקום עתה מהמטה, ומכל מקום הוא מתגבר בעצלתיים ובא לבית הכנסת. וכשרואה, שיש אנשים שיושבים ולומדים, הוא מקבל אז רצון וחשק להשתתף בהשיעורים, ומקבל שמחה ומצב רוח מרומם, ואז הוא שוכח באיזה אופן הוא קם מהמיטה ובא לבית הכנסת. ואם האדם רוצה לקבל כלים חדשים, שישרה בהם שמחה, אז עליו לצייר לעצמו, באיזה

אופן הוא קם מהמיטה, היינו באיזה חשק שהיה לו אז, ועכשיו איזה מצב רוח יש לו. אז הוא גם כן יכול לומר "ברוך", שעשה לי נס במקום הזה". היינו, איך שה' נתן לו עתה ההתקרבות אליו. ומזה הוא מקבל כלים חדשים, שתתפשט שם את השמחה, ממה שהבורא קרב אותו אליו, כנ"ל.

וכך האדם צריך להרגיל עצמו בכל דבר ודבר, לעשות השוואה בין זמן של יסורים לזמן תענוג, ולתת ברכה על הנס, שהוציא אותו מהיסורים למצב של תענוג. ובזה תהיה לו היכולת לתת תודה לה', ולקבל הנאה בכלים החדשים, ממה שנתווספו לו עכשיו, בזמן שהוא שוקל את ה' זמנים זה לזה. ומזה האדם יכול להתקדם בעבודה.

וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, לא חשוב מה האדם מקבל מהבורא, אם זה דבר גדול או דבר קטן. אלא חשוב עד כמה שהאדם נותן תודה להבורא. בשיעור התודה שהאדם נותן, בשיעור זה מתגדלת הנתינה, מה שהבורא נתן. לכן מוטל על האדם להיזהר לתת תודה רבה, היינו להעריך את מתנתו יתברך, בכדי שיוכל להתקרב להבורא. לכן כשהאדם מסתכל תמיד בזמן העליה, באיזה מצב הוא היה בזמן הירידה, כלומר איזו הרגשה היתה לו בזמן הירידה, כבר הוא יכול להבחין בבחינת "כיתרון האור מתוך החושך". וכבר יש לו כלים חדשים לקבל שמחה ולתת תודה לה'. וזה שכתוב, שהאדם צריך לברך "ברוך", שעשה לי נס במקום הזה", היינו במקום שנמצא עתה בזמן עליה, כי אי אפשר להיות עליה, אם לא היה מקודם מצב של ירידה.

אולם איך אפשר להיות ירידה, אם האדם לא היה מקודם בבחינת עליה, וירד ממנה. התשובה היא, כי בדרך כלל, כל אדם איך שהוא, הוא חושב שהוא בסדר. כלומר, שהאדם לא רואה, שהוא יותר גרוע משאר אנשים הנמצאים בסביבתו. לכן הוא הולך עם הזרם של כל העולם. היינו, קצת לומדים, קצת מתפללים, וקצת עוסקים בצדקה ובגמילות חסדים, וכדומה. ועיקר דאגותיו של האדם הוא, איך להיות פרנסה בכבוד, ודירה וכלים נאים, וכדומה.

כי הוא מרגיש בעצמו, אם הוא עשה סדר לעצמו עם הבורא, כמה זמן שהוא צריך לעבוד בשבילו, ואם הוא קיים כל הסדרים, מה שהוא התחייב ברוחניות, הוא מרגיש עצמו לאדם השלם, וכבר מותר לו לדאוג לשפר את מצבו הגשמי. והאדם רואה תמיד, שעד כמה שהוא משתדל, שתהיה לו גשמיות בשלימות, הוא רואה תמיד, שהוא בחסרון כלפי אחרים. וזה נקרא, שהאדם נמצא במצב השלימות.

אולם בזמן שמתחיל בעבודה דלהשפיע, אז הוא בא לידי מצב של ירידה. כי הוא רואה, איך שהוא מרוחק מענין דלשם שמים. נמצא עתה, שירד מזמן הקודם, כשהיה מבין, שהוא צריך רק לשמור תו"מ, וענין הכוונה דע"מ להשפיע, על זה לא היה עושה תשומת לב. ואח"כ הוא מקבל בחינת התעוררות מלמעלה, ומתחיל להיות בבחינת התבטלות אליו יתברך "כנר בפני אבוקה", ושוכח את המצב הירידה שהיה לו. ואז מוטל על האדם, כשהוא עתה, שהוא בזמן העליה, שיכול לומר "ברוך", שעשה לי נס במקום הזה". היינו שמקודם לכן הוא היה במצב, שאירע לו ענין של תאונת דרכים, עד שהוא נשאר בלי הכרה על חיים רוחניים. כלומר ששכח בכלל ענין שצריכים לעבוד בע"מ להשפיע, ואח"כ ה' עזר לו, וקם לתחיה,

היינו ששוב יש לו קשר עם הבורא. וע"י ציור זה הוא יכול לקבל כלים חדשים, שיהיה בידו לקבל שפע של שמחה, מזה שה' עזר לו.

אולם צריכים לדעת, שבזמן שהאדם מבקש מהבורא, שיקרב אותו לעבודתו, היינו שיעבוד עבודת הקודש לשם שמים, והאדם חושב, שהבורא לא שומע תפלתו, והוא כבר הרבה פעמים התפלל, וכאילו חס ושלום הבורא אינו שומע תפלתו, על זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין, זה שהוא מתפלל עתה לה', שאל יאמר שזה הוא התעורר מעצמו, לתת תפלה שה' יקרב אותו, אלא שמטרים שהאדם הלך להתפלל, ה' כבר ענה לו על התפלה. פירוש, שהאדם צריך להחשיב, זה שיכול עתה להתפלל לה', זה נקרא, שיש לו קשר עם ה', וזה הוא דבר חשוב מאוד, וצריך לקבל שמחה מזה שה' נתן לו רצון וחשק להתפלל אליו.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (מגילה כ"ט) "ר' שמעון בר יוחאי אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן". שיש לפרש, שענין "גלות ישראל" פירוש, שבחינת ישראל שבאדם נתרחה מהקב"ה. כלומר, שהאדם מרגיש יסורים, בזה שבחינת ישראל שבו, היינו הרצון של ישר-אל, כלומר זה שהאדם צריך לעשות הכל לשם שמים, הרצון הזה הוא בגלות, תחת שליטת הרצוניות של אומות העולם. ומצטער על זה.

ויש לשאול, מדוע דוקא עכשיו הוא מרגיש שהוא מרוחק מה', מה שאם כן לפני המצב הזה, האדם היה מרגיש, שהוא מרוחק מלקנות דירה יותר רחבה, או מרהיטים יותר יפים, וכדומה. ופתאום קבל יסורים מהתרחקות אחרת, היינו, שהוא רחוק מה'. והתשובה היא "שכינה עמהם", כלומר שהשכינה נתנה לו את ההרגשה זו, שהוא מרוחק מה'. וזהו כנ"ל, מטרים שהאדם מתפלל לה', ה' נותן לו רצון וחשק להתפלל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, בכדי לדעת שה' הוא אלקים,

צריכים ל"השבות אל לבבך", בעבודה

מאמר ט"ז, תשנ"א

ספר שמות, וארא

הזה"ק (וארא אות פ"ט) שואל, וזה לשונו, "וידעת היום והשבות אל לבבך, כי הוי"ה הוא אלקים. שואל, מקרא זה היה צריך לומר, וידעת היום כי ה' הוא האלקים. ולבסוף, והשבות אל לבבך. כי הידיעה, שה' הוא אלקים, מכשירו להשיב אל הלב כן. ואם כבר השיב אל לבו, מכל שכן שיש לו ידיעה. ועוד, והשבות אל לבך, היה צריך לומר, ולא לבבך. ומשיב, אלא אמר משה, אם אתה רוצה לעמוד על זה, ולדעת כי ה' הוא אלקים, אז, והשבות אל לבבך. ותדע זה, כי לבבך פירושו, שיצר הטוב ויצר הרע, השוכנים בלב, נכללו זה בזה, והם אחד, שיהפוך מדות הרעות של יצר הרע להיות טובות. דהיינו, שיעבוד עמהם את ה', ולא יחטא על ידיהם. ואז תמצא, כי הוי"ה הוא אלקים, שמידת הדין, שנקרא אלקים, נכללת בהוי"ה, שהיא מידת הרחמים", עד כאן לשונו.

ויש להבין מה בא זה ללמדינו, מה שאומר הזה"ק, שאי אפשר לבוא ולדעת "כי ה' הוא אלקים" מטרם שהאדם בא לדרגת "והשבות אל לבבך". היינו שיש לדעת, מהי בחינת אלקים בעבודה, ומהי מידת הרחמים בעבודה, הנקראת הוי"ה. וכמו כן יש להבין, מהו יצר הרע בעבודה, ומהו יצר טוב בעבודה. כלומר בעבודה, שהאדם רוצה להגיע לידי דביקות בה', מהו יצה"ר ומה יצה"ט.

כי מבחינת הכלל הוא פשוט. כי שמקיימים תו"מ, זה נקרא שהולכים לפי הדרך של יצה"ט. ואם חס ושלום עוברים על תו"מ, נקרא זה שהולכים לפי עצת היצה"ר. אולם בעבודה, שהולכים בדרך להגיע לידי דביקות ה', מהו.

הנה ידוע, שהנבראים נולדו בטבע, הנקרא רצון לקבל לתועלת עצמו. לכן אין האדם מסוגל לעשות שום דבר, אם לא יצא מזה משהו לתועלת עצמו. לכן התורה אומרת לנו, אם אתם תקיימו תורה ומצות, אני אשלם לכם שכר, כמו שכתוב "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי, ונתתי מטר ארצכם בעתו, ואכלת ושבעת".

וכמו שאומר הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ה') וזה לשונו, "אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט". נמצא, **עבור הכלל, היצה"ר והיצה"ט, הוא רק מדבר מענין קיום התו"מ. אבל מענין שאסור לעבוד בע"מ לקבל שכר, בכלל לא מדברים.**

אולם כשמדברים בענייני עבודה דלהשפיע, אז יצה"ר והיצ"ט הוא משמעות אחרת לגמרי. יצ"ט פירוש, שהוא מביא את האדם להשיג את הטוב ועונג, שהיה ברצונו יתברך לתת להנבראים, כמו שכתוב, שמטרת הבריאה היא מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. אלא, מטעם שלא תהיה בחינת בושה, נעשה ענין צמצום והעלם, שאין הנבראים יכולים לקבל את הטוב, מטרם שיש להם בחינת השתוות הצורה, הנקראת דביקות, שזה משיגים ע"י זה שעושים כל המעשים לשם שמים. אז נעבר הצמצום, ויש מקום להטוב שיתפשט בתוכו. זה נקרא "יצר טוב".

ויצה"ר נקרא, בזמן שהיצר מיעץ להאדם, שיעבוד רק לתועלת עצמו, היינו רק לקבל. והיות שזה הוא שינוי צורה מהבורא, שהרצונו הוא רק להשפיע, והשינוי צורה זה, גורם שאין האדם יכול להגיע אף פעם, שיוכל לקבל את הטוב והעונג, לכן נקרא היצר הזה "רע", מטעם שגורם רע לאדם, בזה שהוא לא נותן לעבוד בע"מ להשפיע, זה גורם לו, שאינו יכול לקבל טוב ועונג.

ובהאמור נוכל לפרש, מהו הענין, שהאדם צריך לעבוד עם עצמו, שיאהב את ה' בשני יצריך. הענין הוא, שכל זמן, שיש לאדם שני יצרים, אז הם במחלוקת. לפעמים גובר הטוב, ולפעמים גובר הרע. נמצא, שב' כחות משמשים באדם בערבוביא. וזה מכונה אור וחושך, משתמשים ביחד. וכל זמן, שאין הרע נכנע, שולט אז עליו הצמצום וההסתרה, שהיה על כלים של יצר הרע, הנקרא רצון לקבל לעצמו. וממילא אין הוא ראוי לקבל את הטוב ועונג.

נמצא אז, שהאדם אינו משיג את הטוב. לכן הוא נמצא במצב של דין, היינו שהוא אומר, שאין הוא רואה את רחמנותו של הבורא, שיהא בידו לומר, שהבורא מנהיג את העולם, במידת הרחמים, אלא במידת הדין, היות שאין האדם מסוגל לראות את השגחתו יתברך בבחינת טוב ועונג.

נמצא, שכל זמן, שאין להאדם כלים דהשפעה, אין להאדם כלים, שיוכל לקבל טוב ועונג. וממילא הוא נשאר בחסרון טוב ועונג.

והאדם אומר, מי אשם בזה, רק הבורא, בזה שלא נותן להנבראים את מה שהוא צריך לתת. כלומר, היות שהבריאה היתה בכדי להנות להנבראיו. ומהתיקון, שהיה, שלא יהיה ענין של נהמא דכסופא, על זה אין הנבראים מוכשרים להסתכל, מצד הרע שיש באדם, מצד הטבע, הנקרא בבחינת עבודה "יצר הרע".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו דין ומהו רחמים, בדרך עבודה. ומהו יצר טוב ומהו יצר הרע, בעבודה. כי דין פירוש, שנעשה דין על הכלים דקבלה, הנקראים רצון לקבל לעצמו, שאין האור מאיר בתוכו. נמצא, כשאנו אומרים, שיש חס ושלוש דין בעולם, יהיה פירוש, שאין בעולם כלים דהשפעה, שיוכלו לקבל טוב ועונג. לכן היסורים

מה שאין כן בזמן שיש בעולם כלים דהשפעה, הנקראים בחינת **רחמים**, כמו שאמרו חז"ל על הכתוב "ולדבקה בו", "מהו רחום אף אתה רחום". כלומר, כמו שהבורא הוא המשפיע, כן צריך האדם לראות, שיהיו לו כלים דהשפעה. ובזמן שיש להאדם כלים דהשפעה, אז ניכרת מידת הרחמים של הבורא, היינו שהבורא משפיע טוב ועונג להנבראים, בכלים דרחמים שיש להנבראים.

נמצא לפי זה, לאחר שהאדם משיג את הכלים דהשפעה, היינו שהיצר הרע כבר נכנע להטוב, זאת אומרת, שגם היצה"ר כבר רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, שזה נקרא "והשבות אל לבבך", היינו בשני לבבות, אז הוא בא לידי הכרה, ש"הוי"ה הוא אלקים", היינו שגם עד עתה היה רק רחמים ולא דין. כלומר, מה שהאדם היה רואה, שההשגחתו יתברך היא בחינת דין, הוא רואה עתה, שזו היתה סיבה להגיע למידת הרחמים. לכן רואים עתה, ש"הוי"ה הוא אלקים", שמידת הדין נכללת בהוי"ה, שהוא הכל רחמים. מה שאם כן מטרם שבא לבחינת "והשבות אל לבבך", היתה השגחתו יתברך נראית אליו, שהיא בבחינת טוב ורע.

ובזה יש לפרש את ענין מה שכתוב "ואלוהים עשה שיראו מלפניו". כלומר, זה שיש שליטה להקליפות, הבורא עשה בכוונה תחילה, "כדי שיראו מלפניו". היינו, כדי שיהיה צורך להשיג את גדלות ה', אחרת היו כולם נשארים בבחינת דומם, בלי דעת דקדושה, והיו מסתפקים בעבודה דקיום תורה ומצוות בלי שום צורך לעבוד לזכות לבחינת גדלות ה', והיו נשארים באותו שכל, שהיה להם בזמן, שהיו ילדים קטנים, ולא היה להם שום צורך לעזרת ה', שיעזור להם.

כי צריכים לדעת ולהבין מה שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". משמע רק שיש לאדם יצה"ר, אז הוא זקוק לבחינת **תבלין** שיש בתורה. אחרת הוא לא צריך לבחינת **תורה**, מטעם שהיה אז בידו לקיים מצוות בלי תורה. מה שאם כן כשיש לו יצה"ר, ובא ושואל "מה העבודה הזאת לכם", או ששואל שאלת פרעה "מי ה' אשר אשמע בקולו", והוא צריך להתגבר עליו, ואז הוא זקוק לעזרתו יתברך.

ו"עזרת ה'", אומר הזה"ק, היא בבחינת **אור תורה**. היינו, שזה מכונה, שנותנים לו בחינת **נשמה** מלמעלה, שעל ידה הוא יכול להתגבר על הרע שבו. נמצא, שאם לא היו הקליפות, לא היה לאדם צורך לקבל בחינת **עזרת תורה** מלמעלה. וזה נקרא מה שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו".

ובענין עזרה שבאה מלמעלה יש בזה הרבה ענינים :

(א) והיא, שהעזרה היא פשוטה, שה' יתן לו בחינת **מלכות שמים**, הנקראת "אמונה בקביעות". והיות שמטרם שהאדם זוכה לבחינת כלים דהשפעה, אי אפשר להיות,

שתהיה לאדם בחינת אמונה, מטעם שיש שינוי צורה בין הנברא להבורא, לכן אין האדם ראוי עוד לקבל את הטוב. לכן, כשמקבל רע, הוא מוכרח לאבד את שיעור האמונה, שהיה לו, מטעם שזהו תיקון, שלא ידבר חס ושלום לשון הרע על הבורא. לכן האדם מוכרח, מקודם שזוכה לבחינת אמונה, שיהיו לו כלים דהשפעה. כי בזמן שיש לו השתוות הצורה, מסתלק ממנו הצמצום, שהיה שורה על הכלים דקבלה, וממילא הוא מקבל טוב ועונג. ורק אז הוא יכול להיות בדרגת של האמונה בקביעות. נמצא, שהבורא צריך לתת העזרה הראשונה, שיתן לו כלים דהשפעה, המכונים "טבע שני".

(ב) שעל ידי זה שיש לו תמיד הפרעות מצד הקליפות, הוא זקוק תמיד לעזרת ה'. וע"י זה יש לאדם צורך לעזרת ה', ועל ידי העזרה, שמקבל כל פעם מלמעלה, יש יכולת, שיתגלה להאדם את הנרנח"י, שיש לו בנשמתו של האדם. כידוע, כי אין מילוי בלי צורך, נמצא, שהקליפות הם גורמות שתתגלה הקדושה. וזה שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו".

ובהאמור יוצא, שהמחשבות, שהקליפות שולחות להאדם, זה הוא גורם חסרונות באדם. וחסרונות נקראים כלים לקבל מילואים, למלאות את החסרון שישנו בהכלים. כלומר, שהשאלות, מה שהקליפות שואלות כנ"ל, שהן "שאלות רשע" ו"שאלות פרעה", הנקראות "מי ומה", זה גורם חסרון באדם, שזה דוחף אותו, שיבקש מה', שיתן לו עזרה, להתגבר על אלו השאלות. נמצא, שהקליפות האלו שומרות את האדם, שילך לדרך הנכונה, המביאה את האדם לזכות לדביקות ה'. ואז רואים, שהקליפות לא היו מתנגדי הקדושה, כמו שנראה בעת עבודה, אלא שרואים, שהם היו הגורמים לזכות לקדושה.

וכעין זה מובא בזהר (בראשית חלק ב' דף קנ"ו, ובהסולם אות קע"ה) וזה לשונו, הכתוב "ואין אלקים עמדי", הכונה על "אלהים אחרים", שהם ס"ם ונחש. כי אז יגלה, שהס"ם ונחש לא הפרידו מעולם בין קוב"ה ושכינתיה, ולא היה אלא עבד למהר פדות נפשינו, שיתגלה השגחתו יתברך למפרע בכל העולם כולו, ואז יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם. דהיינו, לאפיקו ממה שנדמה לנו בשיתא אלפי שני, שיש הנהגה, המתנגדת להקדושה, שהם ס"ם ונחש.

רואים אנו מכאן, שענין הקליפות, שהקדושה צריכה לקיימן בסוד "זה לעומת זה עשה אלקים", הוא, שצריכים הקליפות, להיות לעבד ולסייע להקדושה, שזה מתגלה רק בגמר התיקון אצל הכלל כולו, ולאנשים פרטיים, בזמן גמר עבודה. אז "אגלאי מילתא למפרע" כמו שאומר "ולא היה, אלא עבד למהר פדות נפשינו".

ובזה"ק (תזריע דף ב' ובהסולם אות ו') אומר וזה לשונו "ורחוק מפנינים מכרה. שואל, אמר מכרה, מקחה היה צריך לומר, דהיינו שקשה לקנותה יותר מפנינים. מהו שאומר מכרה. ומשיב, אלא כל אלו שאינם מתדבקים בה בשלמות, ואינם שלמים עמה,

היא מוכרת אותם ומסגירה אותם בידי עמים אחרים, ואז כולם רחוקים מאלו פנינים העליונים הקדושים, שהם סודות ופנימיות התורה, שלא יהיה חלק בהם. זה שכתוב, ורחוק מפנינים מכרה".

ולפי זה יוצא, כי ענין הקליפות, שהם בחינת "עמים אחרים". היא מוכרת אותם, זאת אומרת, היות שיש בחינת אומות אחרים, וכשהאדם מתחיל ללכת בדרך להגיע לבחינת דביקות, ובאמצע עבודה הוא מתרשל בעבודה, היינו שנופל לתוך שליטת "אומות העמים", שהם שולטים עליו, ואין הוא יכול לצאת משליטתם, ולהגיע לדבקות ה', הנקראת השתוות הצורה, אז האדם חושב, שזהו מטעם, שאין הוא מסוגל לעבודה זו, לכן הוא נמצא תחת שליטתם.

אז אומר לנו הכתוב, שזה, שנפל לתוך שליטת "עמים אחרים", זהו לטובתו, בכדי שהאדם לא ירמה עצמו, ויחשוב, שהוא הולך בדרך הישר, שיוכל להמשיך במצב הזה בלי שום הרגשה, שהוא לא הולך בדרך הנכון. לכן יש קליפות, הנקראות "עמים אחרים" חוץ מקדושה, שאז האדם רואה, שהוא נמצא במצב הירידה, ואין לו קשר עם הקדושה. אז האדם יחפש עצות, איך להינצל מהם, ויעלה על דרך הנכון, המובילה לדביקות ה'. נמצא, שהקליפה שומרת על הקדושה.

זאת אומרת, אם לא היתה קליפה, שהשכינה יכולה למכור אותו שם תחת שליטתם, אז האדם היה נשאר בשפלותו, והיה חושב, שהוא מתקדם בדרך, המביאה לידי דבקות. מה שאם כן, כשמגלים לו מלמעלה את החסרונות שבהם הוא נמצא, אז יש לו מקום, שירגיש, שהוא צריך לתקן את דרכו. וזה שכתוב "ורחוק מפנינים מכרה", שהשכינה מוסרת את האדם לשליטת הקליפה.

כלומר, היינו שאז הוא רואה, איך שהוא נמצא משוקע באהבה עצמית, ואין לו שום רצון להיות משפיע. זאת אומרת, שהוא כל כך משוקע באהבה עצמית, שאף פעם לא חשב, שהוא כל כך אדם שפל, שאין כמוהו. נמצא, שיש לפרש עם זה, מה שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו", היינו דוקא ע"י הקליפה, שהוא רואה, שהיא שולטת עליו, זה נותן לו דחיפה, שיעשה כל מה שביכולתו, בכדי להגיע לדביקות ה'.

אולם בזמן שהאדם רואה, שהוא נמצא תחת שליטת הקליפות, היות שהוא רואה, שהן שלחו לו את השאלות הידיעות, הנקראות בשם "מי ומה", ואין הוא מסוגל לתת להן תשובות נכונות, שיתיישבו על הלב. והוא חושב, שבטח, שהוא כל כך שפל, עד כדי כך, שאין הוא מסוגל לתרץ להן את אלו השאלות הפשוטות. אז על האדם לדעת, שאינו כל כך, כמו שהוא חושב, היות שהשאלות שלהן, הן באמת חזקות.

וזהו מטעם כנ"ל, שה' נתן כח להקליפות, שישאלו שאלות חזקות, בגלל שהאדם ידע, את מצבו האמיתי, איך שהאדם נברא בשינוי צורה מהבורא. והאדם צריך להגיע להשתוות הצורה. ובכונה תחילה ניתן, זה שלא יהא ביד האדם לתרץ את השאלות

האלו, בכדי שיהא נצרך להבורא, כלומר שרק הבורא יכול לתרץ לו, מטעם שכל שכלו של אדם הוא בנוי על בסיס, שיעשה הכל בתוך הדעת, והדעת של האדם אינה מבינה, אלא מה שנוגע לתועלת עצמו, אם כן הצדק הוא עמהם.

אלא על האדם לדעת, שניתן לנו את הדרך לקיים תו"מ למעלה מהדעת שלנו, היות שכל הדעת שלנו אין זה שום הבנה אלא מה שנוגע לתועלת עצמו. וזה נקרא "אמונה למעלה מהדעת". ומטרים שהאדם יכול ללכת למעלה מהדעת, בטח שמי שבא אליו ושואל שאלות, שהן בנויות על הדעת של הגוף, בטח אי אפשר לתת להן תשובה, שהדעת תבין את זה.

אם כן, בגלל מה באה הקליפה, ושואלת את השאלות האלו, שבטח אין האדם מסוגל להשיב להן. כלומר, הקליפות יודעות שהצדק איתן. ובטח לא יקבלו תשובה עליהן. והשאלה היא הן לפי הכלל, הנודע בעבודה, שזה, שהקליפה באה ושואלת אלו השאלות, זה בא מצד הקדושה, כנ"ל "והאלקים עשה שיראו מלפניו".

אם כן מה באות לו אלו השאלות. התשובה היא, כנ"ל, שמלמעלה שלחו לו אלו השאלות, שדוקא על ידי השאלות האלו יש בידו לקיים מצות אמונה למעלה מהדעת. וזהו הפירוש "אלקים עשה שיראו מלפניו". זאת אומרת, זה שבאו אליו השאלות, הוא בכדי לתת להאדם הזדמנות, שיהיה בידו לגלות את ענין אמונה למעלה מהדעת. מה שאם כן אם אין לו שאלות, אין האדם יכול לדעת, שהוא הולך למעלה מהדעת. מה שאם כן בזמן שהוא רואה את השאלות, ואין הוא רוצה לתת תשובות, היינו, שהדעת מחייבתם לעשות, אלא הוא אומר, עתה, שהשאלות האלו באו אלי, אני יכול לקיים מצוה אמונה, שהיא למעלה מהדעת, אני רוצה לנצל את ההזדמנות.

ובהאמור יכולים להבין, מדוע, אם ה' יודע, שהשאלות האלו הן שאלות חזקות, שאין בידי אדם לתרצן עם הדעת, אם כן בשביל מה שלח אותם הבורא. התשובה היא כנ"ל, היינו, כמו שכתוב "והאלקים עשה שיראו מלפניו". כלומר, שדוקא ע"י שאלות אלו, יש בידו לקיים מצות אמונה, הנקראת יראת שמים. כלומר, שדוקא עתה יש לו הזדמנות לקיים מצות אמונה למעלה מהדעת.

כמו שאמרו חז"ל "מצוה שבאה לידך אל תחמיצנה". שיש לפרש "מצוה שבאה לידך" היינו מצות האמונה, שבאה לידך ע"י השאלות "מי ומה". "אל תחמיצנה" ולקבל אותה תיכף, ולא להתווכח עם השאלות האלו, ולחשוב לתת תירוצים על השאלות, אלא לקחת את השאלות כמו שהן, כי עכשיו יש לו הזדמנות לקיים מצות אמונה, ו"אל תחמיצנה" מלקבל אותה כמו שהיא, פירושו, עם כל תוקף חריפות של השאלות.

וזהו מטעם, כי כל דבר שהוא נגד השכל, מה שהשכל טוען, שאין כאן מקום של כדאיות ללכת בדרך זו, אז האמונה למעלה מהשכל והדעת יותר היא גדולה. לכן אמרו

"אל תחמיצנה", היינו שלא להפסיד את ההזדמנות, שיש לו עכשיו ע"י השאלות שלהם.

לכן על ידי שאלת "מה", שהיא שאלת רשע, האומר "מה עבודה הזאת לכם", כלומר שאתם רוצים לעבוד רק בע"מ להשפיע, הוא שואל, מה אתם תרויחו בזה, אלא שצריכים לעבוד רק לתועלת עצמו, זהו כלי, היינו חסרון, שהבורא יתן לו במקום חסרון, ששאלת הרשע מפריע לו, שיהיה לו כח לעבוד בע"מ להשפיע, שזה נקרא, שיזכה לטבע שני, הנקרא בע"מ להשפיע. וזה שאומר כנ"ל "והשבות אל לבבך", היינו שגם יצה"ר יעבוד בע"מ להשפיע.

ועל ידי שאלות פרעה, שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו". וכשמתגבר על שאלה זו, הוא זכה לבחינת אמונה בקביעות, שזה נקרא, כמו שאומר הזה"ק, היינו לאחר שזכה אל "והשבות אל לבבך", אז הוא בא לדרגת "כי הוי"ה הוא אלקים".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו, כי אני הכבדתי את לבו, בעבודה

מאמר י"ז, תשנ"א

על הכתוב, "כי אני הכבדתי את לבו", יש לשאול, מדוע לא כתוב שה' הכביד את לב פרעה תיכף בהתחלה, אלא שאנו רואים, רק לאחר שפרעה הודה, ואמר, ה' הוא הצדיק ואני ועמי הרשעים, אז אומר הכתוב, "כי אני הכבדתי את לבו", וכמו כן כל המפרשים שואלים, מדוע לקח ה' את הבחירה מיד פרעה.

ידוע כי סדר העבודה הוא, שמתחילים בעבודה בכדי לקבל שכר, והגוף בשיעור שהוא שומע שיקבל שכר, ואם לא הוא יקבל יסורים, זה מדריך האדם לעבוד בעבודה דקיום תו"מ, כלומר בשיעור שהוא מאמין בשכר ועונש, בשיעור זה הוא מקבל חומרי דלק, שיהיה בידו לקיים תו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה, ובאופן זה האדם רואה שהוא מתקדם בכל יום ויום, לכן הוא נהנה מעבודתו, היות שהוא רואה התקדמות בעבודה, וזהו לפי הכלל, שאין האדם יכול לעבוד איזה עבודה שהיא, אם אין האדם רואה התקדמות בעבודה, וזה דומה לאדם שלומד איזה מקצוע, והוא רואה שאין לו התקדמות במקצוע זה, אז הוא הולך לחפש לעשות משהו, עבודה שהיא יותר קלה בשבילו, אבל בלי התקדמות אי אפשר לעשות שום דבר, וזה נובע מבחינת, "אשר ברא אלקים לעשות", לכן צריכה להיות התקדמות בכל דבר, כמו שסוס הטוחן בריחיים, שהוא מסתובב כל היום, ובאמת הוא הולך על אותו המקום שעומד בו, לכן מוכרחים לכסות לו העינים בכדי שלא יראה את האמת, אלא שיחשוב שהוא הולך כל פעם למקום אחר, כלומר שאפילו בעלי חי מוכרחים גם כן לראות התקדמות במעשיהם. וכל התקדמות בעבודה נראה רק בזמן שעובדים בע"מ לקבל פרס.

מה שאם כן כשמתחילים לעבוד בע"מ להשפיע, היינו שרוצים להגיע לדביקות ה', שהיא בחינת השתוות הצורה, שאז אין האדם יכול להסתכל על המעשים שהוא עושה, זאת אומרת, הגם שהוא רואה שהוא עושה עתה מעשים יותר מרובים, מכפי שהוא היה עושה בזמן שהיה עובד בעל מנת לקבל שכר, מכל מקום יש לו עתה מדידה אחרת, שהיא, כמה הוא מכוון שהמעשים שלו יהיו בע"מ להשפיע, ולא לתועלת עצמו, ואז הוא רואה איך שהוא מרוחק מזה, הגם שיש לו הרבה עליות, היינו שעולה בדרגה, ורוצה עתה לעשות הכל לתועלת ה', וזהו רק מסיבת שקבל התעוררות מלמעלה, אז הוא רוצה להיבטל אליו יתברך, כטבע, "נר בפני האבוקה", אבל אח"כ הוא יורד ממצבו, ונופל שוב לאהבה עצמית, ואז הוא

רואה איך שכל פעם הוא נעשה יותר גרוע, כלומר שרואה כל פעם, איך שהוא מרוחק מעבודה דלהשפיע, עד שבא הרבה פעמים לידי מצב של "תוהה על הראשונות".

והאדם שואל לעצמו, מדוע בזמן שהיה עובד בכדי לקבל שכר, היה לו טעם בעבודה, היינו שהתפלל עם חשק, ולמד עם חשק, וכעת שהוא רוצה לתת יותר יגיעה מכפי שהוא היה נותן בזמן שעבד בע"מ לקבל שכר, הוא רואה שחסר לו הטעם שהיה לו אז, והאדם שואל, עכשיו שאני רוצה לעבוד לשם שמים, השכל נותן שהוא צריך להרגיש יותר התקרבות מכפי שהיה עובד לתועלת עצמו, ועתה הוא רואה להיפוך, לא די שהוא לא מתקדם, אלא הוא הולך אחורה.

והתשובה היא, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין, שכל מה שהוא מרגיש עכשיו, שהוא יותר מרוחק מה', זה בא מלמעלה, היינו שזה הוא ענין הכבדת לב, שה' נותן בכדי שהאדם יגלה את החסרון אמיתי, היינו שירגיש איך שבלי עזרת ה' אין הוא מסוגל לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, אלא רק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור. היינו כמו שהבורא נתן לו את הטבע של רצון לקבל לעצמו, שיתן לו עתה טבע שני, הנקרא, רצון להשפיע, מטעם כי אין אור בלי כלי, הנקרא, חסרון, היינו החסרון הוא הנותן טעם בהמילוי, זאת אומרת, אם נותנים להאדם מילוי ואין לו חסרון על זה, אין האדם מסוגל לטעום את הטעם אמיתי שיש בהמילוי, זאת אם יתנו לו המילוי בטרם שיש לו חסרון, הוא לא יוכל להשתמש עם המילוי, להוציא מהמילוי מה שיש בה. נמצא, שהחסרון הוא חלק מהמילוי, כי זה בלי זה לא הולך, נמצא, כמו שנותנים מילוי מלמעלה, כמו כן צריכים לתת לו גם כן חסרון, נמצא, זה שהאדם רואה, שעתה הוא יותר מרוחק מהעבודה דלהשפיע, זה נותנים לו מלמעלה מטעם הנ"ל, כי החסרון הוא חלק מהמילוי, לכן כמו שהמילוי נותן העליון, כמו כן החסרון נותן העליון.

ובזה יש לפרש את הבי' שאלות ששאלנו :

(א) מדוע דוקא לאחר שפרעה אמר, "ה' הוא הצדיק, ואני ועמי הרשעים", ה' הכביד את לבו, ולא מקודם לכן.

(ב) מדוע ניטל ממנו הבחירה, כמו שכתוב, "כי אני הכבדתי את לבו".

התשובה היא, היות מתחילה כשנכנסין לעבודה, אז האדם צריך לראות, שהכל תלוי בידו, וזהו כל זמן שהוא עובד בע"מ לקבל שכר, שאז האדם יכול לומר, ה' הוא הצדיק, ואני ועמי הרשעים. לכן בזמן שהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, היינו להגיע לדביקות ה', אז האדם מוכרח לראות האמת, שאין זה בידי אדם,

מטעם שזה הוא נגד הטבע שבו האדם נולד, ורק ה' יכול לתת לו טבע שני, אולם בלי חסרון אין טעם אמיתי בהמילוי, לכן ה' נותן את ההכבדת הלב, בכדי שהאדם ירגיש את החסרון במלואה, ובזה מובן, שרק אח"כ ה' הכביד את לבו, היינו לאחר שנכנס בעבודה דלשם שמים, ולא מקודם לכן, וגם למה היה צריך להכבדת הלב, הוא מטעם אחרת, אם לא היו מרגישים את החסרון האמיתי, לא היו יכולים לקבל מילוי אמיתי, כי אין אור בלי כלי. נמצא, שענין הכבדת הלב לא היתה לרעתו, היינו שזה יגרום לו שיהא מרוחק מה', אלא להיפך, שהכבדת הלב יגרום לו להגיע לידי דבקות בה'.

ובהאמור אנו רואים, שגם החסרון שהאדם מרגיש בזה שהוא מרוחק מה', גם זה בא מלמעלה, ולא מצד התעוררות האדם. ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אבות ב' ה'), "ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש".

ויש לפרש זה על דרך העבודה, בזמן שהאדם התחיל בעבודה, שאז מתחילים לעבוד בע"מ לקבל שכר, ואח"כ הוא ראה שאין כאן אנשים, כי בדרך העבודה לומדים הכל באדם אחד, נמצא, שראה שאין בלבו בחינת אנשים, אלא כל השאיפות שיש בלבו אינם אלא כמו בהמות, שיותר מתועלת עצמן אין הם יודעים, והוא חושב על עצמו, איך אפשר לומר על עם הנבחר, כמו שכתוב, "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו". שלא יהיה בלב עם הנבחר יותר מרצון של בהמות, על זה אמרו חז"ל, "במקום שאתה רואה שאין אנשים בלבך, אל תסתכל על שאר אנשים איך שהם מתנהגים, אלא השתדל להיות איש", כלומר היות שאתה באת לידי ראיית האמת, שצריכים להיות איש ולא בהמה, מה שאם כן שאר אנשים לא הגיעו לידי ידיעה זו, שאין אנשים בלבם, לכן היות שלא קבלו את הידיעה הזו, זהו סימן שהם עוד לא שייכים לבחינת עבודת הפרט, שהיא בחינת עבודה דלהשפיע, וזה שכתוב, במקום, היינו בהמקום שבאה הידיעה, שאין אנשים, היינו באדם הזה שקבל את הידיעה הזו, הוא צריך להשתדל להיות איש ולא בהמה.

לכן בדרך כלל האדם מרגיש עצמו שהוא בשלימות, דהיינו הוא מתפלל, והוא לומד תורה, ומקיים מצות, ורק הוא חושב שעליו להרבות בכמות, אבל על איכות עבודה, אין לו על מה להסתכל, היות הוא חושב, בטח הכל הוא עושה לשם שמים.

ובהאמור יוצא, שזה שהאדם מרגיש שהוא בעל חסרון, היינו שמרגיש איך שהוא משוקע באהבה עצמית, ואיך שהוא מרוחק מענין דלהשפיע, אין זה בא מצד האדם, אלא זה בא מצד התעוררות מלמעלה, היינו שמלמעלה הודיעו לו את מצבו האמיתי, איך שהוא מרוחק מה', ולא רוצה להיבטל אליו, זאת אומרת, בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, הוא צריך להאמין שזה בא לו מצד הקדושה, וזהו כעין

שכתוב אצל משה (שמות שלישי), "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם, וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, וירא כי אין איש".

ובדרך עבודה יש לפרש, דוקא בזמן שיש להאדם בחינת משה, הנקרא, בחינת תורה, הוא יכול לראות איך איש מצרי, היינו הרצון לקבל לעצמו, הוא אומר, שהוא נקרא, איש, ועם הכח הזה הנקרא, בחינת תורה, הוא רואה שמכה את איש עברי, היינו שאצל עברי, איש נקרא, דוקא שאינו עושה מעשה בהמה, כלומר שאיש נקרא, שאין הוא משתמש עם הרצונות של בהמות, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", היינו שאף פעם לא תצא ממנו איש מכח עצמו. וזהו מטעם שיש להאדם בחינת משה, שהוא בחינת רעיא מהימנא, (שהוא בחינת רועה את האמונה לכלל ישראל), הכח הזה מעורר את האדם לראות את האמת, שאף פעם האדם לא ישיג בחינת איש מכח עצמו, וזה שכתוב, "וירא כי אין איש", זה גורם לו שיבקש מה' שיתן לו בחינת אמונה בה', שע"י זה הוא יבוא לידי דביקות בה'.

אולם לאחר שהאדם זוכה לבחינת אמונה, עדיין אין זה שלימות, הגם שכבר נקרא, "בחינת איש", ולא בהמה, אבל האדם צריך לזכות לבחינת תורה גם כן, שדוקא ע"י התורה האדם בא לשלימותו, כי האדם צריך להגיע לבחינת, "אורייתא, וקוב"ה, וישראל, חד איה ו" כי זה נקרא, בחינת מדבר, כמו שכתוב אצל משה, שאמר, "ויאמר משה אל ה', בי אדני, לא איש דברים אנכי". על דרך עבודה יש לפרש, שביקש שלא מספיק שהוא כבר בחינת איש, אלא הוא רוצה להיות, איש דברים, היינו שיזכה לבחינת מדבר, הנקרא, בחינת תורה, שדוקא בחינת מדבר שהוא בחינת תורה, נבחן לשלימות.

אולם לא לשכוח שבעבודה יש ענין ימין, שהוא ההיפך מהשמאל. כלומר כמו שבדרך השמאל, מה שהאדם רואה יותר חסרון אצלו, הוא יותר משובח, מטעם שחסרון נקרא, כלי, וממילא חסרון גדול נקרא, כלי גדול, אותו דבר הוא בדרך ימין, היינו כל כמה שהאדם מרגיש עצמו ליותר שלם, יש לו כלי יותר גדול, זאת אומרת, כמו שבזמן שהאדם רואה שהוא מלא חסרונות, הוא יכול לתת תפלה יותר גדולה, מהאדם שאינו כל כך בעל חסרון, ולכן התפלה שלו היא לא כל כך מעומק הלב, ודוקא החסרון קובעת שיעור התפלה.

כמו כן דרך הימין, שנקרא, שהאדם צריך להרגיש שיש שלימות, הוא גם כן, בשיעור שהוא מרגיש שלימות, בשיעור זה הוא יכול לתת תודה לה', כלומר שהשלימות שבו האדם נמצא, זה קובע את שיעור התודה לה'. לכן מוטל על האדם לראות עצות, איך לראות שיש לו שלימות, אולם האדם צריך לראות, שהשלימות שלו לא יהא בנוי על בסיס של שקר. ויש לשאול, אם האדם רואה שאין לו שום

צורך לרוחניות, והוא משוקע באהבה עצמית, ואיך הוא יכול לומר לעצמו, שיש לו שלימות.

קודם כל יש לנו להחשיב את הקשר שיש לנו עם הבורא, כלומר שהאדם צריך להאמין, שהמצב שהאדם מרגיש שהוא ריקן וחוסר כל, כלומר שהוא מרגיש שאין בלבו עתה שום צורך לרוחניות, ההרגשה זו מי נתן לו. כי באופן כללי האדם דואג על מה שחסר לו, ואינו דואג על מה שאינו חסר לו, אם כן יש לשאול, מי נתן לו עכשיו שידאג על מה שלא חסר לו. והתשובה היא, שבאמת יש לו רצון פנימי, שכן חסר לו התקרבות לה', אלא החסרון הזה עוד לא מגולה אצלו בשיעור גדול, עד שיהיה לו צורך לחפש עצות, איך למלא את החסרון, ולכן האדם צריך לשמוח בזה, על כל פנים יש לו חסרון על רוחניות, מה שאם כן שאר אנשים, אין להם בכלל שום ענין עם רוחניות.

וכשהאדם מחשיב את דבר זה, אף על פי שאין זה דבר חשוב אצלו, והאדם כן מחשיב זה, והוא משתדל לתת תודה לה' על זה, זה גורם לו שיקבל חשיבות על רוחניות, ומזה האדם יכול להיות בשמחה, וע"י זה האדם יכול לזכות לדביקות, מטעם כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, "כי ברוך מתדבק בברוך", היינו זה שהאדם בשמחה ונותן תודה לה', שאז האדם מרגיש, שהוא מרגיש, שה' ברוך אותו בזה שנתן לו להרגיש קצת משהו קדושה, אז "ברוך מתדבק בברוך", וע"י השלימות הזו האדם יכול לבוא לדביקות אמיתי.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שיש לאדם לצייר לעצמו, אפילו בזמן שהוא נמצא בתכלית השפלות, שהאדם חושב אז, אילו ה' היה מאיר לו התעוררות גדולה, כמו שהוא היה מרגיש איזה פעם בזמן עליה, בטח שהיה מוכן לעבוד עבודת הקודש, מה שאם כן עכשיו, שאינו מרגיש שום דבר, איך הוא יכול לרמאות עצמו שיש לו שלימות, אז עליו להאמין באמונת חכמים, מה שהם אמרו לנו, שהאדם צריך לצייר לעצמו כאילו כבר זכה להרגיש את מציאות ה' בכל אבריו, ואיך הוא היה אז מודה ומשבח לה', כמו כן הוא צריך עכשיו להיות מודה ומשבח לה', כאילו זכה כבר לשלימות האמיתי.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שצריך להרים יד ימין על שמאל, בעבודה.

מאמר י"ח, תשנ"א

ספר שמות, יתרו

הז"הק (יתרו ובהסולם אות א') שואל וזה לשונו "וישא אהרן את ידו, כתוב ידו חסר יוד, שהמשמעות יד אחד, והוא משום שצריך להרים הימין על השמאל", עד כאן לשונו. שהפירוש הוא, שאם הימין למעלה מהשמאל, זה מראה, שהימין שולט על השמאל, לכן נבחן כמו יד אחד.

ויש להבין מהו בעבודה, "ימין ושמאל", ושצריכים להרים את הימין על השמאל.

ידוע שימין נקרא שלימות, היינו שהאדם מרגיש בעצמו שהוא אדם שלם, ולא חסר לו לא גשמיות ולא רוחניות, היות שהוא בבחינת מסתפק במועט, לכן האדם הזה, הוא יכול לתת רב תודות לה', בזה שה' משלים לו כל צרכיו, וה' מתנהג עמו עם מידת הרחמים, כלומר, שהוא רואה את כל מה שיש לו, גם כן לא מגיע לו, וכשהוא מסתכל על שאר אנשים, הוא רואה שיש להם הרבה פחות ממה שיש לו, והוא אומר, שבטח לא מגיע לו יותר משאר אנשים, האדם הזה הוא תמיד בשמחה, ויכול לתת תודות לה', במה שזכה אותו, ומרגיש שה' אוהב אותו, והוא אוהב את ה', והוא תמיד במצב רוח מרומם, בזה שה' אוהב אותו, ויש לו תמיד תשוקה להגיד שירות ותשבחות לה'. וכל כמה שהוא מתעורר לחשוב מה', הוא נהנה, היות שהוא מרגיש שהוא מידיד נפשו, ומזה הוא מקבל מצב רוח מרומם, ואין לו שום דאגות על חסרונות, והוא מרגיש שהוא חי בעולם שכולו טוב, ותמיד הוא מתגעגע לדבר עם אוהבו, כלומר, שהוא מרגיש תמיד את אהבת ה', והוא מסתכל על האנשים הנמצאים בסביבתו, שיש לרחם עליהם, היות שהוא רואה שכולם חיים חיי צער, שלוקחים דברים של מה בכך, להחשיב אותם, כמו שזה היו עיקר בהחיים שלהם. והיות שאין האדם מסוגל למלאות כל צורכם, לכן אין להם במה לשמות. ואין לו שום שפה משותפת עמהם, היות שהוא התחיל לדבר עמהם, הם לא מבינים את השפה שלו, ואין לו לעשות שום דבר בשבילם, אלא לבקש עליהם רחמים.

אולם יש לדעת, שהאדם צריך ללכת גם בקו שמאל, שפירושו של שמאל הוא, לעשות בקורת על המעשים שלו, אם הם בסדר או לו, כלומר הגם מצד אחד הוא מסתפק במועט, אולם מצד השני, האדם צריך לראות מה הוא עושה לטובת מטרות הבריאה, שרצונו להטיב לנבראיו, לא היתה בבחינת מסתפק במועט, אלא רצונו לתת להנבראים טוב ועונג בהרחבה, ובבחינה זו הוא רואה, שהוא בעירום וחוסר כל, אז אין לו עצה אחרת, אלא להתפלל לה' שיקרב אותו, ולתת לו כלים דהשפעה, שעל ידם הוא הוא

יזכה לדביקות ה', ולזכות גם לבחינת תורה, מבחינת "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא". אבל כל זמן שעדיין לא קיבל את הכלים דהשפעה, והוא רואה אז, איך שהוא משוקע באהבה עצמית, ואין לו שום אפשרות מצד הטבע, שיוכל להשתחרר משליטה זו, אלא הקב"ה הוא יכול לעזור לו בזה, והוא רואה עוד יותר מזה, שלא די שהוא לא התקדם בעבודה, אלא הלך אחורה, ולפעמים האדם בא לידי מצב, שהוא רוצה לברוח מהמערכה.

נמצא, שהשמאל הזה, ממש הוא ההופכי מהימין הנקרא שלימות, ואז יש לשאול, מה על האדם לעשות, כלומר, כיון שהאדם רואה עכשיו, מה שהיה לו קודם, קו אחד, היינו שלימות, נחשב עתה השלימות לבחינת ימין, היות שאי אפשר להיות בחינת ימין אם אין לו שמאל. נמצא, שהשמאל הזה עשה לו את המצב של שלימות הקודם לבחינת ימין, ויש לו עתה בחינת ימין ובחינת שמאל, היינו, שכל אחד הוא בסתירה להשני, אולם צריכים לדעת, כי אין האדם יכול ללכת קדימה, רק עם ב' רגליים, ולא עם רגל אחד, כמו שאומר האר"י הקדוש (בשיר של "אזמר בשבחין") "ימינא ושמאלא וביניהו כלה". שיש לפרש, שעל ידי הימין והשמאל זוכים לבחינת כלה, הנקראת בחינת "השראת השכינה", מה שאין כן על רגל אחד אין האדם מסוגל ללכת.

לכן האדם צריך להרים את ידיו, היינו ב' ידיים, שענין הרמת יד פירושו, שמרים את היד ולהסתכל מה יש לו בהיד, כלומר, מה רכש יש בידו מכל העבודה, שהוא עוסק בעבודת ה'. אולם על האדם לדעת, כי בזמן שהוא מסתכל ביד שמאל, והוא רואה איך שהוא מרוחק מה', זה גורם לו בחינת פירוד מה', כי בזמן שהאדם רואה איך שהוא, שלא בסדר, נמצא, שהאדם במצב הזה הוא בבחינת ארור, ואין הברוך מתדבק בארור, לכן האדם מוכרח לעבור לקו ימין, ששם האדם עוסק במצב של שלימות, אולם אין השלימות יכול להבנות על שקר, אלא על אמת, לכן בזמן שהאדם הרים את יד השמאל, ורואה שם שהוא מלא חסרונות, איך הוא יכול לומר אח"כ שהוא איש שלם, ולתת תודה לה' על מצבו הטוב.

התשובה הוא, בזה שהוא מסתפק במועט, ואומר אני שמח בזה שיש לי קצת אחיזה בעבודה, אפילו שהיא שלא לשמה, ואפילו שהוא לא יכול להתגבר ולתת יגיעה, כמו שמתאים לאדם שרוצה לשמש את המלך, ונותן על זה תודה רבה להבורא, בזה שזיכה אותו ונתן לו אחיזה בעבודה. לכן בשיעור שהוא מחשיב את זה, בשיעור זה הוא נבחן לאיש שלם. אבל האדם צריך לדעת, כי הימין הזה, היינו שהוא מסתפק במועט, הוא לאחר שהלך בקו שמאל. אז שייד לומר, שהוא מסתפק במועט, כלומר, שהשמאל נתן לו להבין איך שהוא מלא חסרונות, אז כשהוא מסתפק במועט, נקרא שלם, מטעם שהוא מחשיב דבר הקטן שבעבודה, לדבר חשוב, מזה הוא יכול להתעלות, היות שהוא אומר אמת, בזה שהוא מסתפק במועט, מה שאם כן בזמן שאין להאדם אלא קו אחד, אין זה נקרא מסתפק במועט, אלא הוא חושב את עצמו לשלום (לשלם) באמת, ולא מטעם מסתפק במועט.

וזה דומה לאדם שקיבל אורחים, ונתן לכל אחד ואחד 300 גרם לחם. ויש שם אנשים, שרגילים לאכול 200 גרם לחם. ויש שם אנשים, שרגילים לאכול 400 גרם לחם, בטח, שאין אנו יכולים לומר לאלו אנשים שהם רגילים לאכול 200 גרם לחם, שהם יסתפקו במועט לחם שנותנים להם, מטעם שאצלם 100 גרם לחם, נבחן כבר למותרות, מה שאם כן לאלו אנשים שרגילים לאכול 400 גרם לחם, רק להם שייך לומר שהם מסתפקים במועט, היות שהם צריכים יותר ואין להם, אז שייך לומר, שהם מסתפקים במועט, ונותנים תודה לבעל הבית עבור הלחם שהוא נתן להם, כאילו היה הלחם ממלא את כל חסרונם. הנמשל הוא, כי בזמן שהאדם היה הולך בקו אחד, אז היה מספיק לו כמה אחיזה שהיה לו בעבודה, והיה מבין שהוא שלם, כלומר שלא חסר לו יותר, אלא היה רואה שהוא עומד במצב של שלימות, מה שאם כן שאר אנשים בסביבתו, הם שפלים בערכו. נמצא, שהיה מסתפק במועט מטעם שהוא היה רואה שיש לו יותר רכוש משאר אנשים.

מה שאם כן כשהוא מרים את יד שמאלו, היינו שהוא מסתכל כמה שוה הרכוש שלו בעבודה, היינו שמתחיל להבין, שצריכים ללכת בדרך להגיע לדביקות ה', הנקרא השתוות הצורה, אז הוא רואה שהוא רחוק מזה, ואיך הוא יכול לשמוח בזה שהוא עובד ה', בו בזמן שהוא רואה איך שהוא משוקע באהבה עצמית, ולפעמים הוא בא לידי ירידה שהוא רואה שהוא כל כך נמצא בשפלות, שהוא לא רוצה אפילו שה' יעזור לו לצאת משליטת הרצון לקבל, אם כן, איך אפשר לעבוד בבחינת הימין הנקרא שלימות, והשלימות הזה לא יהיה בנוי על שקר.

התשובה הוא, זה שהאדם מאמין באמונת חכמים, והוא אומר אז, שהחכמים אמרו לנו, שסדר העבודה הוא, שהאדם צריך ללכת בקו ימין, היינו בדרך השלימות, לכן הוא מתחזק, והוא מקיים אמונת חכמים, שאמרו "איזה עשיר השמח בחלקו", היינו שהוא מסתפק במועט, ואומר שהוא נותן תודה רבה לה', במה שזיכה אותו לעשות משהו בעבודה, הגם שהכל הוא שלא לשמה, רק לתועלת עצמו, והוא לא רוצה אז לעבוד לתועלת ה', ומכל מקום הוא שמח בחלקו אפילו שהוא שלא לשמה, מהשמחה הזו, היינו בזכות שהוא מקיים בחינת אמונת חכמים, הוא יכול לזכות להגיע לשמה, היינו שה' יעזור לו ויתן להאדם את הטבע השני הנקרא, רצון להשפיע.

ובהאמור יוצא, שבכדי שהאדם יוכל להחשיב את העבודה של תו"מ, הוא רק, ע"י זה שהוא מסתפק במועט, כלומר, שהאדם צריך להחשיב, אם יש לו אחיזה קטנה ברוחניות, שזה יהיה נחשב אצלו להון רב, לכן בזמן שהאדם הולך בקו אחד, אז אין לו ענין, שצריך להחשיב בזה שיש לו קצת אחיזה, היות שהוא לא מרגיש שזהו נקרא "קצת", אלא להיפוך, הוא מרגיש עצמו פחות יותר לאיש שלם, רק על אחרים הוא רואה שהם נמצאים בשפלות, אבל הוא ברוך ה' מרגיש עצמו לעובד ה', והוא בשמחה בזה, ושש ושמח ויכול להודות לה' על זה. לכן, מצד אחד מי שהולך בבחינת קו אחד, הוא טוב מאוד, מטעם שאין לו טענת ותביעות להבורא, והוא בשמחה ובמצב רוח

מרומם, לכן אסור לומר לאנשים האלו, שיש חס ושלוס חסרון בעבודתם, כי יש כלל, שאסור לגלות חסרון בעבודה של חברו אם אין חברו מרגיש בעצמו חסרון, או על כל פנים, שחברו מגלה לו, שאין לו סיפוק בעבודה, אז יכולים לומר לחברו את האמת, שצריכים לעבוד עבודת הקודש בכדי להגיע לידי דביקות בה', אחרת נקרא, שמגלים לאדם חסרון, ואין האדם מסוגל לעבוד רק בדרך הכלל ולא בבחינת הפרט, נמצא, שנותנים אחיזה להקליפות, לכן כשהוא הולך בקו אחד הוא בסדר. וזה נבחן שהאדם הזה שייך לדומם דקדושה.

אבל להיות בחינת צומח דקדושה, היינו שיהיה להאדם התקדמות בעבודה, כבר האדם צריך ללכת בב' קוים הנקראים ימין ושמאל, כנ"ל, את הימין צריכים, מטעם שאסור לגלות שום חסרון כנ"ל, כי במקום שיש חסרון בקדושה יש אחיזה לס"א, כמו שאומר האר"י הקדוש, "בעיבור צריכים כח המצייר, וכח המעכב". שפירושו עיבור, שזהו תחילת כניסת האדם לקדושה, **כח המצייר** הוא כח המראה את האמת, היינו ציור של העבודה היינו אם יש לו ציור טוב על המצב שבו הוא נמצא, היינו שמאיר לו את העבודה, כלומר איך צורה יש לו כשהוא מסתכל על עבודתו, אם הוא בשלימות או לא, היינו אם הוא עובד בע"מ להשפיע, או שהוא רוצה על כל פנים לעבוד בע"מ להשפיע.

ו כח המעכב נקרא, היות שבזמן שכל המצייר מראה לו האמת, שבזמן העיבור הנקרא תחילת עבודה, בטח שהוא רואה חסרונות, ויכול להיות אחיזה להס"א, לכן מוכרח להיות כח המעכב, שהוולד לא יהיה נפל, היינו הפלה להס"א, ובכדי לעכב שלא יהיה הפלה, אף על פי שיש חסרון, כמו שמראה כח הציור, איזה צורה שיש לעבודה זו, וכח המעכב נקרא, ימין. מטעם שהוא עובר לבחינת שלימות, כנ"ל, היינו שהוא מאמין באמונת חכמים, שאמרו שהאדם צריך להיות שמח בחלקו, היינו כמה אחיזה שיש לו בתו"מ, לזכיה גדולה הוא זה בעבורו, כי הוא רואה שיש אנשים, שה' לא נתן להם את המחשבה ורצון אפילו לזה שיש לי כן קצת אחיזה, זה נקרא כח העיכוב, שלא יפול מהעבודה, וגם הוא יולד אח"כ, היינו שמהעבודה זו, שהוא שומר עצמו בעיבור, היינו בתחילת עבודה, שיהיה ב' קוים, היינו שמאל וימין, הוא יזכה להיוולד, ולהיות לבחינת יניקה דקדושה, כנ"ל, שע"י כח המצייר וכח המעכב, תצא מהעבודה זו ולד שלם בקדושה.

ובהאמור יש לפרש מה שאומר הזה"ק, שהטעם שכתוב אצל אהרן, "וישא אהרן את ידו, חסר יוד, שהמשמעות יד אחד, והוא משום שצריך להרים הימין על השמאל".

ושאלנו, מה בא זה ללמדינו בעבודה, ובהנ"ל יש לפרש, זה שהאדם צריך ללכת בשמאל, האדם צריך להיזהר, שתמיד יהיה הימין יותר למעלה מהשמאל, שפירושו, שבעת שהוא הולך בשמאל, ומסתכל את הציור של העבודה, אם היא בשלימות או לא, הוא צריך להיזהר שיוכל תיכף לחזור לימין, היינו שהימין יהיה תמיד רק למעלה בחשיבות, והשמאל אין הוא צריך, אלא בכדי שיעזור לימין, היינו כנ"ל, שיהיה לו

מקום שיוכל להיות תמיד בשלימות, ועל דרך האמת, היינו כנ"ל, שיהיה שמח בחלקו, שזהו נקרא כח המעכב כנ"ל, כי צריכים תמיד להיזהר, שהאדם לא ישמש עם השמאל הרבה זמן, כי בזמן שהאדם מרים את השמאל, והוא רואה את חסרונו, ולפי הכלל, במקום שיש חסרון בקדושה, תיכף יש אחיזה לס"א, נמצא, שהאדם מונח תחת הס"א, לכן הוא צריך לזכור, שבעת שהוא נכנס לבחינת שמאל, אין כוונתו להישאר בשמאל, אלא שהשמאל ישרת את הימין. נמצא, שאז השמאל לא עולה בשם בפני עצמו, כי אין הכוונה על השמאל לצורך השמאל, אלא **שצריך את השמאל לצורך הימין**, לכן אין השמאל עולה בשם, וזה נבחן כאילו אין יותר אלא יד אחד, מטעם שהוא בטל להימין, לכן אומר הזה"ק ש"צריכים להרים את הימין על השמאל", שזה נבחן ל"ידו" אחד, לכן כתוב ידו חסר יוד.

ובהאמור יש לפרש את מה שאנו אומרים בתפלה, "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל". ידוע שיעקב נקראת, בחינת י-עקב, שפירושו, בחינת קטנות, בחינת עקביים, בחינת סוף דקדושה, כמו שכתוב בזה"ק, "האי י' דזריק עשו לאחורוי, נטל יעקב ברישא", שיש לפרש על דרך עבודה, ש-י' נקרא מלכות, שהיא בחינת מלכות שמים, הנקרא בחינת אמונה, שבחינת עשו לא רוצה להשתמש עמה, היא בחינת עפר, דבר שאין בו טעם נקרא, בחינת עפר אצלו, אלא שהוא היה רוצה לעבוד רק באופן שיראה מה נעשה מעבודתו, היינו איזה רווחים הוא מקבל מעבודתו, דהיינו כשהוא מתפלל, אז הוא מוכן להתפלל באופן שתיכף יקבל את מבוקשו, על מה שהוא התפלל, וכשאומרים לו, אתה צריך להאמין כי ה' הוא שומע תפלת כל פה, כלומר, שאין לאדם לומר כי ה' שומע רק התפלה מאדם חשוב, אבל אם זה שהתפלל אינו אדם חשוב, אין ה' שומע תפלתו, גם זה נקרא, אינו מאמין שה' שומע תפלה, וזה כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה עמך ישראל ברחמים". שפירושו, כל מי שמבקש רחמים מה', האדם צריך להאמין, שה' שומע תפלת כל פה, אפילו פה שהוא שפל בתכלית. נמצא, אם הוא אומר שלא כל פה ה' שומע, כבר נקרא זה, שאין הוא מאמין, לכן אפילו שהאדם רואה שלא נתקבלה תפלתו, הוא צריך להאמין למעלה מהדעת, וזה נקרא י' , היינו מלכות שמים, שהאדם צריך לקבל על עצמו אמונה זו, מה שעשו זורק את עבודה זו לאחורוי.

מה שאם כן יעקב נטיל ליה לרישא, שזהו י-עקב שה-י' הוא לפני עקב, כלומר, שעקב יש לפרש, בחינת סוף ושפלות, היינו מה שהאדם דש בעקביו, שהמשמעות הוא, שהוא דבר בלתי חשוב, האדם נוטל זה לראשו, שפירושו, שהוא כן מחשיב את הדבר, וזהו עבודה שהאדם מחשיב עצמו לאיש שלם בזה שיש לו זכיה במשהו, היינו בין בתפלה, כשהוא מתפלל עד כמה שאפשר, האדם צריך לצייר לעצמו, ולהאמין כאילו הוא מרגיש עכשיו את מציאות ה', אף על פי שהוא רואה, שהגוף לא מתפעל ממה שהאדם חושב, ומכל מקום, כשהוא מתחזק ומאמין באמונת חכמים, כי הנגיעה זו שיש לו משהו ברוחניות, הוא מחשיב את זה, והאדם מאמין באמונת חכמים, שיש נחת רוח להבורא מעבודה זו יותר משאר עבודות מה שהאדם חושב. שדוקא בזמן שהאדם חושב מה

שהגוף מסכים לעבודה, מזה יש נחת להבורא, אלא האדם מאמין, שדוקא בזמן שהאדם צריך להשתמש עם הלמעלה מהדעת, שהעבודה זו חשובה לפני ה'. לכן מוטל על האדם לעבוד עבודה גדולה, שיהא בידו להחשיב עבודה של שפלות. היינו בזמן שאין הגוף מסכים להעבודה, היות כי בזמן שהאדם הלך בשמאל, והוא הבין, שהאדם צריך להגיע לדרגת "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" שדרשו חז"ל "בשתי יצריך", היינו שגם עם יצה"ר צריך להסכים להיות עובד ה', וממילא בזמן שהאדם רואה שאין הגוף מסכים לעבודה, האדם אומר אז, שבין כך ובין כך אין טעם בעבודה זו, ולמה לו לתת יגיעה בחינם, ומכל מקום הוא מאמין שזהו עבודה חשובה.

וזהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, (מאמר אמונת רבו, תש"ג), שמטרים שהאדם זכה לבחינת רשות היחיד, היינו שכבר אין לו רשות הרבים, שהיא בחינת שתי רצונות, היינו רצון להשפיע, אבל הוא רוצה לשמש גם עם הרצון לקבל לעצמו, אין האדם מסוגל לדעת את חשיבות עבודתו, דהיינו שיכול להיות, שהאדם חושב שעבודתו הוא בחינת ירידה, ואינו אמת, וכמו כן האדם חושב לפעמים על עבודתו, שהיא בחינת עליה, וגם כן אינו אמת, אלא האדם צריך להאמין באמונת חכמים, מה שהם אמרו, שהאדם צריך ללכת בדרך שירגיש שלימות בעבודה, אפילו שהיא בחינת שפלות בתכלית, אבל גם קצת צריכים ללכת בבחינת שמאל, בשיעור שישמש את הימין כנ"ל.

ובהאמור יש לפרש, מה שכתוב "מה טובו אוהליך יעקב", היינו שהאדם צריך לראות, ולהשתדל להחשיב ולתת תודה לה' בזמן שהוא נמצא בתוך "אוהל י-עקב", היינו במצב של עקביים, שהיא בחינת סוף דקדושה, ולומר "מה טובו", היינו שאין לו שכל מספיק להחשיב את המצב הזה, ולומר שהוא מצב טוב, ולתת תודה לה', ואח"כ ע"י זה שהוא מחשיב את "אוהל י-עקב", הוא יזכה לבוא "למשכנותיך ישר-אל", שישראל כבר נקרא בחינת ראש, נמצא, שע"י מדרגת י-עקב יזכה לבחינת גדלות וראש המדרגה, הנקרא בחינת "משכנותיך ישראל".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, קומה ה' ויפוצו אויביך, בעבודה

מאמר י"ט, תשנ"א

הנה הירושלמי (בסוף ברכות) אומר וזה לשונו "תני רשב"י אומר, אם ראית את הבריות, שנתייאשו ידיהן מן התורה, מאוד, עמוד והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כולם", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מהו הפירוש, שהבריות נתייאשו מן התורה. כי ענין יאוש, שייך לומר בדבר שהאדם נתן הרבה יגיעה בכדי להשיג איזה דבר. והוא רואה שכל היגיעה לא עזרה לו, ועדיין לא השיג את הדבר. אז האדם בא לידי יאוש. לפי זה יוצא, שאם האדם רואה, שהבריות כבר נתייאשו מלמצוא תורה, בטח לאחר שנתנו יגיעה, אם כן, איך שייך לומר "מאוד עמוד והתחזק בה". הלא רואים, שהיגיעה לא עזר להם. אם כן במה יש להתחזק.

ידוע שבענין עבודה לומדים הכל בגוף אחד. לפי זה יוצא, זה שרואה שהבריות נתייאשו ידיהן מן התורה, זה הוא באדם אחד. אם כן, מהו הפירוש, שראה שנתייאשו ידיהן מן התורה. ויש להבין, מהו שאומר, שנתייאשו ידיהן מן התורה. ידוע, שענין "ידיים" פירוש, מה שלוקחים בידיים. אם כן מהו הפירוש, "שנתייאשו ידיהן". שמשמע שראו שאי אפשר לקבל בידיהן מן התורה מה שרוצים לקבל. אם כן צריכים לדעת, מהו שהם היו רוצים לקבל מן התורה, ונתייאשו מזה.

ידוע, שהאדם נברא עם יצה"ר ועם יצה"ט. ויצה"ר נברא תיכף כשהאדם נולד. ועל הרצון הזה אין האדם צריך לתת יגיעה, בכדי שיקנה אותו. וזהו מטעם שהבורא ברא את האדם בטבע זה, הנקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג". לכן, היות שזה בא מן הטבע, זהו חזק מאוד, ואינו צריך לשום סיוע. אלא בכל מקום שהאדם רואה, שיכול להנות מאיזה דבר, תיכף יעשה מה שביכולתו בכדי להשיג את התענוג. ולפי זה יש לשאול, אם הוא משתדל להביא תענוגים להאדם, אם כן מדוע הוא נקרא "יצר הרע". הלא הוא דואג להביא תענוגים להאדם, ולא דברים רעים.

והתשובה היא, היות שמטרת הבריאה היתה בכדי להטיב לנבראיו. אלא מטעם שלא יהיה ענין של בושה, נעשה תיקון, שבכלים דקבלה אין השפע מגיע לשם. שזה נקרא "תיקון הצמצום". ורק בחינת נהירו דקיק מאיר לתוך הכלים דקבלה. שזהו ענין מה שמפרש האר"י הקדוש, שמלכות מחיה את הקליפות בסוד "ורגליה יורדות מות". ומזה ניזון העולם הגשמי.

אולם הטוב ועונג אמיתי, מה שהיה במחשבתו יתברך, אינו מאיר להכלים דקבלה. נמצא לפי זה, היצה"ר, שהוא הנקרא "רצון לקבל לתועלת עצמו", אינו מסוגל לקבל את

הטוב ועונג אמיתי. לכן, היות שהרצון לקבל לעצמו הוא המפריע, לכן נקרא "יצר הרע", משום שהוא המפריע לאדם, שיהיה ביכולתו לקבל טוב.

לכן, כיון שהאדם נברא עם הטבע של רצון לקבל לעצמו, איך אפשר להיות מציאות, שיהא כח באדם לצאת משליטת היצה"ר. ועל זה באה תשובת חז"ל (קדושין ל') וזה לשונם "כך הקב"ה אמר להם לישראל. בני, בראתי יצה"ר, ובראתי לו תורה תבלין. ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו".

ובהאמור יוצא, שרק על ידי התורה יכולים לצאת משליטת היצר הרע. זאת אומרת, כשאדם לומד תורה, אז האדם צריך לראות תמיד, אם הוא כבר לקח מהתורה את הכנעת היצה"ר. לכן אם האדם לומד תורה, הוא רואה, שהוא לא קבל מהתורה את התרופה של התורה, שהיא מכניע את היצה"ר. נמצא, לפי ערך הזמן והיגיעה שנתן בלימוד התורה, ומכל מקום לא זו כמלוא נימא מהרע שלו. אלא לפעמים הוא רואה להיפך, שהוא הלך אחורה. וכל יום ויום האדם חושב עצמו לבריאה חדשה, היינו שכל יום ויום הוא חושב, אולי היום הוא יזכה שהתורה יתן לו את התרופה לשכנע את היצה"ר.

וכיון שהוא רואה, שלא הולך לו, אז האדם בא לידי יאוש, ואומר, הגם שחז"ל אמרו "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", אולי זה יכול להיות דוקא באדם שהוא נולד עם מידות טובות. אבל הוא רואה על עצמו את שפלותו, שאין זה באפשרותו להגיע לדרגה זו. אם כן עליו לעזוב את המערכה, היות שזה הוא לא בשבילו, וחבל על הזמן שהוא נתן יגיעה בחינם, שזה מביא לו גם כן לידי מצב, הנקרא "תוהה על הראשונות".

וזה שכתוב "אם ראית את הבריות, שנתיאשו ידיהן מן התורה". היינו, שכל אלו הימים שהוא היה עוסק בתורה, על הכוונה בכדי להשיג מהתורה את התרופה של ביטול הרע, והיות שכל יום הוא אצלו בריה חדשה, נמצא שיש לו בגופו הרבה בריות. והן עכשיו נתיאשו ידיהן מן התורה, היות שהוא נמצא במצב, שכבר לא יקבל אף פעם את התרופה הזו מן התורה. אלא שכך הוא נמצא תחת השליטה של הרצון לקבל. אם כן מה עליו לעשות עכשיו. היות שמדרך העולם, שהאדם בא לידי יאוש מאיזה דבר שהוא רוצה להשיג, אז הוא עוזב את הענין, ובורח מדבר זה. אם כן הוא צריך לברוח מהמערכה.

על זה בא רשב"י ואומר "מאוד עמוד, והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כולם". ויש להבין את מה שרשב"י אומר ומוסיף "ואתה מקבל שכר כולם". ומדוע לא מספיק בזה שאומר, שיאמין מה שהוא אומר "מאוד עמוד והתחזק בה". היינו, שאנו צריכים להאמין באמונת חכמים, שאסור להתייאש, ולהאמין, שה' הוא שומע תפלת כל פה. ולמה הוא מוסיף ואומר "ואתה מקבל שכר כולם". ואם הוא לא יקבל שכר כולם, אין האדם צריך להתחזק ולא להתייאש חס ושלום.

ויש לפרש מה שהוא אומר "ואתה מקבל שכר כולם", זה הוא טעם **שאסור להתייאש שהוא לא יקבל מן התורה את התרופה, שזה מביא לנו ביטול יצה"ר.** והענין הוא, שאנו צריכים להאמין, שזה שהאדם מתחיל בעבודה דלהשפיע, האדם רואה כל פעם, שהוא

יותר משוקע באהבה עצמית. וכל יום ויום שהוא מוסיף בעבודה, שזה נחשב לבריה חדשה, כמו שאמרו חז"ל על "גר שנתגייר, כקטן שנולד דמי", שפירושו הוא בדרך עבודה, שכל יום שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים, הוא נעשה אז "ישראלי", שזה נקרא "גר שנתגייר, כקטן שנולד".

נמצא לפי זה, שהאדם נכלל מהרבה בריות. וכל מה ש"הבריות נתרבו", היינו שהוא רואה, שעדיין לא זכה לאמונה בקביעות, והוא עדיין מרוחק מה' מסיבת שינוי צורה, שזה גורם פירוד מהבורא, שזה נקרא, שהוא רואה "שהבריות, שנתייאשו ידיהן מן התורה", כנ"ל, שנתייאשו מלקבל את התרופה, הנקרא "ביטול הרע".

והשאלה היא, מדוע אין ה' נותן להם את מה שהבטיח לנו, כנ"ל שאמר "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". ומדוע אלו אנשים שרוצים לעבוד בע"מ להשפיע, אין הוא נותן להם את התבלין.

והתשובה היא, כמו שהסברנו במאמרים הקודמים, "אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון". והיות שאין מראים לאדם חסרון יותר מכפי שהוא מוכן לקבל, היינו, כפי ערך הטוב שיש בו, היינו לפי שעוסק בהתגברות על הרע, ועושה מעשים בכדי לבטל את הרע, לכן מגלים לו כל פעם יותר חסרון, לפי ערך עבודתו, איך שהוא מרוחק מהרצון להשפיע.

נמצא, שבאמת ה' הוא שומע תפלה, אלא **עניית התפלה** אינו כמו שהאדם חושב, מה שחסר לו, היינו מילוי. כי באמת **חסר להאדם חסרון**, היינו רצון אמיתי, שירצה בהחיים שלו לזכות לרצון אך ורק להשפיע נחת רוח להבורא. והיות שהאדם בתחילת עבודתו הוא חושב שחסר לו קצת רצון להשפיע, כלומר, זה שעדיין אין לו צורך, שיהיה בידו לעשות נחת רוח להבורא, אין זה חסרון גדול, מטעם שהוא לא כל כך מגושם באהבה עצמית.

אלא שהוא חושב, מתי שהוא רק ירצה לעבוד בע"מ להשפיע, יהיה בידו לעשות זאת. נמצא, שאין לו עדיין חסרון אמיתי, היינו שירגיש איך שהוא מרוחק מלעשות משהו לא לתועלת עצמו. לכן לא נבחן זה לחסרון אמיתי, שה' ימלא לו חסרונו.

לכן תחילת עניית התפלה, הוא להאדם שרוצה ללכת בדרך להשפיע, הוא שה' מראה לו כל פעם יותר חסרון, איך שהוא מרוחק מעבודה דלהשפיע. נמצא, זה שהאדם רואה, שאין התורה נותנת לו את התבלין, זהו לטובתו, היינו שבזה הוא מקבל כלי, הנקרא "חסרון", שהבורא יתן לו אח"כ את המילוי על החסרון.

נמצא לפי זה, בשיעור שמקבל כל פעם שיעור חסרון של הרצון להשפיע, הוא מקבל ע"י זה ריבוי כלים, שיהיו מוכנים לקבל את המילוי של החסרון. כלומר, אם יש לו רצון גדול להשיג את הרצון להשפיע, נמצא לפי זה, שריבוי חסרונות נקרא, ריבוי כלים לקבלת המילוי, הנקרא רצון להשפיע. היינו, שהוא מקבל רצון להשפיע גדול לפי ריבוי הכלים שלו. זאת אומרת, לפי ערך החסרון, בשיעור זה הוא יכול לקבל את התבלין מן התורה. נמצא, לפי ערך ריבוי הכלים, בשיעור זה הוא מקבל אור.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה מוסיף לנו רשב"י, בזה שאומר, שהוא נוטל שכר כולם. ובהנ"ל יש לפרש, זה שהאדם רואה, שהבריות נתייאשו ידיהן מן התורה, היינו שהם רואים, שאין הם מקבלים לתוך ידיהם את התבלין, שהתורה צריכה לתת להם, שהוא ביטול היצה"ר, אלא להיפוך, על זה אומר רשב"י, תדעו לכם, שכל הדחיות שהאדם מרגיש, שכל פעם הוא נדחה יותר רחוק מלהגיע להתקרבות ה', היינו לבחינת השתוות הצורה, הנקרא "דביקות בה'", הוא מטעם, כדי שתרכשו כלים לקבל את התבלין.

נמצא, שעכשיו, שיש לכם הרבה כלים, שזה בא מהרבה דחיות, עכשיו כל הכלים יקבלו שכר, היינו מילוי, שזה נקרא, שהוא יקבל שכר נגד כולם, היינו נגד כל הדחיות, מטעם שהדחיות האלו הם כלים לקבל מילוי, הנקרא "שכר".

נמצא, שהאדם, בזמן שהוא רואה, שהוא נמצא בין המחשבות ורצונות של הרצון לקבל, שהם נקראים "רשעים", משום שהם עושים רע להאדם, שלא יוכל להגיע להשיג את הטוב ועונג, הנמצא במחשבת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו. וצריכים לדעת, שהם נקראים גם כן "אויבי ה'", היות שהם מפריעים לה', שאין ה' יכול להוציא לפועל את מחשבתו, שהוא להטיב לנבראיו. כי בשביל הרצון לקבל לתועלת עצמו, אין הבורא יכול להשפיע להם, מטעם שהכל ילך לכלי קבלה, שהם בחינת סטרא אחרא. נמצא, שהרשעים האלו, היינו רצונות דקבלה שנצטברו אצל האדם, הם נקראו "אויבי ה' ואויבי הבריות".

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (תהילים ל"ד) "דרשתי את ה'", וענני". ופירש הרד"ק "דרשתי, כי בהיותו בין ידיהם, היה בלבו דורש את ה', ומתחנן לפניו בלבבו, שיצילהו מידם".

ועל דרך עבודה יש לפרש, שדוד ראה, כי בהיותו בין ידיהם, היינו תחת שליטתם של המחשבות ורצונות של הרצון לקבל, היה בלבו דורש את ה'. כלומר, שהגם שראה שהם שולטים עליו, ומכל מקום היה בפניות הלב דורש את ה', שיצילהו מידם. כלומר, הגם שבחיצוניות הם היו שולטים עליו, אבל בפנימיות הלב היה מוחה על מה שהם שולטים עליו, והיה מתחנן לה' שיצילהו מידם. ומכל מקום בפנימיות הלב היה דורש ומתחנן לה', שיצילהו מידם, ולא היה מתייאש, מזה שבחיצוניות הם שולטים עליו. וזהו על דרך שאמרו חז"ל (ברכות י') "אפילו חרב חדה מונחת לו על צוארו של אדם, אל ימנע עצמו מן הרחמים". כנ"ל, שגם הירידות גורמים למילוי חסרון.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו "קומה ה'", ויפוצו אויבך, וינוסו משנאיך מפניך". בעבודה יש לפרש כנ"ל, מי הם אויבי ה' בעבודה. היינו, שלא נותנים להאדם לעבוד לתועלת ה'. הוי אומר, זהו הרצונות שישנם באדם לעבוד אך ורק לתועלת עצמו, הרצונות האלו הם נקראים "אויבי ה' ואויבי האדם", כנ"ל.

כי זה שלא יכולים לעבוד לתועלת ה', זה נקרא "אויבי ה'", מטעם, לא שה' צריך שיעבדו בשבילו, אלא כי ע"י זה שיעבדו בשביל ה', הם יקבלו דביקות בה', הנקרא "כלים

דהשפעה". ובכלים האלו ה' יכול להשפיע להם את הטוב והעונג שהיה במחשבת הבריאה. והיות שהרצונות האלו של קבלה לעצמו מפריעים לזה, נמצא, שהם מפריעים להרצון דלהטיב לנבראיו, שלא יוכל להוציאו לפועל.

וגם הם נקראים "אויבי האדם", היות שהרצונות דקבלה מפריעים להבריות, שיוכלו לקבל את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת להם. והרצונות האלו דקבלה לעצמם אינם מסוגלים לקבל אלא מהאור, הנקרא "נהירו דקיק", המאיר לתוך הקליפות. שמהאור הדק הזה יש יכולת להאיר לכלי קבלה השייכים להקליפות.

מה שאם כן על האור האמיתי היה צמצום, שלא יאיר רק בכלים דקדושה, הנקראים "כלים דהשפעה", היינו דוקא על הרצון להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא לתועלת עצמו. לכן אנו מבקשים "קומה ה' ויפוצו אויביו". היות שכל הכח שיש להרצון לקבל, הוא מסיבת שכינתא בעפרא, שכינתא בגלותא. כלומר, היות שהקדושה הוא בבחינת העלם והסתר, ואינם רואים את חשיבותה, לכן ה"אויבי ה'" ו"אויבי אדם" מרימים ראש ורוצים לשלוט.

מה שאם כן אם ה' יעזור לנו בזמן ההסתרה, שאז בחינת מלכות היא בבחינת עפר. כלומר, שאין הנבראים מרגישים את מציאות ה', אלא הקליפות הם עומדים מול פנינו, והקדושה היא בגניזו, שלא רואים את חשיבותה. אז הוא כנ"ל, שאויבי ה' ואויבי ישראל הם השולטים.

כמו שמובא בזה"ק על המלכות, שהיא בחינת עץ הדעת טוב ורע. זכה, הוא טוב, היינו שהרע היא מכוסה ולא נראה לחוץ. ממילא אין הרע שולט, מטעם שהיא נעלם. ואם לא זכה, היא רע. היינו, שהטוב היא בהעלם, והרע הוא מגולה כלפי חוץ. אז הרע שולט, מטעם שהרע הוא מגולה והטוב הוא בהעלם.

לכן האדם רואה, שלפעמים האדם מבין, שעיקר התכלית של האדם היא לעבוד לשם שמים, ואין לו שום ספיקות בזה, אלא שהאדם חושב, שזהו טבעי. היינו, שלא יוכל להיות אחרת. ואח"כ, אחר המצב הזה, שהבין שעיקר הוא רק לעבוד עבודת הקודש, ולא יהיה נמשך אחרי הרבים, ועוד יותר מזה, שיש לפעמים, שהוא מסתכל על הרבים, אין הוא יכול להבין, איך אנשים בעלי שכל יכולים כל כך להיות משוקעים בדברים שטותיים, ולא עוסקים בעבודת הקודש.

ואח"כ האדם בעצמו נופל לכל מיני אהבות של שטותיים, שמקודם לכן הוא צחק מהם, ולא היה יכול להבין. ועתה הוא בעצמו נמצא שם. ויש להבין, איך יכול להיות דבר כזה. והתשובה היא כנ"ל, שאח"כ, שהאדם הגיע לבחינת "לא זכה", ואז הטוב נעלם ממנו, והרע נתגלה אצלו. לכן הוא נמשך אחר מה שהוא מגולה לחוץ, שהוא הרע. ואין לו בחירה, ועושה רק מה שמגולה לחוץ.

וזו שכתוב, ש"מלכות נקראת עץ הדעת טוב ורע". אלא שכל הענין של בחירה הוא, מה שיהיה מגולה, היינו הבחירה להיות "זכה" או "לא זכה". נמצא, שעל האדם מוטל רק דבר

אחד, היינו שיתפלל לה', שהרע יהיה מכוסה, והטוב יהיה מגולה. וממילא אין לו אז עבודה לעבוד לשם שמים, כי אז לא יכול להבין אחרת, אלא לעבוד לתועלת ה'. ואין לו אז שום עבודה לבטל עצמו לה'. אלא שהוא חושב, שזה הוא טבעי. לכן כל מה שהוא חשב מקודם, שזה הוא בלתי אפשרי, הוא רואה עכשיו, שזהו טבעי, ורוצה להיבטל לה', כמו נר בפני אבוקה. וכל זה הוא מטעם, שהרע מכוסה והטוב מגולה לחוץ.

וזה שכתוב "קומה ה' ויפוצו אויביו". שאנו מתפללים, שה' יהיה בבחינת "קומה", על דרך שאנו מתפללים ואומרים "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת", ש"סוכת דוד" נקראת בחינת מלכות, שהיא בחינת שכינתא בעפרא. ואנו מבקשים, שה' יקים אותה מנפילתה, ושתהיה בבחינת "קומה", בקומה זקופה.

וממילא כל אחד ואחד יבטל את עצמותו, וירצה לעבוד רק לתועלת ה', ולא לתועלת עצמו. ועל ידי "הקומה ה'", יהיה אח"כ "ויפוצו אויביו". היינו **הרצונות שיש בהנבראים, שהם אויבי ה' ואויבי הבריות, הם יפוצו**. "וינוסו משנאיך מפניך". כלומר בזמן שתהיה בחינת "קומה ה'", שאז יהיה הקדושה בבחינת הפנים, אז יקוים "וינוסו משנאיך מפניך", היינו כנ"ל, שכל השונאים והאויבים ינוסו.

ובענין "קומה ה' ויפוצו אויביו" יש לדעת, שענין "פיזור האויבים" אין זה עוד גמר עבודה, הגם שזהו עיקר העבודה, כמו שכתוב "ובערת הרע מקרביך". אבל זהו רק תיקון הבריאה ולא מטרת הבריאה. כי מטרת הבריאה היא, שהתחתונים יקבלו טוב ועונג, שזה נקרא בחינת **תורה, מבחינת שמותיו של הקב"ה**.

נמצא, בחינה א' היא בחינת אמונה, מלכות שמים, ואח"כ באה בחינת תורה. וזה שכתוב "כי מציון תצא תורה", שהאדם צריך לזכות לבחינת "תורה", שזהו בחינת שמותיו של הקב"ה, שהוא בחינת הטוב ועונג שהיתה במחשבת הבריאה.

אולם לא לשכוח, שעיקר האדם צריך להשתדל ללכת ב"ימין", הנקרא שלימות, ולהאמין באמונת חכמים, שאמרו, שהאדם צריך לשמוח בזה שה' זיכה אותו, שיכול לקיים תורה ומצוות, אפילו שלא לשמה. היינו, שהאדם רואה, שכל מה שהוא עושה, הוא רק לתועלת עצמו, ולתועלת ה' אין בידו לעשות מאומה, גם זה הוא דבר גדול. והאדם צריך לקבל מזה שמחה, ולתת תודה לה' על זה. כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, **שה"שלא לשמה" שהאדם עושה, חשוב אצל הבורא עוד יותר, מה שהאדם חושב, שה"לשמה" חשוב**. ובטח הלשמה חשוב יותר, אולם השלא לשמה גם כן חשוב אצל הבורא. לכן האדם צריך להיות בשמחה אפילו מהשלא לשמה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו, אין לך דבר שאין לו מקום, בעבודה

מאמר כ', תשנ"א

חז"ל אמרו (בראשית רבה ס"ח, ט') וזה לשונם "מפני מה מכנין שמו של הקב"ה, וקוראין אותו מקום. שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. מן מה דכתיב, הנה מקום אתי. הוי הקב"ה מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו". וכן אמרו (אבות ד', ג') "אין לך דבר שאין לו מקום". ויש להבין מה בא זה ללמדנו בעבודה.

הנה "מקום" בעבודה יש לפרש מקום חסרון. כלומר, אם יש לאדם איזה חסרון, יש לומר, שיש לו מקום לקבל מילוי על החסרון. אבל אם אין לו חסרון, לא שייך לומר שיכול למלאות, היות שאין לו למי למלאות. כדוגמת, שאם אינו רעב, אין הוא יכול לאכול. שזה נקרא, שאין לו מקום בשביל למלאות רעבונו, או אם אינו צמא, אין הוא יכול לשתות מים, מסיבת שאין לו מקום לקבל את המילוי.

ובהאמור יש לפרש, מהו ההבדל בין "מקום העולם" ל"ברוך המקום", היינו למקומו של הקב"ה. ובבחינת עבודה יש לפרש, שהקב"ה הוא מקומו של עולמו. כלומר, שהתיקון הבריאה הוא, שהמקום של הבורא, היינו החסרון, הנקרא "מקום של הקב"ה", הוא שהבורא רוצה להשפיע, היינו החסרון.

מה שאפשר לומר לגבי הבורא חסרון, הוא, שהוא רוצה להטיב לנבראיו. והרצון הזה להשפיע, בזמן שהעולם יהיו בבחינת חסרון, מה שהם רוצים להשפיע כדוגמת הבורא, אז העולם יתקיים בבחינת השלמות. שאז הבורא יכול להשפיע להם טוב ועונג. למה. מטעם שקבלת טוב ועונג יהיה על דרך התיקון.

אולם, אין עולמו מקומו. היינו החסרון, היינו הרצון שיש בעולם, הוא הוא הרצון לקבל, זה אינו שייך להבורא, כי הוא ממי יקבל. לכן הוא, היינו הרצון להשפיע שיש להבורא, את זה צריך עולמו לקבל על עצמו, ולא להשתמש עם הטבע של הרצון לקבל, שעם החסרון הזה נולד הבריאה, שהיא נקראת "יש מאין", שזה נקרא "מקומו של עולם".

ועבודת האדם היא רק איך לצאת מהטבע של הרצון הנמצא בעולם, ולקבל רצון אחר, שהוא הרצון להשפיע. והיא עבודה קשה. וזה יכולים להשיג רק ע"י תורה, כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין", שדוקא ע"י התורה יכולים לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, ולהשיג רצון להשפיע, היות שזהו טבע שני, שרק אור התורה עוזר לזה.

נמצא, שהוא, היינו הבורא, מקומו של עולם, היינו שהעולם צריך להגיע ולהשיג את

החסרון של הבורא, שהוא הרצון להשפיע. אולם אין עולמו, שהוא הרצון לקבל, היינו החסרון מה שיש לעולם מצד הבריאה, שהוא הרצון לקבל לעצמו, אין זה חסרוננו של הבורא.

לכן אומרים "ברוך המקום". היינו בזמן שהאדם זוכה לקבל את בחינת חסרון של הבורא, שהוא רצון להשפיע, אז האדם נותן תודה לה' עבור זה שהבורא נתן לו את המקום שלו, היינו שהוא הרצון להשפיע, שזה יש להבורא. והאדם צריך להגיע לדרגה זו, היינו שיהיה לו הרצון להשפיע. לכן אומרים "ברוך המקום", עבור זה שנתן לנו את המקום, היינו החסרון שלו, שהיא הרצון להשפיע, שברצון הזה של הבורא יכול הבורא למלאותו עם טוב ועונג.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו "אין לך דבר, שאין לו מקום" בעבודה. והפירוש הוא, שדבר זה שהאדם רוצה להשיג, היינו את הרצון להשפיע, שזה הדבר שהאדם מרגיש שחסר לו. אז האדם צריך לעבוד מקודם, שהדבר הזה, שהוא רוצה להשיג, היינו הרצון להשפיע, צריך שיהיה לו מקודם מקום, היינו חסרון אמיתי. והוא מתבטא בשני אופנים:

(א) שירגיש שחסר לו.

(ב) שירגיש, שרק ה' יכול לעזור לו, והאדם בעצמו אינו מסוגל בשום אופן לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו.

וזהו "שאין לך דבר, שאין לו מקום". כלומר, שסדר העבודה הוא, שהאדם צריך מקודם להכין את המקום, היינו החסרון, ואח"כ ה' נותן לו המילוי על חסרונו.

אולם יש לדעת, הגם שעיקר עבודתו של אדם היא להגיע לידי ידיעה שחסר לו את הרצון להשפיע, ולהתפלל לה' שימלא את חסרונו, שיתן לו את הרצון הזה, אבל האדם צריך ללכת גם עם **קו ימין**, שהיא נבחן לבחינת שלימות. היינו, שהאדם ירגיש עצמו לאיש שלם. וזהו בכדי שיהיה בידו לתת תודה לה'. כי בזמן שהאדם מתפלל על איזה דבר, שה' ימלא את חסרונו, הוא נקרא "ארור", ו"אין ארור מתדבק בברוך".

לכן אמרו חז"ל (ברכות ל"ב) "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה, ואח"כ יתפלל". וזהו מטעם, שבזמן שהאדם מסדר שבחו של הקב"ה, בטח שאם האדם רואה בשבחו של הקב"ה, משבח אותו, ונמצא אז האדם במצב של שלימות, היינו שהאדם נמצא במצב של ברכה, וממילא "הברוך מתדבק בברוך", אז האדם יכול להמשיך מלמעלה ברכה.

והסדר צריך להיות, שהאדם צריך למצוא בעצמו איזה דבר טוב שה' נתן לו. והגם שעכשיו הוא בחסרון, אבל צריך לעורר בעצמו רשימות, ממה שהיה לו איזה דבר טוב מהבורא, שיכול עבור זה לתת תודה לה' על זה. לא חשוב ממה שהאדם היה נהנה, אלא חשוב שהאדם היה נהנה מזה. והוא נותן עתה תודה לה' על זה. ממילא הוא נמצא במצב של שלימות.

כלומר, שהיה אז בשלום עם הבורא, מזה שהבורא היה מהנה אותו. אז כבר האדם יכול להיות בשמחה ממה שהיה לו. ועתה הוא יכול לבוא להבורא, שיעזור לו, היות שהוא לא נמצא עתה במצב של עצבות, שהוא מרגיש עתה, שרע לו יותר מכל האנשים, שזה נקרא, שהוא במצב של "ארור", ו"אין הארור מתדבק בברוך". אלא עתה הוא בבחינת "ברוך". לכן האדם צריך לחפש אצלו איזה דבר, שיהיה בידו לתת תודה לה'.

וזה שכתוב "ולא יראו פני ריקם". שיש לפרש כנ"ל, היינו שבזמן שהאדם בא לבקש מה' משהו, אין האדם צריך להיות ריק, היינו שאין לו כלום, אלא האדם צריך להשתדל מקודם, למצוא משהו אצלו, שהבורא נתן לו, שעל זה הוא מברך את ה'.

ואח"כ הוא יכול לבקש מה', כנ"ל, היות שהוא חושב על מה שקבל מה'. אם כן כבר יש לו קשר עם ה', שהבורא נתן לו משהו, לא חשוב מהו, אלא חשוב שהוא יכול לתת תודה לה' על זה, כבר יש קשר עם ה', בזה שהוא שבע רצון מה', על זה שהבורא השפיע לו.

לכן, כיון שהוא עכשיו בשלימות עם ה', זהו סגולה שה' ימלא משאלותיו. כי זהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, כי בזה "ברוך מתדבק בברוך". לכן צריכים מאוד להיזהר, שלא ליפול בקליפה של עצבות, שאז האדם בפירוד עם הבורא, מה שאין כן כשהוא במצב של בחינת "ברוך".

והעיקר שהאדם צריך להשתדל להיות "זכה". היינו שיתפלל לה', שיהיה זכה. כי בזמן שהאדם הוא בבחינת "זכה", אז יש לו חשק לתורה ולתפלה. וכל דבר שבקדושה שהוא רואה, הדברים האלו מוציא חן בעיניו. ומקבל מזה מצב רוח מרומם, היות שהוא מרגיש טעם חיים בכל דבר ששייך לקדושה.

מה שאם כן כשהוא "לא זכה", הוא ממש להיפך. היינו, שאין לו חשק לתורה ולתפלה. ובכל דבר שבקדושה, כשהוא עושה, הכל אצלו בדרך הכפיה. וממש, כשהוא עושה חשבון לעצמו, הוא אומר על כל דבר, שיש לו שייכות לקדושה, זהו אצלו בבחינת סם המות, שהוא רוצה מהר לברוח מכל אלו הדברים שנמצאים בסביבתו.

הגם שהוא רואה, שאנשים הנמצאים בסביבתו, כן עוסקים בתורה ומצות, ויש להם מצב רוח בעת עבודה, שהם עוסקים. אז הגוף שלו מתרץ, שאם היה להאנשים האלו אותו טעם מה שהוא מרגיש, בטח שהם לא היו יותר טובים ממנו. ולפעמים אין הוא חושב אפילו לתרץ, מדוע הם כן מסוגלים והוא לא. זאת אומרת, מה שהם כן עוסקים בהתלהבות בעבודה, הן בתורה והן בתפלה, זה עוד לא מספיק עבורו, שיקבל מטעם זה חשק בעבודה. ובאמת צריכים לומר, היות שהאדם הזה הוא בבחינת "לא זכה", אז "תורתו נעשית לו סם המות".

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (יומא ע"ב) וזה לשונם "אמר ר' יהושע בן לוי, מה דכתיב, וזאת התורה אשר שם משה. זכה, נעשית לו סם חיים. לא זכה, נעשית לו סם

ויש לפרש בדרך עבודה כנ"ל, שאם האדם בעל זוכה, אז תורתו נעשית לו סם החיים. כלומר, שהוא מרגיש טעם חיים בתורה ותפלה, ובכל דברים שבקדושה. וכשהוא חס ושלוש לא זכה, אז תורתו נעשית לו סם המות, היינו שהוא מרגיש בתורה ועבודה בחינת סם המות, היינו טעם של סם המות, ורוצה לברוח הן מתורה והן מעבודה, וכל מה שהוא כן עושה, הוא רק בדרך הכפיה.

אולם יש לדעת, כי סדר עבודת האדם הוא בב' בחינות :

(א) שלא לשמה,

(ב) לשמה, היינו בע"מ להשפיע.

וכמו שאומר בהקדמה לספר הזהר (אות כ"ט) וזה לשונו "ותדע שעבודתנו במשך ע' שנותינו מתחלקת לד' חלקות :

חלוקה א' הוא להשיג את הרצון לקבל המופרז בלי מצרים, בכל שיעורו המקולקל מתחת יד מערכת ד' העולמות אבי"ע הטמאים. כי אם לא יהיה לנו, הרצון לקבל, לא נוכל כלל לתקנו. כי אין לך מי שיתקן דבר, שאין בו, שהקליפות תהיינה שולטות עליו, ותתנה לו מאורותיהן, בכדי להמציא להאדם כל החומר שהוא צריך לעבוד בו ולתקנו. וזהו עד י"ג שנים.

חלוקה ב' הוא מיי"ג ואילך, שאז ניתן כח לנקודה שבלב שבו, שהוא סוד אחוריים של נפש דקדושה, המלובשת בהרצון לקבל שלו מעת לידתו. אלא שאינה מתחלת להתעורר רק אחר י"ג (שהוא מטעם הנ"ל). ואז הוא מתחיל להכנס תחת רשות מערכת העולמות דקדושה. ועיקר גדלות הרצון לקבל מצוירת רק ברוחניות. ועם כל זה הוא מדרגה חשובה לאין ערך יותר מהראשונה, הנה היא המדרגה המביאתו לשמה, כמו שאמרו חז"ל, לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. והמדרגה הסופית שבחלוקה זו, היא שיתאהב בהקב"ה בתאוה גדולה, עד שאין התאוה סרה מנגד עיניו כל היום וכל הלילה. ועל דרך שאמר הפייטן, בזכרי בו אינו מניח לי לישון.

חלוקה ג' הוא עבודה בתורה ומצות לשמה, דהיינו על מנת להשפיע ושלא לקבל פרס, שעבודה זו מטהרת את הרצון לקבל לעצמו שבו, ומהפכתו ברצון להשפיע. אשר בשיעורי טהרה של הרצון לקבל, נעשה ראוי ומוכשר לקבל ה' חלקי הנפש, הנקראות נרנח"י.

ובהאמור אנו רואים, שאנו צריכים לעבוד מקודם בשלא לשמה, דהיינו להשיג את הרצון וחשק להאור התענוג המלובש בתורה ומצות. שהעבודה זו היא, שהאדם צריך לעבוד רק לתועלת עצמו. כלומר, זה שהוא עוסק בעבודה, היא מטעם להנות את הרצון לקבל עם תענוגים יותר גדולים מתענוגי גשמיים. נמצא, שהעבודה זו, שנקראת "שלא

לשמה", הוא מטעם שעובד רק בכדי לקבל סיפוק נפשי, ולא מטעם להשפיע נחת רוח ליוצרו. כלומר, הוא עובד בעבודה של קיום תו"מ לתועלת עצמו, ואינו חושב על תועלת ה'.

ובזמן שהאדם מתחיל לעבוד בשלא לשמה, בכדי להשיג סיפוק נפשי, אז האדם מתחיל להרגיש טעם בתורה ועבודה, ויש לו מצב רוח מרומם, ומתחיל להרגיש אהבת ה', ויש לו אז חן דקדושה. אולם בזמן שהוא רוצה להכנס לעבודה דלהשפיע, היינו לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, אז לוקחים ממנו את הטעם, שהיה מרגיש בזמן שהיה עובד רק לתועלת עצמו.

וזהו בכדי שירגיל עצמו לעבוד לתועלת ה', ולא לתועלת עצמו. והיות שהאדם היה רגיל להרגיש טעם בעבודה, במצב דחלוקה ב', ועכשיו אינו מרגיש אותו טעם של מתיקות, שהיה מרגיש במצב העבודה דשלא לשמה, האדם חושב, זה שאינו מרגיש טעם בעבודה, כמו שהיה לו לפני כניסת בעבודה דלשמה, היא מסיבת שהוא נעשה עתה יותר גרוע ממה שהיה אז. לכן הוא אומר, שהוא רואה, שהעבודה הזו אינה בשבילו, ורוצה לברוח מהמערכה.

והאמת הוא, שהאדם צריך להאמין, שזה שאינו מרגיש טעם בעבודה, אינו מטעם שהוא ירד עכשיו ממדרגתו, שהיה לו לפני זה. אלא עכשיו מדריכים אותו מלמעלה, שהוא ירגיל עצמו לעבוד לשם שמים, ולא להשגיח על עצמו, אם יש לו תענוג מהעבודה זו. אלא שהוא ירגיל עצמו לעבוד לשם שמים. היינו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל (מובא ב"סדר עבודה של בעל הסולם"), שהאדם צריך להאמין, בזמן שהאדם מיחס את עבודתו לה', אז הקב"ה מקבל עבודתו, ולא חשוב איזו צורה יש להעבודה שלו.

נמצא, שהאדם, בזמן שאין הוא מרגיש טעם בעבודה, אז האדם צריך לומר, שעכשיו יש לו הזדמנות, שיכול לעבוד רק לתועלת ה', היינו שה' יהנה מעבודתו, היות שעכשיו אין האדם מרגיש טעם בעבודה, שיגיד שהטעם מושך אותו.

אולם בזמן שהאדם מתגבר, ועובד בע"מ שה' יהנה מעבודתו, האדם צריך להשתדל להנות מזה שיש לו עכשיו מקום לעבוד רק לשם שמים. ומזה האדם צריך לקבל מצב רוח מרומם. שעל עבודה זו אמרו "עבדו את ה' בשמחה". היינו במקום שהאדם רואה, שיש לו עבודה, היינו שהוא רואה, שיש לו מקום להתגבר, היות שהגוף רוצה, שדוקא שהרצון לקבל יהנה מעבודתו, והאדם צריך להתגבר, שיעשה דוקא מטעם שה' יהנה מעבודתו, היות שעכשיו אין האדם מרגיש טעם בעבודה, שיגיד שהטעם מושך אותו, זה נקרא "עבודה".

ומהעבודה זו האדם צריך לקבל שמחה, מזה שהוא רואה, שעתה יש לו הזדמנות לעשות עבודה, שתהיה רק בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו. אבל כאן מתחיל העליות וירידות, מטעם שכל פעם נותנים לאדם להרגיש את האמת, איך שהוא באמת מרוחק מזה, היות שהוא נגד הטבע.

אבל יש לשאול, מדוע עשה ה' כך, שהאדם לא יהיה בכוחו עצמו להתגבר על הכלי קבלה שלו, אלא שיהא נצרך להבורא, שיעזור לו. על זה אמר אאמו"ר, שלולי זה שאין האדם יכול להתגבר בעצמו בלי עזרת ה', אז האדם רואה, שהוא ישאר מחוץ להקדושה. ואמר, שהטעם הוא, כי אם האדם היה יכול להתגבר על הרע שבו, וממילא היה טועם בעבודה, והיה מסתפק במועט. היינו, כי האדם היה מרגיש בעצמו, ברוך ה' הוא עוסק בתורה ומצות, ומרגיש בעצמו שעושה הכל לשם שמים, אם כן מה חסר לו עוד, אי לכך, אין הוא רואה, מה יש לו עוד להוסיף עוד, כי באמת הוא היה באמת עובד ה'. והיות בלי חסרון אין האדם מסוגל לעבוד, היה נשאר בבחינת קטנות דקדושה.

מה שאם כן אם האדם רואה, שאין בידו להתגבר לעשות משהו לשם שמים, וכל פעם יש לו ירידות ועליות, שעל ידי זה האדם רואה, שהוא זקוק לעזרת ה'. והעזרה מה שהבורא נותן, הוא כמו שאומר הזה"ק על מה שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל "במה מסייעין אותו". והשיב "בנשמתא קדישא".

היינו, כל פעם הוא זוכה לנשמה יותר גבוהה, כפי העזרה שהאדם מבקש. היינו מקודם אור הנפש, ואח"כ רוח, עד שזכה לבחינת נרנח"י שבנשמתו. נמצא לפי זה, העליות וירידות שהאדם מקבל, הן באות מלמעלה בכוונה תחילה, שע"י זה הוא יגיע להשיג מה ששייך לבחינת נשמתו.

אולם בזמן שהאדם עוד נמצא בשלא לשמה, ואפילו שעוד לא השיג את השלא לשמה מבחינת התאווה הגדולה לה', כנ"ל בחלוקה הב', היינו "בזכרי בו אינו מניח לי לישון", גם כן צריך להתחיל בעבודה דלהשפיע, ולא לחכות עד שיגיע לבחינת שלא לשמה, הנקרא "בזכרי בו אינו מניח לי לישון". כי האדם יכול להישאר בבחינה זו לעולמים. אלא שלאחר שהגיע לבחינת שלא לשמה, ומרגיש טעם בעבודה, כבר אז נותנים לו מלמעלה התעוררות, שירצה משהו לעשות בע"מ להשפיע. ואז מתחילה העבודה אמיתית, עד שמלמעלה נותנים לו הרצון להשפיע.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו שקוראים פרשת זכור לפני פורים, בעבודה

מאמר כ"א, תשנ"א

הכתוב אומר "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך, בצאתכם ממצרים, אשר קרה בדרך. תמחה את זכר עמלק מתחת השמים, לא תשכח".

ויש להבין, מהו הענין שצריכים לזכור "מה שעשה לנו עמלק", בכדי לקיים "תמחה את זכר עמלק". כלומר, שמשמע, באם לא זוכרים מה שעשה לנו, לא יכולים למחוק. אלא דוקא בדיוק כמה שיש לנו ממנו זכר, את זה יכולים למחוק, ולא יותר. ויש להבין, בעבודה מהו שאומר "תמחה את זכר עמלק". ואם אין לנו זכר, לא יכולים למחוק. לכן ניתנה לנו מקודם מצוה "זכור את אשר עשה לך עמלק", ואח"כ, שכבר יש לנו בחינת "זכר עמלק", אז יכולים לקיים מצות "מחיקת עמלק".

הנה ידוע, ש"אין אור בלי כלי, אין מלוי בלי חסרון". לכן אין אדם מסוגל לעשות שום דבר, אם אין לו צורך לאותו דבר. אם כן, איך אפשר לקיים מחיית עמלק, אם אין לו צורך למחוק. כלומר, שהאדם לא יודע מה זה עמלק, ובשביל מה צריכים לעשות פעולה של מחיית עמלק. לכן צריכים מקודם לדעת, מה זה עמלק. ולדעת, איזה צרות הוא עשה לנו. ואח"כ, בשיעור שאנו מבינים, שהוא עושה לנו צרות, בשיעור זה אדם מוכן לקיים "תמחה זכר עמלק".

כלומר, לפי מה שהאדם זוכר, איזה צרות שהוא עשה לו, בשיעור זה האדם מוכן למחות אותו. היינו, בדיוק לפי מה שהוא זוכר, שהוא עשה לו רע, בשיעור זה הוא רוצה להעבירו מן העולם. ואם האדם אינו זוכר, שהוא עשה לו צרות רבות, אין לו צורך למחותו. ובשיעור זה שהוא זוכר, הוא יכול למחותו, ולא יותר.

נמצא, שאי אפשר לקיים מחיית עמלק, רק בשיעור שהוא זוכר את הצרות, שהוא עשה לו. לכן ההכנה למחיית עמלק צריכה להיות, שהאדם צריך לדעת מהו עמלק. היינו, מהו תפקידו של עמלק נגד עם ישראל. על זה אומר הכתוב "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אשר קרך בדרך".

ובשיעור שהאדם מרגיש את כל "אשר עשה לך עמלק", בשיעור זה האדם יכול לקיים "תמחה זכר עמלק". זאת אומרת, באם האדם לא זוכר, שעמלק עשה לו רע, ממילא אין לו מה למחוק אותו. זאת אומרת, כשהאדם עשה חשבון לנפשו, ורוצה לראות, מי הוא השונא של האדם, וגורם לו רק רע, הוא הרצון לקבל לתועלת עצמו, והוא נקרא "יצר הרע", מסיבת שהוא מפריע לאדם, שיהיה בידו להגיע לקבל את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת לו.

לכן כשהאדם מתבונן בזה, בשיעור שהוא מרגיש, שהרצון לקבל הוא השונא שלו, בשיעור

ההכנה לזה לידע ולהרגיש את היסורים מה שהוא גרם לו. רק בשיעור זה האדם מוכן לבערו מן העולם. וזה שכתוב "תמחה זכר עמלק". כלומר, שזה מרמז לנו לדעת, שאין אנו יכולים למחוק, רק בשיעור שאנו זוכרים, מהו שיעור הרע, שהוא עשה לנו.

ובהאמור נבין, מהו הטעם, שפרשת "זכור" קוראים לפני פורים. קודם כל צריכים להבין מהו פורים בעבודה. הנה ענין חשיבות של פורים מובא בדברי האר"י (בתע"ס, חלק ט"ו, דף א-תתי"ג) "וזה סוד מה שכתוב, וזכרם לא יסוף מזרעם. כי אותה ההארה היא בימי הפורים שבכל שנה ושנה. לכן לעתיד לבוא, כל המועדים יתבטלו, חוץ ממגילת אסתר. והטעם הוא, כי לעולם לא היה נס גדול כזה, לא בשבתות ולא ביום טוב, להתקיים הארה זו. ובחינה זו יש יתרון גדול אל פורים על כל שאר הימים, אפילו בשבתות ויום טוב".

ובפירוש "אור פנימי" מפרש שם, שענין האור הזה, שהיה בימי פורים, יכול להאיר רק בגמר התיקון ולא לפני זה. והאור הזה נקרא "אור של מטרת הבריאה". פירוש, אור החכמה המתלבש בכלים דקבלה. היינו, שהוא רוצה לקבל את הטוב ועונג, מה שיש שמה, שזה באה מכח מטרת הבריאה. והאור הזה של מטרת הבריאה, הנקרא "אור החכמה", אינו יכול להאיר בלי לבוש, שהוא מתלבש באור תיקון הבריאה, הנקרא "אור דחסדים". ולפני גמר התיקון אור החכמה הזו, הנקרא "גדלות דחכמה", אינו יכול להאיר ביחד עם אור דחסדים.

ואז היה נס, מחמת דברי הצומות וזעקתם, שהמשיכו גם אור דחסדים. ואז אור החכמה היה יכול להתלבש בתוך אור דחסדים, וזה נקרא, שהיה נס, בזה שהיה מאיר האור עוד לפני גמר התיקון, היות שמצד הטבע האור הזה יכול להאיר רק בגמר התיקון, שזה נקרא "לעתיד לבוא". והיה נס, שהיה מאיר עוד מטרם גמר התיקון. לכן אמרו חז"ל "כל המועדים יתבטלו חוץ ממגילת אסתר", היות האור של פורים הוא האור שיאיר לעתיד לבוא.

כתוב (שבת, דף פ"ח) "ויתייצבו בתחתית ההר. מלמד, שכפה עליהם הר כגיגית. ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה, מוטב. ואם לאו, שם תהא קבורתכם. אמר רבא, אף על פי כן הדור קיבלוה בימי אחשורוש, דכתיב, קיימו מה שקבלו כבר".

רואים אנו מכאן את חשיבות של פורים, שקבלו את התורה ברצון, מה שאם כן עד אז לא היה אלא על דרך הכפיה. ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו ענין של פרשת "זכור" לפני פורים. וזהו הטעם, שאין אור בלי כלי. לכן צריכים מקודם לזכור מה שעשה עמלק, שבעבודה נקרא "עמלק" היצר הרע, ולזכור, מה שעשה צרות לעם ישראל. ואח"כ, שיש לנו כלי, היינו חסרון, יש מקום לתפלה, כמו שהיה אז "דברי צומות וזעקתם", ואח"כ זכו לבחינת "קיימו וקבלו ברצון, מחמת אהבת הנס".

ובהאמור יוצא, שאנו צריכים לעשות הכנה לפורים. צריכים לומר, שההכנה היא הצורך והכלי לקבלת האור. זאת אומרת, בהרגשת החסרון יכולים לקבל את המילוי. וכמו שיש ששת ימי המעשה, ואח"כ יכולים לבוא לבחינת שבת, והוא על דרך שאמרו חז"ל "מי שלא טרח בערב שבת, מה יאכל בשבת", שרק מתי שיש ששת ימי המעשה, ואח"כ כשבאה שבת, באה מנוחה.

לכן מי שעושה מלאכה בשבת, הוא נקרא "מחלל שבת". היינו שהוא חילל את המנוחה. כמו כן ההכנה לפורים, היא גם כן הרגשת הרע של המן, שהוא רוצה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, מנער ועד זקן, טף, ונשים, ביום אחד.

לכן האדם צריך לתת תשומת לב לבחינת המן שבלבו. איך שהוא רוצה להשמיד כל דבר ששייך לקדושה, היינו כל מה שיכול לצאת מאיזה דבר, שהוא בחינת קדושה, לא חשוב השיעור שבדבר, אפילו דבר הכי קטן, הוא רוצה להשמיד את זה. והוא מצטער על זה, שאין כוח בידו, להתגבר על מחשבת המן, מה שהוא רוצה להשמיד את כל היהודים.

שיש לפרש "כל היהודים", היינו אפילו כל שהוא, שיש שייכות לבחינת לשם שמים, הוא רוצה לאבד. וזה נקרא בחינת "הכרת הרע", שהוא בחינת כלי וחסרון. ואח"כ יכולים לקבל על זה מילוי, הנקרא בחינת "אור", הבא למלאות את החסרון שיש בהכלי. לכן אח"כ זכו ישראל אז לבחינת "ונהפוך הוא", אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם, וזכו לקבל התורה בבחינת "קבלו ברצון ולא בכפיה", כנ"ל.

ועיקר הנס הוא, אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם. כלומר, בזמן שבחינת היהודים שבלבו של האדם שולטים, אזי ממילא עבודת ה' יכולה ברצון ולא בכפיה. נמצא, עיקר הנס הוא בזמן, שהיה במצב, שהמן היה שולט, היה רוצה להשמיד את כל בחינת היהודים. מה שאינו כן כאשר היהודים שולטים בלבו של אדם, אז יכול להיות "קיימו וקבלו ברצון ולא בכפיה".

וזהו על דרך שאמרו חז"ל "לא נבנית צור אלא מחורבנה של ירושלים, וכן להיפך, כשזה קם, זה נופל". לכן עיקר עבודת האדם היא, שיתפלל לה', שיתן לו את הרצון להשפיע, שזהו עיקר התפלה, כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו". והוא, שה' יתן לו את הרצון להשפיע. וזה הוא עיקר הנס. וזה מכונה "טבע שני", שזה הוא בידו של הקב"ה לתת לו טבע שני.

לכן קוראים פרשת "זכור" לפני פורים. אולם לפני פרשת "זכור" קוראים פרשת "שקלים". וזה באה לרמז בעבודה, דענין שקלים הוא כמו שאומר הזה"ק, "כי שקלים הוא ענין אבן למשקל בה". כי האדם צריך לשקול את סדר עבודתו, לראות אם היא לשם שמים או לא. זאת אומרת, שאי אפשר להגיע למחיית עמלק, מטרם שיודעים את כח הרע שבו, איך שהוא גורם את כל ההתרחקות מה'.

לכן בזמן ששוקלים את העבודה, בכדי לראות אם הם בסדר או לא, אז יכולים להגיע לידי הכרת הרע. ואז השיעור שמרגישים את הרע ולא יכולים להתגבר עליו, כלומר שמה שרואים לא יכולים להתגבר עליו, זה עוד לא נקרא "הכרת הרע". אלא הכוונה היא, שהוא רואה את ההפסדות, מה שהרע גורם לו. והוא רוצה להפטר מהרע, ואינו יכול. זה נקרא "הכרת הרע", היינו הרגשת הרע. כלומר, הוא רואה את ההפסדות, מה שהרע גורם לו. זה נקרא "הכרת הרע".

והרגשה זו באה לו להאדם על ידי יגיעה בתו"מ. שהמאור שבתורה מביא לו הרגשה, איך שהמצב שבו הוא נמצא, הוא רע מאוד, מסיבת שזה גורם להיות רחוק מקדושה. מה שאם כן

אם אינו מרגיש, שזה שהוא משוקע באהבה עצמית, זה גורם לו רע, זה נקרא הכרת הרע. ודוקא על ידי תו"מ, שהוא משתדל להשיג על ידם סיוע לעבודה, אז התורה מגלה לו את הרע שבו.

והסיוע הראשון שהוא מקבל, הוא הכרת הרע. כלומר, להכיר שהרע, היינו הרצון לקבל לעצמו, הוא דבר רע ומזיק לרוחניות. נמצא, שפירושו של הכרת הרע הוא, להכיר שהרע, היינו הרצון לקבל, הוא המזיק להאדם. ובזמן שהאדם מרגיש, שהוא מזיק, אז האדם מסוגל לתת תפלה מעומק הלב.

אולם יש להבין, בגלל מה צריכה להיות התפלה מעומק הלב. התשובה היא, היות שאין האדם יכול להרגיש טעם אמיתי בשום דבר, אם אין לו השתוקקות לזה. לכן רוצים מלמעלה, כשהאדם מבקש משהו, שימלאו בקשתו, צריך להיות חסרון אמיתי. זה נקרא "תפלה מעומק הלב". שפירושו הוא, כידוע, הלב נקרא רצון.

לכן כשהאדם מתפלל, שיתנו לו איזה מילוי, מוכרח להיות לו חסרון להמילוי. לכן, אם יש בלבו של אדם עוד רצון, זהו סימן, שאין לו רצון גדול, היות שהרצון שלו מתחלק לב' רצונות. נמצא, ששניהם אינם גדולים. מה שאם כן שאין לו אלא רצון אחד בלב, זה נקרא, שמה שהוא מבקש, הוא מעומק הלב. כלומר, שאין לו שום רצון באמצע. שיכול להיות, שיש לו רצון אחד ללמוד תורה, אבל יש לו גם רצון לחיות במנוחה ולא להתאמץ, גם זה נקרא ב' רצונות. וכבר לא נקרא, זה שהוא רוצה ללמוד תורה, רצון אחד, היות שהוא רוצה להנות גם ממנוחה.

לכן קוראים פרשת "שקלים" לפני פרשת "זכור", היות שמקודם צריכים לדעת, שרצון לקבל נקרא "רע ומזיק", ואח"כ יכולים לומר "זכור את אשר עשה לך עמלק". היינו, שהשליט את הרצון לקבל על עם ישראל, הן בבחינת מוחא והן בבחינת ליבא. והיות שידועים, שהוא עשה מעשה רע, אז יש רצון למחוק את עמלק.

ויש לדעת, שבסדר העבודה יש להבחין כמה בחינות :

(א) שבזמן שהאדם מתחיל להכנס בעבודה של קיום תו"מ, הוא אינו מרגיש עצמו לבעל חסרון, היות שהוא יודע בעצמו, שפחות או יותר הוא שומר תורה ומצות. אם כן אינן לו שום סיבה, שנגיד שיש לו רע חס ושלום.

(ב) שהוא מתחיל לעשות בקורת על המעשים שלו, הוא מתחיל להרגיש בעצמו, שיש לו רע, והוא רשע. אבל לא רשע גמור, היות שהוא רואה, שיש אנשים יותר גרועים ממנו. לכן הוא נקרא "רשע שאינו גמור".

(ג) בזמן שהוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, אז הוא רואה, איך שהוא רחוק מעבודה זו. ולכן בא אליו הרשע ושואל "שאלת מי ומה". ואז הוא בא לידי מצב, שהוא רואה, שהוא בבחינת "רשע גמור" הן במוחא והן בליבא.

ד) בזמן שהוא בא במצב עליה, הוא כבר חושב עצמו, שהוא צדיק, כלומר שהוא ישאר במצב של עליה לעולמים. ואח"כ באה לו ירידה, הוא רואה, שהוא רשע. אם כן הוא לא יודע מה להגיד על עצמו. אם להגיד שהוא רשע גמור, הלא הוא רואה, שיש לו עליות, שאז הוא נראה בעיני עצמו, שהוא כבר צדיק. ואם להגיד, שהוא צדיק, הלא הוא רואה, שבזמן ירידה הוא רשע.

והיות שהאדם קרוב אצל עצמו, לכן הוא מקבל שוחד מהגוף, שהוא אוהב אותו, ואומר, שבאמת הוא צדיק, אלא שהוא "צדיק שאינו גמור". כלומר, היות שהגוף יהנה יותר מזה שהוא יצדיק עצמו, לכן הוא אומר על עצמו, שהוא "צדיק שאינו גמור". היות שיש לו ירידות, שאז הוא נמצא במצב של רשע. ואינו אומר שהוא "רשע", מסיבת הירידה, מטעם הנ"ל, שהוא מקבל שוחד מהגוף. לכן בוחר יותר לומר, שהוא "צדיק, רק שאינו גמור". כמו שכתוב (שופטים פ"ר) "כי שוחד יעוור עיני חכמים, ויסלף דברי צדיקים".

ויכולים לראות דוגמא לזה מדרך העולם. הלא אנו רואים, שמדרך העולם, שיש הרבה אנשים שקונים פיס בכדי לזכות בגורל, שכל אחד ואחד חושב בעצמו, שהוא יזכה בגורל בסכום כסף גדול. הגם שבפיס יכול להיות מליון משתתפים, ורק אחד מהם זוכה בפיס, מכל מקום כל אדם המשתתף בהפיס, הוא אומר, שיכול להיות, שהוא יזכה בהפיס. לכן הוא קונה פיס. זאת אומרת, הגם שזה הוא ספק, מכל מקום הוא חושב, שיכול להיות, שהוא יזכה.

ולעומת זה אנו רואים, שכל אלו המשתתפים בקניית הפיס, כשהם רוצים לנסוע במכונה לאיזה מקום, ובדרך כלל אנו רואים, שאחד ממליון קורה תאונת דרכים, ויש חס ושלום פצועים, אותו האדם שקנה פיס, הוא לא חושש, אולי יקרה לו חס ושלום איזו תאונה, ולא אומר, כמו בזמן שהוא הולך לקנות פיס, שיכול להיות, שיקרה לו תאונה חס ושלום.

והטעם הוא כנ"ל, היות שאדם הוא קרוב לגבי עצמו, ואינו יכול לראות דבר רע לעצמו. אלא אם יש דבר רע, בטח זה יגיע לאחרים, ולא הוא. הגם אצל קניית הפיס, הוא חושב מספק הוא יזכה בהפיס. מה שאם כן בתאונת דרכים, לזה איש אחר יזכה בהתאונה חס ושלום, ולא הוא, הגם מאיזו חכמה הוא קובע, שיש הבדל בין פיס לתאונה. אלא כנ"ל, כי "השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים".

לכן כשהאדם רואה, שבזמן שיש לו עליות וירידות, האדם אומר, שבאמת הוא צדיק, אם כן מדוע יש לו ירידות, שאז, בזמן הירידה, הוא רואה, שהוא רשע. לכן הוא אומר על עצמו, שהוא צדיק, אלא שאינו גמור.

ה) בזמן שהוא כבר זכה לאמונה בקביעות, וכבר יכול לכוון את עבודתו בע"מ להשפיע, אבל רק בכלים דהשפעה, שזה יכולים לכנות בשם, שכבר יש לו אהבת ה', אלא רק עם יצר הטוב לבד, מה שאם כן בכלים דקבלה, שזה שייך ליצר הרע, הם עדיין מחוץ לקדושה.

ו) שהוא בא לבחינת "בעל תשובה", היינו שכבר זכה לבחינת אהבת ה' בבי' יצריך, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, היינו בשתי יצריך, ביצר טוב וביצר הרע". שזה נקרא "בעל תשובה". שפירושו, שגם הרע שבו, שהם כלים דקבלה, נכנסו בקדושה, שיכול

לעבוד עמהם בע"מ להשפיע. לכן אמרו חז"ל, "במקום שבעלי תשובה עומדין, אין צדיקים יכולים לעמוד בה". שהפירוש הוא, שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בקדושה, כלומר שאין הצדיקים גמורים יכולים להשתמש עם הכלים של יצר הרע, שהם כלים דקבלה לתועלת עצמו, שיתוקנו, שיהיו בקדושה, היינו שיהיו עבודתם לתועלת ה'.

נמצא, שהכל הולך לפי סדר המדרגה, מן הקל אל הכבד. לכן סדר העבודה הוא, שמתחילים בשלא לשמה, ואח"כ מגיעים לשמה. ועל דרך זה יש לפרש, מה שאמרו חז"ל על מה שכתוב "קיימו וקבלו. קיימו, מה שקבלו כבר". כלומר, שעד כאן היה באונס, כמו שכתוב "ויתייצבו בתחתית ההר", שדרשו, "שכפה עליהם הר כגיגית. ואמר, אם תקבלו את התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם".

נמצא, שעד כאן היה בכפיה, ועתה בפורים קבלו ברצון. וזה נקרא "סדר עבודה", היינו שתחילת עבודת האדם צריכה להיות בכפיה. כלומר, שהאדם מצד הטבע, כשהוא רוצה לעבוד לשם שמים, הגוף שלו מתנגד לזה. זאת אומרת, שבאמת מתחילים בשלא לשמה, ששם אין כל כך התנגדות מצד הגוף, כי ברגע שהוא מאמין, שיקבל שכר עבור ויתורים של תענוגים קטנים, ויקבל תמורת זה תענוגים גדולים, זאת אומרת, שהוא מבטיח להגוף שיקבל תמורת עבודתו בתו"מ, שכר יותר גדול לתועלת עצמו, הלא אין זה נגד הטבע. לכן באמת זוהי התחלה ראשונה.

אבל אח"כ, כשהוא מתחיל בעבודה דלהשפיע, אז הגוף מתנגד לזה, מטעם שזהו נגד הטבע, שבו הוא נולד, שהוא, לחשוב רק לתועלת עצמו. אז העבודה היא בכפיה. כלומר, שאסור לו להסתכל על הגוף, האם הוא מסכים לעבוד לתועלת ה'. אלא שהאדם צריך לעשות הכל בדרך הכפיה, אפילו אם הגוף לא מסכים.

והכפיה הזו שהאדם עושה, נבחנת לבחינת "תפלה". היות שהאדם רוצה לקיים "ואהבת את ה' אלקיך". והוא רואה, שאין לו אהבת ה'. שיש כלל, במקום שיש אהבה, אין מקום לכפיה. אלא דוקא במקום שאין אהבה, והאדם רוצה לעבוד עבור מי שאין לו אהבה אליו, הוא יכול לעבוד בשבילו.

אם כן יש לשאול, אם אין לאדם אהבת ה', מדוע הוא עובד בשבילו. היינו, למה האדם צריך לעשות על דרך הכפיה. התשובה היא, היות שניתן לנו בחינת אמונה, שהאדם צריך להאמין, שע"י הכפיה, שהוא כופף עצמו, והוא באמת רוצה לאהוב את ה', זוהי תפלה. וע"י זה הוא יזכה לבחינת "קבלו ברצון, מחמת אהבת הנס". היינו שה' נתן להם את הטבע השני, שהוא רצון להשפיע. וממילא זכו לאהבת ה', וקבלו הכל ברצון.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהי שושנה בין החוחים, בעבודה

מאמר כ"ב, תשנ"א
ספר שמות, כי תישא

הזה"ק (תישא י"א, אות ל"ב) כתוב שם וזה לשונו, "כשושנה בין החוחים, כן רעיתי בין הבנות. רצה הקב"ה לעשות את ישראל כעין של מעלה, ושיהיו שושנה אחת בארץ כעין שושנה העליונה, שהיא המלכות. ושושנה המעלית ריח, ומובחרת מכל שאר שושנים שבעולם, אינה אלא אותה שגדלה בין החוחים, וזו מריחה כראוי, שהם ע' נפש והביאם בין החוחים, שהם המצרים. ואז פרחת השושנה ביניהם. כיוון שרצה הקב"ה להוציא השושנה, וללקוט אותה מביניהם, אז יבשו החוחים, ונזרקו, ונשחתו, ולא נחשבו כלום", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מה מרמז לנו בעבודה, שהאדם צריך להדמות לשושנה העליונה, ולמה דוקא בזמן שהאדם הוא בין החוחים, אז האדם נבחן לבחינת יותר מובחר ומשובח משאר אנשים, כמו שכתוב, "שלכן ירדו ע' נפש למצרים, בכדי שהם יהיו יותר מובחרים".

ואאמו"ר זצ"ל אמר, מדוע מלכות נקראת, שושנה. זהו מסיבת שאין האדם יכול לקבל עול מלכות שמים, אלא ע"י התגברות על הרצון לקבל שבו, היות שהוא בא ושואל להאדם, בזמן שהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, היינו לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. ושואל, "מה העבודה הזאת לכם". כלומר, מה יהיה לכם בזה שאתם רוצים לעבוד לתועלת ה'.

וכמו שכתוב בהגדה של פסח, התשובה, "הקהה את שיניו", שפירשו, שאין להתווכח עמו, אלא "הקהה את שיניו", שצריכים ללכת עמו בכח להתגבר עליו. זאת אומרת, בזמן שהוא בא עם שאלותיו (וצריכים לזכור, שהוא בא עם שאלות האלו, דוקא בזמן שהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, אז יש מקום לשאול, מדוע. מה שאם כן אם האדם עובד בע"מ לקבל שכר, אין להרשיע הזה מה לשאול), אין להשיב, ולחשוב תירוצים לתת לו. אלא האדם צריך לדעת, שחבל על הזמן שהוא רוצה למצוא תשובות על שאלותיו, אלא כשהוא בא ושואל, תיכף האדם צריך ללכת עמו בכח, ולהתגבר עליו עם כח, ולא בוויכוחים.

והיות שכל פעם, אפילו לאחר שהאדם כבר התגבר עליו, מכל מקום הוא לא מתפעל מזה, אלא כל פעם שהאדם רוצה לעשות משהו לתועלת ה', תיכף הוא בא עם שאלותיו. לכן יש כאן הרבה פעמים, "הקהה את שיניו". על שם זה נקראת המלכות בשם, שושנה. כלומר כשהאדם רצה לזכות לבחינת מלכות שמים, הנקראת, בחינת אמונה, הוא מוכרח לעבור תהליך של הרבה, הקהה שיניו, לכן נקראת המלכות, שושנה. ואמר, שזה הפירוש, "למנצח על שושנים", כלומר שענין הנצחון בא דוקא ע"י שושנים, כנ"ל.

ובהאמור נוכל לפרש, מהו הפירוש, "כשושנה בין החוחים". ולמה דוקא כשהיא בין החוחים היא משובחת משאר שושנים. אלא צריכים לדעת, מהו ענין חוחים, בעבודה. כי בגשמיות החוחים דוקרים את השושנה, ובעבודה מהו מרמז. יהיה הפירוש, שבזמן שהרשע בא ושואל, מה העבודה הזאת לכם, עם השאלות האלו הוא דוקר את מחשבתו ולבו של האדם, וגורם להאדם יסורים, כמו חוחים שדוקרים בגשמיות, כך השאלות דוקרים להאדם.

וסובל יסורים, שהשאלות האלו מרחיקים אותו מעבודה. כי לא תמיד האדם מסוגל להתגבר על שאלותיו. והאדם מתחיל לראות איך שהוא מתחיל לרדת מהקדושה, כי בדרך כלל השאלות האלו באות בזמן עליה, היינו בזמן שהאדם מבין שכדאי לעבוד בע"מ להשפיע.

ופתאום הוא בא עם שאלותיו, והאדם מוכרח להתגבר עליו. ואז האדם מבקש עזרה מה', שיעזור לו, היות שהוא רואה, שמצד עצמו אינו הוא מסוגל להתגבר עליו. נמצא, שהוא תמיד זקוק לרחמי שמים. וכמו שכתוב בזה"ק, "העזרה שבאה מלמעלה, היא בחינת נשמה". שכל פעם הוא מקבל, שזה נקרא, העזרה מה שהוא מקבל מלמעלה, שהוא אור הנותן כח לאדם להתגבר על הרע שבו, שעל זה אמרו, "הבא לטהר מסייעין אותו".

ובזה יש לפרש מה שכתוב, "כשושנה בין החוחים". ושושנה המעלית ריח ומובחרת מכל שאר שושנים בעולם, אינה אלא אותה שגדלה בין החוחים. היינו כנ"ל, כיון שהיא נמצאת בין החוחים, שהם דוקרים אותה, הכוונה, בחינת מלכות שמים, שהאדם מקבל על עצמו לעבוד בע"מ להשפיע, זה נקרא, שושנה.

ואז בא הרשע עם שאלותיו של, מה העבודה הזאת לכם, ודוקרים את בחינת מלכות שמים שיש לו בלב. וצריך כל פעם להתגבר, ולהתפלל, ולבקש עזרה, שע"י זה השושנה מעלית ריח, שענין ריח, הוא כמו שכתוב, "והריחו ביראת ה'", שהיא מובחרת מכל שאר שושנים שבעולם, שאין להם חוחים שידקרו אותם, השושנים האלו לא כל כך מובחרים כמו השושנה בין החוחים".

ומה בא זה ללמדנו. שאל יתפעל האדם מזה שכל פעם בא לו הרשע, ושואל שאלת, מה העבודה הזאת לכם, ואינו יכול להתגבר עליו, אין זה כמו שהאדם חושב לפעמים, שהמחשבות האלו באות לו מטעם שהוא לא מוכשר לעבודת ה'. אלא להיפך, זה שהרשע בא אליו תמיד, הוא מטעם שרוצים מלמעלה לתת לו עזרה, בכדי שישגי בחינת קדושה עליונה, לכן נותנים לו את ההפרעות האלו, בכדי שיהיה לו מקום חסרון לבקש עזרה.

לכן בזמן שהאדם רואה שאין הוא ראוי מצד הטבע, שיוכל לעבוד בע"מ להשפיע, אז מוטלת עליו העבודה, שירבה בתפלה לה', שיתן לו עזרה מלמעלה, שכן יהיה בידו לעבוד בע"מ להשפיע.

מה שאם כן סתם שושנה, היינו שאר אנשים שמקיימים תורה ומצות בעל מנת לקבל שכר, הגם שזהו גם כן בחינת שושנה, היינו שגם לעסוק בתו"מ עמ"נ לקבל שכר, אין הגוף מסכים, וצריך גם כן לעבודה ויגיעה, כי צריכים להאמין בשכר ועונש, שגם על זה הגוף מתנגד, ומכל מקום היות שאין זה נגד הטבע, היות שעבודתו היא לתועלת עצמו, אין השושנה שבלבו הנקראת, מלכות שמים, מרגישה שיש חוחים שדוקרים אותה.

לכן הגם, שהשלא לשמה, הוא דבר חשוב, אולם זה נקראת, שושנה סתם, מטעם שאינה מקבלת דקירות מן החוחים. לכן אין לו צורך להתפלל לה', שיתן לו עזרה להתגבר, וממילא הוא לא ממשיך בחינת קדושה מלמעלה, שע"י זה הוא יקבל עזרה מלמעלה, לכן נקרא, סתם שושנה.

מה שאם כן, שושנה בין החוחים, היא מובחרת מכל שאר שושנים שבעולם, מטעם שהדקירות, היינו היסורים ממה שמקבל מהרשע, זה גורם שכל פעם הוא מקבל כח חדש מלמעלה, שע"י זה מתגדלת נשמתו. לכן היא מובחרת מכל שאר שושנים שבעולם.

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להיות זהיר, שאל יאמר בזמן שהוא רואה שהרשע בא אליו תמיד עם השאלות, הנקראים, חוחים, ודוקרים השושנה שבלבו, שאל יאמר, שזהו סימן שאין הוא ראוי לעבודה זו דלהשפיע, משום שזהו לא בשבילו, היות שהוא רואה שאין כח בידו להתגבר על הרע.

אלא שהאדם צריך להאמין, שלכל אדם יש לו הכח לעבוד ולהגיע לידי דביקות ה', כמו שאמרו חז"ל, "לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי". כלומר, שלפי הטוב שיש בו, כך הוא כוחו של הרע. אחרת איך האדם יכול להכריע את הרע, כיון שהרע היא יותר מהטוב. אלא צריכים להאמין בחז"ל שאמרו כך, וזהו בדיוק בכדי שיהיה באדם כח להכריע לכף זכות, **לכן לעולם, בכל מצב שהוא, אין להרע יותר כח מהטוב שיש בו.** לכן אמרו, "עשה מצוה אחת, אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות".

ולפי זה יש לפרש מה שכתוב, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל". שיש להבין זה, מהו מרמז לנו ענין זה בעבודה. אלא כנ"ל, שיש לדעת זה ניתן לנו את הבחירה, כמו שכתוב, "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המות ואת הרע, ובחרת בחיים, למען תחיה אתה וזרעך".

ידוע שענין בחירה, היא שיש להאדם להכריע מהו יותר טוב בשבילו. וזה שייך לומר ששניהם שוים, ואינו יודע מה לבחור, אז ניתן לו הצווי, שיש לעשות ענין של בחירה, כמו שאמרו חז"ל, שהאדם צריך לראות חציו חייב וחציו זכאי, אז שייך לומר ענין בחירה.

ולפי זה יש לומר, שמי שרואה שלא הלך לו בעבודה, ורוצה לברוח מן המערכה, מסיבת שהוא רואה שאין הוא מסוגל לעבוד לשם שמים, מטעם שהוא נולד במדות רעות יותר משאר אנשים, וגם הוא רואה, שהוא חלש אופי, לכן אין כח בידו להתגבר על

הרע שבו, על זה בא הכתוב ללמדנו, שאין לאדם יותר כח בהרע שבו, אלא לפי ערך הטוב.

כלומר אם האדם רואה שהוא חלש אופי, או שיש לו מדות רעות יותר מהשני, עליו לדעת שאין יותר כח בהרע שבו מבחינת הטוב שבו, ולעולם הם שוים, חציו על חציו, כנ"ל. לכן אם הוא רואה שיש לאדם מדות יותר טובות מכפי שיש לו, אל יאמר, שהשני הוא יותר קל לו לעבוד ממנו, לכן השני עובד. אלא האדם צריך לדעת, שלכל אדם יש רע לפי ערך הטוב שיש לו. לכן אם להשני יש מדות יותר טובות, יש לו לעומת זה להשני, גם כח רע יותר בהרע שבו. וזה כנ"ל, שלעולם הרע והטוב הם שקולים בכוחות.

ולזה אומר הכתוב, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, לתת תרומת ה', לכפר על נפשותיכם". שיש לפרש, העשיר, היינו אפילו שהוא עשיר בדעת ובמידות טובות, לא ירבה לתת יותר ממחצית השקל, כי, מחצית, נקרא, חסרון, שזה נותנים תרומה לה', שה' ימלא את חסרונו כנ"ל, "כי תפלה עושה מחצה", שאין לומר שהוא נותן יותר כוחות ממחצה, בזה שיש לו מדות טובות, אלא בדיוק מחצה, מטעם כנ"ל, היות שיש לו נגד הטוב שבו, רע יותר מאדם אחר. נמצא, שתמיד אין האדם נותן יותר ממחצית.

וכמו כן, "והדל לא ימעיט", שאין הדל, היינו מי שהוא עני בדעת ובמידות טובות, והוא מתגבר ואינו בורח מהמערכה, וה' עוזר לו, גם כן אל יאמר שהוא נותן פחות כוחות מאדם אחר, היות שהוא רואה שהוא עני בדעת. אם כן, כשהקב"ה עוזר לו, ומקרב אותו אליו, אל יאמר, שהוא נתן פחות ממחצית כוחות של עבודה בכדי להתגבר על הרע שבו. אלא גם כן נתן מחצית, מטעם שבהרע שבו לא היה כח כל כך גדול, שנאמר, שהמלוי היה יותר מהחסרון של כוחות שבהרע.

אלא כנ"ל, שתמיד הוא, "מחצה על מחצה", וזה שכתוב, "והדל לא ימעיט ממחצית השקל". כלומר שתמיד הטוב והרע הם שקולים. לכן אין לאדם לומר, שהוא אינו מסוגל לעבודה זו, היות שהוא צריך לתת יותר כוחות מאחרים, אלא תמיד אין האדם נותן יותר ממחצית השקל.

וזה שכתוב, "לתת תרומת ה'". היינו זה שהאדם צריך לתת תרומה לה', הוא רק מחצית, היינו החסרון שהאדם מרגיש, שה' יעזור לתת המלוי. ומהו המלוי. תשובה: המלוי הוא תמיד על מה שחסר להאדם. ולכן כשהאדם מתחיל בעבודה, הוא צריך להשיג חסרון, שה' יעזור לו, שיהיה לו, שיהיה בידו רצון להשפיע, שזהו עיקר העבודה, להשיג את הרצון הזה.

נמצא, שמחצית נקרא, נחיצות הדבר, היינו להרגיש עד כמה שהוא נחוץ להשיג את הרצון הזה, כלומר להשיג יסורים בזה שאין לו הרצון להשפיע, זאת אומרת, לדעת מהו ההפסד בזה שאין לו הרצון להשפיע. ובשיעור שיודע מה שהוא מפסיד, בשיעור הזה הוא יכול להרגיש, איך הוא היה מאושר, אם היה לו הרצון להשפיע.

ובזה הוא משיג חצי דבר, היינו הכלי, שה' ימלא לו את החסרון, בזה שיתן לו מלמעלה טבע שני, הנקרא, רצון להשפיע. וזה שכתוב, "מחצית השקל, לתת תרומת ה'". כלומר, שהאדם צריך לדעת, שאין בידי אדם אלא לתת מחצית, היינו כנ"ל, "תפלה עושה מחצה", שהאדם צריך לדעת, שאין בידו לתת שקל שלם, שהוא אור וכלי, היינו הצורך לרצון להשפיע, ושתהא בידו היכולת מצדו לעשות הכל בע"מ להשפיע.

אלא מחצית השקל, זוהי שייכת לעבודת האדם, היינו לתת רק החסרון. והמלוי שייך להבורא. וזה שכתוב, "לתת תרומת ה', לכפר על נפשותיכם". היינו שע"י זה שהאדם נותן תרומת ה', את המחצית, אז ה' נותן את מחצית השניה, הנקראת, הרצון להשפיע, שהוא טבע שני, מזה האדם מקבל כפרה על נפשו, בזה שתהיה יכולת לעשות הכל לשם שמים.

לכן לאחר שזוכה, שה' נתן את הרצון להשפיע, שאז האדם זוכה לבחינת אמונה בקביעות, כמו שכתוב (בהקדמת ספר הזהר דף קל"ח, ד"ה "כי חוק"), "צריכים לתת תודה לה', במה שזיכה אותנו להתקרב אליו". וזה כמו שכתוב (תהילים ס"ח, ל"ג), "ממלכות הארץ שירו לאלקים, זמרו אדני סלה לרוכב בשמי שמי קדם, הן יתן בקולו, קול עז".

שיש לפרש, "ממלכות הארץ" היינו אלו אנשים שזכו לבחינת אמונה, הנקרא, מלכות, ובחינת ארץ. "שירו לאלקים", שהם יתנו שירה עבור זה שהבורא זיכה אותם עם בחינת אמונה. וכמו כן מלכות נקראת בשם, **אדני**. וזה שכתוב, "זמרו אדני סלה, לרוכב בשמי שמי קדם הן יתן בקולו, קול עז".

ויש להבין זה, בשביל מה הם צריכים לתת שיר ותודה לה'. וכי הבורא צריך לבשר ודם, שיתנו לו תודה. והתשובה היא, כי הנבראים צריכים לדעת, כל מה שבידם הוא שהבורא נתן להם, בכדי שעל ידי זה יגיעו לאהבת ה'. שע"י אהבת ה' הם יהיו תמיד בדביקות ה'. כמו שכתוב (הקדמת ספר הזהר דף קל"ח), "כי אז הנבראים משיגים אותו כפועל טוב". ואם לא מרגישים אותו כפועל טוב, אז הם מוכרחים להיות תחת שליטה של כפירה חס ושלום, מטעם כי חוק הוא זה, "שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם חס ושלום בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות, כי אין זה מתאים לפועל השלם".

וזה שכתוב, "הן יתן בקולו קול עז". היינו שהנבראים צריכים לתת שיר ותודה, עבור זה שה' נתן להם לשמוע את קול ה'. היינו בזה שהם מרגישים שה' נתן להם את בחינת המלכות, שנקראת, אמונה בקביעות, שע"י זה שהם ירגישו שזה בא מכח ה', זה מוסיף להם אהבת ה', שזה שכתוב, "הן יתן בקולו". ומה הוא יתן בקולו. תשובה, "קול עז". ופירש הרד"ק, יתן על האויבים בקולו, שהוא קול עז. וידוע שבעבודה נקראים, אויבים, הרצון לקבל, שמתעורר כל פעם לקבל בע"מ לקבל, הם האויבים של האדם, מטעם שהם המפריעים לאדם לקבל את הטוב ועונג.

לכן צריך האדם להאמין, זה שהאדם זכה לבחינת אמונה בה', זה בא מצד ה'. וע"י זה

זכה שקול ה' הוא המכניע את האויבים. כלומר שהרצון לקבל נכנע, ובמקומו בא הרצון להשפיע, ויש לו עתה רצון לעבוד לשם שמים. זה בא מקול ה', כמו שכתוב, "קול ה' בכח" (תהילים כ"ט), שיש לפרש, שקול ה' נותן כח באדם להכניע את האויבים.

- וזה שכתוב (שם), "תנו עז לאלקים". ופירש הרד"ק וזה לשונו, "תנו עז" - בדברים. • תנו לו העוז, כי עוזו עשה לכם נקמה באויבים, ולא בכוחכם.

- שיש לפירש דבריו, בדברים, היינו אמרו שכ"ל חוזק הכח הוא ה' לבדו עשה זאת. זאת אומרת, זה שאתם רואים, שהאויבים שלכם, היינו הרצון לקבל שנכנע לפניכם, זה לא כוחו של אדם, אלא כוח וחוזק של ה' לבדו. וזה שאומר הרד"ק, "כי עזו עשה לכם נקמה באויבים, ולא בכוחכם".

- וזה שכתוב, • "על ישראל גאותו ועוזו בשחקים". • • • וכמו שאומר הרד"ק, "גאותו וגדלותו של ה' נראה וניכר על ישראל, כי נלחם בעבורם באויבים, בגאווה ועוז". וזה שאומר הזה"ק, "כיון שרצה הקב"ה להוציא השושנה וללקוט אותה מביניהם, אז יבושו החוחים, ולא נחשבו לכלום". היינו כנ"ל, שבכח ה' עשה זאת, היינו שהכניע את כל האויבים. היינו זה שהרצון לקבל נכנע, ועתה הרצון להשפיע הוא השולט באדם • • •, זהו, • • • "על ישראל גאותו", כנ"ל.

- היינו גאותו וגדלותו של ה' נראה וניכר על ישראל. כלומר זה שהרצון להשפיע שולט, אין זה בא מכוחו של אדם, אלא מכח ה'. זאת אומרת, שניכר שבא מה', בזה היות שעזרתו יתברך בא על ידי שזוכה כל פעם לאור יותר גדול, כנ"ל, שעזרתו יתברך, אומר • הזה"ק, הוא בבחינת, נשמה חדשה. אם כן, ניכר עכשיו שזה בא מאת ה'.

- ושיש לפרש, מהי הסיבה שאין האדם יכול להגיע להשיג את הכלים דהשפעה מכח • • • עצמו.

- והתשובה היא, שאם האדם בעצמו היה יכול להגיע להשיג כלים דהשפעה, האדם היה • • • מסתפק במועט, והיה מרגיש עצמו לאדם השלם, והיה נשאר עם קטנותו, היות שאין לו • • • צורך ללכת קדימה, מטעם שבאמת הוא עושה הכל לשם שמים.

- ויש כלל, שאין אור בלי כלי, היינו צורך. מה שאם כן כשהאדם בעצמו אינו יכול • • • להגיע להשיג כלים דהשפעה, ומוכרח לבקש מה' שיעזור לו, אז האדם זקוק לעזרתו יתברך. וע"י זה הוא הולך ומקבל כל פעם עזרה חדשה מה'. וכל עזרתה היא חלק • • • מנשמתו, שע"י זה הוא יזכה לקבל את הנרנח"י שבשורש נשמתו.

- והאדם צריך להיות זהיר, שיקבל על עצמו עול מלכות שמים ללא תנאי, שזה נקרא, • • • כניעה ללא תנאי. כלומר שאין לאדם לומר, אם ה' יתן לי טעם בתורה ותפלה, אז אני • • • יכול לעבוד עבודת הקודש, אחרת אין אני מסוגל להיות עובד ה'.

- וזהו כמו שכתוב בזהר, (תרומה דף רל"ב, ובהסולם אות תש"י), וזה לשונו, ולמדנו •

שזהו שכתוב "סלו לרוכב בערבות, והם נצח הוד, שהן ירכין, אינן עושות פירות, הכל •הוא כמו הסוד של ערבות שבלולב".

וידוע שערבות שבלולב, רומזות שהעבודה צריכה להיות אפילו בבחינת ערבות. אף על • פי שבערבות אין בהם טעם וריח, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל על מה שכתוב (בהושענות), "בערבי נחל לשעשעד". היינו שאפילו שהוא אינו מרגיש טעם בעבודה, אלא שהם כערבי נחל, שאין בהם טעם וריח, יהיו אצל האדם בעת העבודה, כמו שעשועים גדולים. וזה נקרא, כניעה ללא תנאי. וזהו מה שכתוב, "ועלזו לפניו", היינו שיהיו בשמחה כמו שיש •להם השגות הגדולות. וזהו שעשועים לפני ה', וכך להאמין.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שהאדם צריך להוליד בן ובת, בעבודה

מאמר כ"ד, תשנ"א
ספר ויקרא

הנה הזה"ק אומר (ויקרא ד' ל"א ובהסולם אות צ"ד) וזה לשונו "ומשום זה ברא אותו זכר ונקבה, שיהיה שלם כעין של מעלה. ויצאו ממנו ומאשתו בן ובת, ואז הוא אדם שלם, כעין של מעלה, והוא משלים למטה, כעין השם הקדוש העליון, כי י"ה ה"ס או"א, וי"ה ה"ס בן ובת. ואז נקרא השם הקדוש העליון עליו. ואדם שאינו רוצה להשלים את השם הקדוש למטה, דהיינו להוליד בן ובת, טוב לו שלא נברא, שהרי אין לו חלק כלל בשם הקדוש", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מה מרמז לנו זה בעבודה, היינו, שאם אין לו בן ובת טוב לו שלא נברא".

ידוע, שיש לנו להבחין בעולם ב' דברים :

(א) מטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו", היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג, שבגלל זה ברא טבע בהנבראים, שיהיה להם רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג. ואם הנבראים מקבלים ממנו את הטוב ועונג, מזה יש נחת רוח להבורא, שהם מקיימים את רצונו ונהנים ממנו.

(ב) תיקון הבריאה, היינו בכדי שהנבראים לא ירגישו בחינת "בושה" בעת קבלת התענוגים לכן הנבראים צריכים לקבל את התענוגים רק מטעם להנות את הבורא ולא לתועלת עצמם. זאת אומרת מה שהם רוצים להנות מהחיים, הוא בגלל שהבורא רוצה בכך והם מצד עצמם מוכנים לוותר על התענוגים, מטעם שהם רוצים להיות דבקים בה', שזה נקרא "השתוות הצורה".

לכן אנו מבחינים אצלנו, ב' מיני כלים :

(א) "כלים דהשפעה" והאור הנמשך בתוכם נקרא בשם "אור דחסדים". והאור הזה נקרא "אור הזכר", משום שהכלי שהאור מלוּבש בו הוא כלי דהשפעה, וזכר נקרא "משפיע". והאור המתלבש בכלים דקבלה נקרא בשם "אור החכמה" או "אור החיים", והכלי דקבלת האור החכמה נקראת בחינת "נקבה", היינו בחינה מקבלת, שפירושו, היות שאור הזה נקרא "אור של מטרת הבריאה", שהיא "להטיב לנבראיו", היינו שהבורא הוא הנותן ורוצה שהתחתונים יקבלו, לכן נקרא הכלי קבלה בשם "נקבה", שהיא המקבלת מהבורא, והבורא הוא המשפיע. מה שאם כן "בכלים דהשפעה" הוא להיפך, התחתון משפיע לעליון. לכן נקרא התחתון על שם זה בחינת "זכר", משום שהוא המשפיע והעליון הוא המקבל, על דרך שאמרו חז"ל (זהר ויקרא, דף ל"ג אות צ"ח) "ישראל מפרנסי לאביהן שבשמים".

ובהאמור יוצא, שסדר העבודה הוא, היות שהאדם נברא עם טבע של רצון לקבל לתועלת עצמו, לכן תחילת עבודת האדם היא, שהאדם צריך להשתדל להגיע למצב, שכל מה שהוא עושה יהיה הכל לתועלת ה'. וכאן האדם מתחיל לעבוד ולעשות כל מה שבידו, היינו שמקיים תו"מ בכדי להגיע על ידי זה לבחינת "הכרת הרע", היינו שהתו"מ שהוא מקיים, הוא רוצה שכר עבורו, והשכר הוא, שתהיה לו "הכרת הרע". כלומר, שידע בהרגשה ובידיעה, שהרצון לקבל לעצמו הוא דבר רע ומזיק לחיים שלו, היינו שלא יכול לזכות לחיים רוחניים בסיבתם. וזהו השכר שלו, שזה נקרא "הכרת הרע", שעכשיו הוא מכיר, שהרצון לקבל לעצמו הוא המזיק והמלאך המות שלו.

לכן, אם האדם אומר, שהוא עוד לא מרגיש שהרצון לקבל הוא המלאך המות, הוא צריך לדעת, שזה נובע שחסר לו אור לראות את האמת, כי בחושך לא רואים. ואור נקרא "תורה", כמו שכתוב "ותורה אור". לכן הוא צריך להרבות בתורה על הכוונה שיקבל אור מהתורה, שיאיר לו לראות את האמת, מי שהוא השונא והמלאך המות שלו, שלא נותן לחיות חיים אמיתיים, שהם חיים רוחניים.

לכן כשהאדם בא לפעמים למצבים, הנקראים "ימים שאין בהם חפץ", כלומר שאין לו כח לעשות שום דבר, היינו לא במחשבה ולא בדיבור ולא במעשה, והטעם, היות שהבורא ברא את האדם לעשות, כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות", לכן, בזמן שהאדם רואה, שאין לו התקדמות בעבודה, אז נאבד מהאדם את כלי עבודה, זאת אומרת, שחסר לו חומרי דלק. ואז השאלה היא, מה על האדם לעשות, כשהוא נמצא במצב הזה.

והתשובה היא, כי האדם צריך אז להאמין "למעלה מהדעת", שגם המצב הזה, היינו במצב שאין לו שום חסרון, שיעורר בו, שיכולים למלאותו, אלא שעכשיו הוא רוצה להשלים עם המצב שבו הוא נמצא, זה בא מצד ה', שנשלח לו בכוונה תחילה. וזה הוא מטעם "כיתרון האור מתוך החושך".

כלומר, בזמן שהאדם רואה, שהוא נמצא במצב ירידה, ואח"כ כשיזכה לצאת מהמצב הזה, אז ידע להעריך את החשיבות של מצב העליה. כלומר, שאז הוא יכול להבחין בין אור לחושך. ויהיה בידו לתת תודה להבורא, על זה שקירב אותו לרוחניות. ואז, כשהוא מעריך את החשיבות שבדבר, אז יהיה בידו כח להמשיך אור תורה, כי אז "ברוך מתדבק בברוך". כלומר, לפי שיעור שהאדם מעריך את שלימותו, עד כמה שהוא "ברוך" בחלקו, שהבורא קירב אותו, בשיעור הזה הוא יכול להמשיך ברכה, כמו שכתוב "שברוך מתדבק בברוך".

לכן אם אין לו חושך, אין בידו כח להעריך את האור. אם כן אין האדם כל כך בשמחה, **מכפי שהוא יכול לקבל מבחינת התקרבות לה'**, אם היה יודע להעריך את מצב של העליה. ולכן מדה כנגד מדה. וכפי שיעור שהוא מודה ומשבח להבורא עבור זה שקירב אותו אליו, והאדם מרגיש עצמו "לברוך ה'", באותו שיעור הוא יכול להמשיך שפע מלמעלה. נמצא, שזה נראה, כאילו שיעור השפע, שהאדם יכול להמשיך, הוא לפי מצב שהוא נמצא בבחינת ברוך, כנ"ל.

וכשהאדם מתגבר ומבקש עזרה מה', לאחר שכבר בא לידי החלטה, שיש לו מזיק בלב,

הנקרא "רצון לקבל", ואין בידו לצאת ממנו, היינו לאחר כמה עליות וירידות שהיו לו, ולבסוף הוא רואה, שנשאר בערום וחוסר כל, אז תפלתו היא בעומק הלב, כלומר שהוא רואה, "אם אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו".

והגם שהאדם יכול לומר, שהוא מאמין "למעלה מהדעת", שרק הקב"ה עוזרו, אבל בתוך הדעת אין לו הרגשה כזו, מטעם שהאדם יודע, שהוא בעצמו נתן הכוחות והיגיעה להשיג משהו ברוחניות. מה שאם כן בזמן שהאדם, לאחר כל היגיעות, הוא רואה שאין הוא מסוגל לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, אז הוא רואה בתוך הדעת, שרק ה' יכול לעזור לו.

נמצא מה שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו", אין הוא צריך להאמין בזה "למעלה מהדעת", כמו שסתם עובדי ה', שמקיימים תו"מ, שהם מאמינים "למעלה מהדעת", שכך הוא, שהבורא עוזר להם. אלא, באלו אנשים, שהם רוצים לעבוד בע"מ להשפיע, אצלם זהו בתוך הדעת, עד כדי כך, שהם צריכים להאמין למעלה מהדעת, שה' כן יכול לעזור להם לצאת משליטת הרצון לקבל.

וזה הוא כמו שכתוב בזה"ק על המרגלים, שאמרו, שאין בעל הבית יכול להציל את כליו. ואמר על זה אאמו"ר זצ"ל, שהפירוש הוא, שהמרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל, הכוונה על ארץ, שהיא בחינת "מלכות", שהמרגלים אמרו, שגם הבורא לא יכול לעזור להציל את כליו, היינו "כלים דקדושה", היינו "כלים דהשפעה". נמצא שזה כולם ידעו, שאין זה בידי אדם לצאת משליטת קבלה עצמית, אלא שצריכים להאמין שה' כן יכול לעזור.

ואז באות לאדם הספיקות, שאם זה נכון, שה' כן יכול לעזור בזה, הלא הוא אומר, שכבר כמה פעמים ביקש מה', שיעזור לו, שיתן לו את הרצון להשפיע, ושיזכה לאהבת ה', ולא מקבל שום תשובה על תפלותיו. אם כך קשה לו אז להאמין, שה' כן יעזור לו. וממילא, לאחר כל היגיעות, שעברו עליו, והוא אינו בורח מהמערכה, וזוכה להשיג את הרצון להשפיע, אז הוא רואה בתוך הדעת, "שאלמלא אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו".

נמצא עתה, לאחר שהקב"ה עזר לו וקבל את תפלותיו, שהיה מבקש מה' שיעזור לו, כמו שאומרים, "הוא יפתח לבנו בתורתו, וישם בלבנו אהבתו ויראתו, ולעשות רצונו, ולעבדו בלבב שלם", איך הוא משבח לה', על מה שעזר לו על תפלותיו, וכמה הוא מחשיב את שיעור הברכה, מה שקבל מה'. נמצא, שעכשיו האדם נקרא "ברוך" אמיתי. ולפי ערך זה אומרים "ברוך מתדבק בברוך", אז הוא יכול לקבל הארה גדולה ביותר, משום שבחינת "הברוך" שלו היא בשיעור גדול, כנ"ל.

אולם, לאחר שהאדם זכה לכלים דהשפעה, האדם נקרא שהוליד בן, היינו "זכר", היינו כנ"ל, שהשיג "כלים דהשפעה", שזה נקרא, שזכה כבר לבחינת "תיקון הבריאה", שהיא בחינת "חסד", היינו לעבוד את ה' עם כלים דהשפעה, הנמשך מלמעלה (מבחינת זעיר אנפין, שמשם נמשך החסדים, שז"א נקרא "זכר", המשפיע חסדים). נמצא, ההכנה נקראת "אב", שההכנה לדבר נקרא "סיבה", והמסובב נקרא "תולדה". וזה נקרא, שהאדם הוליד בן

זכר, שהוא קבל עכשיו את הרצון להשפיע, שהיא בחינת תיקון הבריאה, שעל ידיו יוכלו לקבל את הטוב ועונג.

נמצא, לאחר שכבר יש לו בן, הנקרא בחינת "תיקון הבריאה", בא עתה הזמן, שהאדם צריך להשתדל ולהשיג את מטרת הבריאה, שהיא "רצונו להטיב לנבראיו", שזה נבחן, שהשפע בא מלמעלה למטה, היינו שהתחתון הוא המקבל, שזה נקרא, שעכשיו "נולדה בחינת בת", היינו המקבלת את האור של מטרת הבריאה, שהיא בחינת נוקבא, המקבלת מן המשפיע, שזה נקרא בחינת "מלכות", ה' אחרונה דשם הוי"ה.

כלומר, שעתה, היינו לאחר שכבר יש לו בן ובת, שהם מרמזים על ו"ה דשם הוי"ה (כי שם הוי"ה הם אותיות י-ה-ו-ה, שי' הוא חכמה, ה' ראשונה היא בינה, שמהם נמשכים בחינת ז"א, הנקרא "חסד", המקבל חסדים. וכמו כן גם מלכות נמשכת מ-י"ה, שהיא מקבלת חכמה, הנקראת "בת"). לכן כשהאדם זכה להוליד על ידי עבודתו בחינת בן ובת, האדם הזה נקרא "שהשלים את השם הקדוש".

מה שאם כן אם לא הוליד על ידי עבודתו בן ובת כנ"ל, נמצא שעוד לא השלים את השם הקדוש. לכן אומר הזה"ק "טוב לו שלא נברא", **כי האדם נברא בעולם לעשות תיקונים ולהשלים את השם הקדוש**, כמו שאמרו חז"ל על הכתוב (סוף פרשת בשלח) "כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק", אמרו "נשבע הקב"ה, שאין שמו שלם, ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק".

שיש לפרש כנ"ל, כי השם י"ה, הנקראים חו"ב, צריכים להאיר ל-ו"ה, שזה בא על ידי עבודת האדם, המוליד בן ובת. היינו בחינת זכר, שהם כלים דהשפעה, שבהם מאיר אור דחסדים. וגם להמשיך לבחינת מלכות, הנקראת "בת", שהם כלים דקבלה, המאיר בהם אור חכמה. שאז האדם, על ידי עבודתו, משלים את השם הקדוש, הנקרא י-ה-ו-ה. וזה בא על ידי "מחית עמלק", היינו על ידי זה שעוסקים בתו"מ בע"מ להשלים את השם הקדוש. ואז יגלה השלימות, הנקרא "הוא ושמו אחד".

נמצא, מי שלא השלים את השם הקדוש כנ"ל, שלא הוליד בחינת "בן ובת", היינו שלא תיקן "כלים דהשפעה", שבהם מאיר אור דחסדים, שהוא בחינת זכר, ואפילו שכן הוליד בחינת בן, הנקרא "זכר", אבל עדיין לא השלים את עבודתו להוליד גם בחינת נקבה, היינו כלים דקבלה, שיכנסו לקדושה, שבהם מאיר אור החכמה, הנקרא "בחינת נקבה", שהוא האור המאיר מלמעלה למטה להנבראים, שהמקבלי השפע נקראים "בחינת נקבה" - אומרים לנו, שעדיין לא השלים את עבודתו. לכן "טוב לו שלא נברא, שהרי אין לו חלק כלל בשם הקדוש".

וזהו כנ"ל, כי לא המשיך את ה-ו"ה, כי המשכת האור לבחינת ו"ה תלויה במעשי התחתונים, שזה הוא "אשר ברא אלקים לעשות", שהתחתונים צריכים להמשיך בכח מעשים טובים שלהם. וזה כמו שאומר האר"י הקדוש, "שכל מעשי התחתונים, בין מעשים טובים ובין חס ושלוש מעשים רעים, נוגעים רק ב-ו"ה, הנקראים בחינת ז"א ומלכות".

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב " החדש הזה לכם". שיש לפרש בדרך העבודה, היות שאין "חדש תחת השמש", אם כן מהו ענין החידוש, מה שכתוב "החדש הזה לכם". והתשובה היא **לכם**, שכל ענין החידושים והשינויים הם **לכם** דוקא, היינו בשבילכם. זאת אומרת, לגבי הבורא כתוב "אני ה' לא שנית", שפירושו, לגבי הבורא אין שום שינויים. אלא כל ריבוי מדרגות ושינויים הם רק מצד המקבלים. ומדוע כלפי המקבלים יש שינויים, הלא (אין) שינוי ברוחניות. והתשובה היא, היות שאי אפשר לקבל שום אור אלא לפי גודל הלבוש, לכן הלבושים הם עושים שינויים באור, שכפי ערך הלבוש כך הוא ההשגה בהאור.

ומהו הלבוש, שבהלבוש הזה האור מתלבש. הלבוש הזה הוא **אור חוזר**, שפירושו, היות שנעשה תיקון, בכדי שלא תהא בחינת "בושה" בעת קבלת הטוב ועונג, נעשה צמצום והסתר, שלא רואים את האור, אלא כפי שהאדם מסוגל לקבל בע"מ להשפיע. היינו, בשיעור זה שהאדם מסוגל לכוון בע"מ להשפיע, מתגלה אליו האור.

נמצא, שעיקר הכלי, שיכול לקבל האור, הוא בשיעור שהוא יכול להשפיע להבורא, ולא עושה שום דבר אלא לתועלת הבורא. והיות שענין בע"מ להשפיע הוא נגד הטבע, לכן עבודה זו הולכת לאט לאט. וכפי שיעור התגברות, שהוא מתגבר לעשות בע"מ להשפיע, בשיעור זה הוא מלביש ומשיג את האור. וממילא נעשה הרבה מדרגות, לפי ערך עבודת המקבלים. אבל מצד המשפיע אין שום שינוי. וזה שכתוב "החדש הזה לכם", היינו כל החידושים הם **לכם**, היינו זו היא עבודה **שלכם**, **בשבילכם**, היינו לצורך התחתונים.

ועיקר העבודה היא, שצריכים התגברות יתירה, שהיא "אמונה למעלה מהדעת", היינו שכל ההתחדשות בעבודה באה מבחינת "אמונה למעלה מהדעת". מה שאין כן אלו אנשים שעובדים בבחינת "אמונה בתוך הדעת", אין להם התחדשות. וזה שכתוב "אין חדש תחת השמש". היינו דוקא תחת השמש אין חידוש, אבל למעלה מהשמש יש חידוש.

ויש להבין מהו פירושו של "שמש", בעבודה. הנה שמש מאיר ביום, שענין "יום" פירושו כמו שכתוב (פסחים ב') וזה לשונו "לאור יקום רוצח, יקטול עני ואביון, הכי קאמר אי פשיטא לך מילתא כנהורא". שהמובן הוא, אם הדבר ברור לך כיום, זה נקרא "שמש", היינו **ידיעה**. מה שאם כן "לילה" נקרא **ספק**. נמצא, "תחת השמש אין חידוש", כלומר אם השמש, שהיא הדעת, היא למעלה בחשיבות, היינו שהדעת הוא הסיבה להמעשים, מבחינת זו אין התחדשות בעבודה, **כי העבודה אינה מתנגדת להדעת, אין שם חידוש**.

מה שאם כן אם האדם רוצה לעבוד למעלה מהשמש, **היינו למעלה מהדעת, אז יש לו חידוש בעבודה**, היות כל פעם בא אליו הרשע, ושואל שאלת פרעה. ושאלת הרשע הנקראת בחינת **"מי ומה"**. והאדם צריך לתרץ אותם. עבודה זו שייכת **לכם**. ומן השאלות והתשובות האלו נולדים תמיד חידושים. וזה שכתוב "אין חדש תחת השמש", אבל למעלה מהשמש, היינו למעלה מהדעת, יש חידוש.

הנה העבודה למעלה מהדעת צריכה להיות כניעה ללא תנאי, כלומר שהאדם צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים בבחינת למעלה מהדעת. שהאדם צריך לומר "אני רוצה להיות עובד ה', אפילו שאין לי שום מושג בעבודה, ואין לי שום טעם בעבודה, ומכל מקום אני

מוכן לעבוד בכל כוחי, כאילו שהיתה לי השגה והרגשה וטעם בעבודה, ואני מוכן לעבוד ללא שום תנאי". ואז האדם יכול ללכת קדימה, ואין לו אז שום מקום, שיוכל ליפול ממצבו, מטעם שהוא מקבל על עצמו לעבוד אפילו כשהוא מונח ממש בארץ, היינו שאי אפשר להיות למטה מבארץ.

וזהו כמו שכתוב (קהלת א') "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת". שיש לפרש, שענין "דור הולך ודור בא" בעבודה, שהוא ענין עליות וירידות. כי זה שהאדם משתוקק להגיע לידי ידיעה, היינו שלא רוצה לעבוד למעלה מהדעת, אלא דוקא בתוך הדעת, כלומר שהאדם אומר, שאם הגוף יבין את הכדאיות, לעבוד ולקיים את מצות המלך, אז הוא מוכן לתת יגיעה ועבודה, אבל להאמין למעלה מהדעת, אין הגוף מסכים לזה. והוא עומד ומחכה, מתי הוא יגיע למצב שהגוף יבין את זה, אבל אחרת הוא לא מסוגל לעבוד עבודת הקודש. ולפעמים הוא כן מתגבר על המחשבות ורצונות האלה. וזה גורם לו את העליות והירידות.

אולם אם האדם מחליט, שהוא רוצה לעבוד בבחינת "עפר", היינו אפילו שהוא טועם טעם עפר בעבודה, הוא אומר, שזה חשיבות גדולה אצלו, אם הוא יכול לעשות משהו לטובת הבורא, ולעצמו לא חשוב לו איזה טעם הוא מרגיש, והוא אומר, שעבודה זו, בזמן שטועמים טעם עפר, היינו שהגוף צוחק מהעבודה הזאת, הוא אומר להגוף, שלפי דעתו נקראת עבודה זו בחינת **"לאקמא שכינתא מעפרא"**.

כלומר, שהגם שהגוף טועם בעבודה זו טעם עפר, האדם אומר, שזה הוא קדושה, ואינו מודד כמה טעם שהוא מרגיש בעבודה, אלא שהוא מאמין, שהבורא כן נהנה מעבודה זו, היות שאין כאן שום עירוב של הרצון לקבל, היות שאין לו מה לקבל, כי אין שום טעם וריח בעבודה זו, כי רק טעם עפר יש כאן. לכן הוא מאמין, שזו היא עבודת הקודש, וממילא הוא שש ושמח.

ובהאמור יש לפרש "דור הולך ודור בא", שזה ענין עליות וירידות, שפירושו "דור הולך" היינו, שמצב העליה נסתלק ממנו, "ודור בא" זהו שבאה לו עליה אחרת. וזה הוא בלי סוף. אולם "והארץ לעולם עומדת". מה שאם כן הארץ, שהיא בחינת עפר, שהאדם מרגיש שהוא מונח בארץ, שאין מצב יותר תחתון מכפי שהוא נמצא שם, אם האדם עובד בבחינת הארץ, היינו אפילו בבחינת עפר הוא מסכים לעבוד, זהו "לעולם עומדת", שאין לו שום נפילה, היות שהוא כבר מונח בארץ, והוא מקדש את הארץ.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שהאדם שב בתשובה צריך להיות בשמחה

מאמר כ"ה, תשנ"א
ספר ויקרא

הנה הזה"ק (ויקרא ל"ט ובהסולם אות ק"ט) כתוב שם וזה לשונו, פתח ר' יהודה ואמר, "עבדו את ה' בשמחה. כך למדנו, שכל עבודה שאדם רוצה לעבוד להקב"ה, צריכה להיות בשמחה, ברצון הלב, כדי שתמצא עבודתו בשלמות. ואם תאמר, אי אפשר, כי אדם ההוא עבר על מצות אדונו, ושב לפני אדונו, באיזה פנים יקום לפניו, הרי ודאי ברוח שבור ברוח עצוב צריך להמצא, ואיפה היא השמחה. ושמחה זו ורננה זו אינן נמצאות, אלא במה הן מתתקנות. הוא באלו הכהנים והלוויים, שמחה מתקיימת בכהן, משום שהוא תמיד רחוק מן הדין, רננה נמצאת בלוויים. עתה שלא נמצא קרבן (היינו משחרב בית המקדש), ואיך מקיים שמחה ורננה. והרי כך למדנו, שהתשבחות, שמשבח לאדונו, ושמחת התורה, ורננה של התורה, זו שמחה ורננה, הרי למדנו (ברכות ח'), לעולם יכנוס אדם שיעור שני פתחים, ויתפלל תפלתו. היעלה על דעתך, שני פתחים ממש. אלא אמור, שיעור שני פתחים, הנקראים חסד ופחד, דהיינו גבורה. והם פתחי עולם".

ויש להבין, מה מרמז לנו בעבודה, ש"הכהן הוא בשמחה" ו"הלוויים הם ברננה". וכן מה שכתוב, שהשמחה היא בלב ורננה היא בפה. ודוקא ע"י ב' אלו מתתקנות הקרבן. והענין הוא, כי ידוע שסדר העבודה הוא, שמתחילים לעבוד בתורה ומצות, הוא בכדי לקבל שכר, והשכר הוא תמיד למה שהאדם משתוקק לקבל ולא רוצים לתת לו, אלא שמשלם עבור זה מה שדורשים ממנו, זהו השכר, שבגללו האדם עובד.

וממילא כל אדם יש לו תשוקה למה שהגוף שלו דורש. לכן יש הבדל בדרך כלל בין אדם לחבירו, בין ילדים קטנים לילדים קטנים, ובין קטנים לגדולים. למשל, אנו רואים שלפעמים ילדים קטנים, שלא רוצים לאכול, אומרים להם, אם אתם תאכלו, אתם תקבלו שכר, שיקנו לכם צעצועים וכדומה. נמצא, שעל אכילה הם מוותרים, בכדי לקבל צעצועים. הם נותנים יגיעה, בזה שאוכלים, בכדי להשיג צעצועים. ולגדולים אומרים, אם אתם תעבדו, ניתן לכם לאכול. זאת אומרת, לכל אחד ואחד יש לו דבר מיוחד, שנקרא "שכר" אצלו.

לכן, כשבאים לדבר מעבודת ה', "שה' צוה לנו לקיים תורה ומצות", שבטח שזאת נקראת יגיעה, כי מטבע של האדם שאוהב מנוחה, ואם דורשים ממנו משהו לעשות ולוותר על המנוחה, הוא שואל תיכף, מה אני ארויח יותר, כלומר, איזו הנאה תהיה לי יותר הנאה, מזה שאני נהנה עכשיו מהמנוחה. ובזמן שהאדם שומע, שהתענוג שהוא יכול לקבל מהיגיעה, הוא פחות מהתענוג שהוא נהנה מהמנוחה, בטח שהוא לא יעשה.

לכן, היות שהאדם מתחיל לעבוד עבודת הקודש, אין להאדם מושג יותר להבין מה הוא תענוג, רק ממה שהרצון לקבל לתועלת עצמו מבין, שיקבל הנאה מעבודה זו יותר

משהרצון לקבל לעצמו נהנה מהמנוחה. לכן מבטיחים לו שכר, היינו שיקבל תמורה עבור עבודתו, כמו שכתוב בזה"ק, שמבטיחים לו "שיהיה לו תענוגי עוה"ז בשפע", וכמו כן יתנו לו שכר "בעוה"ב". ובשיעור שהוא מאמין בזה, בשיעור הזה הוא מוכן לעבוד, היינו כפי מה שהוא מאמין בשכר ועונש.

וזה נקרא שהוא עובד על **קו אחד**, שהוא בכדי לקבל שכר עבור תועלת עצמו, שזאת נקראת "עבודה בבחינת המעשה". כלומר, שהוא צריך להאמין בה', שהוא צוה לנו ע"י משה לקיים את התו"מ, ובזכות זה יהיה לנו שכר כנ"ל. ואם לא, יהיו לנו עונשים. שבי' אלה מחייבים אותנו לקיים את התו"מ. וזה נקרא גם כן בדברי חז"ל "יראה ואהבה", כמו שאמרו חז"ל "יראה צריכים כי אין המתיירא בועט, ואהבה צריכים כי אין האוהב שונא". אולם להבין המושג "בע"מ להשפיע", אין האדם מוכשר, בזמן שנמצא עוד בקטנות הדעת, ולא יכול להבין שיש ענין להשפיע. אלא, האדם יכול להבין, שצריכים להשפיע רק בע"מ שיקבל תמורה עבור ההשפעה שהוא נותן.

אולם זאת נקראת גם כן מדרגה גדולה, הגם שזהו הוא בע"מ לקבל. וזאת נקראת מדרגת "שלא לשמה", שעל זה אמרו חז"ל "מתוך שלא לשמה באים לשמה, כי המאור שבה מחזירו למוטב". לכן האדם צריך, שיהא נזהר בזמן שהוא עובד ה' אפילו שלא לשמה, להחשיב את המעשים, והאדם צריך לתת תודה לה', שנתן לו רצון וחשק לקיים את התו"מ, ושלב ראשון להכנס לעבודה אמיתית, שבזה הוא נקרא "עובד ה'", הוא **לעבוד בלי שום שכר ורק לתועלת ה'.**

מה שאם כן בזמן שהאדם עובד בכדי לקבל תמורה שכר, הוא נקרא בשם "עובד לעצמו", היינו לתועלת עצמו ולא לתועלת ה'. אבל כנ"ל, שהאדם צריך להיזהר, שיחשיב את העבודה זו ולא לזלזל בה חס ושלום, אלא לתת תודה לה', על זה שזיכה אותו לקיים תו"מ במעשה.

אולם אח"כ האדם צריך לעבוד בשביל שכר ועונש במובן אחר, כנ"ל בהמשל של הקטנים וגדולים, שהשכר צריך להיות, במה שהוא זכה להשפיע לה', היינו שיש עתה בכוחו לכוון בע"מ להשפיע, שע"י זה הוא בא לידי "דבקות ה'": וזהו השכר שהאדם צריך לדרוש עבור יגיעתו בתו"מ.

אולם היות שהאדם רגיל לעשות הכל לתועלת עצמו, לכן הגם שהאדם מאמין מה שכתוב, "שהאדם צריך לעשות הכל לשם שמים", אבל היות שהגוף מתנגד לזה, מסיבת שזהו נגד הטבע, אין האדם יכול לקבוע, שזה הוא באמת דבר גדול, היינו להשפיע. ושזהו כל כך חשוב, עד כדי כך, שיהיה כדאי לאדם לקיים תו"מ, שדבר זה, היינו בע"מ להשפיע, שזה יהיה כל השכר תמורת עבודתו בתו"מ.

והיות שענין להשפיע לא חשוב כל כך אצל האדם, לכן אין לו צורך להתפלל לה' מעומק הלב, שיתן לו רצון להשפיע בתור **מתנת ה'.** לכן יוצא, אף על פי שהאדם מבין, שכדאי לעבוד בע"מ להשפיע, אבל שהאדם ירגיש את נחיצות שבדבר, אין לו. לכן מוכרח האדם לעבוד, שה' יאיר לו את הנחיצות שבדבר, איך שהרצון להשפיע הוא יביא את האדם

למטרת הבריאה, שהיא להשגת הטוב ועונג שישנו במטרת הבריאה. לכן צריך האדם לבקש מה', שיתן לו להרגיש את החסרון, היינו שחסר לו הרצון, שיבקש מה' בכל הלב, שה' יתן לו את הרצון להשפיע, כי "אין מלוי בלי חסרון".

ואח"כ יבקש מה', שיתן לו את המלוי. היות שיש הרבה פעמים, שהאדם בא לידי מצב, שהוא לא רוצה בכלל שה' יעזור לו, שיהא נמאס בעיניו את הרצון לקבל, ושירגיש את השפלות שישנו בהרצון לקבל. אלא הוא רוצה, אדרבה שה' ימלא לו את כל מה שהרצון לקבל דורש. לכן בזמן שהאדם בא לידי המצב של שפלות, עליו לבקש מה', שיתן לו את נחיצות הצורך של רצון להשפיע, ושהתפלה תהיה מעומק הלב. ואז באה לו העזרה מלמעלה.

אולם כשהאדם בא לידי מצב, שהוא רואה, שהוא נמצא בתחת השפלות, והאדם כשרואה את שפלותו, הוא במצב שבור ורצוץ, ואיך הוא יכול להיות בשמחה, כנ"ל כמו שאומר הזה"ק "ואם תאמר אי אפשר, כי האדם ההוא עבר על מצות אדונו, ושב לפני אדונו, הרי ודאי ברוח שבור, ואיפה היא השמחה".

ויש לשאול על זה, באם השכל מחייב, כשהאדם רואה שהוא בשפלות, שצריך להיות בעצבות, מדוע הוא מוכרח להיות בשמחה. והטעם הוא, משום שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". גם זה יש להבין, מדוע דורשים מהאדם דבר שאינו באפשרי, הלא הם שני הפכים בנושא אחד.

אאמו"ר זצ"ל אמר, היות בזמן שהאדם נמצא במצב של "עירום וחוסר כל", האדם הזה נבחן לבחינת "ארור" ו"אין ארור מתדבק בברוך", כמו שכתוב במאמר "אמונת רבו". לכן אין האדם מסוגל לקבל ברכה מה', כי אין הברכה שורה על דבר ריק. לכן משיב הזה"ק, ש"הקרבת מתתקנות באלו הכהנים ולהלויים, ששמחה מתקיימת בכהן, ורננה נמצאת בהלויים". והטעם הוא משום **שכהן** הוא "חסד", והוא רחוק מן "הדין". ויש לדעת, מהו בעבודה, שהכהן הוא חסד.

והענין, כי חסד הוא בחינת השפעה, היינו שאינו צריך בשביל עצמו כלום, אלא רק להשפיע לאחרים. ומי שהוא בבחינת "חסד", הוא שמח בחלקו, שבשבילו אינו צריך לשום דבר. נמצא שאין לו שום חסרון, וממילא הוא יכול להיות בשמחה, כי ענין דין מראה על חסרון, היות שכל ענין חסרון שנמצא בהנבראים, הוא מסיבת שהיה דין, שאסור להשתמש בכלים דקבלה, אלא רק בכלים דהשפעה, שרק שם הוא המקום שהשפע יכול להתקבל.

לכן כשאומרים, שיש חס ושלום דינים בעולם, יהיה הפירוש, שאין בעולם מקום שהטוב ועונג יתפשט, מטעם שהעולם משוקע בכלים דקבלה, שעליהם היה צמצום ודין. ומטעם זה כהן, שהוא בחינת חסד, שהוא כלי דהשפעה, אין לו שייכות לדין. וזה שכתוב "שמחה מתקיימת בכהן, משום שהוא תמיד רחוק מן הדין". והיינו כנ"ל, שכלים דהשפעה הם רחוקים מכלים דקבלה, שהם דין.

מה שאם כן, **לוי** הוא בחינת דין. ושם נוהג בחינת "רננה", היינו בחינת שיר. וזהו כמו

שאמרו חז"ל (ברכות לה) "אין אומרין שירה אלא על היין". ובזה"ק מבואר, שענין יין היינו "יינה של תורה", שזהו בחינת הארת חכמה, הנקרא "קו שמאל". ששירה נקראת "המתקת הדינים", כי דינים הוא כנ"ל, היינו כלים דקבלה, שעליהם היה דין, שאסור להשתמש בהם, מחמת שהם בחינת שינוי צורה הגורם פירוד. ומטעם זה המקום הזה של דין נשאר בלי שפע.

מה שאם כן בזמן שמתקנים את הכלים דקבלה, שיהיו בע"מ להשפיע, אז השפע בא וממלא את הכלים דקבלה. נמצא, שהדינים, היינו הכלי קבלה, שהיו מקודם בע"מ לקבל, היה מצב של **מר**, מטעם שהיו בלי אור, מה שאם כן עכשיו, שקבלו תיקון בע"מ להשפיע, מאיר שם אור החכמה, שהוא האור של מטרת הבריאה, שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו". נמצא, **מה שהיה מר, נעשה עכשיו מתוק**, וזה שכתוב "אין אומרין שירה אלא על היין", שהיא בחינת חכמה.

וזה שכתוב "ורננה נמצאת בלויים, וכך הוא, כי הלוויים נמצאים לעולם על השיר ואלו הכהנים והלוויים עומדים עליו ובהם נשלמת עבודת הקב"ה", היינו שע"י נשלמת עבודת הקב"ה, שהוא ענין של תיקון ג' קוים, שהם "חסד", "דין", "רחמים". כלומר, שעל ידי הימין והשמאל נשלם האדם עם הקרבן, היינו שע"י זה האדם מתקרב להקב"ה.

וכמו כן יש לפרש מה שכתוב "עתה משחרב בית המקדש, ואיך מקיימים שמחה ורננה, ומשיב שהתשבחות שמשבח לאדונו, ושמחת התורה ורננה של התורה, זו שמחה ורננה", שיש לפרש, שענין כהן מרמז לנו את העבודה של **קו ימין**, שימין נקרא שלימות, ושלימות מולידה שמחה.

ויש להבין זה, מה התשובה, שימין נקרא שלימות, שבגלל זה ייקח את השלימות של ימין בזמן שהוא רוצה להקריב קרבן, שפירוש, שהוא רוצה להתקרב לה' מטעם, שהוא מרגיש איך שהוא מרוחק מה', הן בבחינת "מוחא" והן בבחינת "ליבא", והוא שבור, והוא נמצא ברוח עצוב.

ומשיב הזה"ק "מהתשבחות שמשבח לאדונו, מביא לו שמחה". ויש לשאול, איזה שבח ותודה הוא יכול לתת לה', בזמן שהוא מרגיש שהוא חוטא. אלא, שענין הוא, שיש לדעת, שבכל דבר יש להבחין ב' צדדים :

(א) שמצד אחד האדם עכשיו שבור ורצון, מסיבת שהוא חטא נגד הבורא, והוא נמצא במצב עצוב, היות שהוא מרגיש, איך שהוא בערום וחוסר כל מקדושה.

(ב) שיש כאן צד השני של המטבע, שהוא, שעד עתה לא היה חושב כלל על עניני רוחניים, אלא היה משוקע בעניני עוה"ז, ולא היה זוכר בכלל, אם יש ענין רוחניות בכלל בעולם. מה שאם כן עכשיו הוא בא לעולם אחר, שאינו חושב עתה על עניני עוה"ז, אלא כל דאגותיו הן, מדוע הוא כל כך מגושם. לכן מצד זה האדם עכשיו עלה בדרגה, היינו שהשכר ועונש שלו, הוא לא בדברים גשמיים אלא בעניני רוחניים.

ובהאמור יוצא לפי הכלל, שאם האדם עולה בדרגה, הוא צריך להיות בשמחה, מטעם שזכה עכשיו לרצון של עבודת ה'. לכן אפילו בזמן שהאדם רואה, איך שהוא מרוחק מה', וכואב לבו מזה, שאף על פי שהוא נולד "יהודי", ומכל מקום הוא אינו משתמש עם זה לעשות מעשים, מה שמתאים ליהודי, היינו שתהיה לו אמונה בה' כפי שמתאים ליהודי, אלא כל דאגותיו הן למלאות את הצרכים, מה שהגוף דורש, כמו כל הגופים, היינו כל הצרכים של הנבראים, אפילו מה שאינו יהודי דורש, גם הוא דורש, כמו שכתוב "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם", היינו כל הצרכים של הגוים גם גופו דורש.

לכן עתה, כשהוא השיג ומרגיש קצת שיש ענין רוחניות בעולם, הנקרא "דבקות בה'", והוא רחוק מזה, ויש לו שבירת הלב מזה, ורוצה להקריב קרבן, היינו שרוצה להתקרב לה', שזה נקרא "הקרבת קרבן", לכן מצד אחד הוא צריך להיות שבור, מזה שהוא מרגיש שהוא מרוחק מה', ומצד שני הוא צריך להיות בשמחה, מזה שהוא רוצה עכשיו להתקרב לה'.

את הדבר מרחוק. כלומר, כי אם האדם רואה איזה דבר להיות שמח, זה ממנו או קרוב. אבל אם הדבר כל כך רחוק ממנו, ואין הוא רואה את הדבר בכלל, איך הוא יכול לומר, שזה רחוק או קרוב. וכמו כן כאן בעבודה, בזמן שהאדם מרגיש, שהוא רחוק מעבודת ה', ובא ע"י זה לשבירת הלב, מסיבת התרחקות מה', ורוצה שה' יקרב אותו, שזה נקרא, ש"רוצה להביא קרבן", היינו לקרב עצמו לה', בטח ה' התקרב אליו.

וראיה לזה, שהוא רואה אותו מרחוק, היינו שהוא מרגיש עצמו, שהוא רחוק מה', מבחינה זו האדם צריך לקבל "שמחה" מזה שה' התקרב אליו, והוא רואה את ה' מרחוק. ושמחה זו גורמת להאדם לקבל חשיבות מעבודת ה'. היינו, אפילו שהוא נמצא בהרגשת התרחקות מה', הוא אומר, שה' קרוב אליו בשיעור מה. ומבחינה זו האדם, שהוא אומר, שיש לו שלימות מזה, כבר נקרא "ברוך". ואז הוא מסוגל, שיזכה באמת שה' יקרב אותו, היינו שהוא יזכה להרגיש שהוא קרוב לה', מטעם ש"ברוך מתדבק בברוך".

אולם בזמן שאין לאדם צורך לצאת ממצב הקטנות שלו, אז אפילו שה' רוצה לתת לו מדרגה יותר עליונה, שהוא יצא מקטנותו, אבל כשהוא נמצא במצב השלימות, בזה שהוא עוסק בבחינת הימין והוא שמח בחלקו, איך אפשר לתת לו משהו, כי אין לו כלים לזה, היינו צורך לצאת מקטנותו, מטעם שהוא שמח בחלקו.

לכן הוא צריך ללכת גם בשמאל כנ"ל, שהוא בחינת "לויים", "גבורה פחד". היינו, שהוא עושה בקורת על מעשיו, ורואה איך שחסר לו בחינת "מוחא" ובחינת "ליבא". ויש לו פחד, שלא ישאר במצב הקטנות לעולמים, וישאר בבחינת שינוי צורה מהבורא, היות הבורא הוא המשפיע, והאדם שקוע כולו בקבלה עצמית. וכל פעם שהוא רוצה להתגבר, הוא רואה שאין זה בידי אדם. לכן ע"י זה הוא נעשה נצרך להבורא, שהבורא יעזור לו.

וזה שכתוב "שהתשבחות שמשבח לאדונו, ורננה של התורה זו שמחה ורננה". והיינו כנ"ל, שמבחינת ימין ושמאל יצא הקרבן, היינו שע"י שניהם האדם מתקרב לה', כי הכלים והצורך האדם מקבל משמאל, שאז הוא נצרך שהבורא יעזור לו, שיתן לו כוחות מלמעלה, הנקרא בחינת "נשמה", שכל פעם שהוא רוצה להתגבר, נותנים לו עזרה.

אבל עניית התפלה היא בזמן שהאדם נמצא בבחינת שמחה, שהוא שמח בחלקו, ואין לו שום צורך לקבל מדרגה יותר גדולה. אלא באיזה מצב שהוא נמצא, הוא שבע רצון ומרגיש ל"ברוך ה'". אז הזמן ש"ברוך מתדבק בברוך". ואז הזמן שיכול לזכות לדביקות, מטעם שכלים לזה כבר יש לו מבחינת השמאל.

ואז, כשהוא יכול לומר, שהוא שמח בחלקו, הגם שיש לו חסרון, עד כדי כך שהוא מרגיש חסרון וכאב, בזה שהוא מרוחק מה'. וזה נקרא "שמח בחלקו". והיות שרק באופן שיש לו חסרון, אז שייך לומר "שמח בחלקו". מה שאם כן כשאין לו חסרון, אין זה נקרא "שמח בחלקו", כי "שמח בחלקו", פירושו שהוא מסתפק במועט. ואם אין לו חסרון, הרי הוא לא נקרא "מסתפק במועט", היות שאין לו צורך ליותר ממה שיש לו.

וזהו על דרך שפירש אאמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל (מגילה י"ב) "והשתיה כדת אין אונס". מאי "כדת", כדת של תורה. מה דת של תורה, אכילה מרובה משתיה.

ואמר "שדת של תורה" הוא "אין אונס", היינו אין לו הכרח לזה, אלא בלא שתיה הוא גם כן יכול לאכול, שענין אכילה הוא בחינת אמונה למעלה מהדעת. שהוא מאמין, שהבורא הוא מנהיג את העולם בבחינת "טוב ומטיב", אף על פי שהוא לא רואה את זה, כלומר שהדעת מכחיש את זה, ומכל מקום הוא מאמין. אז הוא זוכה לבחינת "שתיה" כנ"ל, הנקראת בחינת "יינה של תורה", שהיא בחינת חכמה, שהיא האור של מטרת הבריאה, שרצונו להטיב לנבראיו.

זה נבין מה שאמרו חז"ל "לעולם יכנוס אדם שני פתחים ויתפלל תפלתו". היינו, כי בכדי שתפלתו תתקבל, היינו שיזכה לבחינת "קרבן", הנקרא "התקרבות לה'". וידוע שתפלה היא במקום קרבן, זאת אומרת בכדי שיזכה להתקרבות ה', הוא צריך ללכת בימין ובשמאל. וענין ב' פתחים יהיה הפירוש, שצריכים ב' דברים :

א) לדעת מה שחסר לו. ובזה הוא מקבל חסרון וצורך, הנקרא "כלים", שה' יוכל למלאות את חסרונו. מה שאם כן אם אין חסרון לא יכולים למלאות.

ב) זמן לקבל את המלוי. כי בזמן שהאדם נמצא בחסרון, אז אין זמן למלאותו, מטעם כי "אין הארור מתדבק בברוך". לכן צריכים זמן של שלימות, שאז הזמן לקבל מלוי. לכן צריכים לב' רגלים, ימין ושמאל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, גילוי טפח וכיסוי טפחיים, בעבודה

מאמר כ"ו, תשנ"א

ויש להבין ענין זה ד"גילוי טפח". כלומר, מקודם היה כאן מכוסה טפח. ובא אחד וגילה טפח, אבל כיסה טפחיים. אם כן נעשה עכשיו יותר מכוסה, ממה שהיה מטרם שגילה. שמשמע, שהוא בא ועשה כיסוי יותר גדול משהיה. הלא היה יותר טוב, אם לא היה מגלה את הטפח.

אלא שיש לפרש, זה שבא ואומר "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הוא בא ואומר לנו, שיש כאן מקום עיון. היינו, לעיין במה שהוא גילה. היות שאין הדבר צריך להיות גלוי לכולם, רק לאותם הנצרכים לדעת. לכן היה מוכרח לכסות טפחיים. זהו, בכדי לאלו אנשים שאין להם צורך, הם לא יתנו יגיעה, כדי להבין את הענינים. מה שאם כן אלו אנשים שמרגישים, שחסר להם ידיעות אלו לצורך השלמתם, הם יתנו יגיעה, בכדי לגלות את הענין, שהוא כיסה.

ובזה יש לפרש בעניני עבודה, שהיא התעסקותו של אדם בתורה ומצות בכדי להגיע להשלימות, שבגלל זה האדם נברא. ויש להבחין ב' בחינות: (א) מטרת הבריאה. מטרת הבריאה היא, שהנבראים צריכים להגיע למצב שיקבלו טוב ועונג מה'.

(ב) תיקון הבריאה. תיקון הבריאה הוא, שיגיעו לידי דביקות, הנקראת "השתוות הצורה". היינו, שכל מעשיהם יהיו רק ע"מ להשפיע נחת רוח להבורא. לכן, בזמן שיש איזה גילוי, ואין האדם מוכן לקבל אותו בע"מ להשפיע, אז האדם פוגם בהדבר. לכן מוכרח להיות הכל בהסתר, עד שתהיה ביכולת האדם לקבל אותו בע"מ להשפיע.

לכן בזמן שאומר "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הכוונה היא, למי שאין לו צורך להדבר, לא יתן יגיעה לעבוד ולגלות. מה שאם כן אלו אנשים שיש להם צורך, בזמן שאומרים להם "גיליתי טפח וכיסיתי טפחיים", הם כבר מוכנים לעבוד, עד שישגו את הטפח שגילה. כי ה' הוא בעוזרו. שבזמן שהאדם נותן את האתערותא דלתתא, הוא מקבל עזרה מלמעלה.

נמצא, שכן גילה את הדבר למי שראוי להם. ומי הוא הראוי לזה. אלו שנותנים יגיעה. להם מתגלה הטפח, מה שהם גילוי. זאת אומרת, למי שאין לו את הבחינה של תיקון הבריאה, אין הוא יכול לקבל שום דבר ממטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

אולם ענין זה של גילוי טפח וכיסוי טפחיים, נוהג גם בזמן ההכנה לעבודה. כלומר, אפילו בתחילה, כשהאדם רוצה להכנס בעבודה, נוהג ענין זה. כי אלה אנשים, שיש להם זכיה משמים, מגלין להם מלמעלה קצת הארה, שמאיר להם. ומתחילים להכנס בעבודה בהתלהבות גדולה בכח גדול.

וזהו מטעם, שקבלו גילוי מלמעלה, ורואים, שעיקר חיים בעולם הזה הוא רוחניות ולא גשמיות. ומרגישים בבטחון, כי עוד מעט הם יזכו להכנס להיכל המלך, ולזכות לדביקות ה', ולטעמי ורזי תורה. וכל זה האדם מרגיש מכח גילוי הטפח, שגילה לו מלמעלה.

אולם אח"כ, כשעבר קצת זמן, היינו כשרואים למעלה, שהאדם כבר התחיל בעבודה דלהשפיע, אז, בכדי שהאדם יזכה מכח עצמו להתקרבות ה', וכמו כן להרגיש עכשיו מהו ענין של התרחקות מקדושה, וזהו בכדי שיבוא לידי הבחנה של "יתרון האור מתוך החושך", אז האדם בא אח"כ לידי מצב של "כיסוי טפחיים". ואין בידי אדם להבין, מדוע בתחילה, כשעוד לא היה יודע מהי עבודה דלהשפיע, היה מאיר לו הרוחניות בבחינת גילוי. ובטח אחר הגילוי הזה, האדם, לפי שכלו, מבין, שהוא היה צריך להתקדם וללכת קדימה. ולבסוף הוא רואה, שעכשיו הוא יותר גרוע, מכפי שהיה מטרם שהתחיל להכנס בעבודה דלהשפיע. ואין האדם יכול לתת תשובות על המצבים האלו.

והתשובה היא כנ"ל, שבכדי שיכנס לעבודה, אז היה מוכרח לתת לו מלמעלה את הגילוי, בכדי שזה יתן לו כח לצאת מהמצב שבו היה נמצא, מטרם שהתחיל בעבודה. וזה נקרא "אתערותא דלעילא". אבל אח"כ לקחו ממנו את הגילוי זה, בכדי שיהיה לו עכשיו מקום לתת את האתערותא דלתתא.

וזה שאומר האר"י הקדוש, שבליל פסח, שאז ה' היה צריך להוציא את עם ישראל ממצרים, נגלה עליהם אור גדול בבחינת אתערותא דלעילא. לכן היו מאירים אז

מוחין דחיה. וכל זה היה מכח אתערותא דלעילא. אבל אח"כ חזרו ונפלו כולם למקומו. היינו, שאח"כ היו עם ישראל צריכים לעבוד בבחינת אתערותא דלתתא, בכדי להמשיך בבחינת גדלות המוחין.

ועל דרך זה יש לפרש כאן, כשהאדם נכנס לעבודה, מגלים לו טפח, היינו שמראים לו מלמעלה איזו הארה, שההארה זו נותנת לו כח לעבוד עבודת ה', שהוא מתחיל להרגיש, שזה הוא המטרה שבגללה האדם נברא בעוה"ז. וההרגשה זו באה לו מכח גילוי מלמעלה, בכדי לתת לו תנופה לעבודת הקודש.

אי לזאת, לאחר כך, שהאדם רואה, שהוא לא מתקדם, אלא הולך אחורה, והוא רחוק עתה אפילו מהמצב שבו היה, מטרם שגילה לו טפח מעבודת הקודש, אז האדם חושב, שזהו מטעם שזרקו אותו מהעבודה.

לכן על האדם לדעת, כי כן היא דרך העבודה, שבכדי להכניס את האדם בעבודה, יש תיקון כזה, הנקרא "אתערותא דלעילא", שזה נותנים לאדם, המסוגל להכנס בעבודת הקודש. היינו, שלאחר כך יהיה האדם מסוגל לעבוד באתערותא דלתתא. כי כלים אמיתיים האדם משיג דוקא ע"י אתערותא דלתתא. לכן נאבד לו אח"כ האור הבטחון, שהיה בתחילת עבודתו.

ובהאמור יש להבחין במה שכתוב "גילוי טפח וכיסוי טפחיים":

(א) תחילת עבודתו היא בבחינת **דומם דקדושה**, היינו רק בבחינת המעשה, ולא חשב על בחינת מחשבה.

ב) **שמגלין לו טפח מלמעלה** . ומתחיל אז להרגיש, שיש עולם חדש. דהיינו, שהוא מרגיש, שאם יתן איזה השתדלות, אז הוא יזכה להכנס להיכל המלך, ויזכה להשגת אלקות. ורואה אז, איך הבטחון שלו כל כך חזק, שיגיע עתה לשלימות אמיתית. וכשהוא מסתכל על שאר אנשים, איך שהם עוסקים בתו"מ בבחינת הדומם, הוא אומר עליהם, שהם בבחינת מעשה בהמה, שעושים בלי דעת, ואין להם שום הרגשה, מה שיש בפנימיות תו"מ. וכל זה בנוי אצלו על סמך שזכה לבחינת גילוי טפח.

ג) שאחר זה, היינו לאחר העבודה, שהתחיל ללכת בבחינת הכוונה, מכח אתערותא דלעילא כנ"ל, הוא בא **אח"כ למצב של וכיסוי טפחיים**. היינו, שהוא בא לידי ירידה. שזהו בכוונה תחילה, בכדי שעתה יתן את האתערותא דלתתא. שדוקא מעבודה זו הוא מקבל כלים להאור.

כלומר, **שאי אפשר להבחין טעם בהאור מטרם שטועמים טעם בחושך**, כמו שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". זאת אומרת, הגם שכל אחד יכול להבחין בין אור לחושך, אבל להנות מהאור, כמו שיכולים להנות, זה אי אפשר. כמו שאנו רואים, שכך הוא בגשמיות.

ואנו צריכים להאמין, שכל זה נמשך מרוחניות בבחינת "ענף ושורש". כדוגמת מה שאנו רואים בעצמנו. אנו ברוך ה' הולכים על רגלינו וממשמשים בידנו. והגם שאנו שבעי רצון מזה שאנחנו בריאים, אבל יחד עם זה, אין אנו יכולים להוציא שמחה, מזה שאנו ברוך ה' בריאים.

אולם אם אנחנו נכנס לבית חולים, ששם נמצאים אנשים משותקים, אחד על רגל ואחד על ידיים. ואם יכנס מי שהוא, ויתן להם סגולה, שהם יחזרו לבריאותם, והם יוכלו לשמש עם הידיים ורגלים שלהם, איזו שמחה תהיה להם, מזה שהם בריאים.

נמצא, החושך הזה, מה שהם סובלים, שאין הם מסוגלים לשמש עם ידיהם ורגליהם, זה הוא הגורם להם את השמחה. וזהו "כיתרון האור מתוך החושך". וברוחניות אין הענין שהאור יוסיף להם רק שמחה. כי אנו צריכים לדעת, כי ברוחניות השמחה היא רק משמשת להשגת האור, היינו שהשמחה היא לבוש לרוח ה'.

כלומר, כי ענין השגת אלקות מתלבש בהרבה שמות. ובאופן כללי נקראת זה בשם **אור תורה או חכמה**. כלומר, שאין ענין תענוג רוחני הוא הנאה בלבד, אלא שזה ענין גילוי שמותיו של הקב"ה. וזה זוכים על ידי החסרון, הנקרא "כלים וצורך". לכן אנו צריכים לאתערותא דלתתא, כי דוקא ע"י עבודה שלנו בתו"מ, משיגים אלו הכלים, הנקראים "צורך לאור התורה".

לכן האדם צריך להיות זהיר, שלא להתפעל, מזה שהוא מקבל ירידות. היות שמזה האדם לומד, איך להעריך את החשיבות של התקרבות ה', כנ"ל בבחינת "כיתרון האור מתוך החושך". נמצא, לפי זה יהיה הפירוש "גילוי טפח וכיסוי טפחיים" בעבודה, היינו כנ"ל, שיש להבחין ג' בחינות בעבודה, עד שמגיעים לבחינת דביקות ה' :

א) כשהוא בבחינת **דומם דקדושה**, היינו שעובד רק בבחינת המעשה, המכונה **קו אחד**.

ב) כשמגלים לו טפח, היינו שמלמעלה מראים לו בבחינת אור מקיף, מה **שיש להשיג בענין אלקות**. ומקבל ע"י זה בחינת בטחון, שישג השגות גדולות. שיבין, שבגלל זה כדאי לחיות, ולא יהיו החיים שלו כמו כל בני העולם, שחיים בלי תכלית.

ג) ואח"כ הוא בא למצב הג', שהוא בחינת **ירידה**, כנ"ל. שרוצים ממנו, שהוא יגלה בחינת האתערותא דלתתא. והמצב הזה נקרא "מכסה טפחיים". היינו, לא די שנתכסה ממנו המצב של הגילוי, אלא שנתכסה ממנו עתה גם המצב של בחינת הדומם. היינו, שקשה לו עכשיו לעסוק בתו"מ אפילו בבחינת המעשה בלי כוונה. נמצא, שיש לו עתה ב' כיסויים:

א) של מצב הגילוי טפח,

ב) גם המצב של בחינת הדומם, שהיה אז עוסק בתו"מ בהתלהבות, גם המצב הזה נעלם ממנו. וכל זה למה. היינו, למה צריכים עכשיו, שיהיה מכוסה יותר, אפילו מבחינת מצב הא', הנקרא בחינת "דומם דקדושה". התשובה היא, בכדי שהוא לא יהיה עכשיו מסתפק במועט, וישאר בבחינת הדומם. נמצא, שכל הגילוי טפח היה בחינם. היינו, שלא עשה שום פעולה להתקרבות לה'. מה שאם כן כי עתה אין בידו לעשות שום דבר, אלא בכפיה אצלו, אז הוא מוכרח לחשוב ולמצוא עצות, איך שיהיה בידו שוב לעבוד את עבודת הקודש, לכן מוכרח להיות עכשיו מכוסה טפחיים.

אולם האדם צריך להיות זהיר, שלא לזלזל בעבודת הכפיה, אף על פי שבזמן הכפיה, אין הגוף מוציא שום טעם בעבודה זו. וענין הכפיה יכולים ללמוד את החשיבות של העבודה הזו. כמו שאנו מבינים ורואים, איך שהעולם מתנהג בענייני הגשמיים.

ניקח לדוגמא, אכילה, שהוא דבר הנוהג בין בגדולים ובין בקטנים. ויש בזה ענין אהבה וענין יראה, היינו יראת העונש. אנו רואים, שיש ילדים קטנים שלא רוצים לאכול. מה עושים ההורים. לפעמים ההורים מספרים לילדים סיפורים יפים, בכדי שהילדים יאכלו. והיות שהילדים רוצים לשמוע סיפורים יפים, הם אוכלים. ולפעמים, שאין סבלנות לההורים, אז ההורים מרביצים להילדים, שיאכלו. ולפעמים יש, שאין להאדם בעצמו תאבון לאכול, הוא כופה את עצמו לאכול, גם כן מטעם יראה. היינו, שהאדם מפחד, שאם הוא לא יאכל כמה ימים, לא יהיה לו אח"כ כח, ויהיה חלש. ואף אם יאריך זמן ולא יאכל, הוא יכול למות. נמצא, שהוא אוכל בכפיה, היינו מחמת יראה. ואף אחד לא יגיד, שלא עושה יפה, בזה שהוא אוכל בכפיה. הגם שבטח היה יותר טוב, אם הוא היה אוכל מאהבה. אבל טוב אם הוא על כל פנים יכול לאכול בכפיה. אבל אדם בריא, ויש לפעמים, שהוא צריך לאכול מאיזו סיבה שהיא יותר מאוחר, הוא אוכל אז מאהבה. עד כדי כך, שיש לפעמים, שהוא מצטער, מדוע כשהוא מתחיל לאכול, אז אהבה מסתלקת ממנו.

כלומר, בשיעור שמתחיל לאכול, אחרי כל מה שהוא אוכל מעט, בשיעור זה נאבדת לו את האהבה לאכילה, מטעם שהשביעה מגרשת את האהבה מהסעודה. אבל ברור הוא לכל, שהאדם מוכרח לאכול, בין מטעם אהבה ובין מטעם יראה. אותו דבר נוהג בעבודת ה', שהמעשים שהאדם עושה, שהוא מקיים תורה ומצות, גם כאן נוהג ענין של אהבה ויראה. כלומר, שלפעמים אדם נהנה מזה שהוא עוסק בתו"מ. ויש לו מזה מצב רוח מרומם, ולא חשוב הסיבות. זאת אומרת, שיש להאדם מצב רוח טוב, מזה שמקיים תו"מ, כי ע"י זה הוא יקבל אח"כ שכר, הנקרא "שלא לשמה".

או סיבה אחרת. היינו, שהוא שמת, בזה שהוא משמש את המלך. שיש להפריד את הסיבות מן המעשים. כלומר, מתחשבים מהרגשת האדם, ולא מהסיבה שהביאה לו את ההרגשה.

כלומר, זה שהאדם הוא בשמחה, הנקרא ש"עובד מאהבה". היינו, שיקבל שכר אח"כ. מזה הוא שמת. או שהוא שמת, מזה שהוא משמש את המלך, קודם כל הוא שמת. וזה נקרא ש"עובד מאהבה".

ויש לפעמים שהאדם עובד מיראה. היינו, שהוא מפחד, שיקבל עונשים בעוה"ז, או שיקבל עונשים בעולם הבא. שאז אין האדם שומח בזה, כי הוא עושה הכל על דרך הכפיה. ש"כפיה" נקרא, שהאדם היה יותר שבע רצון, אם דבר זה לא היה בעולם, וממילא לא היה מקבל עונש עבור זה.

ובהאמור אנו רואים, שהמעשים פועלים על הגוף בגשמיות, אפילו שעושים אותם מחמת יראה, היינו על דרך הכפיה. ומזה אנו צריכים ללמוד ולהאמין, שכך הוא גם בעבודה. היינו, אפילו דרך הכפיה. זאת אומרת, אפילו שאין האדם מוציא שום טעם בתורה ותפלה, שיעשה זה בבחינת הכפיה, כי "המעשה עושה את שלו". כמו במעשה הגשמי, שעושה פעולה על דרך הכפיה, הדבר פועל בין לטוב ובין לרע, אפילו שהוא עושה על דרך הכפיה. כן הוא בעבודה, שאפילו שהוא מקיים תו"מ על דרך הכפיה, היא עושה פעולה בהאדם.

אולם בטח יש הבדל בעבודה, אם הוא עושה מחמת אהבה, או שעשה מחמת יראה. אבל יש לדעת כנ"ל, שגם בבחינת עבודה, שעושה מחמת אהבה. יש להבחין, בין שהוא עושה מחמת אהבה, והוא אומר "היות שהבורא צריך אותי, שאני אקיים תו"מ, ולי אין שום חסרון, שאגיד, שזהו לצורך עצמי אני מקיים את התו"מ". היות שאומר, שאין הוא רואה לאיזה צורך הוא צריך לעשותם. כי אומר "מה יתן לי, זה שאני מקיים את התו"מ".

אלא שהאדם מאמין בשכר, שיקבל עבור זה. מסיבה זו הוא מקיים תו"מ. וזה לפי הכלל, שמי שצריך איזה דבר, שיתנו לו לצורכו, הוא צריך לשלם, לכן הוא עושה מאהבה, שבודאי ה' ישלם שכרו תמורת עבודתו.

מה שאם כן, אם האדם מקיים תו"מ, מטעם שתורה ומצות יתקן את האדם. היינו, שהאדם מרגיש, שהוא צריך תיקון. וזהו כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין".

נמצא, שהאדם צריך לקיים תו"מ בשביל עצמו, בטח שאי אפשר לבקש מה',

שישלם לו עבור קיום תו"מ, היות שאינו מקיים תו"מ לתועלת ה', כי ה' אינו נצרך שתחתונים יקיימו תו"מ בשביל הבורא, אלא שזה לתועלת האדם. נמצא, שהוא עובד מאהבה, בגלל שע"י זה האדם יהיה אדם השלם, היינו אדם מתוקן, אז בטח שאין שום שייכות לומר, שה' יתן לו שכר תמורת עבודתו בקיום תו"מ. נמצא, שהוא מקיים תו"מ מחמת אהבה, אינו אהבה שלו מחמת שיקבל אח"כ שכר. אלא הוא מודה ומשבח לה', עבור זה שנתן לו תרופה לתיקון הגוף. כמו בגשמיות, שמי שנותן איזו רפואה למי שהוא, אז המקבל הרפואה הוא נותן שכר להרופא. ולא שהרופא משלם שכר להחולה, עבור שהחולה מקבל את הרפואה. אולם יש לשאול, איזה רע יש באדם, שצריכים לתקנו ע"י קיום תו"מ. כלומר, שבלי תו"מ הוא ישאר עם הרע שלו, ויהיה לו רע. אחרת, מה איכפת לו, אם הוא ישאר עם הרע, שיש בו. שמשמע, שמוכרח להוציא הרע שבאדם. אחרת האדם יסבול מהרע, ולא יהיה בידו מציאות, איך להתקיים בעולם, ויהיה מוכרח למות. אלא בסגולת תו"מ הרע יעבור ממנו, ואז יהיה לו חיים טובים, ושלוש בית. התשובה היא, הרצון לקבל, שעמו נברא האדם. והרצון הזה הוא דואג לתועלת עצמו. ולתועלת הזולת אין לו שום הרגשה והשגה מהו. והאדם יכול להבין לעבוד לתועלת הזולת, רק בזמן שע"י זה הרצון לקבל לתועלת עצמו ירויח מזה, שזה מכונה "המשפיע בע"מ לקבל".

לכן הולכים אנשים לעבוד, יהודים אצל גויים, וגויים אצל יהודים. והכל לפי התמורה, שיקבל הרצון לקבל לעצמו. אבל ממש לתועלת הזולת, אין להאדם שום הרגשה, שיכול להיות דבר כזה במציאות. ודבר זה האדם יכול רק להאמין, שיש דבר כזה "לעבוד לטובת הזולת". אבל יש לשאול, ובאמת בשביל מה האדם צריך לעבוד לתועלת הזולת.

על זה באה התשובה, שיש כאן ענין מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. מטרת הבריאה היא, שרצונו להטיב לנבראיו. היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. לכן שם הכללי של הבורא הוא "טוב ומטיב". רק שהיה תיקון, בכדי שלא תהיה בושה, בעת קבלת הטוב, לכן צריך האדם לקבל בע"מ להשפיע. והיות שהאדם נברא עם טבע "לקבל" ולא עם רצון "להשפיע", לכן האדם צריך לתקן עצמו, שיהיה בידו לעשות בע"מ להשפיע.

ומטרת שיש לו הרצון הזה, הוא נשאר בעירום וחסר כל, מטעם שינוי צורה בין הבורא להנבראים. וזה נקרא "רע". היינו, הרצון לקבל לעצמו, היינו, שאם לא יתקן אותו בע"מ להשפיע, הוא ישאר בחושך. לכן האדם צריך לקיים תו"מ, בכדי לתקן את הרע שלו, ושיקבל טבע שני, שהוא בע"מ להשפיע. נמצא, שהאדם מקיים תו"מ לתועלת עצמו. כלומר, שבקיום תו"מ, שהיא בחינת תבלין, הוא יבוא לבחינת מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ובזה יזכה האדם ל"שלוש בית". כי "בית" נקרא לבו של אדם. כמו שכתוב בזה"ק, שאומר "דירה נאה זה לביה". והיות לבו של אדם אינו שלום עם הבורא, היות שיש להאדם טענות להבורא, מדוע הבורא לא ממלא להאדם כל משאלותיו. והסיבה היא "מטעם שינוי צורה. לכן כשהאדם מתקן עצמו בע"מ להשפיע, אז הוא

מקבל את הטוב ועונג מה'. אז נעשה שלום. וזה נקרא "שלום בית".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, בעבודה

מאמר כ"ז, תשנ"א

חז"ל אמרו (ברכות, ס') "אשה מזרעת תחילה, יולדת זכר. איש מזריע תחילה, יולדת נקבה. שנאמר, אשה כי תזריע וילדה זכר", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מה מרמז לנו זה בעבודה, שנדע איך להתנהג.

ידוע, שהעבודה שניתנת לנו, לקיים תו"מ, הוא בכדי לזכות את ישראל, כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה", וזה לשונו "ונודע שזכות הוא מלשון הזדככות. והוא על דרך שאמרו חז"ל "לא נתנו מצות, אלא לצרף בהן את ישראל".

היות שהנבראים נבראו עם הטבע של רצון לקבל לעצמו, מטעם שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, לכן ברא בהנבראים רצון והשתוקקות לקבל הנאה ותענוג. והיות שזהו בשינוי צורה להבורא, שהוא המשפיע, לכן ניתן לנו עבודה, שאנו צריכים להשתוות הצורה עם הבורא. שגם אנו צריכים לתקן עצמנו, שכל מה שאנו עושים יהיה הכל בע"מ להשפיע.

ואנו רואים, שיש בנו מעשים, שאנו עושים להשפיע, ויש מעשים, שאנו עושים לקבל. דוגמא, אנו עוסקים במצות בין אדם למקום, ומצות בין אדם לחבירו. שבדרך כלל הם נקראים בשם "מעשים דלהשפיע". וכמו כן אנו עושים מעשים של קבלה, היינו אוכלים, ושותים, וכדומה. וניתן לנו עבודה דהשתוות הצורה, היינו שאנו צריכים לעשות בע"מ להשפיע, הן מעשים של השפעה והן מעשים של קבלה.

ידוע שיש ערך הפכי בין כלים לאורות. היינו שיש אורות, הנקראים "זכרים", ויש אורות הנקראים "נקבות". ש"זכר" פירושו שלימות, ו"נקבה" פירושה חסרון. כלומר, שאין עדיין המדרגה בשלימות עם האור הזה שקבלה. היות שיש ב' מיני אורות:

(א) אור של מטרת הבריאה, שזה נקרא "אור השלם".

(ב) אור של תיקון הבריאה, שהוא רק לבוש לאור של מטרת הבריאה, שהיא בחינת נקבה. היינו שאין זה שלימות, אלא שזהו רק אמצעי לבוא לשלימות. ואור הא' נקרא "אור החכמה" או "אור החיים", ואור הב' נקרא "אור דחסדים", הנקרא בדרך כלל ו"ק (היינו ו' קצוות). זאת אומרת, שעדיין חסר לו את ג' ספירות ראשונות.

לכן, אם האדם משמש עם כלים דנקבה, היינו עם כלים דקבלה, זאת אומרת, שהאדם נתעורר לשמש עם כלים דקבלה בע"מ להשפיע, אז "ילדה זכר". היינו, שמעבודה זו נולד אור החכמה, שהוא אור השלם, ואור החיים, שהוא נקרא "זכר", מטעם שאור הזה שייך למטרת הבריאה, שהבורא ברא את הכלי קבלה, הנקרא "רצון לקבל" את אור של מטרת הבריאה.

וזה שכתוב "אשה מזרעת תחילה, יולדת זכר". מה שאם כן אם האדם עובד עם הכלים דהשפעה, כלומר, רק במעשים של השפעה הוא יכול לעבוד בע"מ להשפיע, שכלים דהשפעה נקראים "זכר", אז נולד מזה רק אור נקבה. כי אור דחסדים המתגלה על כלים דהשפעה, הוא יכול להוליד רק אור דחסדים, הנקרא "ו"ק חסר ג"ר", שזה מראה על חסרון ג"ר. והאור דחסדים נקרא רק "אור המלביש". כלומר, שבאור דחסדים באה אח"כ ומתלבש בו אור חכמה. וזה שכתוב "איש מזריע תחילה יולדת נקבה".

הזה"ק (תזריע, דף כ', אות ס') אומר וזה לשונו "בוא וראה, בשעה שהקב"ה נמצא יחד עם כנסת ישראל, שהיא המלכות, והיא מעוררת תחילה הרצון אליו, ומושכת אותו ברוב אהבה והשתוקקות. אז נתמלאה המלכות מצד ימין, שהוא חסדים לבחינת זכר. וכשהקב"ה מעורר תחילה אהבה ורצון, והמלכות מתעוררת אח"כ, אז הכל נמצא בבחינת הנקבה, שהיא המלכות".

ויש להבין, מה מרמז לנו זה בעבודה. ידוע, שהנבראים נמשכים ממלכות. לכן המלכות נקראת "כנסת ישראל", ש"עם ישראל" נמשכים ממלכות. לכן אומר הזה"ק, כפי שהסדר הוא למעלה, כך נמשכים לענפים הגשמיים. ולפי זה יש לפרש, בזמן שהאדם מתעורר להקב"ה, שהאדם רוצה, שה' יקרב אותו אליו, היינו שהוא רוצה להידבק בו יתברך, שזה נקרא "השתוות הצורה", היינו שהאדם רוצה לעשות את מעשיו לשם שמים, ואינו יכול, לכן הוא מבקש מה', שיתן לו את הכח, הנקרא "רצון להשפיע".

היות שהאדם משתוקק לכח הזה, מטעם שיש להאדם חסרון, היינו שאין בידו את הכח, שיעשה הכל לשם שמים. אז, על ידי עבודה זו, שהוא מתעורר לבקש מה', שיתן לו הכח הזה, אז נותנים לו מלמעלה את הכח של רצון להשפיע, שהיא טבע שני. וזה נקרא "וילדה זכר", היינו רצון להשפיע נקרא זכר, שזה נקרא, שהעליון נתן להתחתון את אור דחסדים, ש"חסד" נקרא משפיע.

כלומר, העבודה של ההשתוקקות, שהתחתון מרגיש בחסרונו, זה נקרא "תפלה". היינו שמבקש, שה' ימלא חסרונו, כנ"ל. שאז מילוי החסרון נקרא "זכר". וזה שכתוב "והיא מעוררת תחילה הרצון אליו". שפירשו, שהרצון שלה, היינו המלכות, שנקרא "רצון לקבל", אליו.

כלומר, שרצונה אליו, היינו להתדבק בו, שנקרא "השתוות הצורה", שמבקש את הרצון להשפיע, שזה נקרא "דביקות". וזה שכתוב "אז נתמלאה המלכות מצד ימין, שהוא חסדים, לבחינת זכר". ובזה יש לפרש "אשה כי תזריע, וילדה זכר". היינו שהתעוררות באה מצד האדם.

אולם זה יכול להיות דוקא, שמקודם לכן היה רצון להאדם, שהוא רוצה להתקרב לה', כלומר, שקבל התעוררות מלמעלה, שיש ענין רצון לקבל על רוחניות, היינו שיכולים לטעום טעם של תענוג בעשיית תורה ומצות. וכבר דברנו במאמרים הקודמים, שהתענוג הזה, שבקבלת השכר יש להבחין ג' בחינות:

א) שיהיה לו שכר בעוה"ז, ושיהיה לו שכר בעוה"ב. היינו שהוא מקיים תו"מ בגלל שהוא יקבל תמורה. שכר. זאת אומרת, בהמעשים שהוא עושה, אין לו טעם, אלא שהוא מקיים תו"מ, מטעם שיקבל אח"כ שכר. והוא נהנה מזה עכשיו.

ב) שהוא מרגיש טעם בעת עשיית המצות, משום שמאיר לו. והוא נהנה מזה שהוא משמש את המלך. וזהו השכר שלו. כי הוא מאמין, במה ששמע מפי ספרים ומפי סופרים, שיש תענוג בתו"מ. וגם קבל קצת התעוררות מלמעלה, שהתחיל להרגיש, שיכולים לטעום טעם בעשיית תו"מ יותר מתענוגי עוה"ז.

ג) שהוא רואה מה שאמרו חז"ל על ענין דביקות "ולדבקה בו, הדבק במדותיו. מה הוא רחום, אף אתה רחום".

לכן הוא מתעורר לעבוד בבחינת משפיע, ואז הוא רואה, שאין זה בידי אדם. אז הוא מתחיל להשתוקק לה', שיתן לו את הכח, שיהא בידו לעשות הכל בע"מ להשפיע. וזה נקרא, שהאדם, שהוא מרגיש, שהוא בחינת אשה, היינו נקבה, היינו שהוא שקוע באהבה עצמית, אז הוא מקבל מלמעלה בחינת זכר. והוא זוכה אז לטבע שני, הנקרא "רצון להשפיע". וזה שכתוב "אשה כי תזריע, וילדה זכר". היינו, שמלמעלה נותנים לו בחינת חסד, שהוא בחינת זכר.

מה שאם כן "איש מזריע תחילה, יולדת נקבה". וזה שכתוב "וכשהקב"ה מעורר תחילה אהבה ורצון, והמלכות מתעוררות אח"כ, אז הכל נמצא בבחינת הנקבה, שהיא מלכות". כעין זה כתוב "אשה כי תזריע, מהו הטעם. למדנו, שהוא משום שעולם התחתון נמצא כעין עולם העליון, וזה דומה לזה".

ויש לפרש זה בדרך העבודה, שאם האיש מזריע תחילה, וילדה נקבה. הקב"ה נקרא איש. והאדם נקרא בחינת נקבה, מטעם שהוא נמשך ממלכות. לכן אם ההתעוררות באה מלמעלה, כלומר בזמן שהבורא מקרב את האדם, אז האדם מתחיל להרגיש את גדלות וחשיבות ה'. שהוא מרגיש אז, שאם הוא יהיה מחובר עם ה', הוא ירגיש תענוג בקרבת ה'. אז האדם מתחיל לעסוק בתו"מ, מטעם שמרגיש קצת חיות בזה. נמצא, שכל הגורם, שמחייב אותו לעסוק בתו"מ, הוא התענוג שמרגיש עכשיו מצד התעוררות של איש, היינו הבורא.

וזה שכתוב "איש מזריע תחילה, וילדה נקבה". היינו מעבודה זו, שהאדם עובד מטעם שקבל אתערוותא דלעילא, יכול להיוולד רק בחינת נקבה. שידוע, שבחינת נקבה ברוחניות נקראת "מקבל ואינה משפעת". שיש לפרש כאן בדרך העבודה, שאז האדם בונה את העבודה שלו על בסיס, שהוא מקבל הנאה מהעבודה הזו, וזה הוא הגורם שיעבוד.

וזה נקרא בחינת "נקבה". היינו שהאדם עובד אז על בסיס, הנקרא רצון לקבל רוחניות. אבל לעבוד בע"מ להשפיע אין לו כח, מטעם שכל הבסיס שלו בנוי על התענוג, שקבל מלמעלה, מצד אתערוותא דלעילא. אז האדם נולד בבחינת נקבה, שהוא הרצון לקבל רוחניות בע"מ לקבל. אבל לעבוד בע"מ להשפיע הוא לא יכול. וזה שכתוב "איש מזריע תחילה, יולדת נקבה", היינו בחינת "מקבל ואינה משפעת".

לכן אם יש להאדם זכיה, אז מראים לו מלמעלה, שהאדם צריך לעבוד בע"מ להשפיע, והוא אינו יכול לעבוד בע"מ להשפיע. לכן הוא מקבל ירידה, מטעם שעל בסיס של השפעה אין הוא עוד מוכשר לעבוד. זאת אומרת, בזמן שהוא רואה, שיש לעבוד בע"מ להשפיע ולא לתועלת עצמו, הוא מקבל ירידה, מטעם שהוא רואה, שזה לא בשבילו.

והירידה זו גורמת לפעמים לברוח מהמערכה. ואם יש לו זכיה, אז הוא מתאושש, ומתחיל לראות, מה זה שצריכים לעבוד בע"מ להשפיע. ורואה, שזה אינו בידי אדם. אז הוא מתחיל להתפלל לה', שיעזור לו לצאת משליטת אהבה עצמית, שעם זה האדם נולד. ומבקש שה' יעזור לו.

וזה נקרא, שהאדם צריך לבקש על גלות השכינה. כלומר, איך לעבוד עבור המלכות שמים. והוא דבר קשה, שזה נמשך משליטת אומות העולם על בחינת ישראל הפרטית של האדם. ויש גם כן להתפלל על הכלל כולו, שכל הכלל ישראל יהיה בידם לעבוד עבור הקדושה, הנקראת "מלכות שמים". ובחינה זו שהאדם עובד עבור המלכות, זה נקרא בחינת "אשה כי תזריע, וילדה זכר". מה שאם כן "איש מזריע תחילה, יולדת נקבה" כנ"ל.

לכן אין לאדם לישוב ולחכות עד שיקבל התעוררות מלמעלה, אלא באיזה מצב שהאדם נמצא, הוא צריך להתחיל ולהתעורר, שה' יעזור לו.

ויש לדעת בענין התפלה, בזמן שהאדם מתפלל לה', שיעזור לו, שיש להבחין בין תפלה לבקשה. כי "תפלה" נקרא, מה שהאדם מתפלל את סדר התפלות, שסדרו לנו חז"ל. ו"בקשה" הוא, מה שאדם מבקש באופן פרטי. כך מפרשים את הפירוש של תפלה ובקשה.

ויכולים להסביר זה, כי מה שחז"ל תקנו, האדם צריך לומר זה בפה. כלומר, אפילו שהוא לא מתכוון, שה' ישמע את מה שהוא אומר בנוסח התפלה, גם כן נקרא "תפלה". מטעם שאנו אומרים, מה שהם אמרו, ולהם היה זה דברים קדושים. דוגמא, האדם אומר אחרי תפלת "שמונה עשרה" תפלה "ונפשי כעפר לכל תהיה". בטח האדם אינו רוצה שה' יקיים את תפלתו.

אבל האדם אומר זה בנוסח התפלה. וזהו מטעם סגולה. כלומר, בתור סגולה, מה שהוא אומר "ונפשי כעפר לכל תהיה", יכול לעזור אפילו על פרנסה, וכדומה. וזהו מטעם, שכל התפלות מה שחז"ל תקנו, הכל הם בחינת שמות הקדושים, שזה הוא סגולה לכל, היינו לכל דבר זה מועיל.

והפירוש המילים, מה שהאדם חושב, שזהו לפי מה שהאדם חושב, הוא צריך לדעת, שהתפלות האלו הם למעלה משכלנו, אלא הכל הוא שמות הקדושים. ואנו משתמשים אותם בתור סגולה, שע"י יש לנו קשר עם הבורא. לכן כל התפלות צריכים לומר בפה, היות בלב אין אנו מבינים. לכן כשאומרים זה בפה, יש לנו קשר עם מה שהם אמרו. היות מה שהם אמרו, הכל היה עם רוח הקודש, והם מיוסדים על בחינת שמות הקדושים.

כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל. הגם לפי המקובל, בזמן שרוצים להתפלל על החולה, הסדר

הוא, שבשמונה עשרה, בזמן שאומרים "רפאנו ה' ונרפא", וזהו מטעם שאין הכלל יכול להבין רק לפי פירוש המילות. אבל לפי האמת, הוא אמר, יכולים להזכיר את החולה, שה' ישלח לו רפואה, אפילו בברכת "ולמלשינים", מטעם שכל הברכות של שמונה עשרה הכל הוא שמות הקדושים. לכן הוא אמר, זה שאנו אומרים את התפלות, מה שהם אמרו, יש לנו קשר עמהם, היינו עם התפלות שלהם, היינו עם הכוונות שלהם יש חיבור.

מה שאם כן בקשה, זהו מה שהאדם מרגיש, מה שחסר לו. זהו דוקא בלב, היינו שלא חשוב מה שהוא אומר בפה, כי "בקשה" פירושו, כנ"ל, היינו מה שחסר להאדם על זה הוא מבקש, וכל החסרונות של אדם אינם נמצאות בפה אלא בלב. לכן לא חשוב מה שהאדם אומר בפה, אלא ה' הוא יודע מחשבות. לכן למעלה שומעים רק מה שהלב דורש ולא מה שהפה דורש, מטעם הנ"ל, כי אין הפה בעל חסרון, שצריכים למלאותו.

לכן האדם שהולך להתפלל, צריך לעשות הכנה לתפלה. והכנה זו מהי. כמו שכתוב "הכון לקראת אלקיך ישראל" (שבת י'). שמביא שם, שענין הכנה, כל אחד ואחד עשה הכנה לפי הבנתו. ויש לפרש, שענין הכנה, שכל אחד עשה, הוא בכדי לדעת מה לבקש. כי האדם צריך לדעת מה לבקש. כלומר, שהאדם צריך לדעת מה חסר לו.

זאת אומרת, שיש להאדם לבקש על הרבה צרכים, אבל מדרך העולם הוא, שמבקשים לדבר הנחוץ לו ביותר להאדם. כדרך העולם הוא, בזמן שהאדם יושב בבית אסורים, כל דאגותיו הם, שה' יוציא אותו מבית האסורים. הגם שיש לפעמים, שהאדם אין לו פרנסה, וכדומה, מכל מקום אין האדם מבקש אז מה', שיתן לו פרנסה גם כן, הגם שהוא נצרך לזה. מטעם היות עיקר היסורים הוא בזה שנמצא בבית הסוהר, לכן האדם מבקש על הדבר שהוא מרגיש שנחוץ לו ביותר. היינו במה שהוא מרגיש יותר יסורים, על זה הוא מבקש.

לכן כשהאדם הולך להתפלל לה', שיעזור לו, הוא צריך מקודם לעשות הכנה, ולבדוק את עצמו, ולראות, מה שיש לו ומה שחסר לו. ואז הוא יכול לדעת על מה לבקש מה', שיעזור לו, וזה שכתוב "ממעמקים קראתיך ה'". שענין "עומק" פירושו, שהאדם נמצא בתחתית שאפשר להיות, כמו שנאמר "בשאול תחתיות", היינו שהחסרון שלו הוא למטה, שהוא מרגיש, שהוא נמצא למטה מכל אדם.

היינו, שהוא מרגיש, שהוא כל כך רחוק מקדושה, יותר משאר אנשים. כלומר שאין אף אחד, שירגיש את האמת, איך שאין להגוף שלו שייכות לקדושה. לכן אלו אנשים שלא רואים את האמת, איך שהם מרוחקים מהקדושה, ממילא הם יכולים להיות שבעי רצון מעבודתם בעבודת הקודש. מה שאם כן הוא סובל מהמצב, שבו הוא נמצא.

לכן האדם הזה, שהוא עשה בקורת על עצמו, והוא רוצה לראות את האמת, אז האדם הזה יכול לומר "ממעמקים קראתיך ה'". היינו, מעומק הלב. וזה נקרא "תפלה מעומק לב" מצד המקבל. כלומר, שהוא עשה בקורת על עצמו, והוא רואה את חסרונו.

אולם בזמן שהאדם מכין עצמו לתפלה, הוא צריך לעשות תשומת לב על המשפיע. וזהו הכי קשה. היות שיש כלל, שכל דבר, התלוי באמונה, אין הגוף מסכים לזה. והיות שהאדם

מתפלל לה', הוא צריך להאמין, שה' הוא "שומע תפלת כל פה". ואפילו שהאדם אינו ראוי שה' ממלא את משאלותיו.

וזהו כמו שאנו רואים בתפלה שבין אדם לחבירו. שמדרך העולם הוא, שמי שהולך לבקש איזו טובה מחבירו, צריך להיות ב' תנאים:

א) שיש לחבירו מה שהוא רוצה. שאם יבקש ממנו, הוא יכול לתת לו, מטעם שיש לו לחבירו.

ב) שיהיה לחבירו לב טוב. אחרת יכול להיות, שיש לחבירו מה שהוא מבקש, אבל אין חבירו רוצה לתת לו, משום שחבירו אינו בעל רחמים.

כמו כן בין אדם למקום, גם כן צריכים להיות אלו ב' תנאים, כמו שאמרו חז"ל (חולין ז' ע"ב) "ישראל קדושים הן. יש רוצה ואין לו, ויש שיש לו, ואינו רוצה". ויש לפרש זה על דרך העבודה. יש לו להבורא לתת מה שהוא רוצה, היינו שהאדם מבקש, שה' יקרב אותו, ויתן לו את הזכיה, שישמש אותו. כלומר, שהאדם רוצה, שה' יתן לו את הרצון להשפיע. אז מאמין, שיש לו להקב"ה את הכח לתת להאדם את הרצון להשפיע.

אבל הקב"ה אינו רוצה. מטעם שה' רואה, שעדיין אין האדם מוכשר לזה, מטעם שעדיין אין לו רצון אמיתי לזה, היות שהאדם חושב, שכבר נתן הרבה תפלות לה', שימלא את רצונו של האדם, ויתן לו את המילוי, שהוא הרצון להשפיע.

אבל מטעם "כיתרון האור מתוך החושך", אין עדיין האתערותא דלתתא של האדם בשלימות, אלא האדם עוד צריך לתת יגיעה, בכדי להבין את המתנה הגדולה שהוא מבקש מה', הנקרא "רצון להשפיע". וזה נקרא "יש לו, ואינו רוצה לתת". אבל האדם נקרא "קדוש", משום שהוא מבקש מה', שיקח אותו בתור עבד ה'.

ויש לפעמים, שהאדם מבקש מה', שיקרב אותו, וה' יתן לו טעם בתורה וטעם בתפלה. שאז, אם יהיה לו טעם מתיקות בתורה ועבודה, אז האדם מוכן להיות עובד ה'. אבל סתם ללמוד ולהתפלל ולקיים את כל תרי"ג מצות בכל פרטיה ודקדוקיה, בזמן שאינו מרגיש טעם בזה, האדם אומר שאינו יכול.

לכן הוא מבקש מה', שימלא את רצונו. זה נקרא אצל הבורא "ישראל קדושים הן. יש רוצה, ואין לו". שפירושו, שה' רוצה לתת להאדם את טעמי תורה וטעמי מצות, אבל "אין לו". היינו שאין הדברים האלו אצל ה' בכלים דקבלה, שתהיה אפשרות ליתן זה להאדם בכלים דקבלה של האדם.

וזה הוא "לא יכול ה' לתת לו". מטעם, שאין לו להקב"ה כלים דקבלה, אלא אצל הקב"ה הכל בכלים דהשפעה. והיות שהאדם רוצה, שה' יתן לו הכל בכלים דקבלה של האדם, מטעם, כי האדם טוען, שהוא רוצה להנות מתורה ומצות, ובשביל זה הוא מבקש מה', שימלא חסרונו, זה נקרא אצל הקב"ה "רוצה לתת להאדם, מה שהאדם מבקש, ורוצה לתת מטעם שרצונו להטיב לנבראיו, אבל מטעם שהאדם מבקש, שה' יתן לו הכל בכלים דקבלה

של האדם, זה אין לו להקב"ה". אלא אצל הבורא יש לו רק הרצון להשפיע.

לכן, הגם שאין האדם יכול לקבל מהבורא, אבל מכל מקום הוא נקרא "קדוש", מטעם שרוצה לעסוק בתורה ומצות. לכן, כשאדם הולך להתפלל, צריך לעשות הכנה מקודם, בכדי לדעת על מה להתפלל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו קדושה וטהרה בעבודה

מאמר כ"ח, תשנ"א
ספר ויקרא

זה"ק (קדושים דף ה' ובהסולם אות י"ג) אומר וזו לשונו "והתורה נקראת "קדושה", שכתוב "כי קדוש אני ה'". וזו היא התורה, שהיא שם הקדוש העליון. ועל כן מי שעוסק בה, נטהר ואח"כ מתקדש, שכתוב "קדושים תהיו". קדושים היו, לא כתוב, אלא תהיו, תהיו ודאי. כ לומר, שהוא הבטחה, שע"י התורה תהיו קדושים", עד כאן לשונו.

ויש להבין מה שאומר ש"ע"י התורה תהיו קדושים", ואח"כ אומר "ועל כן מי שעוסק בה נטהר, ואח"כ מתקדש". לכן יש להבין, מהו שמתחיל שע"י התורה יהיה קדוש, ואח"כ אומר שע"י התורה תהיה לו טהרה, רק אח"כ התורה תביא לו קדושה. וגם, יש להבין, מהן הבטחות שבדאי יבוא לקדושה, כלומר, מהו הגורם והסיבה להודאות שיביאו לקדושה.

ידוע, שמטרת הבריאה היא מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. ולפי זה היו צריכים הנבראים לקבל את הטוב ועונג, ובודאי צריכים להבין, שהטוב ועונג מה שהבורא רוצה לתת לנבראים, אינו אותו טוב ועונג מה שמתאים לבהמות, אלא מה שמתאים לבני אדם. שאנו צריכים להאמין מה שאומר האר"י הק', ש"כל התענוגי גשמיים נמשך רק ממה שנפל ע"י שבירת הכלים, (שהיה בעולם הנקודים), שנפלו משם ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, אבל עיקר התענוגים הוא בקדושה, שהם מכוונים שמות הקדושים".

ובכדי שהנבראים יוכלו לקבל את הטוב ועונג, ושלא תהיה בעת קבלת התענוג בחינת בושה, לכן נעשה על זה תיקון. והתיקון הוא צמצום והסתרת על אור עליון. כלומר, שמטרה שהאדם מקבל את התיקון על הרצון לקבל, שהוא בע"מ להשפיע, אינו ניכר שום גילוי על אור עליון. והמצות, שאנו מקיימים, שאנו היינו צריכים לטעום טעם של טוב ועונג, אין אנו יכולים להרגיש את הטעם הזה מטעם הנ"ל, שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת התענוג, שבגלל זה נעשה תיקון, המכונה שצריכים לכוון בע"מ להשפיע בעת קבלת התענוג, אחרת שורה על המעשים בחינת העלם והסתרה.

ועל כן אנו צריכים לקיים את התו"מ, בכדי שזה יביא לנו לידי טהרה. שענין טהרה פירושו טהרת הכלים מהרצון לקבל לעצמו, שזה מכונה "לכלוך", שהוא מטעם שהוא בשינוי צורה מהבורא, שהוא כולו להשפיע. לכן מטרה שמנקים את הכלים אי אפשר לתת לתוכם שום דבר טוב, שכל דבר שיתנו בכלי המלוכלך, זה יתקלקל.

לכן מוכרחים לעצות טובות, לדברים שהם יטהרו לנו את הכלים, שזה נקרא "הכשרה והכנה", בכדי שנוכל לקבל את הטוב ועונג. ובגלל זה ניתנו לנו תרי"ג מצות, הנקראים בלשון הזה"ק בשם "תרי"ג עצות", שהן עצות לטהר עצמנו מזוהמת כלי קבלה שלנו.

וזה כמו שכותב בהקדמת ספר הזהר (דף רמ"ב) וזו לשונו "המצות שבתורה נקראים בלשון הזהר בשם **פקודין**. ונקראים אמנם גם בשם **תרי"ג עיטין** (עצות). וההפרש ביניהם הוא, כי בכל דבר יש פנים ואחור, שבחינת הכנה אל הדבר נקרא **אחור**, ובחינת השגת הדבר נקרא **פנים**. ועל דרך זה יש בתו"מ, בחינת **נעשה** ובחינת **נשמע**, וכו'. וכשמקיימין תו"מ בבחינת עושי דברו מטרם שזוכים לשמוע, נקראים המצות בשם **תרי"ג עיטין** והן בחינות **אחור**. וכשזוכים לבחינת לשמוע בקול דברו, נעשים תרי"ג המצות בבחינת **פקודין**, והוא מלשון פקדון".

שיש לפרש דבריו כנ"ל, שבכדי שהאדם יוכל לקבל את הטוב והעונג ושיהיו בבחינת הדבקות, שהיא השתוות הצורה, והיות שהאדם נברא עם הרצון לקבל לעצמו, צריך האדם לנקות את עצמו מקבלה עצמית. וזה אינו בידי אדם, היות שזהו נגד הטבע. לכן צריכים עזרתו יתברך, שהוא יתן לנו את הכח הזה, הנקרא "רצון להשפיע". ואיך מקבלים את הרצון הזה. זהו ע"י התורה, כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין".

נמצא, זה שאנו מקיימין את התרי"ג מצות, זהו על הכוונה, שהתו"מ יביא לנו את הטהרה, שזה נקרא בחינת "תרי"ג עצות". והתרי"ג עיטין הן עצות על ב' דברים, הן על האור והן על הכלי, הנקרא "צורך". כלומר, שאי אפשר לקבל דבר אם אין לו צורך לזה. לכן האדם צריך ללמוד תורה, בכדי שירגיש את הרע, שיבין, שהרצון לקבל לעצמו הוא רע. כלומר, שהאדם צריך לבקש מה', שיתן לו צורך להשיג את הרצון להשפיע. כי זה שהאדם מבין שהוא צריך להשיג את הרצון להשפיע, זה עוד לא נקרא "צורך", כי האדם צריך לדעת מקודם בשביל מה הוא צריך את הרצון להשפיע, כלומר מה הוא מפסיד, בזה שאין לו הרצון להשפיע. ואם הוא לא רואה את ההפסד הגדול, מזה שאין לו את הרצון הזה, בטח שאין הוא יכול לבקש מעומק הלב, שה' יתן לו את הרצון להשפיע.

ויותר מזה הוא, שיש לפעמים, שאין האדם רוצה שה' יתן לו את הרצון הזה. ואיך האדם יכול להתפלל על דבר שהוא בספק לנחיצות הדבר. והראיה שאין זה כל כך נחוץ לו, שהרי הרבה פעמים הוא לא רוצה בכלל שיתנו לו את הרצון הזה. ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להתפלל לה', שיתן לו להרגיש את הצורך לרצון הזה, היינו שישתוקק לה', שיתן לו הרצון הזה, כי לא תמיד הוא מבין שיש צורך לרצון הזה.

ובזה יש לפרש מה שאנו אומרים בתפלת מוסף (לראש השנה ויום הכיפורים) "היה בפיות עמך בית ישראל העומדים לבקש, השיבם מה שישאלו". היינו, שה' יתן להם לשלוחי עמך. כלומר, כל אדם הוא קהילה בפני עצמו, ושיש לו שליח ציבור, היינו האדם שהולך להתפלל עבור עצמו. כידוע, שהאדם נקרא "עולם קטן" בפני עצמו. לכן צריכים קודם כל לבקש שה' ישלח לו מה לבקש, כלומר, שהאדם צריך מקודם לבקש שירגיש את הצורך להרצון להשפיע, והצורך הזה רק ה' יכול לתת לו.

נמצא, שתחילת עבודתו היא **הכרת הרע**, היינו שהאדם מבקש מה', שהוא ירגיש עד כמה הוא רע הרצון לקבל. וידיעה זו, שהרצון לקבל נקרא "רע", רק הבורא יכול לתת לו להרגיש, וזה נקרא שע"י התורה האדם יכול להגיע לידי הכרת הרע, שפירוש, להכיר עד כמה

שהרצון לקבל הוא רע. ואז הוא יכול לבקש אח"כ, שיחליף את הרצון לקבל ולתת לו תמורתו את הרצון להשפיע.

מה שאם כן אם אין לו חסרון, היינו שיהיו לו יסורים מזה שהאדם מלוכלך ושקוע בזוהמת הרצון לקבל לעצמו, אז האדם מבקש מה', שימלא לו חסרונות אחרים, ממה שיש לו יסורים, היינו שמרגיש בחסרונו. והוא רוצה שה' ימלא את כל מה שלבו חושק. והגם שהאדם לא אומר בפה לה' שימלא כל משאלותיו, אבל זהו כמו שדברנו במאמר הקודם, שענין בקשה אין זה מה שהאדם אומר בפה, כי **בקשת האדם לה' היא רק חסרון**, וחסרון ניכר בלב ולא בפה. אלא שיש לדעת, מה שמבקשים מה', אין צורך להגיד בפה, כי רק מה שהלב דורש עם זה מתחשבים, שנקראת "בקשה". אי לזאת, אפילו שאין האדם אומר לה' "יתמלא לי את כל תאוותי מה שלבי דורש, אלא הדרישה מה שהלב דורש, זאת כבר נקראת "בקשה".

לכן על האדם לדעת שה' מתחשב רק במה שיש בלבו של אדם. והיות שהאדם אי אפשר לחיות בלי תענוג, מטעם שרצונו להטיב, לכן אם אין האדם יכול לקבל תענוג מקדושה, אז הגוף מוכרח לקבל תענוג מתאוות גשמיות. ואם האדם רגיל לקבל תענוג לפעמים מתו"מ, נמצא, בזמן הירידה, שאינו מרגיש את החסרון הרוחניות, שיעבוד בכדי להשיג את החסרון הזה, שיהיו לו יסורים, מזה שאין לו צורך לרוחניות, אז האדם מקבל צורך יותר גדול לתאוות גשמיות, שישלים ממה שהיה רגיל לפעמים לקבל תענוג מתו"מ.

לכן האדם צריך להיזהר בזמן הירידה, שיעסוק בתו"מ, שהמאור התורה יאיר לו שירגיש בחסרונו, כלומר שיהיו לו יסורים בזה שאין לו אהבת ויראת ה'. ובכדי שהאדם ירגיש יסורים בלב, מזה שהוא רחוק מקדושה, והרגשה זו יכולים לקבל ע"י התעסקות בתו"מ, שיביאו לו לידי הרגשת האמת, לדעת מה שחסר להאדם, שעל ידי זה יהיה בידו להגיע להשלמות. ואז האדם מקבל זה ע"י התורה, שזה נקרא, שהחסרון הוא מקבל מלמעלה, היינו בסגולת התורה. ואח"כ האדם מקבל המלוי, שהוא האור, היינו הכח של הרצון להשפיע, שהוא טבע שני. וזה נקרא שהוא קבל בחינת **טהרה**, שע"י הרצון להשפיע שקבל, הוא עכשיו בבחינת **טהרת הכלים**.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו בענין מה שאומר הזה"ק, ש"ע"י התורה תהיו קדושים". ואח"כ אומר "ועל כן מי שעוסק בה, נטהר ואח"כ מתקדש". התשובה היא, שהתורה עושה ב' פעולות:

(א) **מטהרת**, היינו שנותנת את הכלי, היינו החסרון.

(ב) ואח"כ התורה **נותנת לו את האור**.

ויש כלל, כשאומרים לאדם, אני אתן לך דבר טוב, אומרים לו מהו את הדבר טוב ואח"כ אומרים לו פרטים. זאת אומרת, מקודם אומרים להאדם, אתה תזכה לקדושה, ואח"כ אומרים לו פרטים. כלומר, שאין אתה יכול להנות מהקדושה, כי תדע שזה הוא דבר חשוב מאוד. לכן אתה צריך מקודם, שהתורה יתן לך את הכלי, בכדי לקבל את הקדושה. ומטרים

שיש להאדם את הכלי, אין הוא יכול לקבל את המלוי. נמצא, שהתורה נותנת לאדם האור וגם הכלי. אבל מהכלי לא מדברים בתחילה, אלא מהאור, ואח"כ מדברים גם מהכלי. לכן כתוב "קדושים תהיו".

ועתה, נוכל להבין את מה ששאלנו, מהו הבטיחות של "קדושים תהיו", שאומר "שבודאי תהיו קדושים", "שע"י התורה תהיו קדושים". שיש לפרש, היות שרצונו להטיב לנבראיו, אלא מסיבת שינוי צורה נעשה התיקון של צמצום והסתר, שאין האור מאיר לתחתונים מטרם שיש להם כלים המוכשרים לקבל, היינו, שיהיה בהכלים התיקון של בע"מ להשפיע, שזה נקרא "טהרה", לכן, היות ע"י התורה הם יקבלו טהרה, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", נמצא שהכלים יכולים לטהר ע"י התורה, מטעם "המאור שבה מחזירו למוטב".

לכן, אם יהיו להם כלים טהורים, אז בודאי יזכו להאור, שהאור נקרא "קדושה". ואורות לא חסרים, רק כלים חסרים. נמצא, טהרה נקראת בחינת כלי, היינו התיקון של מקבל בע"מ להשפיע. ועבודת הכלים הוא סדר בפני עצמו, כלומר שכל העבודה שיש לאדם לעשות, הוא רק כלים, שיהיו מוכשרים לקבל. וזהו כמו שאומרים "יותר משהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק". נמצא, שעיקר הוא טהרת הכלים.

לכן, לאחר שהאדם עסק בתורה, והתורה מביאו לידי טהרה, כנ"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", אז בודאי יזכה לקדושה, שקדושה נקראת "האור", שהם שמותיו של הקב"ה. וזהו שאומר שהתורה נקראת "קדושה", שכתוב "כי קדוש אני ה'". וזהו שאומר "היו לא כתוב, אלא תהיו ודאי, כלומר שהיא הבטחה, שע"י התורה תהיו קדושים". ואז האדם זוכה לשלימות, שיכול לקיים "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", היינו בשני יצריך, ביצה"ט וביצה"ר, מחמת הקדושה שהוא קבל מלמעלה, אז כל הגוף בטל להקדושה. נמצא, שגם היצה"ר מסכים לעבוד לשם שמים. ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (ברכות ל"ה, ע"ב) "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים".

כאמור, בזמן שהאדם כבר זכה לעשות רצונו של מקום, זאת אומרת, כמו שהבורא רצונו להשפיע, כמו כן האדם רוצה להשפיע לה', אז **מלאכתן**, היינו זה שרוצה שהעבודה שלו, היינו המלאכה שלו, תהיה בשלימות, שזה בא לו מזה שעובד עם יצה"ט. אבל לאחר שהאדם כבר זכה לרצון להשפיע, אז מלאכת שמים נעשית ע"י אחרים. ומי הוא אחרים. היינו היצה"ר, שהוא האחר מהקדושה, היינו צד האחר, שהוא נגד הקדושה. אולם בזמן שהאדם עובד לרצון ה', שהוא הרצון להשפיע, גם האחר, היינו היצה"ר, עובד גם כן את מלאכת ה'.

אולם, מטרם שהאדם זכה להיות מהאנשים, שעושין רצונו של מקום, אז גם היצה"ט לא יכול לפעול, מטעם שהיצה"ר שולט עליו. לכן נקרא היצה"ר "מלך זקן וכסיל" ונקרא "מלך" מטעם שהוא שולט על האדם, וכל פעם באות לאדם מחשבות ורצונות מכל הסוגים שבעולם. לכן, בזמן שבאה לאדם מחשבה או רצון טוב, האדם צריך להאמין, שזה בא לו מלמעלה, והוא צריך לתת עבור זה תודה לה', היות שעל ידי זה שהאדם נותן תודה לה', על ידי זה מקבלת אצלו הרוחניות כל פעם יותר חשיבות.

ושהאדם צריך לדעת, כי ענין גלות ברוחניות הוא, שהחשיבות של הקדושה נסתלקה מאתנו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא". נמצא, שעל ידי זה שהוא נותן תודה לה' על דבר קטן שבקדושה, לא חשוב את הכמות, כיון שזה נותן איזה סיוע לרוחניות, הוא צריך לתת תודה לה'. בהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אבות פרק א', ט"ו) "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות".

על כן, היות שתמיד באות לאדם מחשבות ורצונות, בין בהמיות ובין של בחינת אדם, כלומר מחשבה ורצון מה שלא שייך בחינת בהמה, מדרך העולם שהאדם שוקל את הכדאיות שבדבר, כלומר ששוקלן מי נדחה בפני מי. כלומר, האדם מסוגל לדחות תאוות בהמיות עבור לקבל תאוות שמתאימים לבחינת אדם. אולם האדם אומר, אני רוצה לוותר על תאוות בהמיות, אבל תמורת זה לקבל בחינת אדם גדול וחשוב. כלומר, אם ע"י ויתור של בהמיות אני מרגיש טעם בתורה וטעם בתפלה, אז כדאי לי לוותר, אבל על בחינת אדם קטן, היינו שאין הוא מרגיש שום טעם בתו"מ, ועל זה אני צריך לוותר על צרכים גשמיים, אהיה עוד שמח יותר מבחינת בהמיות. על זה האדם אומר שלא כדאי לו לוותר.

על זה אמרו חז"ל "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", היינו בזמן שבאה לאדם מחשבה ורצון להיות אדם, שזה נקרא "שהאדם קבל עכשיו בחינת אדם", אל יאמר האדם, אני רוצה קודם כל לראות את גדלותו של האדם הזה, מה הוא מבטיח לי האדם הזה. על זה באה התשובה, כל האדם, שפירושו, שאין להבחין בין אדם גדול וחשוב או אדם פשוט, כל, לרבות כל אדם בלי הבחן, שאם הוא רק בחינת אדם, היינו שהמחשבה ורצון שייכות להיות אדם, כבר צריכים לקבל אותו בסבר פנים יפות, היינו להיות שמח עמו, היינו עם המחשבה ורצון הזה, כאילו שהוא היה מרגיש אותו לאדם גדול כנ"ל.

והוא צריך לתת תודה להבורא, שהוא שלח לו את הרצון הזה. ובזה שהוא נותן תודה לה', אין זה מצד שהבורא צריך שיתנו לו תודה, אלא מטעם שבזה שהאדם מרכז את מחשבתו, בזמן שנותן תודה לה', יש קצת דביקות עם ה', היינו שאי אפשר לתת למי שהוא תודה אם לא אוהבים את האדם הזה.

היות שמקובל, למי נותנים תודה, למי שעשה לו טובה. ומצד הטבע הוא, שמי שמקבל איזה טובה, הוא אוהב אותו. נמצא, שזה גורם אהבת ה', שבזמן שהאדם חושב על התודה, שהוא נותן להבורא. לכן לא חשוב את גדלה וחשיבותה של בחינת אדם שהוא קבל, (אולם צריכים לזכור שבחינת אדם, הכוונה למה שאמרו חז"ל "שאתם קרויין אדם ולא אומות העולם"), אלא "הסבר פנים יפות" מתבטא כמה שמחה שיש לו בעת קבלת בחינת אדם. זאת אומרת, שהאדם צריך להתאמץ בכדי שיהיה כח בידו להרחיב את החשיבות שבדבר. ועליו להאמין, שה' שלח לו את הרצון הזה, לכן מוטל עליו לצייר במחשבתו, כאילו הבורא מדבר אליו ואומר לו, בני תתנהג כך כמו שאני אומר לך.

אולם, בזמן שהאדם רוצה להחשיב את המחשבה ורצון שבאו לו, ורוצה להוציא זה לפועל, אז באים הרצונות והמחשבות על ע' אומות, שישנם בגופו של אדם וצוחקים ממנו, על טעם קטן כזה מה שאתה מרגיש שיש משהו ברוחניות, כבר אתה רוצה לבגוד בצרכי

גשמיים. והם אומרים לו, האם על דבר קטן שאין לו ערך אתה כבר לא רוצה להחשיב את התועלת עצמו.

והאדם מתחיל לומר, אני מקוה ומאמין בדברי חז"ל שאמרו "מצוה גוררת מצוה", אם כן בטח שאני אזכה על ידי זה לבוא לשלימות, כי לזה אני מקוה. והאדם צריך להתגבר ולומר כמו שכתוב (בתחנון, אחרי שמונה עשרה) "הבט משמים וראה כי היינו לעג וקלס בגויים", שפירושו של "גויים" הוא "הע' אומות שבגופו של אדם", והם מלעיגים על "האדם", בזמן שהאדם רוצה לעבוד עבודת הקודש, והוא צריך לבקש עזרה מה'.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל "שלא יתבייש מפני בני אדם, המלעיגים עליו בעבודת ה'". פירוש, היות שהאדם כלול מכל העולם, לכן יש בחינת באדם שמלעיגים על זה, שהאדם שרוצה להחשיב דברים ומעשים קטנים, מה שהאדם רוצה לעשות, ואומרים על מעשה קטן כזה, היינו על מצוה שלא יכול לכוון שום כוונות, לא כדאי להתאמץ ולתת כוחות בכדי לקיימם. לכן אמרו החכמים ז"ל, ש"אל יתבייש בפני המלעיגים", אלא שהאדם צריך להאמין, שכל דבר של עבודת ה' הוא דבר חשוב, ובטח שאם הוא יכול לכוון בעת עשיית המצות, הוא יותר טוב, אולם המעשה הכי קטן הוא חשוב למעלה ואין בידי אדם להעריכו.

וכבר דברנו מזה, שאאמו"ר זצ"ל אמר, שהאדם צריך להאמין, שלפי דעתו של אדם, שהוא יודע להחשיב שמעשה לשמה הוא דבר גדול למעלה, הוא צריך להאמין שמעשה דשלא לשמה הוא עוד יותר גדול וחשוב למעלה, יותר מכפי שהאדם חושב, שלשמה הוא גדול וחשוב. לכן מוטל על האדם להשתדל להאמין באמונת חכמים, בכל מעשה שהוא הולך לעשות, שהוא בעל זוכה לעשות מעשים דקדושה, אפילו בלי שום כוונה, גם זה הוא דבר גדול וחשוב, ולתת תודה עבור זה להבורא.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו, מי שהיה בדרך רחוקה, הוא נדחה לפסח שני, בעבודה

מאמר ל', תשנ"א
ספר במדבר

הזה"ק אומר (בהעלותך דף כ"ב ובהסולם אות ס"ו) וזה לשונו "אמר ר' יוסי "איש איש" ב' פעמים. למה. ומשיב, איש שהוא איש, דהיינו שהוא ראוי לקבל נשמה עליונה, והוא פגם עצמו, משום שהוא גרם, שהוא טימא את עצמו. איש איש שפירשו, שראוי להיות איש, או בדרך רחוקה, הוא משום, שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה. כיון שמטמאים אותו למעלה, הרי הוא בדרך רחוקה מאותו המקום, והדרך שזרע ישראל אחוזים בו. אמר ר' יצחק והרי כתוב, כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה, שזה משמע משכתוב או. אמר ר' יוסי, כאן, כשאומר טמא לנפש, הפירוש הוא מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר בדרך רחוקה, הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה, ונפל לדרך רחוקה, שהיא הסטרא אחרא. ומשמע, שהן זה והן זה, לא ישרה עליו הקדושה שלמעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו", עד כאן לשונו.

חז"ל אמרו (שבת ק"ד) "בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו". ויש להבין מה שכתוב כאן, "שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה" ולא אומר שפותחין לו, אלא מטמאים אותו למעלה. ועוד יש להבין, מדוע פותחין לו, והלא "אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו". ופרש רש"י, שאין הקב"ה בא בעלילה עם בריותיו (ע"ז ג'), אם כן מדוע נותנים לו מלמעלה איזה סיוע לרעתו של אדם. אדרבה מלמעלה צריכים לתת לו סיוע, כמו שאמרו "הבא ליטהר מסייעין אותו", ואם לא נותנים עזרה לטובתו, על כל פנים לא יעשו למעלה איזו פעולה לרעתו. ובטח יש הרבה תירוצים על דרך הפשט.

ויש לפרש זה על דרך העבודה. ידוע, שבזמן שהאדם מקיים תו"מ בבחינת הכלל, היינו בכדי לקבל שכר, ואינו שם לב לענין בע"מ להשפיע, אז האדם רואה, שבכל יום ויום הוא מתקדם בעבודה. משום שכך הוא האמת, שבבחינת חלק המעשה, כל מה שהאדם עושה, נרשם לשמו. ובמצב הזה, הנקרא "שלא לשמה", אין האדם מסוגל לראות שזה שלא לשמה. כלומר, שאין האדם מסוגל לראות, שיש כאן ענין חסרון, שצריך להיות לשמה, והוא עושה שלא לשמה. אלא באופן כללי מאירים לו המעשים, שהוא עושה.

ובשביל זה, אין האדם מסוגל לראות איזה חסרון על עצמו. זאת אומרת, שבבחינת הכלל יש תיקון, שהמעשים, מה שהוא עושה, מאירים לו בבחינת אור מקיף, שזהו תיקון בבחינת המעשה. לכן האדם צריך להיות זהיר, שלא לזלזל במעשי התו"מ, אפילו שהם בתכלית המעשה לבד, ואין שם שום כוונה, כלומר אפילו שהאדם עושה את המעשים בבחינת הכפיה, גם כן לדבר גדול יחשב.

לכן האנשים, שעדיין אינם מסוגלים לעבוד בבחינת הכוונה בעמ"נ להשפיע, יש להם תיקון כנ"ל, שלא רואים שום חסרון במעשיהם שהם עושים, בכדי שיהיו בשמחה בעבודתם, כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". מה שאין כן בזמן שבאה לאדם מחשבה ורצון, שהוא מתחיל להרגיש, שבטח יש בקיום תו"מ ענין כוונה גם כן, והוא מתעורר לעשות מעשים שלא על מנת לקבל שכר אלא בע"מ להשפיע, אז מתחיל סדר חדש.

והסדר הוא, שהאדם עובר אז לעבוד בבחינת השמאל, שאז הוא מתחיל לעשות בקורת על מעשיו אם הם בע"מ להשפיע, והוא נכנס לעבודה, הנקראת "טומאה וטהרה", שפירושו, שהוא מתחיל לעבוד בענין טהרת הכלים. ואי אפשר לעבוד בענין טהרה, אם לא יודעים מקודם מהו טומאה. כלומר, לא מספיק מה שכתוב, שיש ענין טומאה, אלא שהאדם צריך להרגיש, מהם ההפסדים מטומאה, כלומר מה הוא מפסיד, בזה שהוא יודע שהוא נטמא. זאת אומרת, אם הוא לא היה טמא, מה הוא היה מרויח. ועכשיו, כשנטמא, מה הוא הפסיד.

היינו, הגם מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה יודע שיש ענין טומאה וטהרה, אבל הוא לא היה יודע, מדוע טומאה הוא דבר רע, וטהרה הוא דבר טוב. לכן מוטל על האדם לעסוק בענין הכרת הרע, היינו שישתדל להשיג, שענין רצון לקבל לתועלת עצמו נקרא "טומאה". זאת אומרת, שהטומאה הזו מרחקת אותו מקדושה, היינו מה', כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני, ה' אלקיכם", שפרושו "פרושים תהיו", היינו כמו שהבורא הוא המשפיע, כן האדם, צריכים כל מעשיו שהוא עושה שיהיו בבחינת משפיע, שזה נקרא "קדושה". וההיפך מזה נקרא "טומאה".

והאדם צריך לבקש מה', שיעזור לו להשיג את הרע, הנמצא ברצון לקבל לעצמו. כלומר, שה' יעזור לו להרגיש את ההפסד, שהרצון לקבל לעצמו מביאו. מה שאם כן אם היה לו הכח של הרצון להשפיע, כמה שהוא היה יכול להרויח. זאת אומרת, טומאה גדולה או טומאה קטנה, וכן להיפך, קדושה גדולה וקדושה קטנה, אינה נמדדת עם גדלה של טומאה וקדושה, אלא בשיעור **היזקות**, שהטומאה מביאה, ובשיעור **החשיבות**, מה שהקדושה מביאה. כלומר, כמה יסורים הוא מרגיש, כשהוא יודע שהוא טמא, וכמה תענוג הוא היה מרגיש, בזמן שהוא יודע, שהוא נמצא בקדושה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שאמרו חז"ל "הבא לטמא פותחין לו". ושאלנו, "הלא אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו", אם כן מדוע "פותחין לו", שמשמע שמראים לו שהוא יכול להכנס הלאה בפנים הטומאה. מה שאין כן מטרם שבא לטמא, היה מקום הטומאה סגור. אלא רק בזמן שבא לטמא, פותחין לו. הלא מלמעלה היו צריכים לרחם על האדם, כמו שכתוב "ורחמיו על כל מעשיו".

ויש לפרש את ענין "הבא לטמא", שפרושו, האדם, שהוא רוצה להכנס בעבודה דלהשפיע, ובטח אי אפשר לעבוד בע"מ להשפיע אם הוא לא יודע את ההפסד של העבודה בע"מ לקבל, לכן הוא בא עכשיו לדעת את שיעור הרע שישנו בהרצון לקבל לעצמו. היינו, מהו שיעור הרע, הנמצא בהרצון לקבל, שהוא נקרא "טומאה", שהוא ההפך מהקדושה. והוא מבקש מה', שיודיע לו את שיעור הרע, הנמצא בהרצון לקבל, שהוא נקרא "טמא",

היינו טמא לנפש. וכשהוא מבקש מהקב"ה שיעזור לו, על זה באה התשובה, "פותחין לו" לראות את הרע שיש בהטומאה של הרצון לקבל.

יש ב' בחינות :

(א) הבא לטמא.

(ב) שכבר רואה שהוא טמא, ורוצה לראות יותר מכפי שהוא רואה עתה. ואם הוא מבקש יותר לראות, נותנים לו עזרה מלמעלה, היינו כמו שכתוב כאן בזהר הקדוש "אדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה". היינו, לאחר שפותחין לו, שאז הוא רואה שנטמא, והוא מבקש הלאה, שיראו לו את האמת, איך שהוא כל כך מרוחק מהקדושה. אז מטמאים אותו מלמעלה, היינו שהוא מקבל עזרה מלמעלה, בזה שמראים לו את ההפסד שיש בהרצון לקבל לעצמו. וזה נקרא שהוא בא למצב של "הכרת הרע". ואז נולד בו צורך, הנקרא "כלי", שה' יעזור לו ויתן לו את הטהרה, כמו שכתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים".

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מדוע אומר הזה"ק "אדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה". הלא אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו. והתשובה היא, זה שמטמאים אותו למעלה זה נקרא "עזרה", היינו שמסייעין לו מלמעלה לראות את האמת, איך שהרצון לקבל הוא רע וטמא, היות שהוא מבקש עכשיו את העזרה הזו, היינו לראות את האמת **מהו רע**.

ובהאמור יש לפרש מה שר' יצחק שואל על ר' יוסי, שאומר על הכתוב "איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה", שדרך רחוקה גם כן היא בחינת טומאה, אלא מה שמטמאים אותו למעלה נקרא "דרך רחוקה". הלא כתוב "או בדרך רחוקה", משמע שהם ב' דברים, כלומר, שדרך רחוקה אין זה בחינת טומאה. ומתוך ר' יוסי "כשאומר טמא לנפש", הפירוש הוא, מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר "בדרך רחוקה" הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה, ונפל לדרך רחוקה, שהוא הסטרא אחרא.

ויש לפרש, שיש ב' בחינות בטומאה בדרך העבודה :

(א) הבא לטמא, היינו הבא לראות אם הרצון לקבל, הוא בחינת טומאה, היינו שהוא מביא טמטום הלב. אז פותחין לו לראות את הרע. מה שאם כן מטרם שהאדם בא לטמא, היינו לראות את הרע שבו, יש תיקון מלמעלה, שאין האדם מסוגל לראות את הרע. כי יש כלל, ש"אין מראים לאדם את הרע יותר מכפי שמסוגל לתקן את עצמו", כמו בגשמיות, שאין אומרים לאדם את מחלתו האמיתית, אם אין האדם מסוגל לרפא את המחלה.

לכן דוקא מי שבא לטמא, היינו שהוא רוצה לראות את האמת, אז פותחין לו. ואם האדם רוצה ללכת קדימה, ומתפלל שיגלו לו את שיעורו האמיתי של הרע שיש בהרצון לקבל לעצמו, אז נותנים לו הסיוע מלמעלה, היינו שמטמאים אותו למעלה, כלומר ששולחים לו מלמעלה לראות, מהו ההיזק של טומאה. אז הוא מתחיל להתפלל מעומק הלב, שה' יתן לו את הרצון להשפיע במקום הרצון לקבל, שיש לו מצד הטבע, ושיתנו לו טבע שני, שהוא

ובזה יש לפרש מה שכתוב "ומשמע שהן זה והן זה לא ישרה עליו הקדושה למעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו". כלומר, שהן כשהאדם נמצא בבחינה א', שהוא הבא לטמא, והן שנמצא במצב הב', שהוא בדרך רחוקה, שהראו לו מלמעלה איך שהוא מרוחק מקדושה, אין הוא יכול לעשות את הפסח בזמן שישראל עושים.

ויש לפרש, שבחינת "ישראל" הכוונה שכבר הוא בחינת "ישראל", היינו שהוא כבר במצב של **ישר-אל**, שפירושו שכל מעשיו הם **ישר לה'**, שזה נבחן שהוא נמצא בבחינת **קו ימין** שהוא בחינת **טהרה**, היינו **טהרת הכלים**, שכל מעשיו הם לשם שמים. וזה נקרא בחינת "לשמה" כמו שאמרו "רבי מאיר אומר, הלומד תורה לשמה, מגלין לו רזי תורה", שיש לפרש, כיון שהאדם זכה לבחינת "ישראל", אז הזמן להקריב את קרבן פסח. שענין ישראל הוא בחינת טהרה. ובזמן שאדם נטהר, אז הזמן הקרבת הקרבן לה', שענין הקרבת הקרבן הוא בחינת שלמות.

וזהו כמו שכתוב בזה"ק (ויקרא ל"ט ובהסולם אות ק"ט) וזה לשונו "פתח ר' יהודה ואמר, עבדו את ה' בשמחה, ואם תאמר העבודה של הקרבן כך הוא, אי אפשר כי אדם ההוא עבר על מצות אדונו, על מצות התורה, ושב לפני אדונו, באיזה פנים יקום לפניו, אלא במה מתתקנות, הוא באלו הכהנים והלווים, שהם משלימים שמחה ורננה בשבילו".

ומפרש שם בהסולם, שענין זה יתוקן בסדר של ג' קוין. לכן משמע, כשמדברים בקרבן פסח, שהוא ענין של יציאת מצרים, לכן מוכרח להיות הרמז אצלנו בעבודה, שמקודם צריכים להגיע לטהרה, ואח"כ בא ענין של התקרבות, וזוהי לקדושה. אולם האדם צריך להאמין, בזמן שהוא נתעורר להכנס לעבודה, שזה בא לו מלמעלה, היינו מלמעלה מקרבין אותו, שיהיה לו קשר עם הקדושה.

ובטח הוא צריך לתת תודה לה', בזה שהוציאו ממצב השפלות, והעלה אותו לרשות דקדושה, היינו שהתחיל להרגיש, שיש מקום יותר גבוה לקבל ממנו פרנסה, שלא דוקא שהפרנסה שלו תהיה כמו בעלי חיים, אלא שהוא צריך לקבל פרנסה מבחינת "מדבר". וכפי שהוא מרבה בהודיה, כך בשיעור הזה הוא מגדיל את ההרגשה.

אבל יחד עם זה עליו לדעת, שיש לבקש מה', שיעלה אותו למצב יותר גבוה מכפי שהוא נמצא. היינו, שיזכה לבחינת "תורה". זאת אומרת, הגם שהוא מצייר לעצמו, שהמצב שבו הוא נמצא, הוא חשוב מאוד, כלומר שאין בידו לצייר חשיבות יותר גדולה בעולם, מכל מקום הוא צריך לומר, שעד כמה שאני מצייר לעצמי את מצבי שאני נמצא עכשיו, שהוא חשוב מאוד, מכל מקום אין בידי לצייר את החשיבות האמיתית, שעד כמה שאני מצייר מצב של גדלות, אז אני צריך לומר, הגם שאני נותן תודה לה' עד כמה שאפשר, ומכל מקום למעלה מהדעת אני מאמין, שיש מצב יותר גדול מזה שאני נמצא עתה, ואני מבקש ממך, שתיתן לי מתנה יותר גדולה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהלים ע"א) "ואני תמיד איחל", היינו שיש מדרגות יותר

גדולות, מכפי שאני יכול לצייר לעצמי, הגם שהאדם צריך לדעת, שעד כמה שהוא מחשיב את המצב של עכשיו, הוא באמת יותר חשוב, משום שאין בהשגת האדם להעריך רגע קטן של רוחניות, מכל מקום למעלה מהדעת הוא מאמין, ועל זה הוא מבקש.

וזה שכתוב "ואני תמיד איחל". היינו, שיהיה בידי לצייר, שיש יותר גדלות מכפי שאני יכול לצייר. וזה שכתוב "והוספתי על כל תהלתך". זאת אומרת, הגם שעתה אני מהלל אותך, אולם אני מבקש ממך, שאוכל להלל אותך יותר מכפי שאני מסוגל, ואני רוצה להוסיף על תהלתך.

אולם בזמן שהאדם צריך לעשות דין וחשבון על מצבו הרוחני, והאדם מביא לפני השופט שבלבו, שהוא יתן את הפסק דין, אם האדם חייב או זכאי. היינו, שהשופט לפעמים מזכה אותו, מטעם שאין ביכולתו לשלם את החובות, מה שהאדם צריך לתת. אז האדם צריך לרחמים. כלומר, שיש לפעמים שהשופט שבלבו שייך לרשעים, היינו לאלו אנשים שמרשיעים את קונם ולא את עצמם. נמצא, שהשופטים האלה גורמים, שהאדם ילך לבית הסוהר של פושעי המלך, כמו שכתוב (תהלים ק"ז) "ישבי חשך וצלמות, אסירי עני וברזל, כי המרו אמרי קל ועצת עליון נאצו".

והגם שיכולים להיות שופטים טובים, אבל הם מקבלים שוחד, היינו שהשופט שבלבו הוא דואג לתועלת עצמו. לכן הוא מצדד תמיד לרעתו של אדם, ואין לאדם עצה אחרת אלא שיבקש רחמים מה', שיתן לו שופט אמיתי. והאדם רואה, שאין שופט אמיתי אלא הקב"ה בלבד. ועל זה יש לפרש מה אמר דוד המלך (תהלים פ"ב) "קומה אלקים שפטה הארץ, כי אתה תנחל בכל הגוים", שפירושו, שה' יהיה השופט. ואז האדם מקבל את הכח מה', "כי אתה תנחל בכל הגוים", כי אז האדם יורש את כל הגוים, שיש בלבו של אדם.

וסדר העבודה צריך להיות בעיקר על דבר אחד, שהוא לעבוד עבודה שהיא נגד דעתו של אדם. כלומר, זה שאומרים לאדם, שהוא צריך לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, זהו נגד דעתו של אדם. הלא כתוב "וחי בהם ולא שימות". נמצא, שזהו בסתירה למטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

וזה אפשר לפרש בענין נסיון של אברהם, שמצד אחד אמר לו הקב"ה "כי ביצחק יקרא לך זרע", ואח"כ כתוב "ויאמר, קח נא את בנך את יחידך והעלהו שם לעולה". יש לפרש על דרך עבודה. "בנך" מלשון בינה, היינו הבנה. "יחידך", היינו הבנה היחידה שיש באדם, שאותה האדם שומר בלב ונפש, שלא יאונה להן שום רע חס ושלום, שהיא הרצון לקבל לתועלת עצמו. "והעלהו לעולה", היינו שישחוט את הרצון לקבל לתועלת עצמו, היינו לבטל אותו. ושיעבוד רק עם הרצון להשפיע לבד, ולא עם הרצון לקבל. ואח"כ אמר "אל תשלח ידך אל הנער", שיש לפרש, שאין לומר שיבטל את הרצון לקבל, אלא האדם צריך לעבוד, שיוכל להשתמש עם הרצון לקבל בע"מ להשפיע. ואלו החלקים שלא יכול לכוון בע"מ להשפיע, בהם אסור להשתמש. וזה יכולים לפרש במה שאמר לו "וילך אברהם ויקח את האיל תחת בנו". "איל" נקרא בשם בינה, כמו שכתוב בזה"ק, ששאל "למה איל ולא קרן". ומתרץ, שאיל הוא בחינת בינה, וקרן הוא בחינת מלכות. שיש לפרש, "מלכות" נקרא הרצון לקבל, לכן מה שלא יכולים לכוון בכלים דקבלה, שיהיו בע"מ להשפיע, אסור

להשתמש. ובמקומם משתמשים בכלים דבינה, הנקראים "כלים דהשפעה".

ובהאמור נבין, זה שהאדם מרגיש שהוא לא בסדר היינו שהוא חוטא, זה לא בא לו מטעם שעשה הרבה מעשים רעים. היות שיש כלל "עבר ושנה נעשה לו כהיתר". לכן הרבה חטאים אינם גורמים לאדם שירגיש בחסרונו. אלא גודל החטא נמדד לפי הרגשת האדם, כמה שהוא מרגיש, שהוא מרוחק מה'. כלומר, כפי שיעור שהאדם מרגיש ומאמין בה', בשיעור זה האדם מרגיש איך שהוא מרוחק ממלך גדול.

זאת אומרת, בזמן שהאדם מרגיש שהוא חוטא, אז עליו לדעת, שה' נתן לו להרגיש קצת, שיש מלך בעולם. והרגשה זו, שקבל מלמעלה, זה גורם לו, שהוא מרגיש, שהוא חוטא. מה שאם כן בזמן שאין לו שום קשר עם ה', איך הוא יכול להרגיש שהוא חטא לפני ה', ועשה מעשים רעים שהם נגד התורה, בזמן שאין הוא יודע שיש בעולם נותן התורה. **אלא הרגשת החטא היא לפי ערך אמונתו בגדלות המלך**, כך האדם יכול להרגיש את גודל החטא. זאת אומרת, גודל החטא הוא נמדד במי שפגם.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (בבא קמא פ"ג) "שענין בושות, הכל לפי המבייש והמתבייש". שיש לפרש, אם המבייש הוא בעל שכל, אז הוא יכול לדעת, שאם מביישים את מי שהוא גדול, הוא חטא גדול. היינו, שיש להמבייש שכל להעריך את גודל וחשיבות של המתבייש. נמצא שהוא עשה חטא גדול.

אולם אם המבייש אין לו שכל להעריך את חשיבותו של המתבייש, לא יכולים לומר עליו שעשה חטא גדול, וצריך כפרה גדולה על הפגם שפגם במישהו. לכן לפי גודל הרגשה בגדלות המלך, כך הוא החטא. נמצא, אם האדם הוא צדיק, היינו שיש לו הבנה קצת בגדלות המלך, בטח שהפגם שלו הוא יותר גדול מאדם פשוט.

נמצא לפי זה, שתמיד מודדים בהרגשת האדם את גודל חשיבות המלך שיש לאדם. לכן אם האדם מרגיש שהוא חטא, בטח מלמעלה נתנו לו קצת התקרבות לקדושה, לכן הוא מרגיש שהוא חטא. וזהו כמו שאמרו חז"ל "שקב"ה מצדק עם הצדיקים כחוט השערה", כמו שכתוב "וסביביו נשערה מאוד". הוא שאל, מדוע מגיע להם יותר עונש מאחרים. ואמר, שמי שהוא צדיק, הוא אומר שהקב"ה מצדק כחוט השערה. לכן כשהאדם מרגיש שהוא חוטא, אל יתבהל, אלא אדרבה, זהו סימן שמקרבים אותו מלמעלה. לכן מוטל עליו להתגבר ולקבל על עצמו עול מלכות שמים, ויצליח.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו דגלים בעבודה

מאמר ל"ב, תשנ"א
ספר במדבר

במדרש רבא (במדבר פרשה ב') אומר על כתוב "איש על דגלו", ההא דכתיב נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול. אמר ישראל להקב"ה, הרי אנו מרננים בישועתך, מה שעשית לנו בשמך, נרננה בישועתך ויושע ה' ביום ההוא את ישראל. וישע כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל. ובשם אלקינו נדגול, שקבע הקב"ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים, שנאמר "איש על דגלו". ר' יששכר אומר, ודגלו עלי אהבה, אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה ומפסוק לפסוק, אמר הקב"ה, חביב הוא עלי ודגלו עלי אהבה ודילוגו עלי אהבה", עד כאן לשונו.

ויש להבין:

(א) מהו שקבע הקב"ה שמו בשמנו.

(ב) מהו "וישע" כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל (בענין מ"ש כתיב "וישע" מפרשים שהפירוש הוא "וישע" כתיב).

(ג) מדלג מהלכה להלכה. ידוע, שהשם של הקב"ה הוא טוב ומטיב, היינו שהוא רוצה תמיד להשפיע להנבראים טוב ועונג, שבגלל זה ברא בהנבראים את הרצון להשתוקק תמיד לקבל הנאה ותענוג. ולפי זה יש שאלה, מדוע אין הנבראים מרגישים את הטוב ועונג, אלא כל העולם סובלים מחסרון הנאה ואין להם סיפוק בחיים, כי כל אחד ואחד שהוא בר שכל שואל "מהו הטעם בחיינו".

והתשובה היא, כי הבורא עשה תיקון, בכדי שבזמן שנקבל את הטוב ועונג מהבורא, שלא נרגיש בזה בחינת בושה, שזהו נובע מסיבת שינוי צורה, שיש בין המקבל, שהוא הנברא, לבין הבורא, שהוא המשפיע. והתיקון הוא, שמטרים שיש לאדם את הרצון להשפיע, שענינו הוא שיהיה בהשתוות הצורה, אי אפשר לקבל את הטוב האמיתי שה' רוצה לתת להנבראים.

והיות שענין רצון להשפיע הוא נגד הטבע של האדם, לכן אנו לומדים, שיש באדם בחינת ע' אומות העולם. כלומר, שהאדם הוא עולם קטן, כמו שכתוב בזה"ק, ובחינת ישראל שבאדם היא תחת שליטת אומות העולם, שזה נבחן שעם ישראל הוא בגלות בין העמים, שאין להם כח ללכת נגד הרצון של אומות העולם, ולכן עם ישראל מבקשים מה', שיוציאם מהגלות שהם נמצאים בין העמים, כלומר שיהיה ביכולתם לעבוד לשם שמים.

וכמו כן אמרו חז"ל "ישראל שגלו שכינה עמהם", שיש לפרש זה על דרך שאמר אמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל "תלמיד שגולה גולין רבו עמו". ואמר, שהפירוש הוא, בזמן שהתלמיד נמצא בגלות, היינו שקבל ירידה, גם רבו הוא אצלו בבחינת הירידה, כלומר, שכמו בזמן שהאדם הוא בבחינת ירידה ואין לו טעם בתורה ותפלה, הוא מטעם שגולין רבו עמו, כלומר שגם כל עניני קדושה הם אצלו בבחינת הירידה, היינו שהוא מסתכל על הכל כאלו שאין חשיבות לשום דבר רוחני, שזה נקרא, שגם הרוחניות היא בבחינת הגלות.

ובזה יש לפרש, שבזמן שישראל בגלות, היינו במצב הירידה, ואומות העולם שולטים אז על האדם, שאומות העולם נקראים באופן כללי "הרצון לקבל לתועלת עצמו", אז גם ה' אצלם בגלות, היינו שאין להם שום חשיבות להבורא, כי אם היתה להם חשיבות בגדלות הבורא, לא היו יכולים לשלוט על בחינת ישראל שבו.

כידוע, שישראל פירושו **ישר-אל**, שכל מעשיו הם **ישר להבורא**. והם בשליטתם גורמים, שכל מעשיו יהיו רק לתועלת עצמו, שזה נקרא לטובת הרצון לקבל ולא לתועלת ה'. נמצא, שבזמן שבחינת ישראל היא בגלות, גם הבורא הוא יחד אתם בגלות, זאת אומרת שהרצון להשפיע הוא בגלות, וגם למי שרוצים להשפיע גם הוא בגלות, כמו שכתוב שפרעה אמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", שהוא כפר בגדלות ה' ולא נתן להאמין בגדלות ה', וממילא בחינת ישראל היא בגלות אצלם.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו שאומר "כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל", כלומר איזו שייכות יש בין גאולת ישראל לגאולת ה'. ובהנ"ל נמצא, שגלות ישראל וגלות הבורא הם שוים, היות כי בזמן שהאדם משיג ומרגיש גדלות הבורא, כבר אין שום שליטה לאומות העולם, שכולם בטלים נגדו יתברך. לכן יוצא שכל הגלות היא רק שאין מכירים בגדלותו יתברך.

וענין ההסתר, שהאדם מרגיש, שזה גורם לו, שיהיה בגלות, הוא כנ"ל, היינו שהאדם צריך לדעת, שהוא צריך לתקן מעשיו, שיהיו בע"מ להשפיע, אחרת תהיה בחינת בוש. לכן מוכרח להיות העלם והסתר על אור עליון. ולפי ערך הרגשת הרע, היינו בזמן שהאדם רואה, איך שהוא משוקע באהבה עצמית, בערך זה הוא רואה, איך שהוא מרוחק מהקדושה, היינו שהוא רואה, איך שרחוק מלעשות משהו לתועלת ה', והוא נמצא תחת שליטת אומות העולם, ואין לבחינת ישראל שבו שום כח לצאת מהגלות שלהם.

לכן, בזמן שישראל שבו יוצא מהגלות וזוכה לבחינת גאולה, ממילא גם הבורא, שהיה בזמן הגלות מכוסה ממנו, מחמת שליטת העמים, הוא נראה עכשיו ומתגלה גדלותו של הבורא. מטעם שעתה אין עוד צורך להצמצום והסתר, כי כבר עבר ממנו הצמצום, לפי הכלל "בשיעור שהאדם יכול לכוון בע"מ להשפיע, בשיעור הזה נעבר ממנו הצמצום וההסתור". וזה שכתוב "נרננה בישועתך ויושע ה' ביום ההוא את ישראל". "וישע" כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל". והיינו כנ"ל.

וכמו כן יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש מה שכתוב "נרננה בישועתך, הרי אנו

מרננים בישועתך מה שעשית לנו בשמך", ומהו השם של הבורא שברא את הבריאה. שמו הוא הטוב ומטיב לנבראיו, שרצונו הוא להשפיע, והיות שבגלל זה ברא בהנבראים רצון לקבל, אחרת לא היו הנבראים יכולים לטעום טעם של טוב ועונג, כי אנו רואים, שבלי רצון וחשק אי אפשר להנות משום דבר.

אבל יחד עם זה, הבורא רצה שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת הטוב ועונג. לכן הוא רוצה שאנחנו נקבל הכל בע"מ להשפיע. והיות זהו נגד הטבע, שברא בנו רצון אך לקבל ולא להשפיע, לכן כשאנו רוצים לעבוד בע"מ להשפיע, אין בידינו כח הזה. לכן כשאנו מקבלים את הכח הזה, הנקרא שמו של הבורא, היינו שגם אנו יכולים לעשות בע"מ להשפיע להבורא, שזה נקרא, שהבורא נותן לנו **טבע שני** (כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל זה שהבורא נותן להאדם את הרצון להשפיע זה נקרא "טבע שני").

וזה שכתוב "אמר ישראל להקב"ה, הרי אנו מרננים בישועתך, מה שעשית בשמך", היינו כנ"ל, שאנו מרננים עם הישועה שנתת לנו את הרצון להשפיע, שזה נקרא "השם של הבורא", שהוא **המשפיע**, נתן לנו את השם הזה, היינו שגם אנו יכולים עכשיו לעשות מעשים להשפיע.

וזה שכתוב "ובשם אלקינו נדגול, שקבע הקב"ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים". כלומר, אנחנו דוגלים עכשיו בשם ה', ששמו הוא רצון להשפיע. וזו הישועה שלנו, שקבע הקב"ה שמו, שהוא הרצון להשפיע, בשמנו. שגם בשם ישראל מרומז השם של הקב"ה, היינו **ישר-אל**, היינו שכל המעשים של ישראל הם **ישר לה'** ולא לתועלת עצמו. וזה נקרא שעם ישראל דוגלים בשמו של הבורא, וזוהי הישועה של עם ישראל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "ר' יששכר אומר, ודגלו עלי אהבה, אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה, ומפסוק לפסוק, ודילוגו עלי אהבה". שיש לפרש ענין הדילוג פירושו, היות שהאדם נברא עם הרצון לקבל ואינו יכול לעבוד בע"מ להשפיע, לכן אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ' ע"ב).

נמצא, שהאדם מוכרח לעבוד בשלא לשמה, מטעם שהוא נולד כך בהטבע שלו. ומכל מקום הקב"ה דולג את מצבו של שלא לשמה, והקב"ה מכניסו לתוך לשמה. נמצא, שעל ידי סיוע מהקב"ה יש כאן ענין דילוג, היינו שהאדם דולג את מה שיש בטבע שלו, לעשות הכל לתועלת עצמו, ומתחיל לעבוד לתועלת ה'. וזה נקרא "ודילוגו עלי אהבה", שמחמת אהבה שה' אוהב אותנו, לכן ה' נתן לנו **דגלים**, היינו מהלכה שהאדם עוסק בה שלא לשמה, ה' **נותן לנו כח לדלג על דרגת שלא לשמה ולבוא לדרגת לשמה**.

וזה שכתוב "מפסוק לפסוק". היינו, שהאדם מתחיל את הפסוק שלא לשמה ותיכף הוא דולג על השלא לשמה ובא לדרגת לשמה. וזה שכתוב "אמר הקב"ה, חביב הוא עלי ודגלו עלי אהבה, ודילוגו עלי אהבה", שפירושו, שמחמת אהבה ה' נותן לו כח לדלג על שלא לשמה ולבוא לשמה.

ואהבה נקרא זה, שהאדם מתחיל לעבוד בשלא לשמה, ועם ישראל נתאו לעשות לשם שמים ולא יכלו כנ"ל, לכן עם הרצון שרצו לעשות לשם שמים ולא יכלו, הרצון הזה היה מעורר אהבה למעלה, וה' נתן להם את הכח לעשות לשמה. וזה שכתוב "אמר להם הקב"ה מה נתאוותם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם".

זאת אומרת, שענין שעם ישראל נתאו לבחינת דגלים, היינו שיוכלו לדלג על עבודה דשלא לשמה ולהגיע לשמה, וראו שבכוחות עצמם אין הם מסוגלים לזה. לכן עשו "אתערוטא דלתתא", זה שחשקה נפשם ואמרו, מתי אנחנו נוכל לדלג על עבודה דתועלת עצמו ולהגיע לעבודה של תועלת ה'. ובהשתוקקות זו עוררו אהבה למעלה. וזה שכתוב "אמר להם הקב"ה, מה נתאוותם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם". זה שנתאו לדגלים, היינו לבחינת דילוג על העבודה דתועלת עצמו, הקב"ה מלא את משאלתם.

ובהאמור יוצא, שעיקר עבודת האדם היא להגיע לעבוד לתועלת ה', הגם שמוכרחים להתחיל בעבודה שלא לשמה, אבל צריכים להשתוקק, שה' יעזור ויתן לנו כח לעבוד לשמה, היינו שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו, היינו שהאדם צריך לקבל את עול מלכות שמים בלי לקוות לקבל ממנה תמורה. היינו, שלא לדרוש ממנה, שהיא צריכה לתת לנו תמורת זו איזה מזונות, שנוכל לומר, תמורת זו, שאנו מקבלים ממנה, בגלל זה כדאי לעבוד בשבילה.

אלא הכל למעלה מהדעת, שהיא בחינת חוק. היינו, שמלכות נקראת "חוק", שאין לנו להבין איך אפשר לעבוד בלי שכר, היינו בלי שום מזונות, שהיא תיתן לנו. אם כן, מאין יהיו לנו מזונות, כלומר, איך אפשר לעבוד בלי לקבל תמורת זה שום דבר, שזה יזון אותנו ונוכל להחיות נפשנו.

והתשובה היא גם כן למעלה מהדעת. כלומר, שאנו צריכים לבקש מה', שהוא יתן לנו כח לחיות, ושיהיה לנו כח לעבוד בשמחה בע"מ להשפיע ולא לקבל שום תמורה. ואיך אפשר דבר זה, הלא אין בשכל שלנו מציאות להבין ב' הפכים בנושא אחד :

היות מצד א' אין אנו רוצים שום תמורה, אלא מקבלים מלכות שמים בלי שום מזונות, שתיתן לנו. ואיך אפשר לחיות בלי שום חיות, היות שאין אנו דורשים שום מזונות.

ומצד ב' אנו רוצים שה' כן יפרנס אותנו, ובמה אנו רוצים שהוא יפרנס אותנו, אם לא רוצים שום דבר עבור עבודה שלנו. התשובה היא, נכון שאין אנו רוצים שום דבר חזרה, אלא אנו רוצים, שה' יתן לנו כח לעבוד באופן שלא לקבל שום תמורה. ואיך זה אפשר. דבר זה שייך לך. היינו, **אתה תעשה עמנו נס**, שנוכל לעבוד בלי שום תמורה, היות שזהו למעלה מהדעת, ממילא אין לנו דעת להגיד לך באיזו צורה אתה תפרנס אותנו, אלא למעלה מהדעת שלנו אתה תפרנס אותנו, ואנו רוצים ללכת למעלה מהדעת, הגם שבהשכל של אדם אין דבר כזה במציאות.

נמצא, שעבודה שלנו היא למעלה מהדעת, וגם הפרנסה שלנו, אנו גם כן רוצים למעלה

מהדעת. ולמעלה מהדעת נקרא בדרך נס. נמצא, שאנו מבקשים שה' יפרנס אותנו בדרך נס, היינו שלא כדרך הטבע. שמדרך הטבע האדם כשהוא עובד, הוא רוצה פרנסה עבור היגיעה. וכאן בעבודה, האדם רוצה פרנסה שיתנו לו לא מטעם עבודתו, אלא מטעם נס שהוא לא כדרך הטבע.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (בהר, בתחילתו), "בהר סיני לאמר, מה ענין שמיטה אצל הר סיני". ועל דרך העבודה יש לפרש, שידוע שמלכות נקראת "שמיטה", ומלכות נקראת "ארץ", כי מלכות היא ספירה שביעית. (שהעולם מתחיל מחסד, כמו שכתוב כי אמרתי "עולם חסד יבנה", ומלכות היא ספירה שביעית לחסד).

והרמז הוא, שאסור לדרוש ממלכות שתיתן מזונות, היינו אסור לעבוד את הארץ בע"מ שתיתן מזונות, כלומר "עבודת הארץ" נקראת עבודה שרוצים שהיא תיתן פירות, אחרת מי הוא שיעבוד עבודת אדמה בלי שהיא תוציא פירות. כלומר **עבודה נקראת, שהאדם נותן יגיעה ותמורה היגיעה הוא יקבל שכר**. היינו שהוא לא נהנה מהיגיעה. אם כן, אם אין לו הנאה מהעבודה, למה הוא עובד. בטח כוונתו היא בכדי לקבל תמורה.

לכן, אם האדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים ולא רוצה שום תמורה, זהו רמז שהוא לא עובד עבודת הארץ, היות שהוא לא רוצה ממלכות שתיתן לו איזו תמורה. וזה נקרא "שמיטה", היינו שלא עובד את הארץ בכדי לקבל תמורה.

מה שאם כן כשעובד בכדי לקבל תמורה, זה נקרא "עבודת קרקע". כלומר, בבחינת עבודה נקרא זה, שעושה "שמיטת קרקע", היינו שבכלל לא נוגע בהארץ, אלא אצלו הארץ בבחינת "ושבתה הארץ שבת לה", שזה מרמז, שכל הארץ, היינו המלכות שמים, היא כולה לה', ואין לרצון לקבל שום נגיעה בהמלכות, הנקראת "ארץ" ונקראת "שמיטה".

ובזה יש לפרש השאלה "מה ענין שמיטה אצל הר סיני". הפירוש, שכל המצות צריכים לקיימם בבחינת שמיטה, היינו שהכוונה של קיום המצות צריכה להיות על דרך השמיטה, שהיא בבחינת "ושבתה הארץ שבת לה". כלומר, זה שמקיימים מצות הבורא היא על הכוונה שלא לקבל שום תמורה תמורת העבודה, אלא כל המלכות שמים, שהאדם מקבל על עצמו ובגלל זה הוא שומר את מצות ה', הכל יהיה בבחינת **שמיטה**.

היינו כנ"ל, שהיא על הכוונה בעל מנת להשפיע, ולא ירצה לקבל שום תמורה. ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (בהר, שלישי) "וכי תאמרו, מה נאכל בשנה השביעית, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית". שיש לפרש את השאלה על דרך העבודה, היות שצריכים לקבל מלכות שמים בלי שום תמורה, היינו שאין האדם אומר, אני מקבל עלי מלכות שמים בתנאי שאתה תיתן לי טעם בעבודה וטעם בתפלה, וכמו כן בקיום המצות, שאם אקבל עבור זה תמורה אני מוכן לעבוד עבודת הקודש.

אבל כולו לה', איך אפשר לעבוד למעלה מטעם ודעת. מאיפוא אנו נאכל, היינו מאין אנו נקבל מזונות, לחיות בעבודה שלא תהיה לנו שום תמורה חזרה. הלא זהו בהפכיות לשכלנו. בהשכל שלנו אנו מבינים, אם המלכות, הנקראת "ארץ", תיתן לנו קצת טעם בעבודה,

מהטעם הזה שאנו נרגיש יש לנו כבר מה לאכול. היינו, הטעם הזה שאנו מרגישים, זה נקרא "מזונות". אבל בו בזמן שאסור לנו לעבוד בשביעית, היינו אסור לדרוש שכר מעבודה זו, מאיפוא אנו ניקח משהו לאכול.

התשובה היא "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית", שספירה השישית היא יסוד, הנקראת "יסוד צדיק", שפירושו של צדיק הוא משפיע. ובזה שאתם תעבדו גם כן רק להשפיע, אז יש השתוות הצורה בין המלכות ליסוד, מזה תמשך הברכה. מה שאם כן להיפך, שאתם תקבלו את המלכות בע"מ לקבל, אז אתם גורמים פירוד בשורש נשמתכם, שהיא המלכות, הנקראת "כנסת ישראל", שהיא הכלל של כל הנשמות, שתהיה בפרוד. לכן אין היסוד יכול להשפיע למלכות, מטעם שינוי צורה שיש ביניהם.

לכן דוקא ע"י זה שישמרו שמיטה, היינו כנ"ל רק באופן כזה אני אומר לכם "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית". כלומר, שרק בזמן שאתם תשמרו את השמיטה ולא יהיה לכם שום רצון לקבל לתועלת עצמכם, אלא דוקא בע"מ להשפיע, אז יש מקום להשתוות הצורה בין יסוד, שהוא המשפיע, לבין המלכות, שהיא גם מתוקנת ע"י התחתונים, ששומרים את ענין שמיטה, שלא לקבל לתועלת עצמו. אז יש בחינת השתוות הצורה, אז יש מקום שתתפשט הברכה למלכות.

נמצא, שבזמן שהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע ובלי שום תמורה, אז הגוף שואל, מאיפוא ניקח חיות לעבודה, אם אנחנו נסכים לעבוד בלי שום תמורה. התשובה צריכה להיות, שאנו הולכים למעלה מהדעת. ובתוך הדעת אין רוצים לתרץ, אלא העבודה שלנו היא למעלה מהדעת. וגם המזונות מה שאנו צריכים לחיות בזמן העבודה, הם גם כן למעלה מהדעת, היינו בבחינת **נס**, היות שכל דבר שהוא נגד הטבע נקרא "מעשי ניסים".

נמצא, שכל בסיס העבודה שלו, בזמן שהוא רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, הוא בלי שום בסיס של פרנסה, היינו שאין הוא יודע מאין הוא יקבל כח לעבודה, שיהיה לו עם מה לפרנס עצמו, היינו שיהיו לו מזונות, וחיות בזמן שהוא עוסק בתורה ותפלה, אם אין הוא רוצה שום דבר לתועלת עצמו, נמצא שהוא מבקש מה', שיתן לו מזונות לחיות בתו"מ למעלה מהדעת. ולמעלה מהדעת נקרא "נגד הטבע". וכל מה שהוא נגד הטבע להשיג איזה דבר, נקרא זה "מעשי ניסים", בלי שום בסיס שיהיה לו על מה לסמוך.

נמצא, שאלו, הרוצים לעבוד בע"מ להשפיע, צריכים לדעת, בזמן שהגוף בא ושואל, מה נאכל, כמו שכתוב "וכי תאמרו מה נאכל", אין לתת להגוף תשובה בתוך הדעת, אלא להשיב, ה' יתן לנו את הברכה, כמו שכתוב "וצויתי את ברכתי". וכל ברכה היא בחינת נס, כי בזמן שהכל הולך כשורה באופן הטוב ביותר לא צריכים לברכות. אולם הגוף בא ושואל, הלא אמרו חז"ל (פסחים ס"ד ע"ב) "אין סומכין על הנס", וכמו כן אמרו חז"ל (פסחים נ') "לאו בכל יומא מתרחיש ניסא". נמצא, שכל התשובות, שצריכים לענות להגוף, הן הכל למעלה מהדעת, היינו לומר להגוף, ש"בתוך הדעת אתה צודק ואני הולך למעלה מהדעת".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שהקב"ה נושא פנים, בעבודה

מאמר ל"ג, תשנ"א
ספר במדבר

חז"ל (מדרש רבה נשא י"א, ז') אמרו על מה שכתוב "ישא ה' פניו אליך" וזה לשונם, כתוב אחד אומר "ישא ה' פניו אליך", וכתוב אחר אומר "אשר לא ישא פנים". כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. כשישראל עושין רצון המקום "ישא ה' פניו אליך", וכשאינן עושין רצון המקום "אשר לא ישא פנים", עד כאן לשונם.

ויש להבין, אם ישראל עושין רצון המקום, למה נצרכה נשיאת פנים. ובכדי להבין מה שתמצו, צריכים להבין מקודם מהו "רצון ה'" ומהו "פני ה'". הנה כפי שאנו לומדים, משמע שרצון ה' הוא להשפיע, כמו שכתוב שמטרת הבריאה היא רצונו להטיב לנבראיו, היינו להשפיע להם טוב ועונג. ופנים ה' נקרא גילוי פנים, היינו שזוכה להשגת השגחה גלויה, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

כמו שכתוב (בהקדמה לתע"ס אות פ"ג) וזו לשונו "והנה מדרגה ראשונה של גילוי הפנים, שהיא השגחת שכר ועונש בבירור המוחלט, אין זו באה לו לאדם אלא ע"י ישועתו יתברך, שזוכה בפקיחת עינים בתורה הקדושה, בהשגה נפלאה, ונעשה כמעין המתגבר, ובכל מצוה שבתורה הקדושה, שכבר קיים אותה מתוך היגיעה מבחירתו, זוכה ורואה בה את שכר המצוה המיועד לו לעוה"ב, וכן הפסד הגדול שבעבירה".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו על מה שכתוב כאן "בעושים רצון של מקום הקב"ה נושא להם פנים". הלא הם עושין רצונו של מקום, מה שייד לומר כאן שהם צריכים ל"ישא ה' פניו אליך".

והענין, כי ענין פני ה' הוא בחינת גילוי השגחתו יתברך בהנהגת טוב ומטיב. והיות שהיה תיקון, מטרם שהאדם מתקן את הרצון לקבל שיהיה בע"מ להשפיע, תהיה בחינת העלם והסתור על השגחתו יתברך, לכן מטרם שהאדם מגיע לבחינת "עושין רצונו", שפירושו הוא, כמו שהרצון של הבורא הוא להשפיע, כמו כן האדם גם כן צריך שיהיה לו רצון להשפיע.

ובזמן שיש השתוות הצורה, אז יש מקום שהקב"ה נותן לו את ענין גילוי פניו יתברך, שהוא בחינת פקיחת עינים בתורה, וזוכה להשגה שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. וזה יכול להיות רק לאחר שהאדם עושה רצון ה', היינו שהאדם כבר זכה לבחינת רצון להשפיע, שדווקא אז מסתלק הצמצום וההסתור.

מה שאם כן כשאין ישראל עושין רצונו של מקום, אלא הם רוצים שה' יתן להם הכל בכלים דקבלה, שזהו היפך מרצונו של מקום, שרצונו הוא להשפיע, אז מוכרחת להיות

ההנהגה בבחינת "לא ישא פנים" אלא בבחינת אחוריים, הנקראת הסתרת פנים של הקב"ה. וזה נקרא "אשר לא ישא פנים". וזהו מטעם התיקון, שלא יהיה ענין של בושה.

וכמו כן יש לפרש את המאמר הנ"ל על זמן התחלת העבודה, היינו **מטרים** שהאדם זכה להיות מאלו אנשים שכבר זכו להיות "עושין רצונו של מקום". ויש לפרש "עושין רצונו", היינו שהולכים בדרך להגיע להיות מעושין רצון המקום, היות **כשהולכים בדרך זו כבר נקרא שמם על שם הדרך שבה הם הולכים**. וזהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין". והקשה, הלא "יהיב חכמתא לטיפשים" היה צריך לומר. ואמר שהכוונה היא על אלה שהם רוצים חכמה, הם כבר נקראים "חכימין", מטעם שהולכים בדרך להשיג חכמה. וכיון שהם נותנים אתערותא דלתתא, לכן נותנים להם מלמעלה חכמה.

וכמו כן כאן, כשהם רוצים להגיע להשיג את הכח של רצון להשפיע, זה כבר נקרא שעושין רצון המקום. ולפי הכלל "הבא לטהר מסייעין אותו" הם מקבלים עזרה מה'. לכן להם אומר הכתוב "ישא ה' פניו אליך", היינו הקב"ה מאיר להם בחינת הפנים שלו, שפירשו שהקב"ה נותן להם עזרה. ומהי העזרה. זהו כמו שכתוב בזה"ק "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל, במה. והתשובה היא "בנשמתא קדישא", שזה נקרא "פני ה'", כמו שכתוב "כי באור פניך נתת לנו, תורת חיים ואהבת חסד". היינו, שע"י אור הפנים הם מקבלים אהבת חסד, שהיא בחינת השפעה, כלומר שה' נותן להם הכח לאהוב חסד, היינו לאהוב להיות משפיע.

וזה נקרא "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום", שענין שלום הוא כמו שכתוב (תהילים פ"ה) "אשמעה מה ידבר האל ה', כי ידבר שלום אל עמו, ואל ישובו לכסלה". נמצא, שענין "שלום" פירשו שה' אומר "שלום", שלא יחטא עוד, אלא הוא זוכה להיות בשלום עם ה'. וזה הפירוש "כשעושין רצון המקום", אז הם מקבלים את הסיוע של הקב"ה. וזה שאומר "ישא ה' פניו אליך".

מה שאם כן "וכשאין עושין רצון המקום", כלומר שלא הולכים בדרך להגיע להשיג את רצון המקום, שהוא הרצון להשפיע, אז נאמר עליהם "אשר לא ישא פנים", כלומר שלא יכול לתת להם עזרה שימלא את רצונם, מטעם שרצונם הוא ההיפך מהקדושה. ואיך יכול לתת להם דבר שהוא נגד רצונו של מקום, היות שכל מה שיש לאדם לעשות בעבודה הוא רק לתקן מעשיו שיהיו בע"מ להשפיע. ואם ה' ישא להם פנים, היינו שיקבלו עזרה, שיהיה בידם לעבוד יותר עבור הרצון לקבל לעצמם, נמצא שהקב"ה כאלו מכשיל אותם. לכן זה שה' לא ישא פנים להם, בזה הוא עוזר להם, שלא ישארו באהבה עצמית. אלא על זה אמרו "הבא לטמא פותחין לו", אבל לא נותנים לו עזרה, מה שאין כן "הבא לטהר מסייעין אותו".

ובהאמור נבין מהו ענין של **תשובה**. זאת אומרת, מה האדם צריך להשיב ש"תשובה" פירושה, שקבל משהו והוא צריך (להחזיר) מה שקבל. והענין הוא כנ"ל, היות שהאדם נולד עם טבע שהוא רצון לקבל לתועלת עצמו, לכן האדם רוצה לעבוד רק לתועלת האדם, היינו שהוא רוצה שה' ימלא את הכלי קבלה שלו. ועל דבר זה האדם צריך לעשות תשובה, היינו לעשות הכל לשם שמים, כלומר מה שהוא מקבל אין הוא רוצה לקבל לתועלת עצמו, אלא כל מה שהוא מקבל הוא בכדי לתת להבורא נחת רוח, היות שהבורא רוצה שהאדם יקבל,

כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו". נמצא, שכל מה שהוא מקבל הוא רק בע"מ להחזיר, אחרת הוא לא רוצה לקבל. וזה נקרא "תשובה", היינו שהוא מחזיר כל מה שהוא מקבל.

וזהו על דרך שכתוב בזה"ק (נשא דף ח' ובהסולם אות כ"ח) וזה לשונו "וכל מי שחוזר בתשובה הוא כאילו השיב אות ה', שהיא המלכות, אל אות ו', שהוא ז"א, שהוא בן י"ה, ונשלם בו הויה, וזו היא תשובה ודאי, שהיא אותיות תשוב ה' אל ה-ו".

ובזה"ק (נשא, ובהסולם אות ל"א) אומר וזה לשונו "ותשובה זו, שהיא המלכות וה' דהויה, נקראת "חיים", שכתוב "כי ממנו תוצאות חיים", שהן נשמת ישראל, שהן תוצאות של המלכות, הנקראת "חיים", והיא הבל היוצא ונכנס בפיו של אדם בלא עמל ובלא יגיעה, שהוא סוד ה' דהבראם, כי אות ה' מתבטאת מן הפה בקלות יותר מכל האותיות, ועליה נאמר "ותמונת ה' יביט". כי המלכות נקראת "תמונת ה'". וכן "אך בצלם יתהלך איש", ומשום שהיא על ראשו של האדם, אסור לו לאדם ללכת ד' אמות בגילוי ראש, כי אם היא מסתלקת מעל ראשו של אדם, מיד מסתלקים החיים ממנו".

ויש לפרש דברי הזה"ק מה שאומר "שתשובה נקראת תשוב ה' לגבי ו'". והענין הוא כנ"ל, כי כל עבודתינו היא לקבל עלינו עול מלכות שמים אף על פי שהיא בבחינת העלם והסתר, כלומר הגם שמחשבת הבריאה היא להטיב לנבראיו, מכל מקום נעשה צמצום והסתר על מלכות שמים, מטעם שיהיה מקום לבחירה, היינו שלאדם תהיה היכולת לומר, זה שהוא מקבל עול מלכות שמים אין זה מטעם אהבה עצמית, אלא מטעם לעשות נחת רוח ליוצרו. ואם המלך היה מגולה, בטח האדם היה מקבל את התגלות המלך מטעם אהבה עצמית, כי אנו צריכים להאמין, שאין תענוג יותר גדול בעולם מראות פני המלך. נמצא, שבזמן קבלת מלכות שמים היה האדם מוכרח להיות בפרודא מטעם שינוי צורה, כידוע ששינוי עושה פירוד ברוחניות.

נמצא, ההסתר הזה גורם לנו שקשה לקבל את עול מלכות שמים ולהאמין שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. ורק בזמן שהאדם הולך על דרך להגיע לבחינת השתוות הצורה, היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, בשיעור שכוונתו היא להשפיע, בשיעור זה מסתלק ממנו ההעלם והצמצום. ואז האדם יכול להשיג את הטוב ועונג, כי הוא מקבל אז בבחינת אור חוזר, היינו שכל מה שהוא נהנה הוא רק מטעם שרוצה לעשות נחת רוח ליוצרו. לכן אין קבלת התענוג עושה בחינת פירוד. אז האדם מקבל את השפע כפי הכלל "יותר משהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק". לכן אז כבר אין להאדם עבודה בכדי להשיג משהו, היות שכבר העליון יכול לתת, מטעם שכבר יש לו הכלים דהשתוות הצורה. נמצא שעיקר עבודת האדם היא להשיג את הכלים דהשפעה.

ובהאמור יש לפרש, מהי תשובה, זה שאומר "תשוב ה'", שהיא המלכות, שהיא נמצאת בפרוד משם הויה, היינו מלכות שהיא כלל הנשמות, שהיא צריכה לפרנס את הנשמות. ואם הנבראים עובדים (כפי) מה שמוטל עליהם, היינו לעשות הכל בע"מ להשפיע, אז הם גורמים, כל אחד בשורש נשמתו, בחינת רצון להשפיע. אז המלכות מקבלת השתוות הצורה לגבי הקב"ה, שהוא המשפיע.

נמצא שהשפע מושפע לתחתונים בלי שום עמל ויגיעה, כנ"ל בדברי הזה"ק, היות שנתנית השפע שייכת להבורא, שהוא יתן, ואין להאדם שום עבודה להשיג את זה, אלא כל עבודת האדם היא בבחינת הכלים, שתהיה להם בחינת השתוות הצורה, שזה נקרא "עבודת הארץ", היינו שהעבודה היא, שהמלכות שמים שלהם תהיה בע"מ להשפיע.

וזהו כמו שכתוב (ברכות ל"ג) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שיש לפרש "הכל" הכוונה על המלוי שנותן ה'. ויש הרבה מינים בהשפע. ובאופן כללי הם נקראים "נרנח"י", או "חכמה", או "חסדים". וכל אלו ה' נותן בלי טורח מהאדם, חוץ מיראת שמים, שענין יראה פירושה, שהאדם צריך לעבוד, שתהיה לו יראה "אולי הוא לא יכול לעשות בע"מ להשפיע". זה שייך לעבודת האדם.

כלומר, האדם מתיירא לקבל "אולי הוא לא יוכל לכוון בע"מ להשפיע". ענין "שלא לקבל" זה אנו מיחסים להאדם, וענין "הנתינה" אנו מיחסים להבורא. נמצא, יראת שמים, שהוא מפחד לקבל "אולי הוא יבוא על ידי זה לידי פירוד מה'", עבודה זו (אנחנו) מיחסים להאדם. כלומר, שזוהי כל עבודת האדם, איך להשיג כלים דהשפעה. אבל אין להאדם לחפש עצות איך להשיג שפע, כי על זה אין לדאוג, אלא כל דאגותיו של אדם צריכות להיות איך להשיג את הרצון להשפיע. כי המלכות נקראת "חיים", ממנה תוצאות חיים.

וזהו לאחר שהאדם כבר השיג את הכלים דהשפעה, בזה שהחזיר את המלכות, הנקראת "כלי המקבל", שתהיה עכשיו בבחינת "כלי המשפיע". היינו, שהנבראים תקנו בשורש נשמתם, שהיא המלכות, שתהיה בע"מ להשפיע ולא לקבל. אז מלכות משפעת להם חיים, כמו שכתוב "כי ממנו תוצאות חיים". וזה האדם מקבל בלי עמל ובלי יגיעה, שהוא סוד ה' דהבראם. היינו כנ"ל, כי לאחר שהאדם תיקן את המלכות, שהיא ה' אחרונה, בבחינת השתוות הצורה עם יי"ו, אז כבר נמשך שפע לאדם, שתיקן אותה בלי עמל ובלי יגיעה.

וזה שאומר "ועליה נאמר 'ותמונת ה' יביט'", כי המלכות נקראת "תמונת ה'". ויש לפרש, שרוצה להשמיענו, שכל העבודה היא רק בבחינת "יראה", היינו "שלא לקבל את השפע פן לא יהא בידו כח לכוון בע"מ להשפיע". וזה הוא כמו שכתוב אצל משה (ברכות ז') "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט. אמרו, בשכר, ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט, זכה, לתמונת ה' יביט".

היינו כנ"ל, **היגיעה היא על בחינת יראה**, כמו שכתוב "כי ירא מהביט" ואח"כ באה **הזכיה** בלי עמל ויגיעה, שזכה לתמונת ה' יביט, שהיא בחינת מלכות, כמו שאומר "כי מלכות נקראת 'תמונת ה'". נמצא, שכל החיים באו אח"כ ממלכות, כמו שאומר "ו-ה' דהוי"ה נקראת חיים", שזה בא בלי עמל ויגיעה.

וזה שכתוב "אך בצלם יתהלך איש", שענין "צלם" הוא כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שצלם הוא מלשון "צל", שצל הוא במקום שאין השמש זורחת, שהיא בחינת הסתרה. כלומר, לאחר שהאדם מקבל מלכות שמים בבחינת ההסתרה למעלה מהדעת, אז הוא זוכה לדעת דקדושה. וזה שכתוב "אך בצלם יתהלך איש", היינו דוקא כשהאדם מקבל על עצמו מלכות שמים בבחינת "צלם", על ידי זה האדם יכול ללכת במעלות הקודש, שזה פירוש "יתהלך

וכמו כן יש לפרש מה שכתוב "אסור לו לאדם ללכת ד' אמות בגילוי ראש", ש"ראש" פירושו דעת ושכל. "כיסוי ראש" הוא שמכסה על השכל ולא מסתכל עליו, אלא הוא הולך למעלה מהדעת. "ד' אמות" נקרא האדם, שזוהי קומתו של האדם, שהכוונה, שלאדם אסור ללכת בלי אמונה למעלה מהדעת. ואם הוא הולך בתוך הדעת, היינו "גילוי ראש", "מיד מסתלקים החיים ממנו". אלא דוקא ע"י "כיסוי ראש" הוא יזכה לדעת דקדושה.

אולם עבודה זו של האמונה למעלה מהדעת צריכה להיות בישוב הדעת, כי רק אז האדם יכול להבין מה זה למעלה מהדעת, אחרת האדם טועה בהמובן של למעלה מהדעת. וזהו כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ד', כ"ג) "אל תרצה את חברך בשעת כעסו". לכן, בזמן שהאדם הוא בכעס, היינו שאין הוא מרוצה ממצבו שבו הוא נמצא ומתחיל לעשות חשבון הנפש, אז הוא בא לכלל טעות ואין הוא מסוגל לעשות חשבון אמיתי, כמו שאמרו חז"ל (ספרי מטות) "כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות".

ועיקר כעסו של אדם על עצמו מתבטא בעבודה בעצבות ממצבו שבו הוא נמצא. לכן כל החשבונות שהוא עושה הם לא בסדר, מטעם שהוא בעצמו נמצא במצב שאין בו ישוב הדעת. ובמצב הזה אין לו לעשות שום חשבונות, אלא לקבל על עצמו מלכות שמים בלי שום חשבונות. ורק לאחר שקבל על עצמו עול מלכות שמים בכפיה וכאשר נח רוגזיה, אז הוא יכול לעשות חשבונות, לדעת מה זה למעלה מהדעת, ומה זה למטה מהדעת, ומהו בתוך הדעת.

כי יש לדעת, שבזמן שהאדם מרוגז על איזה דבר, הוא מרגיש אז שהוא נמצא במצב שלא נח לו. ואי אפשר בזמן כזה להאמין בהשגחה פרטית, שה' הוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. לכן במצב הזה הוא מדבר לשון הרע על השגחתו יתברך. וממילא האדם נפרד מהאמונה. כי יש תיקון מלמעלה, הנקרא בדברי חז"ל "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". שפירושו, שרוח הקדושה, שהיתה לו, נסתלקה ממנו. וזה נעשה לטובת האדם, כי בזמן שאין להאדם את רוח הקדושה, אין הוא יכול לפגום במה שאין לו.

לכן כשהאדם נופל למצב של עצבות, כלומר שאין לו ממה לקבל שמחה, הוא נפרד אז מקדושה. אז יש להאדם רק עצה אחת, שיקבל על עצמו בכפיה את עול מלכות שמים, ויתן תפלה לה' שיעזור לו, שהכפיה הזאת שקבל על עצמו, ה' יעזור לו שתהיה בשמחה, כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". והיות שהעבודה הזו עכשיו אצלו בכפיה, אם כן מאיפוא יקח שמחה.

לכן על האדם להתפלל לה' שיעזור לו, שיוכל לקיים מה שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". וגם האדם צריך להתגבר אז בבחינת "אתערותא דלתתא", ויאמין שזוהי זכיה גדולה שהיה בידו כח להתגבר על מצבו ולעשות משהו נגד השכל, שזה נקרא "למעלה מהדעת". וגם להאמין, אחר שהוא התגבר בבחינת למעלה מהדעת, שזה נקרא שהוא "עובד ה'". היינו, שהתגברות הזו מה שהוא עשה עכשיו, זה נקרא "עבודת ה'", היות שהוא עובד עכשיו עם בחינת אמונה למעלה מהדעת. כלומר, שרק עכשיו הוא נקרא "בעל עבודה", היות שהגוף

ובהאמור יוצא, שבזמן שהאדם בא לידי מצב שהגוף לא רוצה לעבוד עבודת הקודש, והאדם אז במצב שאין לו רוח חיים, זהו זמן שהאדם נקרא שאין לו אמונה בה'. כי האמונה בה' מביאה שמחה. לכן בזמן שהוא מרוגז ובכעס על עצמו, עד כדי שלא יכול לסבול שום דבר שנמצא בסביבתו, אז הוא בבחינת "עובד עבודה זרה".

וזהו כמו שאמרו חז"ל "כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה". וזהו כנ"ל, שהוא מטעם שאין לו אמונה. לכן האדם ישתדל על כל מגע שיש לו עם רוחניות, שיתן תודה לה'. אז הוא מיחד את הקשר עם הבורא. כלומר, אפילו שהוא נמצא במצב שהגוף דוחה כל דבר שבקדושה, גם על זה הוא יכול לקיים קשר עם הבורא, היינו שהאדם צריך לומר אז, זה שאני מרגיש שאין לי שום רצון לעבודה, גם זה נקרא "מגע".

כלומר, האדם רואה שלא תמיד הוא חושב על עבודה, היינו, אם הוא כן רוצה לעבוד או לא, אלא שיש לו לחשוב ולדאוג על שאר ענינים, שאין להם שייכות לרוחניות. לכן עתה שיש לו מגע, על זה הוא נותן תודה, אז על ידי זה האדם יכול להכנס שוב לעבודה ויתחיל לחיות בחיים דקדושה.

והגם יש הרבה בחינות בהקשר שהאדם מקשר עצמו להבורא. אבל כל מגע הוא דבר גדול ועל זה כתוב (תהילים מ"ח, י"א) "כשמך אלקים כן תהלתך", שפירושו, כמה שהאדם יכול להעריך את גדלותו וחשיבותו של הבורא, בשיעור זה הוא יכול להודות ולהלל לה'. ובודאי שאם האדם יכול לצייר לעצמו יותר את גדלותו וחשיבותו של הבורא, בטח שיהיה בידו לתת שבחים יותר גדולים לה'. אולם על ידי זה שהאדם מתגבר ונותן שבח לה' על משהו, לא חשוב על מה שהוא נותן את התודה לה', הפעולה הזו כבר נותנת קשר לה', שעל ידי זה הוא יכול להכנס לעבוד עבודת הקודש על דרך האמת. לכן בכל המצבים רק תפלה עוזרת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, אוכל פירותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, בעבודה

מאמר ל"ד, תשנ"א

ספר במדבר

הזה"ק (בהעלותך דף נ"ב ובהסולם אות ק"מ) אומר וזו לשונו "אמר ר' אבא, הרע שבלב, האחוז בכל אברי הגוף, עושה להם את זה, יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם. יש רעה זו היא תוקף הרע שבלב, שרוצה לשלוט בדברי עוה"ז, ואינו משגיח בדברי עולם ההוא כלום. שואל, למה הלב רע. ומשיב, המקרא שלאחריו מוכיח. זה שאומר (קוהלת ו') איש אשר יתן לו אלקים עושר, ונכסים, וכבוד, ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה ולא ישלטנו האלקים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו. מקרא זה קשה, כיון שכתוב, ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה, למה ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו. הרי אינו חסר לנפשו כלום. ומשיב, שאדם, ההולך בעוה"ז, והקב"ה נותן לו עושר, כדי שיזכה בו לעוה"ב, וישאר אצלו קרן מכספו. מהו קרן. כסף ההוא, שהוא קיים לנצח, משום זה הוא צריך להשאיר אחריו קרן הזה. וקרן הזה יקבלו אחר שיצא מעוה"ז, משום שקרן הזה הוא עץ חיים של עולם ההוא, שהוא ז"א. ולא נמצא ממנו בעולם הזה, רק אותם הפירות שיוצאים ממנו. ועל כן הפירות שלו אוכל האדם, שזכה להם בעוה"ז, והקרן קיימת לו לעולם ההוא, לזכות בו בחיים עליונים שלמעלה. ומי שמטמא עצמו ונמשך אחר טובת עצמו, ואינו חסר לנפשו וגופו כלום, אז ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו, ולזכות באותו העושר", עד כאן לשונו.

ויש להבין בענין עבודה, מהו ש"אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא", בעבודה. וכן מהו הפירוש "אשר יתן לו אלקים עושר ונכסים וכבוד", בעבודה, שעל זה אמר "ולא ישליטנו האלקים, לאכל ממנו, כי איש נכרי יאכלנו".

ידוע, שיש לנו בעבודה בחינת עשיה, כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות". כלומר, שהבורא ברא את האדם עם הרצון לקבל טוב ועונג, וכפי הרצון והחשק של האדם לאיזה דבר, כך האדם מסוגל להנות מהדבר. לכן אנו נולדנו עם רצון לקבל לתועלת עצמנו. ודבר זה אנו מיחסים להבורא.

והוא נתן לנו לעשות כלים אחרים, שהם כלים הפוכים להכלים שעשה הבורא, היינו שהכלים שהנבראים צריכים לעשות, הם רצון להשפיע להבורא. זאת אומרת, הכלים שהבורא עשה, הם שהנבראים יקבלו הנאה. והכלים שהנבראים צריכים לעשות, הם שהבורא יקבל הנאה. אולם, אם האדם נברא עם טבע של רצון לקבל, איך אפשר לשנות את הטבע.

התשובה היא, שיש סגולה, שעם הסגולה הזו יכולים לקבל טבע שני מהבורא, שעל זה אמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין", מטעם ש"המאור שבתורה מחזירו למוטב". היינו שע"י המאור שבתורה יקבלו בסופו של דבר הטבע השני, שהוא הרצון להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז הם יזכו לבחינת דביקות, הנקראת "השתוות הצורה".

אולם עד שמגיעים להשגת הרצון להשפיע, האדם צריך לעבור כמה דרגות:

א) ראשית כל צריך האדם להבין, שצריכים להשיג את הרצון הזה. כי בזמן שהאדם הולך לעשות משהו, הוא הולך לראות, איך אנשים מתנהגים. כלומר, אם האנשים הנמצאים בסביבתו גם מבינים שצריכים לעשות הכל לשם שמים, ובטח האדם הולך לראות בין אלה העוסקים בתו"מ, והאדם רואה, שאין אף אחד הנמצא בקרבתו, שיהיה לו ענין לדאוג ולעשות עצות איך להשיג את הרצון להשפיע.

והסיבה שהוא לא רואה אצל אחרים, הטעם הוא פשוט, כי אלה לא עוסקים בדרך להגיע בע"מ להשפיע. אז הוא רואה האמת. אולם אלה שכן עוסקים בתו"מ בע"מ להשפיע, הם בטח עובדים בהצנע לכת, כי אם תהיה מגולה עבודה שלהם בחוץ, כבר תהיה מעורבת בעבודה שלהם בחינת חיצוניות. היות שיש טבע, כשהאדם רואה שיש מי שמסתכל על מעשיו שהוא עושה, אז האדם חושב שהשני מעריך את עבודתו, וממילא כבר יש לו כח לעבודה, לא מטעם שה' מחייב עבודתו, אלא השני, שהוא מסתכל עליו, הוא המחייב אותו לעבוד בתו"מ. לכן אלה שרוצים לעבוד לשם שמים, הם מצניעים את עבודתם בפני אחרים. לכן אין לאדם יכולת לראות, אם יש מי שהוא שעובד בע"מ להשפיע.

לכן יש להאדם עבודה גדולה, עד שבא לידי הרגשה, שחסר לו הרצון להשפיע. והגם שלפעמים האדם מתחיל להבין, שכן חסר לו הרצון להשפיע, אולם כנ"ל, כי בעת שהוא רואה, שיש הרבה אנשים, שעוסקים בתורה ומצות, והם אנשים בעלי שם, והוא לא רואה שיש להם חסרון, היינו שירגישו יסורים בגלל שאין להם רצון להשפיע. נמצא, שהעבודה הראשונה היא, שישתדל להשיג **צורך** לזכות להרצון להשפיע.

ב) לאחר שהוא כבר השיג צורך להרצון להשפיע, אולם לא תיכף ומיד שמתחיל להשיג חסרון, הוא מקבל תיכף את המילוי. וזהו מטעם, כי הרגשת החסרון תלויה גם כן בשיעור מה שמרגיש יסורים מזה שאין לו את הרצון להשפיע. אבל כשהאדם מתחיל להרגיש עד כמה שחסר לו זה, ורוצים מלמעלה שיהיה לו חסרון אמיתי, אז הוא מקבל מלמעלה עזרה בהרגשת החסרון. כלומר, שמראים לו עד כמה שהוא מרוחק מזה, כלומר, זה שהוא רואה איך שזה דבר קשה להשיג את הרצון להשפיע, וזה גורם לו חסרון גדול. אולם בגלל מה אנו צריכים לחסרון גדול. הטעם הוא, דבר שאינו חשוב, לא יודעים איך לשמור את הדבר שלא יאבד ממנו. לכן מטרם שיש לאדם חסרון אמיתי, לא נותנים לו מלמעלה את הדבר, כי החסרון וההשתוקקות מחשיבים את הדבר.

אבל דרך העבודה היא, בזמן שהאדם רואה, שקשה להשיג את מבוקשו, הוא בורח מהעבודה. ואומר, אני מאמין שיש אנשים שזכו, שה' נתן להם את הרצון להשפיע. וזה היה מטעם שהם היו יותר מוכשרים ממנו. אבל אדם כמוהו, שיש לו מדות יותר גרועות מאחרים, אין לו שום סכויים לזכות לזה. לכן הוא בורח מהמערכה ונכנס לעבוד בבחינת עבודת הכלל.

רק אלה אנשים שאומרים שהם רוצים לברוח מהעבודה, אבל אין להם לאן ללכת, היות שמשום דבר אין הם יכולים לקבל סיפוק, אלו אנשים לא זזים מעבודה. והגם שיש להם עליות וירידות, אבל הם לא מתייאשים. וזהו כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה". כלומר, שהיו צועקים **מן העבודה**, בזה שלא מתקדמים בעבודת ה', שיוכלו לעבוד בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו. ואז הם זכו ליציאת מצרים, הנקראת בבחינת עבודה "יציאה משליטת הרצון לקבל ולהכנס בעבודה של להשפיע".

ובהאמור יוצא, שתחילת עבודת האדם היא, שיקבל על עצמו בחינת מלכות שמים. היינו, במקום שהאדם היה דואג אך ורק למלאות רצונו של מלך זקן וכסיל, היינו שכל עבודתו היתה רק לתועלת עצמו, הוא קבל על עצמו מלך אחר, הנקרא "מלכות שמים", שהוא ממליך על עצמו את ה', על כל אבריו. כלומר, שכל אבריו ישמשו את הקב"ה. וזה נקרא בעבודה "יציאת מצרים", היינו "יציאה משליטת התועלת עצמו ולקבל על עצמו לשמש את ה'", כמו שכתוב "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים". שיש לפרש, שהוציא אותם משליטת הרצון לקבל לעצמו ונתן להם את הרצון להשפיע, שזה נקרא "להיות לכם לאלקים", שאני נתתי לכם את הרצון להשפיע, שתוכלו לעבוד לשמי. וזה נקרא, שאני נתתי לכם את הכח להרגיש שאני ה'.

אולם איך האדם מקבל את ההרגשה הזו, שהרצון לקבל הוא דבר רע. מי מודיע להאדם שהוא צריך לתקן מעשיו. הנה בהסולם (בראשית חלק ג' דף ס"ד, ד"ה "ולפיכך") כותב שם וזו לשונו "ולפיכך הטביע הבורא יתברך יסורים, בענין הקבלה לעצמו, הטבוע באדם מעת לידתו, הן מכאובים גופניים והן מכאובים נפשיים. באופן, שאם יעסוק בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מכל מקום על ידי המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה שיש בטבע הקבלה לעצמו. ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, בשיעור הכתוב "כל פעל ה' למענהו". ואז יפקח ה' את עיניו ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות, ואז לוקח חלק בשמחתו יתברך שבעת בריאת העולם (כי אמרו חז"ל "לא היתה שמחה לפניו כיום שנבראו בו שמים וארץ").

נמצא, שהמאור התורה הוא נותן להאדם את החסרון, שיהיה לו צורך לבקש מה', שיתן לו את הכח לקבל על עצמו עול מלכות שמים, וכל מעשיו יהיו לשם שמים. ואחר כך, כשהוא כבר זכה לבחינת מלכות שמים, יש מדרגה שניה, הנקראת בחינת "תורה", שהיא בחינת "שמותיו של הקב"ה", שזהו בחינת "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא".

ובהאמור יש לפרש דברי הזה"ק "משום שקרן הזה הוא עץ חיים של עולם ההוא, שהוא ז"א, ולא נמצא ממנו בעולם הזה רק אותם הפירות שיוצאים ממנו, ועל כן הפירות שלו אוכל האדם שזכה להם בעוה"ז, והקרן קיימת לו לעולם הבא". שיש לפרש מה שכתוב "והקרן קיימת לעוה"ב", שהוא ז"א, היות שז"א נקרא "תורה", וזה נקרא "עולם ההוא", היינו "עולם, הבא אחר עוה"ז", כי עוה"ז נקראת "מלכות" ועולם הבא "אחר". עולם הזה, הזה"ק מכנה אותו בשם "ז"א", שהוא "עץ חיים", בחינת "תורה".

וידוע, שסדר העבודה הוא, מקודם האדם צריך לזכות לבחינת מלכות שמים, שתהיה בע"מ להשפיע. ואיך האדם יכול לזכות לבחינת השפעה. וזהו כנ"ל "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". נמצא שע"י התורה, היינו ע"י "המאור שבה מחזירו למוטב". נמצא, שהתורה היא אצלו בבחינת "עיטין" (עצות), איך להגיע לבחינת מלכות שמים, שמלכות נקראת "עוה"ז", ו"המאור, שמחזירו למוטב" נקרא "פירות". היינו, שהאדם רואה פירות מהעבודה שלו, היינו שהשתדל בתורה והשיג מזה פירות, ש"פירות" נקרא שכר מהעבודה. לכן יש לפרש, שהוא אוכל "פירות מהתורה", זה שזכה ע"י התורה לבחינת רצון להשפיע, הנקרא בחינת "מחזירו למוטב". וזה נקרא בחינת "תרי"ג עצות".

ואח"כ בא ענין של תרי"ג פיקודין, שזהו כבר עצם התורה בבחינת "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא". וזה נקרא בחינת "תורה בעצם". וזה שאומר "ז"א הוא בחינת עץ חיים, שהוא תורה", וזהו והקרן קיימת לו לעוה"ב, שהוא בחינת תורה, שזה נקרא "קרן שהיא

עצם התורה". מה שאין כן מלכות שמים, שהיא בחינת עוה"ז, שם התורה היא רק בבחינת פירות, היינו כנ"ל, שהיא רק "מאור התורה המחזירו למוטב". מה שאם כן ז"א נקרא "קרן שהיא עצם התורה". וזה נקרא "פירותיהם בעוה"ז", שהיא נקראת "מלכות", היינו בחינת אמונה בקביעות. ואח"כ באה מדרגה שניה, שנקראת "עוה"ב" היינו, שהוא בא אחר מלכות, שהוא בחינת ז"א, ארץ החיים, שהיא עצם התורה.

ובהאמור יש לפרש מה ששואל "למה הלב רע". ומשיב, זה שכתוב "איש אשר יתן לו אלקים עושר, ונכסים, וכבוד, ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה, ולא יסליטנו אלקים לאכל ממנו, כי איש נכרי יאכלנו". ושואל, כיון שכתוב "ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה", למה "ולא יסליטנו האלקים לאכול ממנו", הרי אינו חסר לנפשו כלום. ועל זה משיב, שענין ש"אדם אוכל פירותיהם בעוה"ז", כמו שביארנו, שהכוונה היא על בחינת מלכות שמים, זה שהמאור שבתורה מחזירו למוטב, המאור הזה נקרא "פירות". ואחר כך הוא בא לבחינת "הקרן קיימת לו לעוה"ב", כנ"ל, שזוכה לבחינת "עצם התורה". וזה נקרא "שלימות".

ובזה מתרץ הזה"ק וזה לשונו "ומי שמטמא עצמו, ונמשך אחר טובת עצמו, ואינו חסר לנפשו וגופו כלום, אז ולא יסליטנו האלקים לאכל ממנו, ולזכות באותו העושר".

שיש לפרש, כי "עושר" פירושו כי "אין עני אלא בדעת", היינו שהוא זכה ללמוד תורה ולדעת כל ההלכות. ויש לו נכסים, היינו שהוא יודע, שברוך ה' יש לו רכוש גדול של תורה ומצות ומעשים טובים, ויש לו כבוד, שיש לפרש, שכולם מכבדים אותו מטעם כבוד התורה, מכל מקום "ולא יסליטנו האלקים לאכול ממנו".

והטעם הוא, אף על פי שיש לו עושר וכבוד ומעשים טובים, מכל מקום היות שנמשך אחר טובת עצמו, היינו לתועלת עצמו, כמו שכתוב "ואינו חסר לנפשו כלום", כלומר, שכל דאגותיו, שלא יהיה חס ושלום חסרון בבחינת לתועלת עצמו, וממילא אין לו מה לאכול משהו מקדושה, אלא הכל הולך לסטרא אחרא.

וזה שכתוב "כי איש נכרי יאכלנו", היינו שהכל לקחו הקליפות, שהוא מטעם, שכל עבודתו היתה עבור הרצון לקבל, שזהו רשות הקליפות. נמצא, שכל העושר, שהוא היה חושב שיש לו דעת התורה, ונכסים, שהם הרכוש של תורה ומצות, הכל נמצא ברשות הקליפות.

ובזה נבין מה ששואל "למה הלב רע". יש לפרש מהו הרע שיש ברצון לקבל. ועל זה משיב "המקרא שלאחריו מוכיח זה שכתוב, איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים". כלומר, הגם שה' נתן לו לעשות הרבה דברים בקדושה, אלא היות שהכל היה לתועלת עצמו, לכן נכנס הכל לרשות אחר. זה שכתוב "כי איש נכרי יאכלנו", היינו הקליפות, מטעם שהוא עבד בשבילם ולא בשביל הקדושה. אבל יש לדעת, בזמן שהאדם מתקן מעשיו, הוא מוציא הכל מהקליפות, וחוזר הכל לקדושה, כמו שכתוב "חיל בלע ויקאנו".

ובהאמור, שיש ענין "פירות בעוה"ז" מבחינת "המאור שבה מחזירו למוטב", שמזה קבל מלכות שמים, שהעבודה היא בכדי לצאת משליטת הרצון לקבל ולעשות הכל בע"מ להשפיע. ואח"כ יש ענין "והקרן קיימת לו לעוה"ב", שהוא ענין תורה בבחינת "שמותיו של הקב"ה".

ואפשר לפרש מה שאומר הזה"ק (בהעלותך דף ט' ובהסולם אות כ"ו) וזו לשונו "כתוב, ולזבולון אמר, שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך, מלמד שנשתתפו יחד, זה יצא ועשה מלחמה, וזה יושב ועוסק בתורה, וזה נותן חלק לזה, משללו, וזה נותן חלק לזה, מתורתו. כי יששכר הוא סוד תפארת, וזבולון הוא סוד מלכות. ועל כן ירש זבולון לצאת לעשות מלחמה, משום שהוא בחינת מלכות, דהיינו השפע ע"י מלחמות. ויששכר חלקו בתורה. ועל כן נשתתפו יחדיו, שיתברך זבולון מיששכר, כי הברכה שבתורה היא ברכת כל".

ויש לפרש, שענין שותפות של יששכר וזבולון בדרך העבודה הם בגוף אחד, כלומר שהעבודה צריכה להיות מסודרת בב' אופנים :

א) היא בחינת מלכות שמים, שאז יש ענין של מלחמת היצר, לצאת משליטת אהבה עצמית, ולקבל על עצמו שכל המעשים שלו יהיו בע"מ להשפיע. ואז, ע"י המלחמות הוא לוקח שלל. היינו שהוא לוקח כוחות של הרצון לקבל ומחליף אותם בהרצון להשפיע, שזה נקרא, שע"י המלחמה הוא מכניעו. ומוכרח הרצון לקבל לעשות הכל כפי רצונו, היינו שכל המעשים יהיו רק בע"מ להשפיע. ומאין בחינת זבולון לוקח כוחות, שיוכל לנצח את המלחמה. זה הוא לוקח מיששכר, היינו מתורתו של יששכר.

וזהו כנ"ל, כמו שכתוב "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין". וזה שאומר "וזה נותן חלק לזה מתורתו, כי יששכר הוא בחינת תפארת". ומתורתו של יששכר יש כח לזבולון לנצח את המלחמות. וזהו כנ"ל, שזה נקרא "אוכל פירותיהם בעוה"ז", היינו שהוא רואה את הפירות שהתורה מביאו. זאת אומרת, שהוא רואה, שע"י המאור שבתורה הוא זכה להרצון להשפיע, שפירות נקראים "רווחים מהעבודה".

וזהו כנ"ל, שהיא בחינת תרי"ג עיטין. וזה נקרא ש"יששכר נותן חלק לזה, מתורתו", שממנו הוא אוכל פירות. וזה שאומר "וזה נותן חלק משללו". שע"י השלל שזבולון נותן לו, הוא יושב ועוסק בתורה, שמשמע, שאם זבולון לא היה נותן לו משללו, כאילו לא היה יכול לזכות לתורה.

צריכים לפרש, שכאן מדברים מבחינת תורה, שהיא בחינת "שמותיו של הקב"ה", שהיא מבחינת "תרי"ג פיקודין", שהיא "עצם התורה" כנ"ל, שעצם התורה אי אפשר לזכות מטרם שהאדם זכה לבחינת אמונה, מלכות שמים בבחינת בע"מ להשפיע, שאז הרצון לקבל נכנע והרצון להשפיע הוא השולט.

לכן בזמן שיש להמלכות הרצון להשפיע, שלרצון הזה זכתה מלכות ע"י מלחמות, וזה נקרא, ש"לקחה שלל מהמלחמה", וכשהיא נותנת לו את הרצון להשפיע, אז הוא יכול "לשב באהלה של תורה", שבחינה זו היא מכנה בחינת "תפארת", ז"א. מה שאין כן אם אין עדיין בהמדרגה את הרצון להשפיע, אין מקום לבחינת עצם התורה. וזה נקרא "השותפות של יששכר וזבולון" בדרך העבודה, היינו כנ"ל, שמלכות יוצאת לבחינת מלחמות ובחינת ז"א, "הנקרא תורה", נותן להמלכות מתורתו.

היינו, שיש להבחין ב' אופנים בהתורה :

א) בבחינת "המאור שבה מחזירו למוטב", שמזה נמשכת בחינת "פירות" למלכות.

ב) בחינת "עצם התורה", שזה נקרא "והקרן קיימת לו לעוה"ב", שזה דוקא לאחר שיש

כבר לבחינת מלכות הרצון להשפיע, שזכתה ע"י "המאור התורה" כנ"ל, הנקראת בחינת "פירות".

וזהו על דרך כמו שאמרו חז"ל, תפלה של יד היא לפני תפלין של ראש. כי תפלין של יד, אומר הזה"ק, הוא בחינת מלכות, יד כהה, כי צריכה התחזקות, כי במלכות שמים ישנן כל המלחמות בכדי להכניע את הרצון לקבל. ואח"כ בא תפלין של ראש, שהיא בחינת תורה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו ענין מרגלים, בעבודה

מאמר ל"ה, תשנ"א
ספר במדבר

הזה"ק (שלח דף כ"ח ובהסולם אות פ"ב) אומר וזו לשונו "אמר ר' יוסי, עצה לקחו לעצמם, להוציא שם רע על הכל. מהו "על הכל". היינו על הארץ ועל הקב"ה. אמר ר' יצחק, על הארץ, נכון הוא. על הקב"ה, מאין לנו. אמר לו, זה משמע משכתוב, אפס כי עז העם, שפירושו, מי יכול להם, כי עז העם. כלומר, שאפילו הקב"ה לא יוכל להם. והוציאו שם רע על הקב"ה", עד כאן לשונו.

ויש להבין איך שייד לומר בעבודה דבר כזה על הקב"ה, הלא מדברים באנשים שרוצים להתקרב להקב"ה. איך שייד לומר, שאין הם מאמינים שהקב"ה הוא כל יכול. ובהזה"ק (דף כ"ב ובהסולם אות ס"ג) אומר וזו לשונו "וישובו מתור הארץ. וישובו, היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, מה יצא לנו, עד היום לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה והבית ריקם, ולעולם ההוא מי יזכה, מוטב לנו שלא היינו יגעים כל כך, הרי עמלנו ולמדנו כדי לדעת חלק עולם ההוא, טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה".

ויש להבין מהו החטא של המרגלים, אם הם אמרו שהכל אמת, רק מי יכול לזכות בה. היינו, שהם אמרו, שאין הם ראויים לטוב, כמו שכתוב "טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה", אם כן מדוע החטא כל כך גדול.

במדרש רבה (שלח ט"ז ז') אומר וזו לשונו "ר' יהושע אומר, למה היו דומין (המרגלים). למלך, שזימן לבנו אשה נאה ובת טובים ועשירה. אמר לו המלך לבנו, אשה נאה ובת טובים ועשירה. אמר לו הבן, אלך ואראה אותה, שלא היה מאמין לאביו. מיד הקשה הדבר והרע לאביו. אמר אביו, מה אעשה אם אומר לו, איני מראה אותה לך עכשיו הוא אומר כעורה היתה, לפיכך לא רצה להראותה. לסוף אמר לו, ראה אותה, ובשביל שלא האמנת בי קונם, שאין אתה רואה אותה בבתיך, אלא לבנך אני נותנה".

וזה קשה, שמשמע שהקב"ה הראה את הארץ כי טובה היא, הלא המרגלים לא ראו את הארץ הטובה, כי אמרו שלא ראו שמה שום טוב, אלא שאמרו, שרק דברים רעים ראו שם, שאמרו שהיא "ארץ אוכלת יושביה היא". אם כן מהו המשל של בן מלך.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים להבין את מה שאנו לומדים, שיש לפנינו ב' דברים :

א) לקבל טוב ועונג, שזוהי מטרת הבריאה.

ב) איך להשיג את הטוב ועונג. היות שאנו רואים, הגם שכולם בדעה אחת, שצריכים לקבל טוב ועונג, אבל בלי יגיעה אין אדם משיג שום דבר. והיגיעה היא, שאנו צריכים לתת איזה תשלום לבעל הבית, שירצה לתת לנו את מה שאנו רוצים. ובעבודה נקרא זה "רצון להשפיע", שרק בכלים דהשפעה יכולים לקבל שפע דקדושה, שזה הוא ענין שלמדנו, "קדושים תהיו כי קדוש אני", שהכל צריך להיות בע"מ להשפיע.

ומטרים שהאדם משיג את הכלים דהשפעה, הוא מונח תחת הצמצום וההסתר שנעשה על השגחה העליונה, שאין האדם מסוגל לראות את האמת. כלומר, שאין האדם רואה בהשגחתו יתברך, איך שהוא מתנהג עם הנבראים בהנהגת טוב ומטיב, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל (מובא בספר "שמעתי", במאמר "אמונת רבו") על מה שכתוב "עינים להם ולא יראו", שהאדם צריך להאמין באמונת רבו, על מה שהרב סידר לנו סדר עבודה בבחינת הימין. שאז האדם צריך לצייר לעצמו כאילו כבר זכה לאמונה שלימה בה', וכבר יש לו הרגשה באבריו, שהבורא מנהיג את כל העולם בבחינת טוב ומטיב, כלומר שכל העולם מקבלים ממנו יתברך רק טוב.

ואף על פי כשהוא מסתכל על עצמו, הוא רואה שהוא בעירום וחוסר כל, על זה הוא צריך לומר "עינים להם ולא יראו", ש"להם" פירושו, שכל זמן שהאדם נמצא ברשות הרבים, הנקרא "להם", אז "ולא יראו" את האמת. ומהו הרשות הרבים, היינו ב' רצונות.

זאת אומרת, שיש לאדם רצון לקבל לתועלת עצמו, שהוא רצון אחר מרצון הבורא, שרצונו יתברך הוא להשפיע, והאדם רצונו רק לתועלת עצמו. לכן בזמן שהאדם הולך לעשות בקורת על מה שהבורא נותן לנו, אז הוא רואה רק סבל ויסורים, מטעם שיש בעולם ב' רצונות.

אם כן, בזמן שהאדם צריך לתת תודה לה' ולומר "ברוך שאמר והיה העולם", לתת שבח והודיה על זה שהבורא נתן לנו עולם מלא כל טוב, והוא רואה עכשיו את ההיפך, אז מוטל על האדם להתאמץ וללכת למעלה מהדעת, ולומר, שכל מה שהוא רואה אינו אמת, ולהאמין במה שכתוב "עינים להם ולא יראו" את האמת, כנ"ל.

נמצא שכל עבודה ויגיעה שהאדם צריך לתת, הם בכדי להשיג את הרצון להשפיע, שרק אז האדם מסוגל לראות, איך שהבורא ברא עולם מלא כל טוב, עד כדי כך, שאמרו חז"ל "לא היתה שמחה לפניו יתברך כיום שנבראו בו שמים וארץ". והוא מטעם שאצל הבורא אינו נוהג ענין של זמן. לכן ראה תיכף את שלימות הבריאה בגמר תיקונה, כי מטרת הבריאה היתה כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו", ואצלו יתברך עבר ועתיד הכל שוה לפניו, וממילא ראה אז את הטוב ועונג מה שהנבראים מקבלים.

אולם בזמן שהאדם מתחיל לעבוד, בכדי להשיג את הרצון להשפיע, אז מתחיל הסדר של עליות וירידות. היות שבכל דבר יש דברים "מה שטוב לזה, רע לזה". אלא הכל צריך להיות ממוזג. ולכן יש הרבה פעמים, שהאדם אינו שומר את שביל האמצע שיש ביניהם, אלא שהוא נוטה לצד האחד יותר מצד השני, והוא מקלקל את הכל.

וידוע, שבעבודה דלהשפיע האדם צריך ללכת בב' קוים, הנקראים "ימין ושמאל". כי "ימין" נקרא **שלימות**, ו"שמאל" נקרא בעבודה **דרך הצריכה תיקון**. ובגלל זה יש לנו בעבודה ב' סדרים:

א) שירות ותשבחות, שזה שייך לבחינת שלימות. כלומר, בזמן שהאדם שבע רצון מהנהגת הבורא, איך שהוא מתנהג עם האדם, אז האדם נותן תודה לה', על הטוב שה' נותן לו.

ב) תפלה ובקשה, שזה שייך דוקא בזמן שהאדם רואה, שיש לו חסרונות, והאדם רוצה שה' ימלא חסרונותיו. אז האדם מבקש מה', שימלא את מבוקשו. אולם היות שהם מנוגדים זה לזה, כלומר בזמן שהאדם נותן תודה לה', ובטח האדם כשהוא נותן תודה, האדם צריך להשתדל שיתן לה' תודה רבה, שענין התודה יש להעריך לפי גדלות הטוב שהבורא נתן לו. אם כן מוטל להאדם לצייר לעצמו את גדלות וחשיבות שבדבר. היינו, שהאדם אומר, שלא מגיע לו הטוב הזה, מה שה' נתן לו.

אם כן איך הוא יכול לומר אח"כ, שהוא בעל חסרון, כי בטח שתפלה צריכה להיות מעומק הלב, זאת אומרת שירגיש את חסרונו בכל אבריו, אחרת אין התפלה מעומק הלב. אם כן איך אפשר לומר, לאחר שנתן תודה לה' בגלל רב טוב שקבל, לומר אח"כ שהוא בעל חסרון, ולהתפלל ולבכות שהבורא ימלא משאלותיו.

לכן אלו ב' דברים גורמים ירידות ועליות, מטעם שכל אחד מבטל את השני. אבל יש להבין בגלל מה צריכים את שניהם, מדוע לא מספיקה תפלה או תודה, אלא שצריכים את שניהם. רק היות, שאי אפשר להיות **בנושא אחד בזמן אחד**, אנו מסדרים זה אחר זה.

היינו, מקודם אנו נותנים תודה לה', בגלל שהוא בחר בנו מכל העמים, הגם שאנו שפלים פחותי ערך לגבי גדלותו יתברך, והוא בחר בנו מכל העם. וזהו כמו שאמרו חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל". אם כן כשהאדם נותן תודה לה', מטעם שה' מטיב עמו, היינו בטח שה' נתן לו כל מה שצריך, ואם כן איך יש מקום אח"כ להתפלל על צרכיו שחסרים לו, והתפלה תהיה מעומק הלב.

והתשובה היא, כי מצד אחד האדם צריך לקבל חיות בזמן עבודה. כי בזמן שאין לאדם ממה לחיות, אין דעתו מיושבת עליו, ואין בידו לקיים תו"מ כמו שצריך להיות הכל מסודר, כמו שכתוב "והיו הדברים האלה, אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ושננתם לבניך, ודברתם בם, בשבתך בביתך, ובלכתך בדרך, ובשכבך, ובקומך". הרי שיש סדר שלם בקיום תו"מ. ואם אין האדם מיושב בדעתו, אי אפשר שתהיה עבודתו לפי סדר שצריך להיות. לכן כשהאדם מסדר שבחו של מקום, ועד כמה שאפשר הוא מצייר לעצמו את גדלותו וחשיבותו של הבורא, מזה האדם יכול לקבל חיות, להרגיש את חשיבותו של הבורא, שהבורא נתן לו מחשבה ורצון לדבר אליו. ומזה האדם צריך לקבל הרחבת הדעת.

כי האדם צריך לצייר לעצמו, איך האדם היה במצב רוח מרומם, אם איזה גדול הדור, שכל העולם משבחים אותו, והאדם הגדול הזה נתן לו רשות לדבר אליו, ובאיזה מצב רוח

מרום היה אז, כי בזמן שהיה לו התענוג הזה, שהוא יכול לדבר עמו, לא היה מרגיש שחסר לו משהו בעולם. שהתענוג שהאדם מרגיש בשיעור יותר מהרגיל משכיח מהאדם את כל דאגותיו, וכל גופו מסור להתענוג שהוא מקבל עכשיו. זאת אומרת, אם בשעת קבלת התענוג, יש לו מקום בראשו לחשוב על משהו חוץ מהתענוג שהוא מקבל עכשיו, זהו סימן שאין התענוג הזה שהוא מקבל עכשיו בשלימות.

לכן בזמן שהאדם מצייר לעצמו שהבורא נתן לו רשות לדבר עמו, לא חשוב מה שהוא מדבר, אלא החשיבות, שיש לו הזדמנות לדבר עם הבורא, מזה האדם צריך לקבל שמחה ותענוג שיש לו זכיה כזו. נמצא, שעבודת הימין היא, שהאדם צריך להאמין שהוא מדבר עם הבורא, ולא חסר לו עתה שום דבר.

אולם על האדם לדעת, שכל דבר התלוי באמונה, אין הגוף מסכים לעבודה זו. ובעיקר כי עבודה זו היא בבחינת התיקון. וכל דבר השייך לתיקון, יש התנגדות להגוף. וזה נמשך מצד שבירת הכלים שהיתה בעולם הנקודים. לכן יש על זה עבודה רבה.

ועל עבודת הימין, שהאדם מתחיל לזלזל בה, מסיבת שהוא מתחיל לעבוד בקו המנוגד לימין, שהוא קו שמאל, אמר אאמו"ר זצ"ל, כי עבודת הימין, שהיא עבודה בבחינת השלימות ובבחינת האמת, היינו שהאדם צריך להאמין, שהבורא הוא גדול וחשוב, והאדם הוא בחינת שפל בתכלית, נמצא ששניהם אמת. בקו זה קשה ללכת, והגוף מתנגד ואמר, כי האדם במצב של ימין נקרא בחינת "ברוך", היות שהוא "שמח בחלקו", כנ"ל, ואינו חסר לו כלום. אז האדם מוכשר לקבל שפע מלמעלה, מבחינת "ברוך מתדבק בברוך", שבבחינה זו יש לו דביקות עם הבורא. לכן דוקא במצב הזה האדם מוכשר לעלות בדרגה.

אולם צריכים גם כן ללכת בקו שמאל, שהיא הדרך לראות איך האדם רואה את החסרונות מה שיש לתקן. כלומר, בבחינת הימין, העבודה היא אך ורק לצייר את גדלות ה', ולהאמין בגדלות וחשיבותו של הבורא. אבל בחינת שמאל, היא דוקא להסתכל על האדם עצמו, לראות את החסרונות שיש בו, בכדי לתקן את עצמו שלא יהיה בו שום חסרון. ועיקר החסרון מה שהאדם צריך לראות, הוא הרע שיש בו, כלומר מהו עיקר הרע שצריכים למצוא, שמשמע שצריכים לחפש ולמצוא.

בטח כל אדם יודע שיש בו רע. אלא הענין הוא, שצריכים לדעת מהו שורש הרע, שהוא המפריע להאדם, שיהיה מוכשר לקבל את הטוב שיש בעולם. כי העולם נברא לאיזה צורך, והצורך לבריאת העולם, אמרו, שהוא מטעם "שרצונו להטיב לנבראיו". והיות שהאדם סובל בעולם יסורים, ושואל, למה כך נראה לעינינו, אז האדם צריך להאמין באמונת חכמים, שאמרו, שהאדם צריך לדעת, שהיה תיקון על מטרת הבריאה, וזה היה בכדי שלא יהיה ענין בושה בעת קבלת השפע. וזה יכול להיות רק אם בעת קבלת השפע יהיה בע"מ להשפיע, אז אין מקום לבושה.

לכן רק אז, שהוא יאמין באמונת חכמים, שצריכים להשיג כלים דהשפעה, אחרת אי אפשר לקבל את הטוב, מה שהנבראים צריכים לקבל, אז האדם בא לידי הכרה, שכל הרע

הוא רק הרצון לקבל לתועלת עצמו. והאדם צריך לעשות כל הפעולות שישנן בעולם, כדי לבערו ולקבל במקומו את הרצון להשפיע, המכונה "טבע שני". ואז הוא יזכה להטוב ועונג, שהיה במחשבת הבריאה.

ובהאמור יוצא, שצריכים לעבוד בשני אופנים: (א) בדרך הימין, שזהו זמן שהאדם עובד, שירגיש שיש להאדם שלימות. והוא שבע רצון ממצבו, ובזה הוא יכול לתת תודה להבורא. ואז הזמן שיכול לקבל מלמעלה שפע להתקדם במעלות הקדושה. אולם הגם שאז הזמן לקבל שפע מלמעלה, אבל לא חסר לו שום דבר, כלומר אין לו כלים לקבל את השפע, לכן צריך לעבור לקו השני, הנבחן לבחינה "שמאל".

(ב) הוא דרך השמאל, ע"י הבקורת שהאדם עושה על עצמו. כנ"ל, שקו ימין נקרא, שהאדם מסתכל רק על הבורא, היינו להבין ולהשכיל בשיעור גדלות הבורא, ולא על עצמו, לראות מה שחסר לו, אלא להסתכל על מה שיש לו, היינו מה שהבורא נתן לו, ולתת על זה תודה לה'.

אבל דרך השמאל היא להסתכל על עצמו, כמה רע שיש לו, ומהו הרע שיש בו, ולהשתדל לתקן את זה. ואז מתחיל ענין של מרגלים, שהוציאו שם רע על הארץ, שענין "ארץ" הכוונה על מלכות שמים, שאמרו, שענין זה של מלכות שמים זה לא בשבילם.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "אמר ר' יוסי, עצה לקחו לעצמם, להוציא שם רע על הכל. מהו על הכל, היינו על הארץ ועל הקב"ה. וזה משמע מה שכתוב "אפס כי עז העם הזה", שפירשו, מי יכול להם. כלומר, אפילו הקב"ה לא יכול להם. והוציאו שם רע על הקב"ה.

כי אמרו, היות שאנו נולדנו בטבע לעשות הכל לתועלת עצמנו, ואיך אפשר לקבל עול מלכות שמים על הכוונה לתועלת ה', היינו לעשות הכל בע"מ להשפיע. והלא התחלנו הרבה פעמים בעבודה זו, ולפי דעתנו עשינו כל מה שביכולתנו, ולא די שה' לא עזר לנו להתקדם משהו בע"מ להשפיע, אלא אנחנו הלכנו אחורה. אם כן עלינו לקבוע, שגם ה' לא יכול לעזור לנו לצאת משליטת הרצון לקבל, אחרת היינו צריכים לזוז משהו קדימה. אלא אחרי כל היגיעה, שהשקענו בכדי להשיג את הרצון להשפיע, לפי דעתנו, הלך הכל לריק. אם כן אנחנו נמצאים במצב, שאין לנו עולם הגשמי ולא עולם הרוחני.

וזה שכתוב "שאמרו, מה יצא לנו, עד היום לא ראינו טוב בעולם. עמלנו בתורה והבית ריקם, ולעולם ההוא מי יזכה". היינו כנ"ל, שהם ראו, שלא מתקדמים בעבודה. ומה היה החטא, שהם היו צריכים להאמין בה', שכל אלה הירידות, שהם מרגישים בעבודה, אין זה מטעם שלא הולכים קדימה, אלא **כל פעם שהאדם רואה שהוא רחוק מהמטרה, הוא בכדי שיתגלה לו צורך אמיתי לישועתו יתברך**. והצורך נקרא "כלי לקבל את המלוי". אלא מה היה חסר שם, שלא היו יכולים להמשיך, ורצו לברוח מהמערכה, הוא מטעם חסרון של קו ימין.

וענין ימין הוא כנ"ל, שהאדם מוכרח לקבל חיים בזמן העבודה. וחיים מקבלים דוקא

מבחינת שלימות, שזה יכולים להשיג דוקא בזמן, שהאדם לא מסתכל על עצמו, אלא על הבורא, וכל ההתאמצות תהיה רק לחשוב על גדלות ה', ולא על עצמו, כלומר מה שהוא קנה איזו התקדמות בעבודה. אלא יחשוב, כמה זכיה יש לו בזה, שיש לו איזה מגע עם רצון הבורא.

זאת אומרת, בזמן שהוא עושה איזו מצוה, או אומר איזו ברכה, וכדומה, אז האדם צריך לומר, אני שמח בזה, שאני מאמין, שאני עושה רצון ה', בזה שאני מקיים מצוותיו, הגם שאני מבין, שצריכים לקיים מצות המלך בחשיבות יותר גדולה, מכפי שאני מתייחס לעשיית המצות, אבל אין בידי להעריך את חשיבות המעשה, אפילו שהמעשה אינו בשלימות. אבל אני שמח בזה, שה' נתן לי רצון וחשק, לעשות משהו בקיום תו"מ, אפילו שאין המעשים האלו חשובים כל כך. אבל לי גם זה חשוב, בזה שיש לי עתה מקום לומר, שאני עושה רצון ה'.

ומזה האדם צריך לקבל חיות ושמחה, מטעם שזה הוא אמת, שהבורא הוא גדול. לכן האדם, בזמן שיש לו רצון לעשות משהו בעבודה, זהו חשוב מאוד. והאדם צריך להאמין, אפילו כשהאדם עושה מעשים בדרך הכפיה, גם זה חשוב, מטעם היות מבחינת המעשה אין מה להוסיף, והמעשה עושה את שלו.

לפיכך, כיון שהמרגלים לא הלכו גם בימין, לכן רצו לברוח מהמערכה, ואמרו, שגם הבורא לא יכול לעזור להם. כלומר, שהם הבינו, שהבורא צריך לקרב אותם בדרך שהם מבינים, לא בדרך שהתורה מחייבת אותנו, כמו שכתוב שיש "ב' כתובים, שמכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". לכן המרגלים, שסטו ללכת בקו שמאל ועזבו את הימין, לכן ראו, שאין הם יכולים ללכת ולירש ירושת הארץ. והכל היה מטעם שלא הלכו בדרך הנכונה, כפי שמשה סידר להם.

וזה שכתוב "למלך, שזימן לבנו אשה, ואמר, אני מראה אותה לך, (אבל) קונם, שאין אתה רואה אותה בביתך, אלא לבנך אני נותנה". ושאלנו, הלא המרגלים לא ראו אותה, שהיא נאה ובת טובים ועשירה. ויש לפרש זה על דרך עבודה, ש"אב ובן" הוא "סיבה ומסובב", ההווה נקרא "אב" והעתיד נקרא "בן". וברוחניות נקרא "ראיה", השגה. והיות שהם לא הלכו בדרך הנכונה, לכן לא יכלו לראותה "בביתך", היינו במצב שהם נמצאים בכלים דקבלה. אלא "לבנך", היינו לאחר שתעשו תשובה, היינו שתזכו לקבל כלים דהשפעה, אז אתם יכולים לראות את כל המעלות טובות שיש בירושת הארץ, מה שה' הבטיח לאבותינו.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו ענין קו ימין בעבודה

מאמר ל"ח, תשנ"א

הנה חז"ל אמרו (אבות דרבי נתן, י"א, ב') "כל המגביה עצמו על דברי תורה, סוף שמשפילין אותו. וכל המשפיל עצמו על דברי תורה, סוף שמגביהין אותו".

ויש להבין זה, היינו למה דוקא בדברי תורה אסור להיות בעל גאווה. הלא באופן כללי אסור להיות בעל גאווה, כמו שכתוב "מאוד מאוד הוי שפל רוח" (אבות, פרק רביעי, ד'). וכמו כן אמרו "כל המתגאה, אמר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד". אם כן למה דוקא אמרו בדברי תורה.

ידוע שיש לנו בקיום תו"מ ב' בחינות :

(א) נקראים תרי"ג עיטין (עצות),

(ב) נקראים תרי"ג פיקודין.

שאלו ב' בחינות באות לנו מכח ב' בחינות שיש בעולם :

(א) נקראת מטרת הבריאה,

(ב) נקראת תיקון הבריאה.

שענין מטרת הבריאה, רצונו להטיב לנבראיו, שבגלל זה ברא בהנבראים רצון והשתוקקות לקבל הנאה ותענוג. והכלי הזה לקבלת התענוג, הוא בא מצד הבורא. לכן הכלי הזה הוא בשלמות. כלומר, שאין האדם צריך לעבוד לעשות לו כלי, אלא זה יש לו מצד הטבע, כי בכל מקום שהאדם רואה, שיש ממה להנות, תיכף הוא משתוקק אליו, כמו שכתוב "עין רואה והלב חומד".

אולם אח"כ נעשה תיקון, היינו בכדי שלא יהיה ענין הבושה בעת קבלת הטוב ועונג, נעשה ענין הצמצום והסתור, שלא רואים שיש תענוג. וממילא אין האדם רואה את הטוב ועונג, שיחשוק להטוב ועונג הזה, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים. אלא לאחר שיהיה להם כלים דהשפעה, שע"י קבלת התענוג בכלים האלו, כבר נסתלקה מהם הבושה בעת קבלת התענוג, אז נעבר ההסתור ורואים את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים.

אבל יש לדעת, שכל עבודה שלנו היא בעשיית הכלי דהשפעה, היות שהכלי הזה הוא נגד

הטבע שלנו. ואיך האדם מסוגל ללכת נגד הטבע. לכן מתחילים לקיים תו"מ בע"מ לקבל, כמו שאומר הזה"ק, שיש לקיים תו"מ מחמת יראה. והיראה הזו מתפרשת בב' אופנים:

(א) הוא מקיים תו"מ מחמת שכר ועונש בעולם הזה, היינו בריאות, ופרנסה וכדומה.

(ב) הוא מקיים תו"מ מחמת שכר ועונש בעוה"ב, היינו שיהיה לו גן עדן ושלא יהיה לו גיהנום.

נמצא, שאלו ב' בחינות הן לא בסתירה להרצון לקבל, שהוא הטבע של האדם. ואח"כ כבר נכנס בעבודה של בחינת דומם דקדושה, שענין "דומם" היא בחינה הראשונה, שמבחינה זו כולם מתחילים. וזה שייך לכל הכלל. כלומר, שבבחינת מקיף, האור מאיר לכל הכלל ישראל. היינו, לכל אלה שיש להם אחיזה בתו"מ, כבר מאיר בהם האור מקיף. **כי פירושו של אור מקיף הוא, שהאור מאיר מחוץ להכלים.**

וזהו מטעם, שהאור צריך כלי, שתהיה לו השתוות עם האור. כלומר, היות שהאור הוא בבחינת להשפיע, כמו כן צריך הכלי להיות בע"מ להשפיע. והיות שכל זמן שהאדם לא הכשיר את הכלים שלו, שיהיו בע"מ להשפיע, אז האור נמצא מבחוץ להכלי: אלא משם הוא מאיר להכלי. שעל ידי זה הכלי מקבל לאט לאט צורך להשתוות עם האור, ומחפש עצות, איך לקבל השתוות עם האור. היינו, שיהיה להכלי, הנקרא "רצון לקבל", כח לעשות בע"מ להשפיע.

ואומר הזה"ק, שיש אופן לקיים תו"מ מחמת יראה:

(ג) הוא מקיים תו"מ מחמת "בגין דאיהו רב ושליט". שפירושו הוא, מטעם שהיראה המביאתו לקיים תו"מ, אינה מטעם שהרצון לקבל יהנה מזה, היינו שע"י קיום תו"מ הוא יקבל איזו תמורה, שמהתמורה הוא יהנה. אלא הגדלות והחשיבות של המלך, זה מחייב אותו, שהוא רוצה לשמש את המלך. ואינו רוצה שום תמורה עבור יגיעתו בתו"מ. אלא המעשים שהוא עושה להשפיע להמלך, זהו הנאה שלו.

אולם איך האדם יכול לקבל ההרגשה הזו של גדלות וחשיבות המלך, בו בזמן שיש הסתרה על גדלות וחשיבות המלך, שזה נעשה מכח הצמצום כנ"ל. ואם כן, מאיפוא יקבל את גדלות ה'.

וכאן מתחילה העבודה בבחינת "אמונה למעלה מהדעת". כלומר, שהאדם צריך להאמין בגדלות וחשיבות המלך. והעבודה הזו נקראת, שהאדם צריך לבקש מה', ש"יתגדל ויתקדש שמיה רבה". היינו, שיתגלה בעולם את גדלותו וחשיבותו של הקב"ה. כי כל זמן שהאדם משוקע בהרצון לקבל, למדנו, יש תיקון, הנקרא "הסתרה על השגחה עליונה", שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

כי אחרת לא יהיה שום מקום לבחירה, שיהיה אפשר לעשות משהו בע"מ להשפיע.

כידוע, שעל תענוגים קטנים יותר קל לוותר עליהם, ולומר, אם לא בע"מ להשפיע, אני לא רוצה להשתמש עמהם. מה שאם כן תענוגים גדולים, בטח שקשה לוותר עליהם. לכן היתה מוכרחת להיות הסתרה על השגחה עליונה.

אולם בכדי שהאדם יתקיים בעולם, ובלי תענוג אין שום קיום להנבראים, וזהו מסיבת מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, לכן אומר האר"י הקדוש, שע"י שבירת הכלים שהיה בעולם הנקודים, נפלו ניצוצין לתוך הקליפות, המחיים את הקליפות, בכדי שלא יתבטלו. והם נקראים בשם "נהירו דקיק" בלשון הזה"ק. ומנהירו דקיק הזה נמשך כל התענוגים הגשמיים.

מה שאם כן הטוב ועונג האמיתי, הוא משובש בתורה. לכן על התענוגים הגשמיים, שהתענוגים לא כל כך גדולים כמו הרוחניים, מתחילים ללמוד עליהם לקבל אותם בע"מ להשפיע. ובשיעור שהאדם נכנס בעבודה דלהשפיע, בשיעור זה מסתלק ממנו ההעלם וההסתר, שיש על התענוג של התורה ומצות.

אבל איך האדם מקבל כח לעבוד בע"מ להשפיע על תענוגים קטנים, הלא אין האדם מסוגל לעבוד אלא לתועלת עצמו. אם כן, באיזה אופן הוא יכול להתחיל, שיהיה בידו משהו לוותר מתועלת עצמו. התשובה היא, כי על זה אמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין, כי המאור שבה מחזירו למוטב". כלומר, שהאדם, בזמן שהוא עוסק בתורה, הוא צריך לכוון, שהתורה תיתן לו מאור, שירצה לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. ובחינה זו נקראת "תרי"ג עיטין (עצות)". היינו, שזהו הוא רק עצות, איך להגיע לבחינת השתוות הצורה, הנקראת "דביקות בה"י".

ולאחר שהאדם זכה להשיג כלי, הנקרא "רצון להשפיע", הוא זוכה אח"כ לבחינת תורה, שהוא בחינת שמותיו של הקב"ה. ובחינה זו נקראת בלשון הזה"ק "תרי"ג פיקודין", שפירושו הוא, שבכל מצוה מופקד אור מיוחד השייך לאותה מצוה, שהתורה הזו נקראת בחינת "שמותיו של הקב"ה".

ואז האדם יכול להשיג את הטוב ועונג שישנו במחשבת הבריאה, הנקראת בשם "רצונו להטיב לנבראיו". ואז הוא זוכה לבחינת "אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא". ולבחינה זו האדם צריך להגיע, כמו שכתוב בספר "פרי חכם" (חלק ב', דף ס"ה).

אולם עיקר עבודת האדם מתחילה, בזמן שהאדם רוצה לקיים תו"מ מטעם גדלות ה', היינו שהוא רוצה להגיע, שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע. אז באים להאדם עליות וירידות. היות שהכל בנוי על בחינת אמונה למעלה מהדעת. לכן לפעמים מאיר לו בחינת אמונה, ולפעמים אינו מאיר לו. והאדם צריך להאמין אז, ש"אין עוד מלבדו", היינו ש"אין שום כח אחר בעולם חוץ מכח הקב"ה".

ואמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין, שגם הירידות נותן הבורא. זאת אומרת, שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, שהבורא הוא שומע תפלת כל פה. היינו, הן לאדם

חשוב והן לאדם פשוט. כלומר, אפילו שהאדם מרגיש, שהוא איש פשוט, היינו שחסר לו תורה וחסר לו כח עבודה, מכל מקום ע"י תפלה, הבורא נותן לו הכל, אם הוא מתפלל, שהבורא יקרב אותו אליו, והוא רוצה לשמש את המלך בלי שום תמורה.

אבל מה הוא יכול לעשות, שאין הגוף מסכים לזה. לכן הוא מבקש מהבורא, שיקח אותו בתור עבד, שישמש את הבורא. והגם שאין לו שום זכויות יותר מאחרים, אבל הוא מרגיש דחף פנימי, שמעורר אותו להיות משמש את המלך. אבל אין לו שליטה על הגוף. לכן הוא מבקש מה', שהוא יכול לעזור לו. וזה נקרא, שהוא מאמין, שה' הוא שומע תפלת כל פה.

אולם בזמן שהאדם מרגיש חסרון, ומרגיש את שפלותו, ויש כלל, ש"מחסרונות אין האדם יכול לחיות, האדם יכול לחיות רק ממילוי", שרק ממה שהאדם מרגיש טעם של שלימות, רק מזה האדם יכול לחיות.

אי לזאת, ניתן לו לעבוד בדרך אחרת, הנקראת "קו ימין". היינו, דרך שבה האדם מרגיש שלימות. אולם כאן, בזמן שהאדם רוצה לעבור מ"קו שמאל", שהוא דבר הצריך תיקון, שזה נקרא "שמאל" בעבודה, ותיקון שייך לומר, דוקא בזמן שיש קלקול, אז שייך תיקון.

ואם כן, כשהאדם רואה בקו שמאל, איך שאין לו שום שליטה על הגוף, ואינו רוצה לעשות שום דבר רק לתועלת עצמו, אם כן איך הוא יכול אח"כ לעבור לקו ימין, ולשמוח בזה שיש לו שלימות, ולתת אז שבח ותודה, שה' קירב אותו לעבודתו. הרי הם "שני כתובים המכחישים זה את זה".

והענין הוא, על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, שבעבודת ה' יש תמיד סתירות, שהם נקראים "ימין" ו"שמאל". וזה נוהג בעולמות עליונים. והם בסתירה זה לזה, עד שבא קו האמצעי ומכריע ביניהם. כמו שכתוב "עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". ואמר, בסדר העבודה גם כן יש סתירות. וזה נמשך מהשורשים העליונים, שמצד אחד אנו רואים, שהכתוב אומר "ויגבה לבו בדרכי ה'", ומצד השני אמרו חז"ל "מאוד מאוד הוי שפל רוח". אלא שהם נוהגים בב' זמנים, בזה אחר זה. ורק בסוף עבודה הם נוהגים בזמן אחד. היינו, לאחר שבא לקו האמצעי, כמו שאמרו חז"ל "ג' שותפין הם באדם. הקב"ה, אביו, ואמו. אביו נותן הלובן, ואמו נותנת האודם, והקב"ה נותן את הנשמה", שרק בקו האמצעי נוהגים כולם ביחד.

לכן בזמן שהאדם הולך בדרך של קו שמאל, הוא צריך להיות בעל גאווה, כמו שכתוב "ויגבה לבו בדרכי ה'". כלומר, שהוא צריך לומר, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז) "לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר, בשבילי נברא העולם". זאת אומרת, שהוא צריך להשתדל להגיע למטרת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו.

אם כן הוא צריך להשתדל, שאצלו תתקיים מטרת הבריאה. ומטרים שהשיג את

המטרה, הוא צריך להיות בעל חסרון. ויצטער על זה, שאין הוא בא לדרגת השלמות, כמו שמתאים להנברא, שהבורא ברא. וזה נקרא בחינת "שמאל", היינו בחינת חסרון.

אולם מה יעשה האדם מטרם שהגיע להשלמות, והוא נמצא בבחינת חסרון. ומחסרונות אין האדם יכול להתקיים, אלא האדם מוכרח לקבל חיות. וחיות יכולים לקבל רק משלימות, שמזה שיש להאדם הנאה ותענוג, מזה האדם יכול להתקיים. מה שאין כן מהשמאל אי אפשר לחיות.

אז האדם צריך לעבור לקו ימין, שנקרא "שלימות". אבל איך האדם יכול לקבל שלימות, בו בזמן שהוא רואה, שהוא "בעירוס וחוסר כל". וממה הוא יכול לקבל שלימות. כלומר, ממה הוא יכול לקבל הנאה ותענוג במצב הזה.

התשובה היא, כי האדם צריך לומר אז, שהוא לא רואה, שהוא יותר חשוב משאר אנשים, שאין להם שום זכיה, שיהיה להם רצון וחשק לתו"מ. היינו, שאפילו לשלא לשמה אין להם שום צורך. והוא רואה, שה' נתן לו רצון וחשק לעשות משהו בתורה ועבודה. והגם שאין לו שום טעם בעבודה, אבל מבחינת המעשה כן יש לו זכיה לעשות משהו. אלא רק הכוונות שלו אינם בסדר. אבל הוא רואה, שהקצת אחיזה כן יש לו.

מה שאם כן לאחרים ה' לא נתן את הרצון וחשק לעשות משהו בתורה ועבודה. והוא מאמין בזה, שהוא דבר גדול. הגם שלא מרגיש עוד את החשיבות שבדבר, מכל מקום הוא מאמין בזה למעלה מהדעת.

ועוד הוא רואה, שיש הרבה אנשים, שהם שמחים, בזה שעוסקים בתו"מ. והם שמחים ומסתכלים על החילוניים, כמו סתם בהמות. ועל הכוונה הם בכלל לא חושבים. אם כן מדוע הוא לא יהיה שמח כמוהם. היינו, שהם מרגישים בעבודתם שלימות. ומדוע מגיע לי שלימות יותר גדולה. היינו אם אני רואה, שאין בידי לעשות בע"מ להשפיע, אני מרגיש לבעל חסרון. מי אומר שמגיעה לי מדרגה יותר גדולה, ממה שיש להם.

נמצא, שהאדם צריך להשפיל עצמו, ולומר, שלא מגיעה לו מדרגה יותר גדולה מאחרים. ומזה האדם יכול לקבל שלימות, היינו לשמוח ממה שיש לו קצת אחיזה בעבודת ה'. ומזה הוא צריך להיות בשמחה כל היום.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שכתוב "כל המגביה עצמו על דברי תורה, סוף שמשפילין אותו. וכל המשפיל עצמו על דברי תורה, סוף שמגביהין אותו". ושאלנו, מדוע דוקא בדברי תורה אסור, הלא אמרו חז"ל "מאוד מאוד הוי שפל רוח". ולא דוקא בדברי תורה.

והתשובה היא, שכאן המדובר באלו אנשים שרוצים ללכת בדרך ה' על דרך האמת. היינו, שכל מעשיהם יהיו רק בע"מ להשפיע. והוא מקיים מה שכתוב "ויגבה לבו בדרכי ה'", שענין "הגאווה" איננו שהוא רוצה מה שהוא עובר תועלת עצמו, אלא הוא רוצה

להיבטל לה', ועבור עצמו הוא רוצה להמית את הרצון הזה, הנקרא "רצון לקבל". והוא רוצה לקיים מה שאמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה".

נמצא, שהגאווה שלו אינו למי שהוא בעל גאווה, שעליו אמרו "כל המתגאה, אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד". אלא כאן הגאווה שלו היא, שהוא רוצה להמית את הרצון לקבל שלו, ולא להיות כמו שאר אנשים, שדואגים רק לתועלת עצמו.

ומכל מקום אמרו, שיש זמן, שהוא צריך להיות בשפלות, היינו להסתפק במועט. היינו, שהוא לא צריך להיות עובד ה' יותר מהכלל, אלא כמו שהכלל עובד בבחינת המעשה, ועל הכוונה לא נותנים תשומת לב, ובזה הם מסתפקים, והם עושים הכל בשמחה, כל אחד לפי דרגה דיליה, ממה שקבל מהחינוך. לכן הוא אומר אז, גם אני "בתוך עמי יושבת", ואין אני זקוק לגדולות. ובאמת יש להבין, הלא יותר טוב הוא כשעובד בדרך להגיע למצב של לשמה.

והתשובה היא, היות בכדי להגיע לדרגת לשמה, יש שם עבודה גדולה, עד שמגיעים לזה. ונמצא, שבינתיים, כלומר בזמן העבודה, יש עליות וירידות, מטעם שהעבודה זו היא נגד הטבע. ובזמן שהאדם רואה, שאין לו עדיין התקדמות בדרך להגיע לרצון להשפיע, נמצא שהוא במצב של חסרון. ומחסרונות אין האדם יכול להיות ולקבל מהם שמחה. לכן נמצא אז בלי חיות.

וזה נקרא "עבודת השמאל". לכן מוכרח האדם לעבור לעבודת הימין, שימין נקרא **שלימות**. ובזמן שהאדם מרגיש עצמו, שהוא במצב השלימות, מזה האדם יכול לקבל שמחה וחיות, ולהנות מעבודתו שהוא עובד ה', ויתן שבח והודיה לה', בזה שזיכה אותו, שנתן לו קצת אחיזה בעבודת ה', אחרת אין האדם יכול להתקיים ומוכרח ליפול במצב של עצבות.

ובזמן של עצבות אין האדם מסוגל לעבוד. אלא כל התענוגים שלו יכול למצוא בתענוג של שינה. היות בזמן שהאדם ישן, האדם מרגיש עצמו, כאילו שהוא ברח מהיסורים שלו. ובגלל זה האדם מוכרח להכנס לעבודת הכלל. אבל אח"כ האדם שוב נכנס לעבודת השמאל. אבל צריך להיות במידה ובמשקל. אבל העיקר זמן האדם צריך להיות בעבודת הימין, עד שה' יעזור לו, ויתן לו את הקו האמצעי, כנ"ל, ש"יש ג' שותפים באדם. הקב"ה, אביו, ואמו".

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (בלק, שיש) "יזל מים מדליו". הנה "מים" נקרא תורה. **דליו** הוא מלשון "דלי", היינו מהדלי שואבים מים. **דלי** הוא מלשון **דל**. דל היא בחינת עניות. ו"אין עני אלא בדעת".

הכתוב בא להשמיענו, שמי שרוצה לזכות לבחינת תורה, היינו שה' יתן לו פקחת עינים בתורה, יש לו לעבור הרבה הרבה מצבים, עד שזוכים לפקחת עינים בתורה. שיש לדעת, שאי אפשר לזכות לבחינת תורה, מטרם שהאדם זכה לבחינת כלים המוכשרים לבחינת

וזהו כנ"ל, שלפני שזוכים לבחינת תרי"ג פיקודין, צריכים מקודם לעבור את הקיום של תרי"ג עיטין (עצות), שהם עצות, איך שהאדם יהיה בידו האמצעים, איך להכשיר את עצמו, להגיע לדרגת תרי"ג פיקודין, שאז נוהג ענין של קו שמאל וקו ימין. וכידוע, שהתחלה צריכה להיות בקו אחד. ואח"כ עוברים לקו שמאל. ואז נעשה מקו אחד, קו ימין. ואז, בזמן שהקו אחד נעשה קו ימין, כבר קשה ללכת על קו אחד, היינו להיות בשמחה ובחיות מזה שעוסק רק בבחינת המעשה, ולא נתן חשבון לעצמו, אם זה בע"מ להשפיע,

עכשיו, בזמן שעבר בעבודה של השמאל, היינו בבחינת גאווה, בבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'", היינו שהוא לא רוצה להיות כמו הכלל, אלא הוא רוצה לעבוד בבחינת הפרט, ואיך הוא יכול אח"כ להשפיל עצמו וללכת בדרך, שהיה נקרא מקודם קו אחד, שפירושו, שלא היה יודע, שיש עוד קו. מה שאם כן עתה, שהוא רואה, שיש ענין קו שמאל, איך הוא יכול להשפיל את עצמו, ולקחת חזרה את הדרך, מה שעזב אותה, ולומר, שאני חוזר להדרך, שאמרתי, שהדרך הזו מתאימה לאנשים פשוטים ולא בשבילי. אם כן, קשה לו עכשיו לחזור להדרך, שנקראת עתה "קו ימין".

ועל זה בא להשמיענו, שהאדם צריך לחזור לבחינת "דל ועני", כאילו אין לו שום דעת, במה שהוא חוזר לדרך השלימות, הנקרא עכשיו "ימין". אבל הוא צריך כל פעם לחזור לשמאל. נמצא, שע"י חזרתו לבחינת ימין הוא נעשה **דל**. ומהרבה "דלים ועניים" נעשו **דלי**. ומה**דלי** הזה נעשה **דליו**. וממנו יזל **מים**. ומים נקרא **תורה**.

היינו, ע"י "הדליים" האלו הוא יזכה אח"כ לבחינת תורה. וזה שכתוב "כל המגביה עצמו על דברי תורה, סוף שמשפילין אותו", מטעם שהוא צריך להשפיל עצמו וללכת בימין. וכל המשפיל עצמו והולך בימין, מגביהין אותו וזוכה לתורה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שהימין צריך להיות יותר גדול מהשמאל, בעבודה

מאמר ל"ט, תשנ"א
ספר במדבר

הזה"ק (נשא רט"ו ובהסולם אות קע"ד) כתוב שם וזו לשונו "מצוה זו, שיברך הכהן את העם בכל יום בזקיפת האצבעות, כי האצבעות נמצאות בסוד העליון, החמש של ימין יש להם חשיבות יתירה על אלו שבשמאל, משום שהימין חשוב יותר מן השמאל, ועל כן בהברכה שהכהן מברך את העם, צריך להגביה הימין על השמאל".

ויש להבין מהו ימין בעבודה, ומהו שמאל בעבודה, ומדוע ימין יותר חשוב מהשמאל.

ידוע שבסדר עבודת האדם, כשהוא רוצה להגיע לידי דבקות ה', שהוא ענין השתוות הצורה, היינו שיעשה כל מעשיו בע"מ להשפיע, יש להבחין ב' בחינות:

(א) מצב של שלימות, היינו כל מה שהוא חושב ועושה, אין בזה שום חסרון.

(ב) מצב של חסרונות, היינו כל מה שהוא חושב ועושה הוא מלא חסרונות.

ואנו צריכים לב' מצבים הללו. מצב של שלימות הוא לצורך לקבלת חיות שמחה והנאה מהמצבים שלו. כי בזמן שהאדם מרגיש חסרונות בכל מה שהוא עושה, אין לו ממה לחיות, כי האדם נברא בטבע שהוא צריך לקבל הנאה כל זמן שהוא חי. וזה נובע מסיבת מטרת הבריאה, שהיא מטעם "רצונו להטיב לנבראיו". (וזה מכוונה בדברי האר"י הקדוש בשם "זווג להחיות העולמות", כי בלי חיות יהיה ביטול העולם. לכן ענין זה נקרא "זווג תמידי"). וזה יכול להיות רק אם האדם מסתפק במועט, והוא שמח בחלקו ממה שיש לו, והוא אומר שלא מגיע לו יותר משאר אנשים.

ובעבודה נקרא זה, שהוא אומר שהוא שמח בחלקו, ממה שה' נתן לו רצון וחשק לעשות משהו בקדושה. כלומר, שהוא שמח שהוא יכול לקיים תו"מ אפילו בלי שום הבנה ובלי שום כוונה. כי הוא אומר, שהוא רואה שיש אנשים, שגם דבר מועט, מה שהוא עוסק בתורה ועבודה, יש הרבה אנשים שגם זה אין להם. כמו בגשמיות, האדם שרוצה להסתפק במועט, הוא צריך להסתכל על אנשים, שהם חיים ושמחים למרות שאין להם אפילו חצי פרנסה ממה שיש לו. מזה הוא יכול להיות שמח בחלקו בגשמיות.

כמו כן אותו דבר נוהג ברוחניות. היינו שהוא שמח בחלקו, ממה שהוא רואה שיש אנשים שאין להם שום אחיזה בתו"מ. והוא שמח בזה שיש לו קצת אחיזה בתו"מ. ומזה הוא מקבל חיות, היינו שיכול להלל לשבח את ה' על מה שנתן לו קצת אחיזה בתו"מ. וצריכים לזכור, כי ענין התודה שהאדם נותן לה', הוא נמצא אז במצב של התקרבות לה', כי ענין תודה שאדם נותן הוא על ההוה והעבר. נמצא, שזה יכול להיות בשלימות.

מה שאין כן כשהאדם מתפלל לה' שימלא משאלות לבו, האדם צריך להתחזק בעת התפלה, ולהתחזק באמונה שה' הוא שומע תפלת כל פה, אחרת אין תפלתו יכולה להיות בכל הלב, היות שהוא צריך להאמין שה' שומע לכל פה. ואאמו"ר זצ"ל אמר, שהאדם צריך להאמין בעת התפלה במה שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", שפירושו של כל פה, אפילו פה שאינו ראוי, היינו שהוא מלא חסרונות ושאינו לו שום זכיות, מכל מקום ה' עוזר לכולם, רק אם האדם מתפלל בכל הלב, היינו שהוא מאמין למעלה מהדעת במה שכתוב, שה' שומע כל פה, רק אז האדם יכול להתפלל בכל הלב, היינו בלי ספקות.

נמצא, שבזמן שהאדם עובד בבחינת השמאל, היינו שהוא מסתכל ורואה איך שהוא בעירום וחוסר כל, ורוצה שה' ימלא משאלותיו, אז קשה לו להאדם להאמין שה' יעזור לו, והוא צריך להתחזקות גדולה, שיוכל להתפלל בכל הלב. לכן מהתפלה על חסרונות אין האדם מקבל חיות, היות שהוא חי בספקות, כלומר, שהוא רואה כמה פעמים שהוא התפלל וכאילו חס ושלום אין ה' שומע תפלתו, לכן קשה לקבל חיות מתפלה.

מה שאין כן מבחינת ימין כנ"ל, שהוא הולך בדרך השלימות, שכל מה שהוא עושה הוא שבע רצון, ממה שיש לו זכיה שה' נותן לו משהו לעשות בתו"מ. ואז הזמן שאסור להסתכל על חסרונות, כי חיים לוקחים רק משלימות. לכן האדם צריך לתת כל כוחותיו, ולהסתכל איך שה' הוא שלם בכל המעלות, ולצייר לעצמו כל מיני ציורים שבעולם, איך שה' מנהיג את העולם בתכלית השלימות. וכמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, איך שה' מנהיג את העולם בתכלית הטוב ועונג, עד כדי שאין מה להוסיף עליה. והגם שהאדם מטרם שזכה לרצון להשפיע אין יכול לראות זה, מכל מקום הוא צריך להאמין שכך הוא.

נמצא לפי זה, בזמן שהאדם הולך בדרך השלימות ונותן תודה לה', אז האדם כבר יודע, אם הוא נותן תודה לה', הוא מטעם שכבר יש לו אמונה בגדלות ה' באיזה שיעור, ובגלל זה הוא נותן לו תודה, עבור שה' קרא לאיש שפל כמוהו, וה' רוצה שישמש אותו, היינו שיקיים את מצוותיו. כלומר, זה שהוא יכול לקיים משהו בתו"מ, הוא מטעם שה' נתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו בתו"מ. זה נקרא שה' קרא להאדם ואמר לו, אני נותן לך רשות לכנס בהיכל הקדושה ולעשות לי איזה שרות.

נמצא, שהתודה, מה שהאדם נותן על העבר ועל ההווה, כבר אין לו ספיקות. כי אחרת, אם האדם לא הולך הכל למעלה מהדעת, אין כח ביד האדם לתת תודה לה'. מה שאם כן בתפלה, הוא על שם העתיד, אז הוא לא יודע בבירור שה' יעזור לו, כי אין האדם יכול לומר שום דבר על מה שיהיה בעתיד.

ובהאמור יוצא, הגם שהאדם צריך לעבוד הן בבחינת ימין והן בבחינת שמאל, שפירשנו ש"הימין" נקרא שלימות, שזה צריך להיות דבר תמידי, כי רק משלימות האדם יכול לקבל חיות כנ"ל, אבל משלימות אין האדם יכול להוליד מדרגה יותר גבוהה. היות שאין לו חסרון, אם כן מי אומר שהוא צריך ללכת קדימה, שזה נקרא, שהוא צריך להוליד בחינת מדרגה יותר גבוהה (שזה נקרא בדברי האר"י הקדוש "זווג להולדת נשמות"). וזווג זה אינו תמידי,

רק בעת עליה). כלומר שענין שלימות, המכונה שהוא עוסק בבחינת חסד, הגם שהיא מעשה בלי כוונה, אצלו זה חשוב והוא שמח בחלקו, כי מזה האדם מקבל חיות. (וכנ"ל שזה נקרא "זווג להחיות העולמות", שהוא בחינת חסדים מבחינת "כי חפץ חסד הוא ואינו צריך לשום דבר", אלא הוא שמח בחלקו. וזה נקרא "זווג תמידי").

אבל בכדי להגיע למדרגה יותר גבוהה, שזה נקרא "יחוד להולדת נשמות", כנ"ל, כי ענין הולדת נשמות יכול להיות רק מחסרונות ולא משלימות כנ"ל, זהו על דרך מה שכתוב בזה"ק "הבא לטהר", שפירושו, האדם בזמן שהוא רואה שהוא טמא, היינו שהוא מונח תחת שליטת הרצון לקבל, שזוהי הטומאה שיש בלב האדם, והוא עושה כל המעשים ואינו יכול לצאת משליטת הרצון לקבל, אז הוא מתפלל לה' בכל הלב, שיעזור לו, ומתקיים מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו", ושואל הזה"ק "במה", והשיב "בנשמתא קדישא".

הרי אנו רואים, שדוקא מחסרונות יכולים להוליד בחינת נשמה, היינו מתפלה מעומק הלב. ובזה יש לפרש דברי האר"י הקדוש, שהזווג להולדת נשמות אינו תמידי אלא דוקא בזמן עליה, שפירושו, בזמן שהאדם רוצה לעלות בדרגה ולהשיג כל פעם נשמה יותר גבוהה, אז הוא צריך לחפש בעצמו איזה חסרון בכדי למלאות חסרונו. וזה דוקא בזמן שדורש עזרה מה', זה גורם הולדת נשמות חדשות. היינו, דוקא בזמן שאינו מסתפק במועט והוא מרגיש בחסרונו, זה גורם שיתנו לו מלמעלה נשמה יותר, עד שמשגיג את נרנח"י שבנשמתו.

ובהאמור יוצא, שענין ימין היינו שלימות, הדרך הזו צריכה להיות תמידית, היות שהאדם צריך לעשות הכל עם חיות. ומחסרון אין לאדם שמחה, שיהיה בידו לקבל חיות מזה שהוא בעל חסרון. ובגלל זה שמאל, שהוא בחינת חסרון, שמזה אין האדם מקבל חיות, היות שבזמן שהאדם רואה שהוא בחסרון, אם כן במה יש לו לשמוח. לכן באופן כללי ותמידי האדם צריך להיות בקו ימין. ורק קצת זמן מזמנו שהוא רגיל לתת לתורה ועבודה, האדם צריך לקבוע שעה מיוחדת, היינו לא שעה שהוא נמצא במצב הירידה, אלא דוקא בזמן עליה, אז יהיה בטוח שלא יפול למצב של עצבות, בזמן שהוא יראה את חסרונותיו.

אלא אז הוא יהיה מחוזק, שיעלה בידו לתת תפלה מעומק הלב, היינו שכח הבטחון יאיר לו בזמן התפלה, שה' הוא שומע תפלת כל פה. אולם בשאר שעות עבודה הוא ילך רק בדרך ימין כנ"ל, היות שבדרך ימין אדם נמצא בשלימות עם ה', לכן הוא מקבל אז מבחינת אור מקיף, שאומר האר"י הקדוש, שהאור מקיף מאיר מרחוק, שפירושו, אמר אאמו"ר זצ"ל, שאפילו שהאדם נמצא עדיין מרחוק מבחינת השתוות הצורה, היינו שאפילו האדם עוד לא זכה להרצון להשפיע, מכל מקום מאיר לו האור מקיף ומזה האדם מקבל חיות ושמחה, מה שאין כן השמאל הוא להיפך.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (פנחס שלישי) "לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות, לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו". מפרשי התורה שואלים, אם כתוב "לרב תרבה נחלתו", מובן מאליו "ולמעט תמעט", אם כן מדוע כתוב כפל הלשון לגבי המיעוט. ויש לפרש זה על דרך העבודה, ידוע שבדרך העבודה לומדים הכל באדם אחד, היינו "לרב תרבה" "ולמעט תמעט" הכל נוהג באדם אחד.

ויש לפרש זה, מהו "רב" ומהו "מעט". כי "רב" יש לפרש שלימות ו"מעט" נקרא חסרון. וכפי שלומדים, שקו ימין נקרא שלימות, לכן קו ימין נקרא "רב", כנ"ל שהאדם אומר, כל מה שיש לי קצת אחיזה בעבודה, הוא מאמין שה' נתן לו את המחשבה ורצון לקיים תו"מ, והוא אומר, שהוא לא חשוב יותר משאר אנשים. אלא כמו שהוא עצמו, מטרם שהתחיל לעבוד בקו שמאל, היה לו חיות ותענוג בעת עבודה מה שהוא עשה, הוא ידע שזה חשוב מאוד ובטח הוא יקבל תמורת זה שכר גדול.

גם עכשיו, שהתחיל ללכת בקו שמאל, הוא צריך להיות בחינת שפל, כמו שכתוב "מאוד מאוד הוי שפל רוח", היינו גם לאחר שכבר התחיל בקו שמאל, לראות את חסרונות שלו, מה שהקו שמאל מראה לו, שזה קבל מבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'". אבל עתה שהוא עובד בבחינת הימין, שהוא צריך להשפיל עצמו, זוהי עבודה גדולה, מטעם שהם נקראים "ב' כתובים המכחישים זה את זה". מה שאין כן בזמן שהיה הולך בקו אחד.

אבל כך הן דרכי ה'. והאדם צריך להאמין באמונת חכמים, שכך הוא סדר העבודה. נמצא, שיש הבדל עצום בבחינת עבודה, בין שעבודתו היא בבחינת ימין או שעבודתו היא בקו אחד. אבל לפי מה שאנו לומדים, אנו צריכים לב' קוים. ושניהם לא יכולים להיות בזמן אחד, בנושא אחד. אלא שיכולים להיות בזה אחר זה. ותהיה עכשיו השאלה, אם אנו צריכים לב' קוים, וצריכים לתת זמן מסוים לימין ולזמן מסוים לשמאל, נשאלת השאלה, כמה זמן מעבודתו הוא צריך ללכת בקו ימין וכמה זמן הוא צריך ללכת בקו שמאל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "לרב תרבה נחלתו". "לרב" היינו לבחינת עבודה הנקראת שלימות וקו ימין, שזה נקרא "רב" כנ"ל, שהוא בחינת שלימות. "תרבה נחלתו" היינו שתרבה בזמן שתתן לקו ימין הרבה זמן מזמןך שאתה עוסק בתו"מ.

וזה שכתוב "ולמעט תמעיט נחלתו" יהיה הפירוש "ולמעט" היינו לבחינת חסרון, הנקרא קו שמאל, ששם האדם מתחיל לעשות חשבון, מה הרויח בזה שעזב את הקו אחד ונכנס לעבודה דלהשפיע. והוא רואה, שלא די שלא התקדם בעבודה, אלא הוא הלך אחורה, כלומר שאין לו עכשיו החיות והשמחה שהיו לו בזמן שהיה הולך בקו אחד. והגם שנותן תפלה, שה' יתן לו את כח של רצון להשפיע, אבל הוא רואה, שכבר התפלל הרבה תפלות על זה ולא משגיחין עליו מלמעלה חס ושלום, והרבה פעמים הוא רוצה לברוח מהמערכה. והגם דעבודה דקו שמאל הוא דבר חשוב, כנ"ל, שענין לידות נשמות באות דוקא מקו שמאל, מכל מקום צריכים להאמין באמונת חכמים, ש **קו שמאל יכולים לעסוק בו דוקא בזמן עליה**, שאז אדם מחוזק ויכול להתגבר על השמאל ע"י תפלה. **אבל לזמן מועט**, כמו שכתוב "ולמעט תמעיט נחלתו", שפירושו של "תמעיט" שלא תתן לו הרבה מזמן עבודה שלך.

נמצא, שמילת "מעט" יש ב' פירושים :

(א) מעט, היינו חסרון, כדוגמת שאומרים, לאדם הזה יש מעט פרנסה.

נמצא מה שכתוב "ולמעט תמעית", "ולמעט" היינו חסרון, מיעוט בעבודה דלהשפיע ו"תמעית" הוא מיעוט בזמן. ובהאמור יש לפרש, מהו שהימין צריך להיות יותר גדול מהשמאל בעבודה, וגם מה שאומר הזה"ק "שהכהן מברך את העם, צריך להגביה הימין על השמאל", יש לפרש כנ"ל, שענין ימין מראה על שלימות, שהיא בחינת חסד, שפירושו של חסד, שאין הוא צריך שום דבר, רק לתת. לכן בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, ואומר שה' עושה חסד עמו, בזה שנתן לו קצת אחיזה בתורה ועבודה, הוא נותן על זה תודה לה'.

לכן הכהן המברך את העם כשמדברים בבחינת עבודה, שכל ענינים נוהגים באדם אחד, לכן "הכהן" נקרא העובד ה'. "מברך את העם" היינו את האדם עצמו, הנקרא "העם" בעבודה, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז) לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר "בשבילי נברא העולם". לכן בעבודה לומדים את כל העולם באדם אחד. "צריך להגביה הימין על השמאל", בכדי לדעת שהימין יותר חשוב מהשמאל, היינו הגם שמהשמאל זוכים להולדות נשמות חדשות, כנ"ל.

ומכל מקום, בזמן שהאדם עוסק בחסרונות, אין האדם יכול לקבל חיים מזה, לכן צריך האדם לעבוד גם בימין. ובא הזה"ק להשמיענו, כי עיקר זמן הוא צריך לתת עבור הימין. וזה שאומר ש"הכהן צריך להגביה הימין על השמאל", מטעם שהימין הוא יותר חשוב. ובזהר (פקודי דף רי"א ובהסולם אות תרפ"ג) אומר וזו לשונו "כי העיקר הוא שהשמאל לא יהיה גדול מן הימין". וזה סוד שאמרו חז"ל (יבמות ס"ג) "נחות דרגה נסיב איתתא" (שהאדם צריך לרדת מדרגתו בכדי לקבל אשה).

ושם הוא מדבר מדרך המדרגה בעולמות העליונים. וכעין זה שהוא למעלה במדרגות עליונות, כך נהוג גם כן למטה בעבודת האדם, אפילו עוד בטרם שזכה לפקחת עינים בתורה. ושם הפירוש "שמאל" היינו בזמן שמאיר אור החכמה, שזה בכלים דקבלה. ובטח שזה צריך להיות בע"מ להשפיע, ועוד לא קבל את הימין, שהוא אור דחסדים. ונקרא "שמאל" מטעם שכל דבר שיש שם חסרון נקרא "שמאל".

אז דרך התיקון היא, שאור דחסדים הנקרא "ימין", צריך להיות יותר גדול מאור החכמה. היינו, שאור החכמה אסור לקחת יותר מחצי מדרגה. ואור דחסדים, שהוא ימין, שהוא שמירה לאור החכמה שישאר בע"מ להשפיע, צריך להיות יותר גדול מאור החכמה. ואז יתקיים אור החכמה בהמדרגה. וזהו כנ"ל, שהכהן, בעת שהוא מברך, יגביה הימין על השמאל, היינו שהחסד צריך להיות יותר חשוב מהשמאל.

וזה שכתוב "וזה סוד נחות דרגה נסיב איתתא", שפירושו, בזמן שהאדם הולך לקבל את אור החכמה, שהיא בחינת מלכות, שמלכות נקראת "חכמה תתאה", שלא יקח אותה במצב גדלותה. אלא "נחות דרגה", שהאדם צריך להשתדל, בעת שהולך לקבל את אור החכמה, הנקראת אשה, שהיא מלכות כנ"ל, שהיא כבר תהיה במצב ירידה, היינו שאין לה אלא חצי ממה שהיה לה. ואז הוא יכול לקבל חסדים, שהחסדים יהיו יותר מהחכמה. ואז יתקיימו. וזהו "נחות דרגה נסיב איתתא".

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (סנהדרין מ"ד ע"ב) "אמר ר' אלעזר, לעולם יקדים אדם תפלה לצרה", שיש לפרש כנ"ל, שאין האדם נכנס לעבודת השמאל מטרם שעבד מקודם בבחינת ימין, הנבחנת לבחינת שלימות. זאת אומרת, שלא חסר לו כלום, אלא הוא מודה ומשבח לה' בזה שנתן לו קצת אחיזה בעבודת ה', ואח"כ הוא נכנס לעבודת השמאל. אז הוא רואה, שהוא נמצא בצרה, היינו שאין לו לא תורה ולא עבודה כמו שמתאים לעובד ה'. והוא מרגיש אז איך שהוא מרוחק מאהבת ה', דהיינו לעבוד בשבילו, היינו לעבוד רק על הכוונה להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא כלום לתועלת עצמו. והוא רואה אז איך הגוף מתנגד לזה. והוא לא רואה, שתהיה פעם, שכן יוכל לעשות משהו רק להשפיע.

נמצא, שבזמן שהוא נכנס בדרך השמאל, זאת נקראת בחינת "צרה", ואין לו עצה אלא לתת תפלה לה', שה' יעזור לו, שיתן לו את הרצון להשפיע, המכונה "טבע שני", שאז היא התפלה מעומק הלב, וה' שומע תפלתו.

ובהנ"ל יש לפרש מה שאמרו חז"ל "לעולם יקדים אדם תפלה לצרה", היות שיכול להיות בעת שיבוא לעבוד בבחינת השמאל, ויראה באיזה מצב של שפלות שהוא נמצא, ויכול לבוא חס ושלום לידי יאוש, היינו שירצה לברוח מהמערכה, שזה נקרא "צרה", הוא צריך להקדים תפלה, כלומר הוא צריך מקודם לראות, אם יהיה בידו כח להתפלל, בזמן שהוא יהיה במצב של צרה, אחרת אסור לו להכנס בעבודת קו שמאל. וזהו שאמרו, ש"הכהן המברך את העם צריך להגביה הימין על השמאל", היינו כנ"ל, שהימין צריך להיות גדול מהשמאל, היינו שצריך לחכות לזמן המוכשר לצאת מעבודת הימין לעבודת השמאל.

וצריכים לזכור, שענין עבודת הימין, שנקראת "שלימות", היא עבודת הכלל, שהיא העבודה בבחינת המעשה, היינו שמקיים תו"מ מטעם מצות ה' ובכדי לקבל שכר **בעוה"ז ובעוה"ב**. וזאת נקראת "עבודה בבחינת המעשה". אבל על הכוונה דע"מ להשפיע, שזאת נקראת "עבודת השמאל", בזה הוא לא נוגע. לכן האדם מרגיש שלימות בעת העבודה. ועבודה זו של השלימות נקראת "קו אחד". ואותה עבודת הכלל של שלימות, בזמן שהוא התחיל לעבוד בבחינת הכוונה, אותו קו אחד, היינו בחינת המעשה של הכלל, מקבלת שם אחר, הנקרא עתה "קו ימין". לכן קשה עכשיו לעבור לעבודה של קו השלימות, של בחינת המעשה, בזמן שמקבל שם חדש "ימין".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהם אמת ושקר, בעבודה

מאמר מ', תשנ"א

יש להבין, איך שייך אמת ושקר בעבודת ה'. שמשמע, שיכולים להיות עובד ה', אף על פי שהוא שקר. איך אפשר לומר דבר כזה. הנה הזה"ק (הקדמת ספר הזהר, אות קע"ב ובהסולם אות קע"ה) אומר שם וזה לשונו "חלקו של הקב"ה לשמח את העניים. כי בימים האלו, במועדים, הקב"ה בא לראות את אלו הכלים השבורים שלו. ורואה, שאין להם במה לשמוח, ובוכה עליהם".

ומפרש את המאמר הזה בהסולם, וזה לשונו "צריכים להבין מקודם מדרש חז"ל (מ"ר פ"ו), שבעת בריאת העולם, כשאמר למלאכים "נעשה אדם בצלמנו", הנה

חסד אמר "יברא, מפני שגומל חסד"

אמת אמר "אל יברא, מפני שכולו שקרים".

צדק אמר "יברא, מפני שעושה צדקות".

שלום אמר "אל יברא, מפני שכולו קטטה".

מה עשה הקב"ה, נטל האמת והשליכו ארצה".

פירוש, כי נודעו דברי חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות, אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". כי האדם, מתוך שפלותו, אי אפשר לו לעסוק תיכף בהתחלה במצותיו יתברך, כדי להשפיע נחת רוח ליוצרו. ואי אפשר לו מטבעו לעשות איזו תנועה, אם לא לטובת עצמו.

לכן הוא מוכרח מתחילה לעסוק במצות שלא לשמה. דהיינו, מתוך תועלת עצמו. אבל עם כל זה, ממשיך שפע קדושה תוך מעשי המצות. אשר ע"י השפע שממשיך, סופו לבוא לעסוק במצות לשמה.

וזה שקטרג **האמת** על בריאת האדם, שאמר שכולו שקרים, איך אפשר לברוא אדם כזה מלכתחילה, שיעסוק בתורה ומצות בשקר גמור, דהיינו שלא לשמה. אבל "**חסד** אמר יברא, מפני שגומל חסד". הנה על ידיה נמצא מתתקן לאט לאט, עד שיוכל לעסוק בכל המצות ע"מ להשפיע. וכן **השלום** קטרג שכולו קטטה. אבל **צדק** אמר יברא, כי מחמת מצות צדקה לעניים, שעושה, נמצא לאט לאט מתקרב אל מידת השפעה, עד שבא לעסוק לשמה. ואחר שנשמעו כל טענותיהם, הסכים **הקב"ה** עם מלאכי חסד וצדקה, והשליך אמת ארצה, כלומר, שהתיר לעסוק במצות

מלכתחילה שלא לשמה, אף על פי שהוא שקר, כי סופו לבא לשמה. ואז "תעלה האמת מן הארץ".

הנה הרמב"ם (הלכות תשובה, פרק ה') אומר שם וזה לשונו "ולפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט

מעט".

מדברי הרמב"ם אנו רואים, שצריכים להתחיל בעבודת ה' שלא לשמה. וענין לשמה, אסור אפילו לגלות להם, שיש ענין כזה. אלא שהם צריכים לדעת, זה שהם מקיימים תו"מ, בכדי לקבל שכר, זוהי שלימות אמיתית. ואין מה להוסיף על זה, אלא בכמות. היינו, לתת יותר זמן ויותר יגיעה, בכדי לקיים את התו"מ. ושהם יהיו שמחים, בזה שהם מקיימים תו"מ, יהיה להם הרבה שכר.

נמצא לפי זה, בכדי שהם יהיו עובדי ה' בשלימות, אסור להם לדעת, שיש ענין של לשמה, מטעם שהם עדיין אינם ראויים, שיכנסו לעבודה דלשמה. לכן, אם יגידו להם, שעיקר עבודה היא לשמה, אז הם יגידו "איך אנו יכולים לקיים תו"מ שלא לשמה, אם אין זו עבודה אמיתית". ולעבוד לשמה עדיין אין הם מסוגלים, לכן הם ישארו "קרח מכאן וקרח מכאן".

כלומר, שלא לשמה לא יהיה חשוב אצלם. ולשמה, הם רואים שאינם מסוגלים לעבוד. לכן לפי זה, אסור לגלות להם, שיש ענין, שצריכים לעשות בע"מ להשפיע. מה שאם כן כשהם לא יודעים, אז הם חושבים שהם עובדי ה' באמת, ושהם צדיקים. לכן מזה יהיה להם כח לעבודה, היות שהם שמחים, בזה שהם עובדי ה'. ומסתכלים על שאר אנשים, שלא מקיימים את התו"מ כמותם, כמו בהמות וחיות, ושאין להם שכל יותר מבהמות וחיות.

ובענין הבירורים, כתב בעץ החיים (מובא בבית שער הכוונות, אות ק"ז) וזה לשונו "והנה לא נתן לנו הקב"ה תורה ומצות לישראל, אלא לברר ולצרף ולהסיר הסיגים מהכסף, שהם לבוש הנשמה.

וע"י כוונת האדם בתורה ומצות, נגמר לבוש נשמה.

וע"י התורה, מזדכך נוגה דיצירה לבוש הרוח.

וע"י מצות מעשיות מזדכך נוגה דעשיה, ונעשה לבוש הנפש".

זאת אומרת, אין לומר שמעשי המצות ותורה שלא בכוונה, חס ושלום אינו אמת. אלא משמע מדברי האר"י הקדוש, שמכל המעשים שהאדם עושה, מתבררים על ידיהם בירורים דקדושה מתוך הקליפות, ממה שירדו בעת שבירת הכלים. אלא שיש לחלק בין מצות בלי כוונה, ובין תורה שלא בכוונה, ובין תורה ומצות בכוונה, כנ"ל "וע"י מצות מעשיות מזדכך נוגה דעשיה ונעשה לבוש הנפש".

ובענין שלא לשמה, הנקרא "שקר", יש לפרש, היות שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, ובכדי שהאדם ישיג את זה בפועל, היינו שיראה את הטוב ועונג, איך שזה מגולה בעולם, זה אי אפשר לראות אצל הנבראים, מטרם שיש להם הכלים האמיתיים, שע"י יכולים לראות את הטוב ועונג, שמגולה בעולם.

לכן אצל הנבראים עוד לא מגולה, שמטרת הבריאה היא באמת כדי להטיב לנבראיו. היות שהם רואים, שסובלים יסורים בעולם, כל אחד לפי בחינתו. אם כן יכולים לפרש, שכל זמן שהנבראים מקיימים תו"מ שלא בכוונה בע"מ להשפיע, עוד לא מסוגלים לראות את האמת, שיש במטרת הבריאה, להטיב.

לכן יהיה הפירוש, אלו שמקיימים תו"מ, ועוד לא זכו לכוון בע"מ להשפיע, הגם

שמצד האמת נעשה בירורים עבור הקדושה בעשיית תו"מ אפילו שלא בכוונה, היינו שהקדושה נתווסף על ידי מעשיהם, זהו רק בבחינת מציאות דקדושה. אבל הנבראים עוד לא מוכשרים לראות, מה נעשה על ידי מעשיהם. היינו, איזה תיקונים נעשה מעבודתם אפילו שלא לשמה.

נמצא כנ"ל, שענין שקר, מה שאומרים, ש"שלא לשמה נקרא שקר", הוא לגבי הנבראים. היינו כנ"ל, שהם לא יכולים עדיין לראות את האמת, מעשיית תורה ומצות שלא בכוונה. אבל באמת, כן נעשה תיקונים ובירורים בקדושה. עד כדי כך אנו צריכים להאמין בדברי האר"י הקדוש, שמכל עשיה ועשיה בתו"מ נעשה תיקונים, כי יש לשאול, בענין מה שאנו רואים, שההלכה היא, באם שהאדם יכול לפעול, שהשכן שלו לא יחלל את השבת, לדוגמא, שהשכן צריך לטובתו, ובגלל זה השכן יהיה משומרי שבת, אז האדם מחויב לפעול, שלא יחלל את השבת. ויש לשאול, הלא כאן אין לו שום כוונה, שישמור את שבת קודש, אלא הוא שומר את הציווי, מה שחבירו כופה עליו. אם כן איזו תועלת יכולה לצאת מעבודה כזאת. אלא כנ"ל, שכל מעשה ומעשה שעושים, אפילו שלא בכוונה, הוא עושה את שלו. היינו כנ"ל, שנעשה בירורים עבור הקדושה. רק הנבראים עוד לא מסוגלים לראות את התיקונים, מסיבת שהם יכולים לפגום, מטעם שעוד הם נמצאים תחת שליטת הרצון לקבל.

ולכן, מטרם שהוא רואה את התיקונים, שנעשים על ידו, אין הוא יכול לקבל עדיין מהשפע, שמתגלה ע"י המעשים שלו. לכן כשאנחנו רואים את השפע המתגלה, ממילא לא יכולים לפגום, מטעם שהם לא רואים, שיש מה לקבל. אלא האדם צריך להאמין, שכל מעשה ומעשה של תורה ועבודה, הוא דבר חשוב. וכך להאמין. רק לאחר שיזכה לקבל את הטבע השני, הנקרא "רצון להשפיע", אז יזכה לראות את האמת, שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו". נמצא כנ"ל, שמה שאומרים "שלא לשמה נקרא שקר", היינו זהו לגבי ראיית האדם, שהאדם עוד לא רואה, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו.

ובהאמור נבין, מדוע "לשמה נקרא אמת". היות שע"י זה שהאדם זכה לבחינת לשמה, האדם צריך להגיע לדרגת אהבת ה', בזה שהוא מתנהג עם האדם בעצמו. היינו, שהאדם מקבל כל טוב מהבורא, אז האדם רואה את האמת, שמטרת הבריאה היא בכדי להטיב לנבראיו. ולא עוד, אלא שהאדם צריך לזכות ולראות, איך שההשגחה העליונה מתנהגת עם כל הנבראים בבחינת טוב ומטיב.

וזוהי מדרגה גדולה, שהאדם רואה, איך שהקב"ה מתנהג עמו באופן פרטי בבחינת טוב ומטיב. אלא האדם צריך לראות, שהבורא מתנהג כך עם כל הנבראים בבחינת טוב ומטיב. ובגלל זה נקרא לשמה "אמת", שע"י עבודה בבחינת לשמה, האדם זוכה ורואה את האמת, שהבורא מתנהג עם כל הנבראים בבחינת טוב ומטיב.

וזוהו כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (דף כ"ט, אות צ"ז) וזה לשונו "ולפיכך הזהירונו חז"ל, על תנאי המחוייב בעסק התורה, שיהיה לשמה דוקא. דהיינו באופן, שיזכה על ידיה לחיים, כי תורת חיים היא. וליתן דעתו ולבו למצוא בה את אור פני מלך חיים,

דהיינו השגת השגחה הגלויה, שנקראת אור הפנים".

היינו שכל זמן שאין האדם זוכה לבחינת לשמה, הוא נמצא בהסתר פנים, היינו שעוד לא רואה, איך שהקב"ה מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. נמצא, שהוא נמצא במצב של שקר. כלומר, שהוא אומר מה שאמרו, שמטרת הבריאה היא בכדי להנות לנבראיו. זהו שקר. הלא אנו רואים את ההיפך.

מה שאם כן הלומד תורה לשמה, הוא זוכה ורואה את האמת, מטעם שהוא בעצמו זוכה ורואה את הטוב ועונג, מה שהוא מקבל מהבורא. ועוד יותר מזה, הוא צריך להגיע לידי מצב של שלימות, ולראות, איך שהקב"ה מתנהג עם כל העולם עם המטרה של להטיב לנבראיו. נמצא, ענין **אמת ושקר הוא לגבי השגת האדם בעצמו**. ובהאמור יוצא, שהלומד תורה שלא לשמה, הנבחן לשקר, הוא רק מטעם, שאין האדם מוכשר לראות את האמת, איך שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

וזהו כנ"ל, כמו שאומר האר"י הקדוש, שמכל המעשים שהאדם עושה בקדושה, נעשים תיקונים. אולם האדם עוד לא יכול לראות מה נעשה מהתו"מ, מה שהנבראים עושים אפילו שלא בכוונה, היינו אפילו שלא לשמה, אלא לתועלת עצמם. לכן אומר הרמב"ם, שצריכים להתחיל את סדר העבודה עם קטנים ונשים, בע"מ לקבל שכר, היות כי מעשי המצות בעצמם עושים תיקונים, כנ"ל.

וכפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל (אבות, פרק שלישי, י"ח) "חביבין ישראל, שנקראו "בנים למקום". חיבה יתירה נודעת להם, שנקראים "בנים למקום", שנאמר "בנים אתם לה' אלקיכם". ואמר, שזה שנקראו "בנים למקום", זהו באופן כללי. אבל חיבה יתירה זהו באופן פרטי. שואל, מהו "חיבה יתירה". ואמר, שהחיבה יתירה הוא בזה, שנודעת להם, כלומר **שהם יודעים ומרגישים**, שהם נקראים "בנים למקום".

ועל דרך זה יש לפרש גם כאן. היינו, שבבחינת המעשה בלי הכוונה בע"מ להשפיע, הנקרא "שלא לשמה", הגם שעם ישראל נקראים "בנים למקום", מטעם שעוסקים בתו"מ בבחינת המעשה, גם כן נעשים תיקונים גדולים, כמו שאמר האר"י הקדוש, אבל לא נודעת להם. כלומר, שאין הם מסוגלים לראות, איזה תיקונים נעשה ע"י עבודתם.

מה שאם כן לאחר שהאדם זוכה לבחינת לשמה, אז נודעת להם, מה שהם עושים. וזהו כמו שכתוב "רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד, אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו. ומגליל לו רזי תורה".

ויש לפרש "שכל העולם כולו כדאי הוא לו", היינו שהוא כבר רואה את האמת של מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. וראיה לזה היא, שהוא רואה אז "שכל העולם כולו כדאי הוא לו", מטעם שהוא מרגיש את הטוב ועונג.

וכמו כן יש לפרש את ענין מה שכתוב "ומגליל לו רזי תורה". היינו כנ"ל, שהוא זוכה ורואה, איך ע"י עבודתו בתו"מ נעשים תיקונים למעלה. מה שאם כן מטרם שזוכה לעסוק בתו"מ לשמה, הגם שנעשים תיקונים ע"י עבודתו בתו"מ, אבל האדם

עוד לא מסוגל לראות, מטרם שהאדם זוכה לכלים דהשפעה.
ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אבות, א', י"ז) "לא המדרש הוא העיקר,
אלא המעשה". הנה יש לפנינו ב' דברים :

א) מעשים

ב) כוונות

מצד אחד אנו מבינים, שעיקר היא הכוונה. כלומר, בזמן שהאדם עושה איזה מעשה, טוב או רע, יש להתחשב עם הכוונה, לא עם המעשה. דוגמא: שני אנשים, שהיה ריב ביניהם. לקח אחד סכין ודקר את השני. בטח, שהוא מעשה רע. והשני עשה משפט נגדו. וקבל הדוקר קנס עבור המעשה.
הנה הדוקר טוען: האיש הזה, שאני דקרתי אותו רק ביד, ועשיתי לו רק שריטה קטנה, שאני מחויב לשלם לו קנס, ואני ראיתי, שהאדם הזה לפני זמן מה, נכנס לבית חולים, והרופא חתך לו בפנים, בתוך הבטן, והוציא משהו החוצה, והוא שילם להרופא הרבה כסף. ואני עבור חתך קטן שאני עשיתי לו, אני צריך לשלם לו. היינו, ההיפך ממה שהיה אצל הרופא הנ"ל.

התשובה היא פשוטה, אמר השופט. היות שאנחנו הולכים לפי הכוונה, והיות שאתה דקרת בו מטעם שאתה רצית להנות, ולכן אתה צריך לשלם עבור ההנאה, שהיתה לך. מה שאם כן הרופא המנתח, חתך את בשרו בסכין, מטעם שהיה רוצה שהחולה יחיה. לכן החולה צריך לשלם להרופא. אם כן רואים אנו, **עיקר היא הכוונה ולא המעשה**. אם כן מדוע אמרו חז"ל "לא המדרש הוא העיקר, אלא המעשה".

אלא כנ"ל ברוחניות בענין תו"מ, עיקר הוא המעשה, היינו כנ"ל בדברי האר"י הקדוש, שבמעשי המצות מתבררים בירורים של ניצוצין קדישין מתוך הקליפות. והגם שהאדם עוד לא מסוגל לראות זאת, מטרם שיש לו כלים דהשפעה, אחרת ע"י זה שהוא יראה, מה שנעשה מן העבודה שלו, זה ילך להכלי קבלה שלו, וממילא הוא יחזיר הכל להקליפות, נמצא, שהמעשה הוא העיקר.

אבל בטח אם הוא יכול לכוון, שגם הכוונה תהיה בע"מ להשפיע, אז הוא עולה ע"י הכוונה, הרוכבת על המעשה, למדרגה יותר גבוהה, כנ"ל, "שע"י כוונת האדם בתורה ומצות נגמר לבוש נשמה. וע"י התורה מזדכך נוגה דיצירה לבוש הרוח. וע"י מצות מעשיות מזדכך נוגה דעשיה ונעשה לבוש הנפש".

לכן עיקר הוא המעשה, ועל המעשה יש להוסיף גם כן כוונה. ואנו צריכים להאמין, שמבחינת ענף ושוורש, כל הדברים הגשמיים שנוהגים אצלנו, נמשכים משורשים עליונים. כלומר, כמו שמעשים הגשמיים מתקנים את הגוף, שבלעדם אין הגוף יכול להתקיים, כמו כן בעיני נשמה, בלי המעשים של תורה ומצות, אין מזונות להנשמה, שתוכל להתקיים.

וזהו כמו שמובא בספר "בית שער הכוונות" (דף מ"ט, אות פ"ג) וזה לשונו "ודע כי באדם הראשון הובררו כל הבירורין של כל העולמות וכל הנשמות, והובררו כל הבהמות. והדומם והצומח לא נגמרו להתברר. לכן היו אוכלים לבררם. וכאשר

חטאו, חזרו הנשמות והבהמות לעמקי הקליפות. והבהמות הטהורות לבד מתבררים ע"י אכילתנו. וכן דומם וצומח".

ובהאמור משמע, שדוקא ע"י אכילתנו במעשה מתבררים בחינת דומם, צומח, חי. ורק יש להוסיף על זה כוונה. אבל בלי מעשה אין הכוונה מועילה. לכן אין לומר, בשביל מה הוא צריך להניח תפילין, הלא עיקר היא הכוונה. אם כן הוא יכוון כוונת התפילין, ולא צריך לקיים במעשה. אלא עיקר הוא המעשה, והכוונה היא התוספות.

לכן כמו בגשמיות, אם האדם יכוון כוונת האכילה או כוונת השתיה, ולא יאכל וישתה במעשה ממש, הוא ימות. כמו כן אם האדם לא יקיים תו"מ במעשה, אז לנשמה שלו, המקבלת מזונות ממעשה התו"מ, גם כן לא יהיה ממה לחיות. וזהו הפירוש "לא המדרש הוא העיקר, אלא המעשה". היינו מעשה ממש בפועל. ואח"כ, לתוספות הענין, צריכים גם כן כוונה על המעשים, שהאדם עושה. וזהו בחינת דומם דקדושה. ומבחינת הדומם יכולים לבוא לבחינת צומח, חי, מדבר. ובהאמור נבין, מה שמובא לעיל בענין, שהקב"ה בא לראות את אלו הכלים השבורים שלו, כי סופו לבא לשמה, ואז תעלה האמת מן הארץ. ואומר שם (בדף קע"ג) וזה לשונו "והנה גם זה סוד שבירת הכלים, שהיתה קודם בריאת העולם. כי ע"י שבירת הכלים דקדושה ונפילתם לבי"ע דפרודא, נפלו עמהם ניצוצין דקדושה לקליפות, שמהם באו עניני תענוגות ואהבות מכל המינים לרשותם של הקליפות, שהם מעבירים אותן לקבלת האדם ולהנאתו. והם גורמים בזה לכל מיני עברות. אמנם יחד עם זה נתן לנו תו"מ, אשר אפילו אם מתחיל לעסוק בהם, עוד מתוך שלא לשמה, דהיינו להנאתו עצמו, למלאות תאוותיו השפלות, הנה סופו יבוא על ידם לשמה, ויזכה למטרת הבריאה, דהיינו לקבל כל הנועם והטוב שבמחשבת הבריאה, בכדי להשפיע לו נחת רוח".

וצריכים לזכור את הכלל בסדר העבודה, שאין האדם צריך להסתכל על עצמו, ולראות אם הוא בסדר או לא. כלומר, שאם האדם רואה, שהוא אינו בסדר, אז הזמן שהאדם צריך להתפלל לה', שיעזור לו, שהוא יהיה בסדר, זהו דוקא בזמן, שהאדם מרגיש בעצמו, שיש לו קצת התקרבות לה', אז מותר לו להסתכל על מצבו עם בקורת. אבל זמן שהאדם מרגיש, שיש לו התרחקות מהעבודה, היינו שאין לו כל כך חשק לעבודה, אסור לו אז להסתכל על עצמו ולהתפלל. אלא שהוא צריך אז לשים לב ולומר "עד כמה שיש לי קצת אחיזה בעבודה, אני שמח בזה, ואני נותן תודה לה' עבור זה". אבל לא להתפלל אז, שה' יקרב אותו. וענין התפלה, שיתפלל, שה' יקרב אותו, צריך להיות דוקא בזמן שיש קצת עליה בעבודה. וזהו כמו שכתוב בזה"ק (וארא ל"ג, ובהסולם אות ק"ב) וזה לשונו "בוא וראה, ביום עסק בתורה להשלים הדינים, ובלילה עסק בשירות ותשבחות עד שבא היום. כל היום עסק להשלים ולברר דינים, שהם בחינת שמאל. בלילה עסק בתשבחות, שהם חסדים".

על כן פירוש כנ"ל, שדוקא "ביום", היינו בזמן עליה, היה עוסק בשמאל לברר הדינים. מה שאם כן "בלילה", זמן שאינו מאיר, היה עוסק בתשבחות.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו על האדם לעשות, אם נברא במידות לא טובות

מאמר מ"א, תשנ"א

ספר במדבר

הזה"ק (נשא אות מ"ב) אומר שם וזו לשונו "במעשים של האדם ניכר הפרצוף השורה עליו, זה שאומר, שהכרת פניהם ענתה בס בצורה השורה עליו, או מהמרכבה של ד' יסודות העולם, שהם אש רוח מים עפר (ארמ"ע), שאין בהם לא יצר הטוב ולא יצר הרע, אלא כבהמות העולם", עד כאן לשונו.

משמע, שענין התמזגות הגוף מוליד בהאדם את המידות, שאין זה שייך ליצה"ר. למשל, אם יש לו יותר מבחינת יסוד המים, הוא בעל תאווה. ואם יש לו יותר מיסוד האש, הוא כעסן. ואם יש לו יותר מיסוד הרוח, הוא בעל גאווה. ואם יש לו יותר מיסוד העפר, הוא עצלן. ואין לזה שום שייכות ליצה"ר, משמע מכאן, שכל המידות שיש באדם הנמשכות מארבע יסודות ארמ"ע, אין להן שום שייכות ליצה"ר.

נשאלת השאלה, ומהו היצה"ר. על זה צריכים לומר, ש יצה"ר הוא שמפתה את האדם לעשות מעשים שהם נגד רצון ה'. האדם צריך מקודם להאמין בה', ואח"כ יכולים לומר, שהוא עושה מעשים שהם נגד רצון ה'. ואז מתחיל לעשות חטאים מחמת היצר הרע, ולא רוצה לשמוע בקול ה', שנתן תורה לעמו ישראל.

אלא כל מה שהם (שלא משיגים אמונה בה'), עושים רע לאחרים, זהו מכח התמזגות של הד' יסודות, כנ"ל בדברי הזה"ק, שאומר "או מהמרכבה של ד' יסודות, שאין בהם לא יצר הטוב ולא יצר הרע, אלא כבהמות העולם", שאצלם אין שייכות לענין אמונה בה'. מה שאין כן אצל האדם, ששם נוהג ענין אמונה, שם מתחיל ענין יצר הרע, שאינו מאמין בה', ויצר הטוב, שהוא כן מאמין בה'. זאת אומרת, מי שמאמין בה', היינו שמאמין בשכר ועונש, אצלו מתחילה העבודה של יצה"ר ויצה"ט. מה שאם כן אלו אנשים שאין להם ענין באמונת ה', הם דומים לבהמות.

אבל בודאי צריכים לומר, מה שהזה"ק אומר, שהם שייכים לד' יסודות, ואין להם שייכות ליצה"ר וליצה"ט, זהו לגבי עניני עבודה. מה שאין כן בבחינת הנגלה, היינו להלכה, נוהג בהם כל עניני עונשים ודינים, שהבית דין מחייבים אותם, ששם אין האדם יכול לומר, שאין לו יצה"ר ולא מגיע לו עונש, אלא הוא יגיד שהוא בא מן ד' יסודות.

וצריכים לומר, שהזה"ק מדבר מעניני עבודה ולא מבחינת תורת הנגלה, ששם מדברים מבחינת הלכה למעשה. אלא שהזה"ק מדבר מסדר העבודה, שם שייך לומר, שהאדם שייך לבחינת ד' יסודות, ועדיין אין לו שייכות ליצה"ר. כי בעבודה מתחילים לדבר מיצה"ר, מזמן שהאדם מתחיל להאמין בה', אז מדברים מיצה"ט או מיצה"ר.

אולם בענין אמונה בשכר ועונש, יש גם כן להבחין ב' הבחנות :

(א) שכר ועונש מתפרש, שאם ילך בדרך הישר, הוא יקבל תמורת זה שכר בעוה"ז, שיהיה לו טוב, וגם בעולם הבא יהיה לו טוב. ואם חס ושלום לא ילך בדרך הישר, יהיה לו חס ושלום רע.

(ב) שכר ועונש מתפרש, שאם הוא ילך בדרך הישר, כפי שסדרו לנו החכמים, ויהיו מאמינים בדבריהם, אז יהיה השכר, שהם יזכו להתקרבות לה', ואם לא יאמינו באמונת חכמים, שהם קבעו לנו איך ללכת בדרכי ה', אז יהיה להם עונש. והעונש הוא בזה, שהם יהיו מרוחקים מה', ולא יתנו להם עזרה שיוכלו להתקרב לה'. כלומר, השכר שלהם יהיה, בזה שיתנו להם מלמעלה רצון להשפיע, שהוא טבע שני. והעונש שלהם יהיה, בזה שהם ישארו משוקעים באהבה עצמית, ויכאב להם בזה שלא מתקדמים.

וזה נקרא שהם "מונחים תחת שליטת היצה"ר", שמה שהם נפרדים מה' ואינם יכולים להתחבר אליו, וכואב להם בזה שהם מונחים תחת שליטת הרע. זאת אומרת, שאין לומר, שנותנים להאדם עונש ואינו מרגיש שהוא עונש, היינו שאינו מרגיש יסורים, בזה שהוא נמצא תחת שליטת הרע.

אלא הכוונה של עונש היא, שמרגיש יסורים בזה שהוא מונח תחת שליטת היצה"ר, היינו שמרגיש שזה רע ע"י יסורים. זה נקרא ש"האדם מונח תחת שליטת היצה"ר", היינו שכואב לו מזה. מה שאם כן אלו שהם מונחים תחת שליטת הרע, ואינם מרגישים יסורים, זה נקרא בעבודה, ש"עדיין אין להם יצה"ר", שעוד לא מרגישים, שזה שמונחים תחת שליטת הרצון לקבל, נקרא רע.

אולם יש להבין, אם האדם לפי התמזגות הגוף אין בידו לעשות טוב, אלא שהוא צריך להתאמצות יתירה, יותר משאר אנשים, לעשות טוב, אם כן מה מוסיף לנו בזה שהזה"ק אומר, שהרע שהוא עושה, הוא כמו בהמה. אם כן מהי העצה שיהיה בידו לעשות טוב. כלומר, מה יעזור לו, זה ששיג אח"כ את היצר הטוב ואת היצה"ר.

חז"ל (ראש השנה י"ז) אמרו וזה לשונם, "עיני ה' אלקיך בה עתים לטובה עתים לרעה. עתים לטובה כיצד, הרי שהיו ישראל רשעים גמורין בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים, לסוף חזרו בהן, להוסיף עליהן אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה, אלא הקב"ה מורידן בזמן על הארץ הצריכה להן, הכל לפי הארץ". (ופירש רש"י "על הארץ הצריכה להם" על השדות ועל הכרמים ועל הגנות). "עתים לרעה כיצד. הרי שהיו ישראל צדיקים גמורין בראש השנה, ופסקו עליהן גשמים מרובין, לסוף חזרו בהן, לפחות מהן אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה, אלא הקב"ה מורידן שלא בזמן, על הארץ שאינה צריכה להן. (ופירש רש"י "שלא בזמן" לפני הזריעה, "ועל הארץ שאינה צריכה להם" ביערות ובמדברות).

ויש להבין ענין זה בעבודה, מה בא זה ללמדינו. הנה לפי מה שאומר הזה"ק, שיש אנשים שנבראו לפי התמזגות של ד' יסודות, ואין להם שייכות ליצר טוב וליצה"ר, אלא כבהמות

עולם. זאת אומרת, שענין יצה"ט ויצה"ר, המובן הוא, שיש ענין **בחירה**, שהאדם יכול להתגבר על הרע. אבל בבחינת בהמות, משמע שהמידות מה שיש להן, אין לשנות. אם כן, מה יעשה האדם אם נולד עם מידות רעות, שאי אפשר לשנות את הטבע שלו, איך הוא יכול לבוא לידי בחירה, שהיא עבודה של התגברות של יצה"ט על היצה"ר.

ובהאמור יש לפרש, שהגם שהאדם נולד במידות רעות, שאין בהם הרבה טוב, אבל בזמן שהאדם הולך בדרך הישר, כלומר שהוא מבקש מה', שיעזור לו שינצח את הרע, הגם שהרע אצלו יותר גדול מבשאר אנשים, ולשנות הטבע אי אפשר, אז הקב"ה נותן לו כח, שישתמש עם המידות שלו, שאין בהן הרבה טוב, אבל כמה טוב שיש לו, עובד אצלו. כלומר, שהקב"ה נותן לו עזרה מלמעלה, שכמה כוחות שיש לו, הוא מוציא את הכוחות האלו במקום הנכון.

לדוגמא, כשאין לו כח רק ללמוד שעה אחת, הוא לומד דוקא בספרים שמביאים לו מאור התורה, היינו שהוא מקבל על ידיהם חשיבות בעבודת ה', ומקבל התעוררות, שכדאי להתדבק בה'. ובזמן שיש קצת מחשבה בענין עבודה, הוא לא חושב מה יהיה לו מעבודה זו, אלא הוא חושב, מה יש לי ליתן להמלך, שיהיה לי חיבור עמו, וכדומה. כשהוא מתפלל, היות שהוא יודע, שהוא בעל כשרון קטן, ואין בידו לחשוב מחשבות גדולות ועמוקות, אלא פשוט כשהוא מתפלל, הוא מצייר לעצמו למי הוא מתפלל, היינו למי הוא מדבר, ומה הוא מבקש ממנו שיתן לו. ואומר, היות שאני יודע את שפלותי, שאני יותר גרוע משאר אנשים, לכן שאר אנשים יכולים להתגבר על הרע שלהם, ואין כל כך זקוקים לעזרתך, מה שאם כן אני כשלעצמי, אין בי שום כח ושום מוח, לכן תרחם עלי. והיות שהוא מתפלל בכל הלב, לכן ה' שומע תפלתו. לכן כל הכוחות הקטנים שיש לו, האדם משתמש עמהם במקום הנכון ובזמן הנכון.

מה שאם כן אם האדם, נגזר עליו מכח הד' יסודות, שיש לו מעלות ומידות טובות, ושלא זוכה, היינו שלא הולך בדרך הישר, לבקש מה' שיעזור לו ללכת בדרך הנכונה, אז הכשרונות שלו מנוצלים במקום שלא צריכים. היינו כנ"ל, שכל הכוחות והכשרונות הולכים למקום שלא יצמח מזה שום דבר לרוחניות מבחינת העבודה, כמו שכתוב "שלא בזמן לפני הזריעה". כלומר, שמהעבודה שלו, שנותן כח גדול ועמקות גדולה, מכל מקום לא יכול מזה לצמוח משהו. וזה שאומר "ועל הארץ שאינה צריכה להם, ביערות ובמדברות". זאת אומרת, שכל הכוחות והכשרונות וכל המידות הטובות מנוצלות במקום שלא יצמח מזה, היינו שזה לא יביאהו לדביקות ה', כלומר **שלא יטריח עצמו למצוא את המדריך הנכון, ולא ישים לב להסתכל דוקא בספרים, המביאים לידי התקרבות ה', וכדומה.**

נמצא, זה שהאדם נברא מד' יסודות, אין לו שייכות ליצה"ר או ליצר הטוב. אלא אח"כ, כשהוא מתחיל בעבודה, היינו שרוצה להתקרב לה', אז מתחיל ענין של יצה"ר, היינו שהאדם מתחיל לראות, איך שיש לו רע, וכואב לו, ואז, כשהוא רואה שאין לו מידות טובות, הוא מתפלל לה' שיעזור לו, אז ה' מקבץ כל הכוחות שלו וקצת הכשרון שיש לו, ה' מקבץ הכל ומרכז את כל הכוחות, מה שיש ביכולתו לעשות, שיהיה הכל להגיע לדביקות ה'.

נמצא, הגם שאומרים "האופי של האדם אינו מקבל שינוי", אבל ע"י יצה"ר, שהאדם מתחיל לעבוד, ורואה שרע לו זה שהוא מרוחק מה', אז ע"י תפלה, שהאדם מתפלל לה' ומאמין במה שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", היינו אפילו פה שבא מאדם שאינו כשרוני וחסר לו כח ההתגברות, ויחד עם זה יש לו מידות רעות, שאין לשאר אנשים כל כך רע כפי שיש לו. וזה בא לו מטעם שהאדם נברא מד' יסודות (אש רוח מים עפר) ולפי התמזגות הגוף שלו מהד' יסודות, מזה נמצא שיש לו מידות רעות, נמצא שאין לאדם מה להוסיף על זה.

אלא בזמן שהאדם מתחיל לעבוד בתו"מ, זה גורם לו, שידע שיש ענין יצר טוב ויצה"ר, כמו שכותב בהסולם (בראשית חלק ג' דף ס"ד) וזו לשונו "שאם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מכל מקום ע"י המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה, שיש בטבע הקבלה לעצמו, ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז יפקח ה' את עיניו ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות, שאין בו חסרון כל שהוא".

ובהאמור אנו רואים, הגם שהאדם נולד מד' יסודות, שאין לו שייכות לא ליצר טוב ולא ליצה"ר, אלא כמו בהמות העולם, והמידות האלו אין לשנותם, מכל מקום ע"י התעסקותו בתו"מ, אז הוא בא לידי ידיעה והרגשה, שיש ענין יצר טוב ויצה"ר, ואז יש לו מקום להתפלל לה', שה' יעזור לו לצאת משליטת היצה"ר, ואז כל הכוחות שיש לאדם, מתרכז להשתמש עמם במקום הנכון, היינו כמה כוחות שיש לו, מספיק לו להשתמש, בשיעור שתהיה לו היכולת לבוא לדביקות ה'.

וזה שכתוב "עתים לטובה כיצד, הרי שהיו ישראל רשעים גמורין בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים". שיש לפרש, כשנולד לפי התמזגות הגוף, היו להם מידות רעות, שזה נקרא "ופסקו להם גשמים מועטים", שענין "גשמים" זהו הכח שמוציא פירות, הנקרא "חומרי דלק" בעבודה. וזה שכתוב "לסוף חזרו בהן, להוסיף עליהם אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה". פירוש, שכבר נולדו לפי התמזגות הגוף בד' יסודות, "אלא הקב"ה מורידן בזמן על הארץ הצריכה להן". היינו כנ"ל, שהגשמים, שהם חומרי דלק, שהם כוחות שעמם עובדים, הם מרוכזים לשימוש רק לדבר הצורך.

ניקח לדוגמא, אש. מצד אחד האדם נהנה מהאש. האדם, כשיש לו אש, הוא יכול לבשל, והוא יכול להשתמש עמה, שתאיר לו בלילה, וכמו כן בחורף הוא יכול להתחמם עם האש. בעיקר האדם יכול לומר, שאש באה לעולם לתיקון העולם. ומצד השני, אם האדם לא נזהר והוא משמש עמה לא לפי המקובל, האש הזו מביאה קלקול וחורבן לעולם, שע"י האדם נעשה לפעמים עני ואביון, אפילו שהיה מקודם עשיר גדול, ולפעמים האש מביאה מיתה לעולם, וכדומה.

כמו כן בעבודה, הכוחות של האדם יכולים להביא תיקון לעולם, ואם האדם משתמש עם הכוחות לפי המקובל בסדר התיקון, הכוחות מביאים הנאה לעולם. וזהו כנ"ל, שאם האדם הולך בדרכי התיקון, מספיק לו הכוחות המעטים שיש לו, בכדי להגיע לשלימותו.

רואים אנו, אפילו מדבר שממנו יכול לצאת נזק לעולם, אם משתמשים עמו, היינו עם הכח הזה, הנקרא, לדוגמא, "אש", בדרך התיקון, כל העולם נהנין ממנו.

וכמו כן הוא בעבודה כנ"ל, כשה' נותן לו העזרה הדרושה, מספיק לו כמה כוחות של חומרי דלק, הנקרא בחינת "גשמים", כנ"ל, שיעשו פירות, שיש כלל בקדושה, שהאדם צריך להוציא פירות מהעבודה, מה שאם כן בסטרא אחרא נקרא "אל אחר אסתרס ולא עביד פירי".

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (נדה ט"ז ע"ב) וזו לשונם "דדריש ר' חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על הריון, לילה שמו, ונוטל טיפה, ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו, רבונו של עולם טיפה זו, מה תהא עליה, גיבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר, כדרי' חנינא דאמר ר' חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

ואאמו"ר זצ"ל הקשה על זה, הלא אם נגזר על הטיפה שתהיה טיפש, איך יכול להיות אח"כ בחירה לטוב, הלא יש כלל "אין אדם חוטא, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". אם כן איך האדם יכול לעשות בחירה, שיבחר בטוב, הלא הוא נולד עם רוח שטות, ואיך הוא יכול לשמור את עצמו שלא יחטא, בזמן שרוח שטות נמצא בו.

ולפי מה שפרשנו בענין האדם, כשנולד לפי התמזגות ד' יסודות, שבגלל זה יש לו מידות רעות, ואין לו שייכות ליצה"ר או ליצה"ט, אלא שהוא כבהמות העולם, אלא ע"י שעוסק בתו"מ אפילו להנאת עצמו, מכל מקום ע"י המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה, שיש בטבע הקבלה לעצמו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז יפקח ה' עיניו.

כמו כן יש לפרש כאן, שהגם שנגזר על הטיפה שתהיה טיפש, מכל מקום ע"י זה שיעסוק בתורה שלא לשמה, המאור שבה יחזיר אותו למוטב, שהמאור שבתורה של שלא לשמה, יש בכוחו להאיר לו, שירגיש את הרע שבו. כלומר, הגם שיש כלל "שוטה אינו מרגיש", ואיך אפשר מי שנולד מטיפה, שנגזר עליה שתהיה שוטה, אם כן אין לו ההרגש של טוב ורע, זה מצד הלידה עצמה, היינו כנ"ל, מצד הטיפה עצמה, שנגזר שתהיה שוטה, אז הוא בבחינת "שוטה אינו מרגיש". אבל ע"י מאור התורה, הוא מקבל את ההרגש של טוב ורע, עד כדי כך כנ"ל, שע"י הכרת הרע שקבל ע"י מאור התורה, הוא זוכה אח"כ לפקחת עינים.

אולם יש לשאול, מדוע הקב"ה גוזר על הטיפה שתהיה טיפש, הלא זה נראה כאילו הקב"ה מלכתחילה גורם לו שלא יהא בידו להתגבר על המידות בהם הוא נולד. יש לפרש, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שיש הרבה פעמים שהקב"ה עושה פעולה להאדם, שנראה כאילו שהקב"ה בעצמו פועל לרעת האדם. הלא יש להקשות לפי הכלל "שאין הקב"ה בא בטרונא (היינו בטענות) על בריותיו". ולמה עשה ה' ככה, שנראה לאדם, שהקב"ה גרם להאדם שלא יהיה בכוחו להתגבר.

והתשובה היא, הקב"ה רוצה שהנבראים ידעו, שהוא חס ושלום לא מוגבל בפעולותיו.

כלומר, היות שענין להגיע לדביקות ה' אין זה בידי אדם, אלא זה בא דוקא בעזרה מלמעלה, שה' נותן להאדם טבע שני, הנקרא "רצון להשפיע", ואצל הבורא אין הבדל אם צריך לתת לו עזרה גדולה או קטנה. כמו כן יש לפרש גם כאן, היינו זה שהקב"ה גוזר על הטיפה שתהיה טיפש, הוא בכדי שהאדם ידע, שאצל הקב"ה אין הבדל בין שיש לו כוחות גדולים או קטנים, בין שהוא חכם גדול ובין שהוא טיפש. **רק אם האדם מגיע לידי הבנה, שצריך לבקש מה', שיעזור לו, הקב"ה עוזר לו, כנ"ל, שלאחר שקבל מאור התורה, ע"י התורה שעסק בה להנאתו עצמו, הנקרא "רצון לקבל לתועלת עצמו", אז אם הוא מבקש מה', הוא זוכה שה' יפקח את עיניו, ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות.**

ובהאמור יכולים לפרש מה שאמרו חז"ל (תענית ז') "כל העוסק בתורה לשמה, תורתו נעשית לו סם חיים. וכל העוסק בתורה שלא לשמה, שנעשית לו סם המות".

ולפי זה יהיה קשה, הלא האדם, מטרם שזכה שמעשיו יהיו לשם שמים, אין עדיין בידו ללמוד לשמה, ואיך אמרו (פסחים נ') "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה הוא בא לשמה". איך זה אפשר לומר, שהאדם ילמוד מקודם שלא לשמה, הלא הוא מכניס לתוך עצמו סם המות.

ויש לפרש זה על דרך הנ"ל, כי האדם, הנולד מד' יסודות, אין לו עדיין שייכות לא ליצה"ר ולא ליצה"ט. אלא כנ"ל בדברי הסולם, שאומר שם, שעל ידי זה שהאדם לומד תורה להנאתו עצמו, שזה נקרא "שלא לשמה", היינו לתועלת עצמו, מכל מקום ע"י המאור שבה, כנ"ל בהסולם, "ע"י המאור שבה ירגיש הפחיתות, שיש בטבע הקבלה לעצמו, ואז יתן אל לבו לפרוש עצמו מטבע הקבלה, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע, ואז יפקח ה' עיניו".

אם כן יהיה הפירוש, שרק ע"י מאור התורה, בזמן שלומד שלא לשמה, אז המאור שבתורה יתן לו להבין ולהרגיש, שאם ילמוד לשמה, היינו להשפיע, אז יזכה לאור החיים, שיראה עולם מלא כל טוב. ואם לא, אלא שישאר בקבלה עצמית, יהיה מצבו "סם המות", שפירוש, שהוא מרגיש אז השחיתות שיש בקבלה עצמית, שהוא ישאר נפרד מחיי החיים.

נמצא, דוקא כשהתחיל ללמוד שלא לשמה, אז המאור שבתורה נותן לו להבין מה זה "סם החיים" ומהו "סם המות", ועל ידי זה יזכה אח"כ לפקחת עינים ויראה עולם מלא כל טוב.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, ידע שור קנהו, ישראל לא ידע, בעבודה

מאמר מ"ב, תשנ"א

הנה הכתוב אומר "ידע שור קנהו, וחמור אבוס בעליו. ישראל לא ידע, עמי לא התבונן". ויש להבין מהי השאלה, שאומר, שור כן ידע, וחמור כן ידע אבוס בעליו, מה שאין כן ישראל. כלומר, שבטח יש לאדם יותר שכל מבהמה. אם כן שואל, מדוע ישראל לא ידע, ו"עמי לא התבונן" לדעת מי הוא המפרנס ונותן מזונות להנבראים. ויש לשאול, הלא אינו דומה "ידע שור קנהו" לישראל. כי השור והחמור הם רואים מי שנותן להם לאכול, מה שאם כן ישראל ובחינת עם ישראל לא רואים מי הוא המפרנסן. רק הם צריכים להאמין, שה' נותן להם את כל מה שהם צריכים. כלומר, שעם ישראל צריכים להאמין, שה' הוא הזן ומפרנס את העולם. אם כן מהי השאלה, מדוע שור וחמור ידע את מי הוא המפרנסן, וישראל לא ידע. בטח אם ישראל היו רואים את הבורא, הנותן להם את אכלם, כמו שור וחמור, בטח הם היו דומים לשור וחמור, עם הידיעה כמו השור והחמור. מה שאם כן אנו צריכים להאמין, מה שכתוב "פתח את ירך ומשביע לכל חי ורצון", כי זה יכול להיות רק באמונה, ולא בידיעה כמו השור.

אם כן יש להבין, מהי השאלה "מדוע ישראל לא ידע". קודם כל יש להבין, למה נתן את ענין האמונה להאדם. כלומר, כל מי שיש לו קצת שכל, מבין, שאם הבורא רוצה שיקיימו את התו"מ, בטח אם האדם היה רואה את השגחתו יתברך בגלוי, ולא היה צריך להאמין, שהבורא מנהיג את העולם בהשגחה של טוב ומטיב, אלא כל אחד היה רואה את השגחתו יתברך, היה כל העולם כולו עובדי ה', והיו מקיימים תורה ומצוות באהבה.

וענין השגחה גלויה הוא כמו שכתוב (הקדמה לתע"ס, אות מ"ג) וזה לשונו "ונניח למשל, אם הקב"ה היה נוהג עם בריותיו בהשגחה גלויה, באופן אשר למשל, כל האוכל דבר איסור, יחנק תיכף על מקומו, וכל העושה מצוה, ימצא בה התענוג הנפלא, בדומה לתענוג המצוינים ביותר שבעולם הזה הגשמי. כי אז מי פתי היה מהרהר אפילו לטעום דבר איסור, בשעה שהיה יודע, שתיכף יאבד מחמתו את חייו. וכן מי פתי היה עוזב איזו מצוה, מבלי לקיימה תיכף בכל הזריזות".

אם כן למה באמת לא עשה ה' ככה, אלא שעשה הכל בדרך, שצריכים להאמין, ולא בדרך ידיעה. ואמר אאמו"ר זצ"ל, שאנו צריכים להאמין, שהבורא הוא כל יכול. אם כן למה בחר דוקא שנלך בדרך האמונה ולא בדרך ידיעה. בטח שהקב"ה הבין, שדרך האמונה היא דרך יותר טובה להגיע בסופה לידי מטרת הבריאה. לכן ניתן לנו את הדרך של האמונה.

ובענין האמונה יש הרבה פירושים. כלומר, שכל אחד ואחד נותן פירוש משלו. ואליבא דאמת, כל פירוש של אמונה, שהאדם בוחר לעצמו, נקרא בחינת "אמונה".

וזה על דרך שמובא בהקדמה לתע"ס (אות י"ד) "מי שתורתו אומנותו", שיש לפרש,

אשר בעסק תורתו ניכר שיעור אמונתו. כי "אומנותו" אותיות "אמונתו". בדומה לאדם שמאמין לחבירו, ומלווה לו כסף. אפשר שיאמין לו על לירה אחת, ואם ידרוש ממנו שתי לירות, יסרב להלוות לו. ואפשר שיאמין לו עד מאה לירות ולא יותר. ואפשר גם כן, שיאמין לו על כל רכושו, בלי שום צל של פחד. ואמונה זו האחרונה נחשבת ל **אמונה שלימה**. אבל באופנים הקודמים נבחנת **לאמונה בלתי שלימה**, אלא שהיא **אמונה חלקית**. כך אדם אחד, מקצה לו מתוך שיעור אמונתו בה', רק שעה אחת מיומו, לעסוק בתורה ועבודה. והשלישי אינו מזניח אפילו רגע אחד משעת הפנאי שלו, מבלי לעסוק בתורה ועבודה".

ובהאמור אנו רואים, שיש לכל יהודי בחינת אמונה. אולם למה בחר ה' דוקא את דרך האמונה, הוא כנ"ל, שדרך האמונה היא הדרך המוצלחת ביותר, שהאדם יגיע ע"י זה למטרת הבריאה. היינו, שיקבל את הטוב והעונג, שהיה לו במחשבת הבריאה, שהיא "רצונו להטיב לנבראיו". אולם יש להבין, מהן הדרכים, שיש להאדם ללכת, בכדי להשיג את שלימות המטרה. התשובה היא, שהאדם צריך לעשות תיקון הבריאה. זאת אומרת, שהכלי קבלה שהבורא ברא בהנבראים, שהרצון הזה הוא בהפכיות הצורה מהבורא, שרצונו הוא להשפיע. לכן האדם צריך לתקן את עצמו עם השגת הרצון להשפיע. וזה נקרא "תיקון הבריאה". וזהו כל עבודת האדם, להגיע לידי דביקות עם הבורא, שזהו ענין השתוות הצורה.

לכן, אם ההשגחה, שהבורא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, היתה מגולה, אז לא היה יכול להיות שום אפשרות, שיהיה בכוחו של אדם לעשות בחירה, היינו לקיים תו"מ בע"מ להשפיע. אלא סיבה אחרת היא מחייבת אותו, שבגללה הוא מקיים תו"מ. והיא מטעם עונש. היינו, מטעם תועלת עצמו ולא מטעם מצות ה', כנ"ל בהקדמה לתע"ס.

לכן השגחתו יתברך היא בהסתרה, אלא שהאדם צריך להאמין. אז יש מקום לבחירה. היינו, יש מקום לומר, שהוא עושה בע"מ להשפיע. זאת אומרת, האדם עוסק בתורה ומצות, אף על פי שעדיין אין מרגיש שום טעם בתו"מ. כלומר, שהטעם של התורה, והטעם של המצות, זה תהיה הסיבה, שמחייבו לקיים אותם - זה אי אפשר לומר, בגלל שאינו מרגיש עדיין שום טעם.

מה שאם כן בתענוגים גשמיים, ששם התענוג בידיעה ולא באמונה, לכן התענוג שהאדם רואה, שיש באיזה דבר, התענוג היא הסיבה המחייבו לקבל את התענוג. לכן כנ"ל, אם היה מגולה התענוג שיש בתו"מ, ששם התענוג הוא אמיתי, כמו שאמר האר"י הקדוש, שבתענוגים הגשמיים אין יותר ממה שנפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, שזהו רק "נהירו דקיק" (אור דק), בטח אם היה מגולה התענוג שיש בתו"מ, בטח שהנבראים היו מוכרחים לקיים תו"מ מטעם תועלת עצמו.

מה שאם כן כשהאדם מקיים תו"מ, לא משום שהוא מרגיש טעם בזה, אלא לפעמים הוא עושה את המעשים של תו"מ בכפיה, למרות שהגוף מתנגד לזה. אבל יש לשאול, מדוע האדם כופה את עצמו, ומתגבר על רצון לקבל, שרוצה במנוחה. אלא האדם אומר, שזה כל ההבדל בין אדם לבהמה. כי אצל בהמה, שאין לה שכל, לכן רק התענוג קובע מה לעשות ומה שלא לעשות.

מה שאם כן אדם, שנברא עם דעת, הוא כבר לא מסתכל על התענוג, שזה יתן לו הבסיס, היינו שזה יהיה אצלו המורה דרך. היינו, איפוא שיש יותר תענוג, שם, בדרך הזו הוא צריך ללכת. אלא האדם חושב תמיד, שהוא צריך ללכת בדרך האמת. היינו, שהמודד של העבודה, הוא מה שהוא אמת. בדרך הזה הוא הולך, ואין הוא מסתכל על הרגשת התענוג, שהוא יהיה המורה דרך שלו. אלא האדם חושב תמיד על האמת, אם באמת יצמח מזה שהוא הולך לעשות עכשיו, דבר טוב בשבילו.

לכן האדם, כשמקבל על עצמו מלכות שמים, הנקרא "אמונה", שהאדם רוצה לעבוד בתו"מ לשם שמים, והאדם רוצה לעשות נחת רוח ליוצרו, לכן אין האדם מסתכל על המעשה שהוא עושה, אלא הוא מסתכל על האמת. היינו, היות שהבורא נתן לנו תורה ומצוות, ואנו רוצים לעשות רצונו, בכדי שיהיה לו הנאה, בזה שאנו מקיימים מצותיו.

לכן, למשל, כשהאדם לובש ציצית, אין האדם מסתכל, איזו הנאה תהיה להגוף בזה שהוא לובש ציצית. ובפרט שהוא מדקדק, שיהיו ציצית מן המשובחים ביותר, כמו שאמרו חז"ל (שבת, קל"ג) "זה אלי ואנוהו. התנאה לפניו במצות. עשה לפניו סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה".

אלא האדם מסתכל תמיד, במה הוא יכול לעשות הנאה להבורא. היינו, שהאדם מבין בשכלו, זה שהבורא נתן לנו מצוות אהבת ה', אינו זה חס ושלוש שהבורא צריך לאהבה שלנו. אלא כל מה שהבורא צוה לנו לעשות ולקיים את כל מצותיו, אינם אלא לתועלת האדם. כלומר, שע"י זה האדם יגיע להשיג את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

אבל האדם יודע, שיש לו טבע, הנקרא "רצון לקבל לתועלת האדם ולא לתועלת הזולת". זה גורם לו, שקשה להאדם לומר, אף על פי שהוא מבין, שהאדם אינו דומה לבהמה, שנגיד, שדוקא במקום שהאדם מרגיש שיקבל תענוג, שם הוא יכול לתת כוחות, בכדי להשיג את התענוג. אמנם, אם אומרים להאדם, שהוא צריך לאהוב את ה', זה האדם יכול להבין, רק בזמן שהוא רואה את גדלות וחשיבות של הבורא, אז שייך לומר את הענין של האהבה.

מה שאם כן **בזמן שהאדם אינו רואה את חשיבות של הבורא, אלא האדם צריך להאמין, כאן מתחילה עבודת האדם, כלומר עבודה, ששייכת לבחינת אדם ולא לבחינת בהמה.** שענין אמונה שייך לעבודת האדם ולא לעבודת הבהמה. אולם **שיעור האמונה צריך להיות, כמו הידיעה שיש אצל בהמה.** אחרת אין זה עדיין נקרא "אמונה", אם יש לו הבדל בין אמונה לידיעה.

כלומר כנ"ל, שהאדם צריך להיות דומה כמו בהמה. היינו, **כמו בהמה אינה יודעת רק ידיעה מה שהיא רואה, כן האדם צריך ללכת בבחינת אמונה, כמו בהמה**

בבחינת ידיעה. אחרת מהו ההבדל בין אדם לבהמה, כנ"ל, כלומר האמונה צריכה להיות כמו ידיעה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שכתוב "ידע שור קנהו, וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע, עמי לא התבונן". איך הוא מדמה ישראל לשור וחמור. הלא השור והחמור הם רואים מי הוא הנותן להם מזונות. מה שאם כן ישראל לא רואים, אלא הם צריכים להאמין. אם כן מהו הדמיון זה לזה.

והתשובה היא כנ"ל, כי עיקר ההבחן בין אדם לבהמה הוא, שלבהמה אין דעת. לכן אצל הבהמות רק הרגשת התענוג היא הקובעת, אם לעשות את הפעולה, או לא לעשות. מה שאם כן באדם, שיש לו שכל ודעת, אין לו להסתכל על התענוג שבדבר, אלא על האמת שבדבר.

לכן כשנתנה לנו בחינת אמונה, כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". לכן כשנתן לנו העבודה הזאת. לכן ישראל צריך להיות בבחינת ידיעה, היינו אמונה, שישראל צריכים לקבל על עצמם, צריך להיות כמו ידיעה אצל הבהמות.

ועל זה באה השאלה. מדוע הידיעה, שיש בבהמות, שזה הוא הבסיס שלהם, כמו כן צריכה להיות האמונה אצל ישראל. ומדוע אצל ישראל "לא ידע", אינו דומה אמונה שלהם כמו ידיעה.

וזה שכתוב "עמי לא התבונן". הנה "עמי" נקרא "עמך". מה שאם כן "ישראל" הוא כבר מדרגה יותר גבוהה, כידוע ש"ישראל" אותיות "לי-ראש". לכן הוא אומר

"ישראל לא ידע". מדוע. זהו מטעם ש"עמי לא התבונן". בזמן שהם היו בבחינת "עמי", להתבונן מהו שיעור אמונה, שהם צריכים להשיג, אלא שחשבו, שגם אמונה חלקית, כנ"ל, כבר זה שיעור מספיק לבחינת אמונה, לכן הסתפקו במועט, והם חושבים עצמם לבחינת "ישראל", אף על פי שהם עוד לא זכו לבחינת "אמונה שלימה", שזה יהיה דומה בבחינת ידיעה כמו בבהמות.

ובהאמור יוצא, שסדר העבודה צריך להיות, שהאדם צריך להגיע לבחינת אמונה, כמו ידיעה. היינו, האדם מתחיל להבין, שצריכים לעשות הכל בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו. לכן כשהאדם הולך בדרך הזו, וכשהוא רואה, שאין הגוף נהנה מהעשיה שהוא רוצה לעשות, אז האדם צריך לומר להגוף שלו "אין אני הולך לעשות מעשה, שאתה תהנה מזה, אלא אני הולך עכשיו לעשות מעשה, שהבורא יהנה מזה. אם כן מה אתה דורש ממני, שאני אחכה מלעשות את הדבר עד שאתה תסכים. הלא אין אתה בא בחשבון, בקשר לעשיית המעשה, שאני עושה לתועלת ה'".

אבל הגוף שואל "מה יהיה לך, מזה שאתה עושה לתועלת ה'. כלומר, איזו הנאה תהיה לך מזה. היות שאין אדם עושה שום דבר בלי תמורה, אם כן מהי התמורה, שאתה מקוה לקבל עבור זה".

התשובה צריכה להיות "ניתנה לנו מצות אמונה, כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". לכן אני מאמין, שאני משמש מלך גדול, הגם שעוד אין לי ההרגשה מגדלות הבורא. אלא אני מאמין בגדלותו, לכן יש לי הנאה, בזה שאני משמש מלך גדול.

וזוהי ההנאה שלי. לכן כל השאלות שלך הן יכולות להיות רק על האמונה, מדוע אני מאמין. אבל בו בזמן, שאני מאמין באמונה שלימה, האמונה שלי היא כמו ידיעה".

ואנו רואים, בזמן שיש ידיעה על אדם, שהוא מורס מעם, מלך, שר גדול, או מי שהוא מפורסם, לאיש גדול, יש זה מצד הטבע, שהאדם נכנע לפני הגדול. ואין זה שייך לדת תורה, אלא זהו בטבע, שיש זכיה גדולה, שהקטן משמש להגדול. רק בעבודה, ששם ענין גדלות וקטנות אינו מגולה, אלא שצריכים להאמין, שם יש העבודה, מטעם שמצד הטבע, אין האדם מסוגל לעשות שום דבר, אלא מה שהוא רואה ומבין בשכל.

לכן כשהאדם קבל על עצמו אמונה כדוגמת ידיעה, כבר אין לו מה להתווכח עם הגוף. כי האדם אומר להגוף "אני רואה, שאין אתה אומר לי שום דבר, רק דבר אחד אתה אומר לי, שאין אתה יכול להשלים עם האמונה, שאני קבלתי עלי. לכן על טענת האמונה אין לי מה להתווכח עמך. לכן אני אומר לך, מה שאני עושה עכשיו, ואתה לא מסכים, אין אני מחכה להסכמתך. כי אצלי האמונה כמו ידיעה".

ובהאמור יוצא, **שכל עבודת האדם הוא איך להשיג כח האמונה.** כי אין האדם יכול לנצח את הרע שבו ע"י ויכוחים. **כי בשכל החיצוני הגוף תמיד צודק. אלא רק אם האדם עונה להגוף עם בחינת אמונה למעלה מהדעת, אז הוא יכול לנצח את הגוף.**

אי לזאת, האדם צריך לעשות הכנה לפני עשיית דבר שבקדושה, שהוא רוצה בזכות המעשה של קדושה, שהוא הולך לעשות עכשיו, הוא יקבל תמורת העשיה בחינת אמונה. והאדם צריך להאמין, שלא חסר לו שום דבר, רק אמונה בה'. והאמונה, האדם יכול להשיג, שה' יתן לו, ע"י זה שהוא עושה מעשים למעלה מהדעת, היינו בכפיה. כלומר, שיש הרבה פעמים שהאדם צריך לילך בכפיה, שהוא צריך לכוון, שבזכות הכפיה הוא יזכה לבחינת אמונה בגדלות וחשיבות בה'. אולם האדם צריך לדעת, שבזמן שהוא עובד בע"מ להשפיע, יש לו עליות וירידות. וזהו מטעם, שע"י הירידות והעליות, האדם מקבל יכולת ואפשרות להבחין בין טוב לרע. כי ידוע, שאין האדם יכול להבין שום דבר כל צרכו, אם אין לו נגד זה, דבר, שהוא ההיפך מהדבר שיש לו.

וזוהו כמו שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". כלומר, שאין להכיר את החשיבות של האור, אלא מתוך החושך. שסבל, והיו לו יסורים מהחושך. אז, כשבא האור, הוא יודע להעריך אותו. כמו כן אין האדם מסוגל להעריך את חשיבותו של מצב העליה, אם אין לו נגד זה ירידות. כי רק אז הוא יכול להעריך חשיבותו של האור, היינו בחינת העליה.

אחרת זה דומה, שנותנים לתינוק אבנים טובות ומרגליות, ואין התינוק יודע להעריך את החשיבות שבדבר. אז באים אנשים, ולוקחים ממנו את הדברים טובים, היות שהתינוק לא יודע בשביל מה הוא צריך להחזיק את האבנים טובות. וממילא מי שרוצה, לוקח מהילדים את הדברים טובים.

וכמו כן האדם, שלא יודע מהו הערך של קדושה. אם נותנים לו קצת קדושה, בכדי שהאדם יתקדם בעבודה, בא הסטרא אחרא ולוקחת מידו. היות שאין להאדם

היכולת להבין, שקצת קדושה, מה שרכש, צריך לשמירה, שהס"א לא תוציא את הקדושה מידו.

לכן כשיש לו ירידות, הוא נשאר עם רשימות, ממה שהיה לו. ולכן הוא כבר יודע לשמור את עצמו, שהס"א לא יוציאו מידו. ומשום זה אדם המאמין, שהכל עושה ה', ובטח ה' עושה הכל לתועלת האדם. אם כן הירידות שהאדם מקבל, הוא אומר, שה' שלח לו את המצבים האלה בטח לטובתו.

זה נותן כח לאדם, שלא יברח מהמערכה, אף על פי שהוא לא רואה, שה' משגיח עליו, היינו שירגיש, שה' עוזרו. אלא שלא די, שלא התקדם בעבודה, אלא הלך אחורה. אבל אם הוא מאמין, שה' עוזר לו, בזה ששולח לו את הירידות, ממילא כבר האדם אינו בורח מהמערכה.

כי הוא אומר, שה' כן עוזרו. אבל לא באופן שהאדם מבין, היינו בעליות. אלא שה' נותן לו עזרה בדרך הירידות. לכן אמונה זו מחזקת אותו, שלא יברח מהמערכה, אלא הוא מצפה לעזרת ה', ומתפלל, שיהיה לו כח להמשיך בעבודה, עד שה' יפקח את עיניו ויזכה לדביקות ה'.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (ברכות, נ"ד) "חייב אדם לברך על הרעה, כשם שמברך על הטובה". זאת אומרת, אם האדם מאמין, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, אם כן מדוע האדם מרגיש, שיש לו רע. וזה נקרא, כאילו ה' נותן לו רע. לכן אמרו חז"ל, שהאדם צריך להאמין, שבטח הרע הזה הוא לטובה. ובעבודה יש לפרש, כי אנו רואים, בזמן שהאדם נכנס לעבוד בבחינת "שכל מעשיו יהיו לשם שמים", היינו שכל מה שהוא עושה, הוא עושה מטעם, שהוא רוצה להשפיע להבורא, ולא לתועלת עצמו, אז הוא בא לידי מצבים של עליות וירידות. כי בזמן שמאירה לו בחינת האמונה בה', הוא במצב עליה. היינו, שהוא מבין, שכדאי לעבוד רק לתועלת ה'. ואח"כ באה לו ירידה. היינו, שבאו לו מחשבות, מה יהיה לו, מזה שהוא יעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו. ויש לפעמים, שהוא מקבל ירידה כל כך גדולה, שהוא רוצה לברוח מהמערכה.

אז נשאלת השאלה, מדוע מטרם שנכנס לעבודה דלהשפיע, היה תמיד במצב רוח מרום, ועתה הוא מרגיש הרבה פעמים, שבכלל הוא רחוק מהעבודה, והוא עושה הכל בכפיה. הלא יש כלל "מצוה גוררת מצוה". אם כן, מדוע קבל ירידה.

והתשובה היא, זה שהאדם מרגיש, איך שהוא נמצא במצב של ירידה, הנקרא "מצב של רע", זהו גם כן לטובתו, שדוקא ע"י שניהם הוא יכול לזכות לעזרה מצד ה'. וזה שכתוב "חייב אדם לברך על הרעה".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו שהדיין צריך לדון דין אמת לאמיתו, בעבודה

מאמר מ"ה, תשנ"א

חז"ל אמרו (שבת י') "כל דיין שדן דין אמת לאמיתו, כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית".

ויש להבין:

(א) מה זה "דין אמת", ומהו "דין אמת לאמיתו". שמשמע, שיכול להיות דין אמת, רק חסר ענין "לאמיתו". אבל בדרך כלל זהו אמת. ומהו פירושו "לאמיתו". כלומר, מה זה מוסיף לנו את ענין "לאמיתו".

(ב) מהו "כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית".

(ג) מהו דוקא "אמת לאמיתו" הוא יכול להיות שותף להקב"ה. מה שאם כן סתם אמת, לא יכול להיות שותף. ויש להבין מהי הסיבה, כלומר מהו הקשר "אמת לאמיתו" למעשה בראשית.

הנה ידוע שמעשה בראשית, שהוא ענין בריאת העולם ומילואה, היתה על הכוונה להטיב לנבראיו. ומבחינה זו יצא העולם עם חסרון וגם עם המלוי של החסרון, הנקרא בשם "עולם אין סוף", שהיה אז אור העליון ממלא כל המציאות של הבריאה. אלא כדי שלא יהיה ענין של בושה, נעשה תיקון, הנקרא "צמצום". שהוא ענין העלם והסתר, שלא יהא ניכר בעולם את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת לנבראים, טרם שיכולים לכוון בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו.

לכן מוטלת על הבריאה לתקן את ענין הבושה, שהם שצריכים לכוון בע"מ להשפיע. והיות שהנבראים נבראו בטבע של רצון לקבל לעצמו, כידוע, מטעם שהבורא רוצה שהנבראים יהנו מהטוב, מה שהוא רוצה לתת להם, לכן ברא בהם רצון והשתוקקות להדבר. לכן, אם הנבראים צריכים לעשות פעולה הפיכה, היינו לקבל על הכוונה דלהשפיע, זהו עבודה רבה. וזה נקרא, שניתן לנו לעשות כלים מוכשרים, שיהיו מוכנים לקבל את הטוב ועונג, ושלא תהיה שום בושה בעת קבלת התענוגים.

נמצא לפי זה, שהכלי הצריכה לקבל את הטוב מהבורא, מורכבת מב' בחינות:

(א) רצון לקבל תענוג.

(ב) שהכוונה תהיה בע"מ להשפיע.

ובהאמור יוצא, כדי שתצא לפועל מטרת הבריאה, שהיא, שהנבראים יקבלו טוב ועונג, יש שם להבחין בענין עשיית הכלים ב' שותפים :

(א) הבורא, מה שהוא נתן את הרצון לקבל.

(ב) מה שהנבראים צריכים לתת את הכוונה על הקבלה, מה שהם מקבלים, הנקרא "בע"מ להשפיע".

ומב' אלו נעשה הכלי, הראוי לקבל את הטוב ועונג.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש שאמרו "כאילו נעשה שותף למעשה בראשית". ויש להבין, מה מרמז לנו, בזה שאומרים "כאילו". והענין הוא, כי מצד האור, שהוא הטוב ועונג, בטח רק הבורא נותן, ובזה אין שיך לומר שותפות. אלא על הכלי, שם שיך לומר שותפות. היות שהבורא נותן הרצון לקבל וההשתוקקות לקבל תענוג, והנבראים נותנים חציה השני של הכלי, שהיא הרצון להשפיע. כלומר, שחלק מן הכלי אנו מיחסים להבורא, שהוא הרצון לקבל. וחלק הב' של הכלי, שהוא הרצון להשפיע, אנו מיחסים זה להנבראים, שהנבראים עושים את זה. נמצא, בהכלי יש ב' שותפים.

וזהו על דרך שכתוב בזה"ק (הקדמת ספר הזהר, אות ס"ז) וזה לשונו "ולאמר לציון, עמי, אל תקרי, עמי אתה, אלא, עמי אתה, עם עין חרוקה. שפירשו, להיות שותף עמי. מה אני עשיתי שמים וארץ בדברי, אף אתה כך. זאת אומרת, אני התחלתי את הבריאה בזה שבראתי את הרצון לקבל, ואתה צריכים לגמור, היינו לתת על הרצון לקבל כוונה בע"מ להשפיע. וזה נקרא שותפות".

נמצא, שעיקר שותפות נובעת מכח הצמצום וההסתר, שנעשה על הכלי קבלה. כלומר, שנסתלק האור מכח תיקון הצמצום. אלא ע"י התיקון, הנקרא "בע"מ להשפיע", שוב יכול האור להאיר, כפי שיעור שיש בהכלי רצון להשפיע.

ולפי זה יש לשאול, הלא כתוב "מלוא כל הארץ כבודו", וכמו כן כתוב בזה"ק "לית אתר פנוי מניה" (אין מקום שיהא פנוי מהבורא), שמשמע, שאין שום מקום הסתר וצמצום בעולם, הלא אנו רואים, שבזמן שהאדם בא לידי ירידה, אז האדם שורה תחת שליטת הסתר וצמצום, ואינו מרגיש שום רוחניות.

אלא הפירוש הוא, שלגבי הבורא אין שום צמצום, אלא "מלוא כל הארץ כבודו". אלא "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא משנברא העולם". שיש לפרש, כמו מטרם שנברא העולם (שהעולם, היינו ההעלם וההסתר), היה אז הבורא ממלא כל המציאות. כמו כן משנברא העולם (לאחר שנברא ההעלם וההסתר), גם כן הבורא ממלא כל המציאות. ואין מקום פנוי מהבורא, אלא כלפי הנבראים הוא נסתר, שלא מרגישים אותו מטעם התיקון, שהוא ענין שלא תהיה בחינת בושה.

ובהאמור יוצא, שענין ההעלם וההסתר, שהאדם מרגיש בעבודה, מתחיל דוקא בעת שהאדם רוצה לזכות לדביקות ה', כמו שכתוב "ולדבקה בו", שהוא ענין השתוות הצורה.

שענינו הוא, כמו שהבורא רוצה להנות לנבראיו, כמו כן האדם צריך להשתדל, שכל דאגותיו בחיים יהיו אך ורק לעשות נחת רוח להבורא.

ובכדי שהאדם לא ירמה את עצמו, לומר שהוא לא דואג לעצמו, אלא כל כוונתו הוא אך ורק להשפיע להבורא, לכן כשנותנים לו מלמעלה בחינת ירידה, היינו שאינו מרגיש שום טעם בתו"מ, אז ניתן להאדם לראות את מצבו האמיתי, אם אין לו שום רצון לעצמו, אלא כל מחשבותיו הם לתועלת הבורא, או לתועלת עצמו. היות בזמן הירידה האדם צריך לומר, מה חשוב לי מה אני מרגיש בעת שאני עוסק בתו"מ, הלא כל מחשבותי הם לתועלת ה', לכן אני עושה את שלי, ואני מאמין שה' יהנה מזה. וענין מחשבה, שצריכים כך לחשוב, אני מקבל מאמונת חכמים. מה שאם כן כשכוונתו לתועלת עצמו, הוא אומר אחרת.

וזהו כמו שמובא במאמר "סדר עבודה" של אאמו"ר זצ"ל (אות ו') וזה לשונו "וכשמתחילים את העבודה לה', צריכים להאמין, שה' מקבל עבודתינו, ולא חשוב באיזה צורה נראה העבודה, ורק האדם צריך ליחס את העבודה לה', זה הוא מספיק".

לכן, בזמן הירידה הוא יכול לראות את מצבו האמיתי בעבודה. אולם עיקר הנקודה היא, שהוא צריך אז להתחזק באמונה, ש"מלוא כל הארץ כבודו". אם כן, אפילו שהאדם נמצא במצב השפלות, אסור לו לאדם לומר, שבמקום הזה חס ושלום לא יכולים לומר "מלוא כל הארץ כבודו". אלא האדם צריך להאמין במה שכתוב "כבודו מלא עולם", שרק ממנו נסתר הדבר, וזה נעשה בכדי שע"י זה יהיה לו מקום לעשות בחירה, ולעשות בע"מ להשפיע, ולא לתועלת עצמו. היות בגלל תועלת עצמו, אין הוא יכול לעבוד בשמחה, מטעם שהרצון לקבל לעצמו אין מרגיש שום טעם.

והאדם יכול אז להיות שבע רצון, מזה שיש לו עכשיו המקום, שהוא יכול לומר, שהוא עובד עתה רק לתועלת ה'. ואם הוא לא יכול להתגבר ולהיות בשמחה מעבודה הזו, אז האדם צריך לומר, אני שבע רצון, שאני רואה את האמת, איך שאני מרוחק מעבודה של אמת, לכן עכשיו יש לי הזדמנות, שאני אוכל לבקש מה' בכל הלב, שיעזור לי, אחרת אני אבוד, כי אני רואה, שאין בידי שום כוח, שאני אוכל להתגבר ולצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו.

ובהאמור אנו רואים, שסדר העבודה הוא, שהאדם צריך לבקש שכר תמורת עבודתו בתו"מ, שעל ידם הוא יגיע לעבוד לשם שמים, שזה נקרא, שהאדם צריך לקנות כלים דהשפעה, שעל ידיהם תהיה יכולת לקבל את הטוב ועונג, שזו היתה מטרת הבריאה "להטיב לנבראיו". וזהו על דרך שאמרו חז"ל "לא נתנו תו"מ, אלא לצרף בהם את ישראל". היינו, שהשכר, שהם מבקשים עבור קיום תו"מ, הוא הצירוף, היינו הכוונה, שיזכו ע"י קיום תורה ומצות להרצון להשפיע, כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו שאמרו "כל הדיין שדן אמת לאמיתו, נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית". והשאלה היא, מהו "אמת" ומהו "אמת לאמיתו". והתשובה היא, כמו שכתבתי (מאמר מ"ד, תשנ"א), שבענין "לשם שמים" יש ב' בחינות :

א) שהוא עובד לא בשביל שאנשים יכבדו אותו, או בשביל כסף, וכדומה. אלא הוא עובד בהצנע לכת עם ה' אלקיך. וכל עבודתו היא, כדי לקיים תו"מ, מה שה' צוה אותנו. לכן הוא מבקש מה', שיתן לו בעוה"ז חיים, ובריאות, ופרנסה, וכדומה. וגם יתן לו שכר בעוה"ב. כמו שכתוב בתורה "והיה אם שמוע, ונתתי עשב בשדך", היינו שה' ישלם לו שכרו. היינו, שהמעשה מצות מה שהוא עושה, הוא רק לשם שמים.

ב) שהוא עובד לשם שמים, אפילו גם הכוונה שלו היא לשם שמים. כלומר, שהוא לא רוצה שום שכר, אלא הכל לתועלת ה', שזה נקרא, שגם הכוונה היא לשם שמים.

אם כן יש לפרש "אמת" סתם נקרא, שרק המעשים שלו הם לשם שמים, אבל הכוונה הוא עוד לא מסוגל לעשות לשם שמים. לכן כשמדברים מבחינת עבודה, יהיה הפירוש, כל אדם, שהוא רוצה לדון את עצמו, ולראות, איך המצב שלו בעבודה, הוא צריך להיות דיין אמת.

והגם שהוא דיין אמת, שהוא רואה, שכל מעשיו הם לשם שמים, אבל הדיין הזה אינו יכול להיות "כאילו הוא שותף להקב"ה במעשה בראשית". היינו, שמעשה בראשית, שהוא ענין בריאת העולם, שהכוונה היתה בכדי להנות לנבראיו. ונעשה תיקון, בכדי שלא תהיה נהמא דכסופא, שהנבראים צריכים לעשות את חצי הכלי ה' כנ"ל, שהוא הכוונה בע"מ להשפיע. והיות שהדן דין אמת, עדיין אינו ראוי לקבל את הטוב והעונג, מסיבת שעדיין יש שינוי צורה בינו לבין האור, לכן הוא לא יכול להיות שותף.

מה שאם כן הדיין הזה, הדן דין "אמת לאמיתו", היינו שגם הכוונה היא לשם שמים, שאז כבר יש תיקון את הכלי קבלה, שתהיה השתוות בין הכלי להאור, שאז יכול האור לבוא בכלי ההוא, הדיין הזה הוא נעשה שותף. מטעם כנ"ל, שהוא נתן את השותפות של הכלי, היינו הרצון להשפיע, השורה על הכלי של רצון לקבל, הנקרא "מקבל בע"מ להשפיע".

זאת אומרת, שרק עכשיו, בזה שהוא גמר את הכלי, כבר מטרת הבריאה, שהוא מעשי בראשית, יכולה להתגלות להתחתונים, מטעם שכבר נתקן את ענין של בושה, מכח שהם כבר יכולים לקבל הכל בע"מ להשפיע.

אולם בזמן שהאדם מעמיד דיין, לדון את מצבו, כלומר לראות, איך שהוא אם הוא מעדיף אהבת ה' יותר מאהבה עצמית, שהדיין צריך לומר את האמת שבדבר, זה לא צריך להיות עיקר עבודתו. אלא להיפך, עיקר העבודה היא, שהאדם צריך להשתדל בימין, כלומר לעסוק בתו"מ, ולקבל מזה בחינת שלימות ושמחה, כי הוא זכה לעסוק בתו"מ. ולא חשוב עד כמה אהבה יש לו אז לתורה ומצות, אלא עצם מעשי המצות בלי שום תנאים, הוא מאמין שזהו דבר גדול, כנ"ל, שבזמן שהאדם מיחס את העבודה לה', לא חשוב איזה צורה יש להעבודה שלו, אלא הכל מקבל ה'.

והעבודה בדרך זו הנקראת "ימין" ובחינת "שלימות". ומזה האדם מקבל חיות, שיהיה לו כח אח"כ ללכת גם כן בדרך "שמאל", היינו להעמיד דיין, שהוא יתן דין של אמת, איך באמת היא עבודתו. אבל זה צריך להיות רק חלק מזמנו, שהוא נותן לעבודת ה'. אבל עיקר הזמן

של עבודה צריך להיות בדרך ימין. וזה נבחן לב' רגלים, כי על רגל אחת אי אפשר ללכת ולהתקדם בעבודה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו". שיש לפרש, מהו "לרחוק" ו"לקרוב" בעבודה. אלא "רחוק" נקרא קו שמאל. כלומר, בזמן שהאדם מעמיד דיין, לדון איך הוא מתנהג בעבודה, שאז הוא רואה, איך שהוא מרוחק מה'. ו"לקרוב" יהיה הפירוש, בזמן שהוא חוזר לעבוד בקו ימין, שאז הוא הזמן לראות רק שלימות. היינו, שמחשיב את העבודה, אפילו שהיא רק קצת אחיזה בתו"מ, חשוב אצלו להון רב, מטעם כי קצת התקרבות לא מגיע לו. לכן האדם במצב של ימין מכונה, שהוא "קרוב לה".

אבל אלו ב' קוים הם במחלוקת זה לזה, היות ששניהם מנוגדים אחד להשני. אז בא קו האמצעי, ומכריע, ועושה שלום ביניהם. וזה נקרא, שה' עושה שלום ביניהם, כידוע שהקב"ה נקרא קו אמצעי.

וכידוע שסדר עבודה הוא, שמתחילים לעבוד בקו אחד, שזהו עבודת הכלל, שמסתכלים רק על בחינת המעשה. ושם, בדרך כלל, כל אחד ואחד מקבל סיפוק מהעבודה. שיש לדעת, שבקו אחד מאיר באופן כללי אור המקיף, שהוא האור, המאיר מרחוק. כלומר, שעדיין האדם רחוק מענין השתוות הצורה, מכל מקום האדם מקבל הארה מאור הזה. ואז אין לו ענין של "ב' כתובים, המכחישים זה את זה", כי אין לו אלא דרך אחד.

מה שאם כן, כשהאדם עובר לבחינת קו שמאל, שהוא רוצה לעשות תשובה. וזה יכול להיות רק בזמן, שמעמיד דיין לבדוק את מצבו. ואם הדיין דן דין אמת, אז הוא רואה, שהוא לא בסדר. היינו, כי כל מה שהוא עושה, הכל הוא לתועלת עצמו. ואז יש לו מקום להתפלל, שהוא רוצה לעשות תשובה. היינו, שהוא רוצה לשוב לה'. כלומר, שיהא דבוק בה' ולא יהיה בפירוד. אז נעשה לו מהקו אחד. קו ימין.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (מדרש רבה י"ט), שראובן פתח בתשובה, כמו שכתוב "הילד איננו, ואני אנה אני בא". שיש לפרש, שזהו הרמז לסדר של תשובה היא, בזמן שהאדם אומר, הילד איננו. ידוע, שיש באדם ב' כוחות:

(א) נקרא מלך זקן וכסיל.

(ב) נקרא ילד מסכן. כמו שכתוב (קהלת ד') "טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל".

זאת אומרת, כשהאדם מתחיל לעשות תשובה, הוא צריך לדעת על מה לעשות תשובה. ועל זה בא הרמז, מה שראובן אמר "הילד איננו, ואני אנה אני בא". כלומר, שהילד הנקרא יצר טוב. והוא איננו. ורק מה האדם רואה, שכל השליטה על הגוף, הוא המלך זקן וכסיל, שהוא היצר הרע. וכידוע, יצר טוב נקרא הרצון להשפיע, יצר הרע נקרא הרצון לקבל.

נמצא, שמטרים שהאדם רואה, שהרצון לקבל שולט עליו, והשליטה הזאת מביאה לו רעות, היינו שגורמת לו להיות מרוחק מה', עדיין אין לו על מה לעשות תשובה. ורק כשרואה ש"הילד איננו" הוא מקבל מקום חסרון לעשות תשובה, כלומר, שישוב לה', שזה

נקרא "דביקות בה'". זאת אומרת, במקום שהיה מקודם מרוחק מה', נעשה עכשיו מקורב לה'. וזה נקרא "תשובה".

וזה נקרא "קו שמאל" לפי הכלל "כל דבר הצריך תיקון נקרא "שמאל". והיות שהאדם צריך ללכת גם בבחינת השלימות, הנקרא "ימין", אז נעשה "ב' כתובים, המכחישים זה את זה, שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". היינו, שאז הקב"ה נותן לו את הרצון להשפיע. ואז הוא משיג שלימות אמיתית. היינו, שאז הוא זוכה אח"כ לבחינת תורה, הנקראת "אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא".

אולם לא לשכוח, הגם שעיקר העסק צריך להיות בבחינת הימין, שזה נקרא "שלימות", שמבחינת הימין האדם לוקח חומרי דלק לעבודה, מכל מקום ההתקדמות בעבודה, היינו להגיע לשלימות המטרה, היינו לקבל את הטוב ועונג, תלוי דוקא מהשמאל. היות ששם האדם רואה את חסרונו, ויש לו מקום לתקן החסרון הזה ע"י התפלה, שה' ימלא את חסרונו. כי רק מעזרת ה' האדם מתקדם, כמו שכתוב בזה"ק, כי העזרה הבאה מלמעלה היא בחינת "נשמתא קדישא". וכך הוא מתקדם, עד שזוכה להגיע ולהשיג את מטרת הבריאה, שהיא הטוב והעונג.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (תהלים ע"ח) "ויבחר בדוד עבדו, ויקחהו ממכלאות צאן, מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו". שיש לפרש, זה שבחר בדוד עבדו, מה היו המעלות שלו יותר מאחרים. על זה אומר "ויקחהו ממכלאות צאן". "ממכלאות" יש לפרש, שהוא ענין מאכלות. כלומר, שהמאכלים שלו, ממה היו המזונות שלו, הוא אומר, צאן. שענין "צאן", פירש אאמו"ר זצ"ל, הוא ענין יציאות.

זאת אומרת, זה שהאדם מרגיש, שיצא מבחינת עבודת ה', שהוא מרגיש בחינת ירידה, הוא לא התפעל מזה. אלא אדרבא, זה נותן לו מקום להתפלל לה', שיוציאו משליטת הרע ולקרב אותו אליו. לכן כל יציאה ויציאה, שהיתה לו, מזה היו לו חומרי דלק על מה להתפלל. מה שאם כן בזמן שהאדם נמצא תמיד בזמן עליה, אין לו צורך להתקדם. וזה שכתוב "ויקחהו ממכלאות צאן".

וכמו כן מה שכתוב "מאחר עלות הביאו". שיש לפרש "עלות" בחינת עליות. "מאחר עלות", כלומר שאחרי עליות, שהיא ירידות, "הביאו לרעות ביעקב". "יעקב" נקרא בחינת

י-עקב, כי עקב נקרא בחינת אמונה, שהיא דבר שאדם דש בעקביו. כלומר, דבר שהיא למטה בחשיבות. כלומר, שדוקא מהמצבים שהם אחר עליות, שהיא ירידות, שדוקא מהירידות היה רועה את האמונה שלו.

זאת אומרת, מהירידות הוא לקח כח להרחיב את האמונה. וזה שכתוב "יעקב עמו", שפירושו, עמו של ה'. "ובישראל נחלתו". היינו, לאחר שזכה מבחינת הירידות לבחינת

י-עקב, שהיא בחינת אמונה כנ"ל, זכה אח"כ לבחינת "ירושת הארץ". וזה שכתוב "ישראל", שאח"כ בא לדרגת ישר-אל, ואז השיג את ירושת הארץ, שזוהי מטרת הבריאה. וזה

אולם לא לשכוח, שעיקר תשומת לב בעבודה צריך להיות בקו ימין. כי הגם מהמצב דשמאל מתקדמים ללכת קדימה, אבל לא יכולים ללכת בלי ימין, כי האדם צריך להיות בבחינת שמחה, כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". וזה יכולים לקבל רק מבחינת קו ימין. והגם שזהו בסתירה לקו שמאל, אבל היות שהאדם צריך להיות במצב רוח מרומם, וזה משיגים רק בזמן שהאדם מאמין בה', ויש לו אמונת חכמים, מה שהם אמרו לנו, שהאדם צריך להשתדל להחשיב את כל מעשיו, אפילו שעדיין עוד לא בסדר הראוי להיות. ובשיעור שהאדם נותן תודה לה', אפילו על מעשים קטנים, שיש ביכולת האדם לעשות, זה גורם לו שיש לו חיבור עם ה'.